Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

~~Elzevier~~
~~D. 143~~
KW 224
D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Koninklijke
Bibliotheek
's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Invictæ & Potenti

TRIVM FOEDERVM RHAETORVM INALPINORVM

UNITATI,

PATRIÆ ET PRINCIPI MEO SVBMISSE COLENDO.

FIlialis amor, & ſtudium indefeſſum, tibi, altera mihi Mater mellitiſsima, toto animo, cunctiſque viribus, aliquo cum emolumento & fructu, ut ſoboles grata, perpetuo ſerviendi, inclinationi meæ materiam præbuit amplam: ut nunquam peritura Hiſtoricorum Veterum & Neotericorum monumenta, qua potui diligentia, perſcrutari, poſt ſacræ doctrinæ volumina, inprimis mihi cordi & labori eſſe duxerim. Dum vero peregrinæ antiquitatis, propriæ laudis avidæ, ſcrinia pervolvi: pauca quædam, de noſtrorum populorum origine, & ſedis mutatione, & occupatæ re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

gionis ſitu; (& hæc quidem ſtrictim, ac ſicco, ut dicitur, pede) de gubernatione verò & geſtu, uti etiam de cæteris, ſolo virtuteque nobis vicinis non niſi quæ invite, & ſemper ad ſui, hoc eſt, Græcæ atque Italicæ gentis, inprimis Romanæ, exaltationem, dicere coacti ſunt, perveſtigando invenire potui. Noſtri enim priſcæ fidei homines, durorum armorum, pinguiumq; arvorum & armentorum cultui potius, quam voluptatibus aut litterariis exercitiis, operam ſuam impendere voluerunt. Eorum hoc opus eſſe, quibus cura altarium concredita erat, & quos ab oneribus prædictis immunes ſervabant, neſcio qua ratione perſuaſi, firmiter crediderunt.

Hinc factum, ut ſuperioris ſeculi, noſtræque ætati proximi aliqui Scriptores, variis opinionum & affectuum fluctibus agitati, ſubinde in diverſa ſtudia ſciſſi fuerint. Alii namque propter connexum rerum, ab eis ex profeſſo tractandarum, quædam obiter & vulgari more adnotavere: ſed Alpes, nive ac frigore perpetuo rigentes, nec perſpicaci vi ingenii, nec gravi corporis mole, propius accedere voluêre. Quidam vero rerum ignorantia & obſcuritate deterriti, calamum, quem jam arripuerant, rejecerunt. Inventi ſunt etiam, qui fabuloſa quædam & ridicula,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

dicula, nobilioribus præſertim adulaturi, commenti ſunt.

Has vero difficultates, celeberrimus ille Glaronenſium Patritius, Ægidius Tſchudius, egregie ſuperavit: qui in vicinis Alpibus natus, & ſingulari ingenii felicitate præditus; nec non à primariis Hiſtoricis & Poëtis, Henrico Lorito Glareano, Præceptore, conterraneo & affine, Ioachimo item Vadiano, Conſule Sancto-Gallenſi, Bilibaldo Birckhaimero Noribergenſi, Gerardo Noviomago, & Beato Rhenano Seleſtadienſi, aliiſque Polyhiſtoribus coætaneis, adjutus, ſitum Inalpinæ noſtræ priſcæ Rhetiæ, exiguo libello, ſcite & diligenter tradidit: gubernandi autem formam, durique Martis opera, ſummis labiis in prædicto libello tantum attigit: Quin, ut fama eſt, de virtute, moribus & geſtibus, Helveticarum & Inalpinarum gentium, uberes commentarios contexuit; qui penes ejus gentiles deliteſcunt.

Poſt hunc, meminit Conradus Geſnerus, in Bibliotheca ſua, Alberti Bellfortenſis, Rhætici Medici excellentis: qui accurata diligentia Epiphaſin Rhætiæ, de antiquitate, geſtis, & potentia Rhætorum, nihil ex Græcis & Latinis auctoribus, quod ad hanc materiam pertinere poſſit, omittendo, conſcripſerit. Hujus tamen

 ſcripta,

ſcripta, omni curioſitate inquirens, naneiſci nunquam potui.

Franciſcus Niger Baſſanenſis, heroicè & laconicè Rhætiam decantavit.

Benedictus Iovius, Pauli frater, Novo-Comenſis, libro manuſcripto Patriæ ſuæ hiſtoriam poſteritati reliquit; & Rhæticarum transalpinarum rerum crebram mentionem facit.

Illuſtris Ioannes Traverſius, Engadinus Rhætus, Vallis-Telinæ ſecundo Gubernator, bellum, quod Rhæti noſtri ad Clavennam, Dubinum, & Morbennium, cum Ioanne Iacobo Medicæo, Muſſii Caſtellano, geſſêre, exactiſsimo calamo, uti qui interfuit, & Dux primarius præfuit, in Rhætica lingua rhythmice annotavit.

Facundus Ioannes Stumpfius, una cum magno Münſtero, in Geographicis, ſecuti Tſchudium, in reliquis quiſque, prout inſtitutum ferebat, diligentes ſe monſtravere.

Poſt hos apparet Vir incomparabilis ingenii, Ioſias Simlerus, qui, opere de Republica Helvetiorum & ſociorum edito, ſtudium & doctrinam ſuam ſatis declaravit.

Vir pius pariter & doctus, Huldricus Campellus, Engadinus Rhætus, duobus tomis ſatis oneroſis, & quam exquiſita cujuſque rei annotatione, Patriæ noſtræ hiſtoriam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

hiſtoriam ad ſuam uſque ætatem contexuit.

Caſparus Bruſchius, Poëta & Hiſtoricus diligentiſſimus, in Epiſcopalibus ſuis, Epiſcopatum noſtrum Curienſem, reliquaque Monaſteria hujus tractûs, à fundamentis ipſis egregiè exornavit.

Martinus Cruſius, Varro ille Germanus, in Suevicis ſuis Annalibus, cui provincia Rhætia noſtra diù annumerata fuit, nos non parùm juvit.

Hoc noſtro ſeculo in theatrum producendi ſunt, Ampliſſimus Vir, Marcus Velſerus, Patritius Auguſtanus, cum Franciſco Guillimanno, Viro ornatiſſimo. Ille, octo libris, res Vindelicas Auguſtanas (ubi Rhæticis Inalpinis noſtris magnum lumen attulit) eâ diligentiâ & gravitate eſt complexus, ut divinum ejus ingenium & judicium admirari quidem, imitari non liceat: Hic, patrias; Helveticas videlicet, Rhæticas, & ſociorum antiquitates, quinque eruditis libris comprehendit.

His ſuperadde præſtantiſſimum Virum, Philippum Cluverium, Germanum. quid, quæſo, is, in Germaniâ antiquâ, Norico, & Vindeliciâ ſuâ, non perſcrutatus eſt? quid tantus Vir ignoravit?

Iſtis, ut & cæteris nominatis omnibus, multum, imò plurimum, unicuique in ſuo genere, me debere fateor. Difficultatibus

tamen inſtitutum meum non caret: præſertim ſi vera & genuina Topographia, cum non-fucatâ hiſtoricâ rerum narratione, in epitomen, eamque, quantum fieri poteſt, magis ſuccinctam, redigenda ſit. Accedit altera, non minori conſideratione digna cauſa: quòd nullum ſcriptionis genus, majori periculo, graviorique cenſuræ, propter varias perſonarum, rerum, & locorum affectiones, diverſaſque temporum periodos, ſubjectum ſit, quàm hiſtoricum. Democratico quidem in ſtatu, liberum magis & populare cujuſque eſt ferre judicium: vivis autem, & ipſius Patriæ filiis, majus impendere videtur. Inde factum, ut proverbio ferè receptum ſit: Nullum verè prudentem Patriæ ſuæ conſcribere hiſtoriam, ut eam lucis publicæ faciat, dum ipſe ejus uſurâ fruitur. Imò,

Vivere, & Hiſtorico vix licet eſſe bono.

Atque hinc fieri putamus, quò minùs hactenus Illuſtris Heros, Ioannes Gulerus à Weineck, auratæ militiæ Eques, & Rhæticarum copiarum olim Archiſtrategus, Dominus ac Sympatriota meus colendus, perfectam, tantoque viro dignam, quam præ manibus habet, Rhæticarum rerum hiſtoriam divulgare voluerit: cujus tamen primam partem, in lucem editam,

ſummo

ſummo cum fructu, in ipſo veſtibulo promulgationis operis mei, vidi.

Enumeratis periculis, alia quoque obſtacula & impedimenta, tenuitas nempe ingenii, parcumque dicendi genus, juventutis meæ ſocia, adjungenda, imò præmittenda, veniunt. Quæ omnia ſimul juncta, quem non ab inſtituto deterrere deberent?

E contrario autem omnipotentis DEI *me erigit benignitas: cujus divino fretus auxilio, gloriam & honorem illius inprimis ſpectans, alacri ſtudio tantum opus aggredior. Adeſt mihi etiam unanimis tuorum, chariſſima Patria, civium honeſta petitio, & ardentiſſima cognoſcendi cupiditas, quid à generoſis noſtris majoribus ſit geſtum: cujus ſi non, tanquam pleniore hauſtu, ſitim extinxero; ſaltem eam, ceu jucundiſſimâ frigidâ, temperavero; & ſic aliis, quibus felicius ingenium, facundiorque ſtilus divinitùs obtigit, incitamento eſſe ſuffecero.*

Fidis etiam cuſtodibus, ab utroque latere, Veritate & Sinceritate, (quibus Brevitatem ancillari deſidero) in hanc ſcenam munitus prodeo. Sanctè enim proteſtor, me has, uti Cynoſuram, præ oculis habuiſſe ſemper: cùm ratio inſtituti, & lex hiſtoriæ (quæ lux eſt veritatis, ſapientiæ mater, magiſtra vitæ, & nuntia vetuſtatis) eaſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

dem ſedulò & unicè requirant.

Accipe ergo, Excelſa Reſpubl. hos qualeſcunque meos labores; quos tibi, uti ſummo in his terris meo capiti & nutricio, exporrectâ fronte, & humili debitâque animi ſubmiſsione, offero, dono, & dedico: tuoque potenti patrocinio, contra Zoilorum invidos morſus, (res tua cùm ſit) ſtrenuè illos defende; atque ab obtrectatorum theonino dente, & omni injuriâ, me fortiter vindica; &, uti hactenus feciſti, fovere perge. DEUM *trinum & unum ardentibus votis, veriſque gemitibus, ſupplex, ex intimis cordis mei penetralibus oro; ut te, tuoſque ſocios, ad ſanctiſsimi ſui Nominis laudem, piorum conſolationem, veræ libertatis defenſionem, & tuam ipſius exaltationem, quàm diutiſsimè ſalvam, florentem, victricem & triumphantem, eſſe jubeat. Amen. Davoſii in patriâ, ex Muſeo meo,* XXIV. *Menſis Martii Anno* MDCXVII.

Inclytæ Tuæ Virtutis, & Glorioſi Nominis,

Studioſiſsimus Civis & ſervus,

FORTUNATUS SPRECHERUS à BERNECK.

ARGU-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ARGVMENTA DECEM LIBRORVM PALLADIS RHAETICAE.

I. Thuſcorum, Duce Rhæto, in Alpeſtrem tractum migratio: finium ampliatio: antiquæ Rhætiæ Alpinæ intra ſuos terminos deſcriptio; ac rerum geſtarum acta, ad fata uſque Augusti Cæſaris. 17

II. Geſta ſub aliis Imperatoribus Romanis, ad Francicum uſque Imperium. 42.

III. Rerum geſtarum memoria, ſub Francico & Germanico Imperio, uſque ad annum milleſimum quadringenteſimum ſeptuageſimum-ſextū. 83.

IV. Bella; Suevicum cum Maximiliano Imperatore, anno 1499. & alterum, cum Io. Iacobo Medicæo, Caſtellano Muſſii, anno 1525. & 1531. geſtum; ſpeciatim enarrantur. 148.

V. Bella, quibus noſtri Rhæti, uti auxiliares, & ſtipendia ſub Principibus confœderatis merentes, interfuêre, ad noſtra uſque tempora. 203.

VI. Fœderum Rhætorum inter ſe, cum Helvetiis, aut aliis Principibus conjunctis; Sanctionum item, & juris adminiſtrandi, formæ: aliorumque bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

bello & pace memorabilium, ad hodierna tempora, ſuccincta enarratio. 225

VII. Origo Fœderis Griſæi, & ejuſdem per Communitates ſpecialis deſcriptio. 274

VIII. Deſcriptio Cathedralis Fœderis; cum Epiſcoporum Curienſium precedente Catalogo. 310

IX. Deſcriptio decem juriſdictionum Fœderis, & Dominii de Haldenſtein. 348

X. Deſcriptio Volturenæ, Comitatus Clavennæ, & Bormii: quorum juſta acquiſitio, & adminiſtratio, breviter præfigitur. 377

PRO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

PROŒMIUM.

QVàm magnum & ingens donum Dei ſit vera libertas, uti rem inæſtimabilem, & alteram quaſi vitam, nemo perpendere poterit; niſi qui durum miſeræ ſervitutis jugum (quod non modò triſtiſſimæ morti conferendum; ſed & longè præponendum eſſe, quilibet generoſius animus judicat) vel ipſe fuerit expertus, vel alios ſub eo viventes propiùs cognoverit. Ad quæ concinnè Poëtæ veteres ſequentibus verſiculis alluſêre:

Candida libertas claro deſcendit Olympo:
Triſte at ſervitium de Phlegethonte venit.
Nec benè pro toto libertas venditur auro,
Hoc cœleſte bonum.--------
O bona libertas pretio pretioſior omni!
O ſummum primumque decus! quâ procul ademtâ,
Nil gratum, nil dulce viris; & vivere mors eſt.

Inexhauſtus hic Theſaurus, à ſupremâ & divinâ Majeſtate, in excelſis locis nobis concreditus fuit: utq; tutus & intactus conſervaretur, eminentes montes, pro firmâ ſede & receptaculo, aſſignati. Namq; ſi ordine

omnia

omnia, & ad amuſſim (quatenus ratio inſtituti noſtri ferret) examinare vellemus: inveniremus, ſemper veræ libertatis hoſpitium fuiſſe montes. Creationis primorum Parentum locum, ubi ſancta libertas, prope montes fuiſſe, ex hoc etiam colligimus: quòd quatuor fluminum ſcaturigine (quorum proprium eſt, ex montibus deorſum præcipitari) inſignitus fuerit. Secura illa ſupernatans Noë arca, in montibus Armeniis conſediſſe fertur: ut ſuperſtites à diluvio, ſummam Dei clementiam, in loco etiam eminentiore, experirentur. Legiſlator omnipotens in montibus ſervos ſuos allocutus eſt; indeq; eos ad cœlos aſſumpſit. Salvator noſter Ieſus Chriſtus, gloriam ſuam, ante & poſt aſſcenſum ad cœlos, in cacumine montium oſtendit; ibique ſuis apparuit: qui etiam Eccleſiam ſuã, in locis montoſis, & eremo, eſſe voluit. Sic Prophetarum & Apoſtolorum, aliorumque Chriſti ſervorum

habi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

habitationes deſerta fuiſſe, teſtes locupletes habemus. Pagani ipſi, lumine naturæ illuſtrati, Diis ſuis eminentiorem locum attribuerunt; & proinde ibidem eis templa & ſacra facere ſolebant.

Has commoditates, imò hæc magnalia, etiam ſentiunt omnes genio & ingenio magni Viri & Principes, qui caſtris & Muſeis ſuis aſtra magis appropinquare cupiunt. Leo, rex quadrupedum, & huic generoſitate vix cedens Capricornus; ſic etiam Aquila, alarum dominio cæteris volatilibus præpoſita; animalia etſi ratione deſtituta, hanc tamen eximii ſenſus habent partem, ut regioni aëris ſuperiori proximiora loca, etſi aſpera, ſibi pro ſede eligãt. ita ſecurum imperium exercent ſuper reliquis, in molli planitie, inter cathenas, lora & caveas, ſervilem vitam d centibus. Et ubi major delectatio & ſecuritas, quàm ubi jucundi & grati ſpirant Zephyri? virides ſuaveſque

rident

rident herbæ? leniter ſcaturientes murmurant fontes? ſalubres frigeſcunt acidulæ? thermæ caleſcunt: aliaq; balnea utrumque temperant: ubi modulantur volucres, ſaltant capreolæ, & pretioſa effodiuntur metalla? cacumina niveo colore prominent; colles Liberi muneribus ſuperbi, & valles ſubjacentes aureâ Cereris fœcunditate beatæ, cominus & eminus conſpiciuntur? denique nihil deeſt, quod generoſior Natura appetere velit?

Tutiſſimis ergo in montibus, magnanimi noſtri Majores, cùm furori Barbarorum eſſet cedendum, aut avita libertas amittenda, tempore, modo, cæteriſque circumſtantiis, prout ſuccincto ordine enarrare nitimur, conſidêre.

PAL-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

PALLADIS RHÆTICÆ

LIBER PRIMVS.

ITALIA omni tempore, propter ſaluberrimam aëris tẽperiem, pinguiſſimorum agrorum felicitatem, & omnium deliciarum ubertatem, artium denique & ſtudiorum excellentiam, ceu Paradiſus alter, & totius Europæ ocellus, omnium ordinum & nationum homines ad ſe pertraxit: quos deinde non modò pulcherrimarum artium & ſcientiarum, quarum eſt ingenioſa magiſtra; ſed & contubernii, juris & patrocinii, ob humaniſſimam hoſpitalitatem laudatiſſima, participes fecit. Pro quo beneficio tamen, non ſemper meritam gratitudinem; & talionis ſanctitudinem; ſed injurias ſæpenumerò & inſidias experta eſt. Vnde tam nobilis Regio, à variis populis hoſtiliter ſæpiùs tentata & afflicta fuit. Sic florida, & præ cæteris Italiæ provin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ciis excellens, Majorum noſtrorum Patria, invidia & ſimultatibus internis (ut ſolent animi luxuriare rebus ſecundis) diſtracta, exteros, illecebrarum blanditiis allectos, dominos & indigenarum expulſores, ſibi, ſuo fato, acquiſivit.

Dum enim, Ioſiâ tum Hieroſolymæ, & Anco Martio Romæ regnante, Demarathus, potens & opulentus famoſæ civitatis, Corinthi, in Græciâ, civis, ſeditione ibidem natâ, ſalutem ſuam alibi quærere ſtatuit: vicinam Italiam, & Thuſciam, pòſt Hetruriam dictam, petiit; tractumque ejus longè optimum, ac in gente Tarquiniâ ſedem, & nobilem uxorem, ſibi elegit. ubi poſtquam Lucumonem filium genuiſſet; rem familiarem ita auxit, ut hæredi, ſub tutelâ relicto, ingentes etiam divitias reliquerit. Lucumo autem, animi, corporis, & fortunæ bonis ornatus, & à tutelâ liber factus, uxorem parem egregiamque, nempe Tanaquilam, ex primis civibus natam, duxit. Omnium oculi inde, ad Orientem hunc Solem converſi, radios ipſius, indies magis ſplendentes, diù ſufferre non potuère. Ab æmulis ergo is accuſatur; quòd tutoris ſui Aruntis, qui ex Cluſienſibus primatibus non erat poſtremus, conjugi vitium obtulerit. Zelotypia cum invidiâ conjuncta, alas

Aruntis pedibus addit: qui cùm populi favorem videret Lucumonem poſſidere; ad exteros recurrit: rebuſque ſuis ad iter compoſitis, dulciſſimi vini non exiguã copiam trans alpes ſecum vehit: optimates & plebem (quorum corda jam mero exhilarata eſſent) prece & pretio, ad invadendam terram, hujus grati potus productricem, invitat: & voti compos factus, aliquas copias ultra Alpes ſecum duxiſſe fertur. De geſtis autem eorum, & ſucceſſu rerum, ex Auctoribus nihil aliud eruere poſſumus: niſi quòd ipſe Lucumo invidiæ Thuſcorum locum dederit, & Romæ cum uxore conſederit; ibique principatum & regnum, quod alibi ambiverat, nactus, mutato nomine L. Tarquinius Priſcus nominatus fuerit. uti apud Paulum Diaconum & plures alios, fuſius adnotatum invenimus.

Extat alia privati cujuſdam, & mechanici hominis, regionis hujus inveſtigatio, quam ſuperiorem paulò anteceſſiſſe aut ſecutam eſſe, conjecturis probabilibus accepimus. Elico, ex Helvetiis civis, fabrilem ob artem Romę commoratus, ficum ſiccam & uvam, oleique ac vini promiſſa, in patriam reverſus, ſecum tulit: ut meminerunt, Plinius, Livius, & Polybius, ubi de Tyr-

rhenis verba facit. Stat firmum ergo, delicias Celtarum irruptionem promoviſſe.

Tempore vero prænominati Tarquinii Priſci, anno 18. regni ſui, Vrbis conditæ 146. & ante Chriſtum natum 587. vel, ut alii, 588. Galliæ Celticæ præerat Ambigatus, ex Senonibus: (quibus reliquæ Celticæ genti Regem dare competebat) huic filius unicus erat: ex ſorore verò duos ſummę ſpei habebat nepotes, Bellovoiſum *(Baldivvyß, Weltvvyß)* & Sigovoiſum, *(Sigvvyß.)* hoſce, ne filio aliquando, ſpe regnandi, moleſtiam crearent, cum ingenti multitudine, quibus commodè carere poterat, & quos aliter regere poſſe diffideret, in diverſa loca emiſit. Sigovoiſus quidem, Hercyniæ ſylvæ tractum, auguriis Deorum motus, petiit: & ibi Tectoſages ſedem fixiſſe, ex Cæſare habemus: & à Sigovoiſis ortos Bojos, Strabo aſſerit.

Bellovoiſus autem (de quo noſter ſermo eſt) cum ſelectâ turbâ ex Senonibus, Biturigibus, Avernis, Heduis, Ambarris, Carnutibus, Aulericis, & procul dubio non exiguo numero ex Helvetiis, profectionis & itineris auctoribus & ductoribus, ſuperato Rhodano, ad Tricaſtinos, ſic ſorte monente, rectâ

tendit.

tendit. qui cùm præ oculis Alpes viderent, cõmeatuſq;illos deficeret;anxietas animos de montibus ſuperandis occupat. ſed ſtatim eis per nuntios innoteſcit, Maſſilienſes Græcos, ex Phocide, nobiliſſimâ Aſiæ minoris provincia, per mare mediterraneum, ad Salluvios populos appuliſſe, ibique ſedem figere ſtatuiſſe. his novis recreati, quòd & ſocios ſolum mutantes haberent, ex Tricaſtinis, per Taurinos ſaltus, inviaſque Alpes, in Italiam tranſcenderunt. Horum irruptione per exploratores Thuſcis cognitâ; quorum potentia, præ Romanis, & cæteris Italiæ populis, eminens erat: (dominabantur namque intra Tyberim, Atheſim, Alpes, & utrumque mare) collectis copiis, eos à finibus ſuis arcere ſatagunt. Sed numero & ferocitate Barbarorum deterriti; & acie primâ, haud procul Ticino flumine, fuſi fuerunt. Hoſtium vero, qui victoria elati progrediebantur, pars una, nempe Hedui, in eo agro & tractu, quem Inſubriam appellari audiebant, conquievêre; gaviſi hoc nomine, cum in relictâ patriâ, provinciæ cuidam, idem nomen eſſet: & Mediolanum, ſumto à Santonum Mediolano nomine, aliaſque urbes, condidêre. Cæteri, ulteriùs victoriæ ſigna ſecuti, potiore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Thuſcorum dominio potiti ſunt. Paulò enim pòſt (ut hæc annectamus) Cenomani, hos ſecuti, Elitovio duce, Brixiam & Veronam poſuerunt. Tum Boji & Lingones, Pado trajecto, ſe efferentes, ex ea parte Hetruſcis & Vmbris pulſis, ad Appenninum uſque caſtra poſuêre. Sic 200. pòſt annis, Galli Senones, Brenno duce, poſt Appenninum ſuperatum, Cluſiumque expugnatum, univerſam Romam, præter Capitolium, igne devaſtarunt.

Sed ad lineam ut redeamus: Relicta à præliis nobilitas Thuſca, inaſſuetum Barbarorum jugum ferre, animo induci haud poteſt: quæ procul dubio præ cæteris, ut à quâ ſibi victores, ne rebellarent, magis timebant, duriori ſervitute premebatur. eoque modo expulſionem illius magis promovebant; contenti infimâ plebe, & colonis, qui rura colerent: & ita lætabundi, palatiis & opibus Magnatum, pro opimâ prædà, gaudere ſecuri valebant. Aſſumptis itaque eis mobilibus & ſuppellectilibus, ad quæ ipſi viri, cum uxoribus, liberis, ſervis, & clientibus, dominorum fata ſequentibus, perferenda apti erant, Thuſci primæ patriæ valedicunt, &, de tutâ ſede providere volentes, ad altiſſimos (ſecundæ, & alterius nunc dicendæ patriæ)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

triæ) montes, duce Rhæto, ætate, gloriâ, generoſitate & imperio, præ cæteris claro, ſe conferunt. Iam antea hæc ora, præſertim quæ Italiam ſpectat, florente ipſorum imperio, dum plures in Italiâ & Inſubriâ colonias deducerent, (ut Livius teſtatur) procul dubio ipſis innotuerat. Superatis Alpibus, veniunt ad Alpinos populos, Tauriſcos: (ita enim omnes Alpini populi vocantur. nam, linguâ Celticâ, *Tauren*, mons dicitur.) interque hos primos incolas Lepontios inveniunt. Gens hæc antiquiſſima eſt; Cæſare, Strabone, Ptolemæo, & Plinio teſte: qui eos ab exercitu Herculis, Alpes tranſcendentis, in ſummis ibidem Alpibus relictos & collocatos, (inde λειπόντοι, quaſi *Relicti*) fabulatur. Certum tamen eſt, eos ut cæteros hujus diſtrictus habitatores, Celticæ gentis (quæ originem ſibi vendicat ab Aſcenaze, Noæ pronepote: qui ex tranſmigratione, & linguarum confuſione, Celta vocatur. unde Iudæi Germanos etiam nunc Aſcenazim appellant) fuiſſe: ut ex ipſo etymo vocabuli, (quaſi *die Lieben*) aliiſque conſequimur. Hi, ad itinera aperta & pervia tenenda, ad Rheni fontes; ſicut Lepontii Viberi ad originem Rhodani, deſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

nati erant. Hoſce, cùm ſpes amiſſi imperii, ſucceſſu temporis aliquâ parte recuperandi, animo fixo hæreret, & eorundem operâ, ut aëri & regioni aſſuetorum, noſtri opus haberent, amicitiâ ſibi conciliant; & fortalitiis aliquibus fines ibidem muniunt: ipſi interim ad mitiora loca, uti educatæ ſuæ & aſſuetæ naturæ magis apta, tendunt. Vbi ergo Rhenum jam mitem curſum tenere vident, & regio alas ſuas in planitie expandebat, ipſi ſarcinas ſuas deponunt: incolarum, quorum exigua copia, aliquos ad montana relegant; alios amicâ ſervitute ſibi obligant: Pagum ibidem, ad montis pedem, (cui nomen amiſſæ patriæ, *Thuſcia*, imponunt) condunt: & caſtra multa, in altiſſimis locis, communi manu, nullo perſonarum reſpectu habito; Dux ipſe Rhætus tria, utpote Rhætiam altam, imam, & Rhætium, ſuo nomine inſignita; erigunt: Vallem hanc à cicuritate, Domeſticam (hodie *Tomiliaſca* dictam) vocant. Proximis his jam accolæ & vicini erant Cotvantii & Rucantii; qui ejuſdem originis cum Lepontiis ſunt: prout ex etymologiâ verborum (*die Guotten: die Ruchen*) patet. Iſtos, ut feroces, & in arcibus ac naturâ munitis locis degentes, ſocios & cives aſſumunt.

munt. Vnde clarum eſt, prima aliqua Rhætiæ caſtra, à primis indigenis ipſis, nomina Celtica, quæ hodie noſtrâ Germanicâ linguâ pronuntiamus, accepiſſe: quamvis inficias non eo, & certò conſtat, multa poſtea ab Allemannis, Gotthis, Longobardis, Francis, qui imperium Romanum invaſerant, & ab Epiſcopis Curienſibus, aliiſque eorum feudatariis, fundata, Germanica nomina etiam nunc ferre.

Rheni utramque ſcaturiginem, ad cujus anterioris fontes Lepontii Ætuatii erant, & ejus deſcenſum, cum populis accolentibus, jam inveſtigârant, ſibi ſubjecerant, & conciliaverant: animus autem & propoſitum erat, tractum montium horum occupare omnem. ita ductu Alpium, ſeriatim ſe erigentium, auxilio & conſilio exploratorum, Oeni, Atheſis & Abduæ, ac reliquorum fluviorum fontes inquirunt: incolas, quorum numerus exiguus, ſuo imperio (quod tamen benignum, imo ſociale erat) adjiciunt. De hac Rhætorum expulſione, profectione, & Alpiũ occupatione, teſtes locupletes ſunt, Cæſar, Strabo, Iuſtinus, Plinius, Solinus in Polyh. Horatius, Cornelius Tacitus: quorum verba formalia, ne epitome in opus excreſcat, non recito; ſed loca appono.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Mõtium ergo dominos factos, Rempub. ſuam in hac civitate, ubi mœnia divinâ, non humanâ manu ſtructa ſunt, eâdem formâ, quâ in amiſſo imperio, (ubi duodecim erant præeminentes, Lucumones Græco vocabulo dicti; quibus decimus tertius Laërtes, præſidens addebatur) adminiſtrâſſe, non levibus conjecturis adducimur. Et hodie etiam, recuperatâ priſtinâ libertate, in pleriſque jurisdictionibus, duodecim aut quatuordecim jus dicentes ſunt: quibus decimus tertius, vel quintus, Miniſterio fungens, (unde *Miniſtralis* dicitur) præſidet.

Repub. cæteriſque rebus ſatis, pro more patriæ, & ex voto ordinatis, aëris aſperitate acriores Rhætorum poſteri ſunt facti; ita ut etiam linguam corruperint, & vix ſonum retinuerint: quippe magis vicini Septentrioni, proinde graviori aſpiratione, ex naturali calore, verba proferunt. Olim quidem lingua hæc non ſcribebatur: noſtro verò ſeculo, eruditorum virorum opera, & ſcripta & impreſſa, in eâ elaborata cernuntur; tantoque Grammaticæ concentu, ut vix alteri alicui idiomati in obſervatione regularum cedant. Hoc Rhæticum Idioma, communiter Romanum (*Romaniſch*) vocant, (Germanicè,

Chur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Churvvalſch: ut qui Romano poſtea imperio addicti, eorum linguâ uti coacti ſint. Engadini Latinum (*Ladin*) appellant; & indè ſumptum putant: quòd multi nobiles, tempore Hannibalis, furori Pœnorum cedentes, ex Latio profugi, in hoc montium diſtrictu ſecuritatem quæſiverint. cujus rei multa familiarum & locorum monumenta hodie, præſertim in Engadina apparent.

Nec tamen ſubtilitas ingenii Thuſci, & dominãdi cupido, in eis extincta fuit. qui magis jam fœcundi, in ingentẽ multitudinem excreverant. Populoſus itaq; numerus, extra anguſtias montium ſe extendere, occaſione ductus, ſimul & neceſſitate coactus, virtute & potentiâ ſuâ paulatim ad utrumq; lacum, Ripanum & Acronium, (alii Potamicum & Brigantinum vocant) & plùs ultrà, penetravêre. Cujus clara veſtigia in oppidorum, caſtrorũ, & aliorum monumentorum nominibus, utpote Caſtris Rhæticis, Termino Helvetiorũ, & Vigiliarũ ſtationib⁹, Tertia, Quarta, Quinta, aliiſque plurimis à Ripani lacus latere & infinitis aliis à Brigantini parte, extant. quæ cùm extra Primæ, priſcę Inalpinę, & hodiernæ Confœderatorũ Rhætię, nobis deſcribendæ, terminos ſint; ne ab orbitâ deflectam; recenſere ſuperſedeo.

Nec

Nec interim tamen etiam delicioſæ Italiæ obliti ſunt: ſed fines ſuos ultra Alpes, verſus Comum, Tridentum & Veronam, eos extendiſſe, ex memoratorum auctorum unanimi conſenſu nobis apertum redditur. Et proinde Strabo, ferocitatem & petulantiam Cotvantiorum & Rucantiorum, (ut priùs monuimus) Inalpinorum Rhætorum, mirificè exaggerat. Ac veriſimile eſt, Romanos, quorum jam ampliſſimum in Italiâ imperium erat, Rhætorum conatibus & viribus, in proferendo dominio obſtitiſſe. Sed Scriptorum penuriâ hac in parte premimur: ideóque tenuibus conjecturis quædam inveſtigare, cum magnorum virorum judicio, tentabimus. Cùm ergo, alii ex antiquioribus Scriptoribus, Rhætiam noſtram Illyrio, cui ab Oriente cohæret, adſcripſerint; alii vero Galliæ, propterea quòd ab Occidente illi confinis erat: Galliæ autem Alpinæ mentio fit alicubi: utique propter vicinitatem, Rhæti noſtri populis Alpinis auxilia præſtitiſſe putâtur.

Anno ante Chriſtum natum 143. Appius Claudius Conſul, Salaſſos, Alpinos Gallos, cũ auxiliariis eorũ Alpinis, vicit.

Anno ante C.N. 166. Claudium Marcellum Alpinos Gallos ſubegiſſe, eſt in Capitolinis ſcriptum; eundem etiam de

Liguri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Liguribus triumphâſſe, ex Livio habemus. Quod bellum Rhætos Inalpinos etiam attigiſſe arbitramur.

Anno ante C. N. 168. &c. Martius Rex, Conſul Rom. populum Alpinum, Carnios (alii Stinos legunt) vicit.

Anno ante C. N. 195. L. Licinius Craſſus, egregius orator, Alpinum bellum affectâſſe, ex Cicerone in Piſ. habemus.

Hoc tamen firmiter, nec levibus argumentis ducti, credimus: Rhætos noſtros vicinis ſuis Tigurinis, Tugenis, Ambronibus, Teutonibus, & Cimbris, in bello Cimbrico, odio potentiæ Romanæ, ſibi admodùm moleſtæ, tranſitu & commeatu præſtò fuiſſe; & Geſſatas (hi ſeu à ſtipendio, ut vocamus [*Geſynde*] ſeu à genere teli; quod à Varrone & Vergilio *Geſum* dictum, ita ſunt appellati) conceſſiſſe. Iſti enim, ſecundum Polybii ſententiam, juxta Rheni & Rhodani originem habitabant. Horum etiam ope uſus erat antea (eodem Polybio teſte) Brennus, Gallorum Senonum dux, quum Cluſium & Romam, ſicut diximus, vaſtaret.

Romani, victoriâ de Cimbris & Teutonibus, ac cæteris eorum ſociis, in Galliâ & Italiâ potiti, Rhætis noſtris magis infeſti fiunt. Noſtri contrà etiam ea, quę ſibi à Marco Marcello, Conſule Romano,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

no, anno ante C.N.222. per victoriam, quâ Gallis inſultarunt, erepta erant, recuperare ſtatuunt. Comum itaque (ut Strabo ait) à ſuprà adcolentibus Rhætis afflictum, Cneius Pompejus Strabo, P. Magni pater, conſulatum cum L. Portio Catone, anno V. C. 665. gerens, ante C. N. 89. (duodecim circiter poſt Cimbrorũ adverſam fortunam annis) inſtauravit, & colonos in eam reſtituit.

Ab alterâ Alpium parte extenſis, uti ſuprà diximus, viribus, ad utrumque lacum, Acronium & Ripanum, per emigrationem Helvetiorum, & ſociorum Rauracorum, Sequanorum, & aliorum, adepti occaſionem, quæ ut colligitur, ante C. N. 58. contigit: loca vacua, & ab incendiis libera relicta (conniventibus fortè diſcedentibus Helvetiis) occupaverunt. Helvetii autem, veteres hoſpites, in Gallia à Cæſare fuſi, & retroacti ad priſtinos lares redeũt: Rhęti adepta, & ſibi relicta, reddere recuſant. Illi igitur Helvetii, fabricis intenti, & viribus diminuti, ex fœdere cũ Cęſare inito, opem & ſuppetias petunt. quæ, auſpiciis Lucii Munatii Planci, quem Cæſar Galliæ Comatæ præfecerat, ſunt miſſæ. Hic Rhætorum vires & copias, Galliæ imminentes, & in latâ planitie palantes, retudit, ac de iis triumphum,

(qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

qui tunc, & ſubſequentibus aliquibus temporibus, facilè, perturbato & inverſo antiquæ Reip. ſtatu, etſi hoſtis non eſſet ſubactus, concedebatur) eodem quo Cæſar eſt mortuus anno, egit: ut patet ex veteri inſcriptione, in promontorio Cajetæ inventâ:

L. MVNATIVS. L. F. L. N. L. PRON.
PLANCVS. COS. CENS. IMP.
ITER. VII. VIR. EPVL. TRIVMP.
EX. RAETIS. AEDEM. SATVR-
NII. FECIT. DE. MANVBIIS.
AGROS. DIVISIT. IN. ITA-
LIA. BENEVENTI. IN. GAL-
LIA. COLONIAS. DEDVXIT.
LVGDVNVM. ET. RAVRICAM.

Anno præcedente, nempe ante C.N. 44. D. Brutus, Conſul deſig. & à Cajo Iulio Cæſare Galliæ Togatæ præfectus, Rhætos Italiæ imminentes repreſſit: ut patet ex Cic. ubi ſcribit, ſe ad Inalpinos cum exercitu progreſſum fuiſſe, & multa caſtella cepiſſe, multa vaſtâſſe; non ſine causâ ad Senatum literas miſiſſe.

Interea interficitur Cæſar: ſequuntur pugnæ, & ultricia arma Octavii, Antonii, (qui etiam ex Alpibus anno ante C.N. 41. triumphavit: etſi nihil dignum triumpho egerat, neque omninò illis

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

in locis imperium habuerat; ut Dio prodidit) & Lepidi, Triumvirûm, contra occiſores. Mox cupido imperandi inter ipſos quoque diſſenſionem parit: & tandem habenæ ſoli Octavio (Auguſto nobis, poſt Actium & Alexandriam, V. C. 727. ex ſententià M. Plancii dicendo) delatæ ſunt.

Romani Imperii potentia omnibus formidabilis facta, ex quo, anteactis temporibus, ut ſuo loco monuimus, Comum Rhætis ereptum erat, vicinos etiam Vennonetes & Camunos, Alpinas gentes, ſibi adjicere ſtatuit. hi tamen Rhætis dominis ſuis fidi, contra Romanos arma ſumpſerunt; victique à P. Silio, & ſubacti ſunt, Dione teſte, anno V. C. 738. Gaudens hac victoriolà Auguſtus, cum ſuis Romanis, quorum victricia arma jam per Aſiam, Africam, Europam, Galliam & Hiſpaniam circumlata erant, *Indomitum Rheni caput*, (ut Lucanus canit.) & hactenus invictam gentem, in Alpibus ſuis aggredi propoſuit. Huic aviditati inſerviebant crebræ, Rhætiæ vicinorum, Imperio Romano ſubditorum, querelæ; eos, de intuto viarum tranſitu, quotidianis itē depopulationibus, rapinis, & latrociniis, accuſantium: quæ tamen apud Celtas, (uti Cæſar ait) ceu quæ extra

fines

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

fines cujuſque civitatis fiebant, pro nullâ infamiâ habebantur; ſed juventutis exercendæ, & deſidiæ minuendæ causâ fieri, prædicabant. addebant; immanitatem, quam exercerent, (nempe quòd omnes maſculos, quos comprehendiſſent, etiam in utero matrum agentes; id quod certis divinationibus perveſtigabant; interficerent) ſic conſuetudinẽ (aſſerente eodem Dione) apud Rhætos receptam eſſe: ut in eos, qui nullo fœdere eſſent conjuncti, ita ſtatuerent. Dioni aſtipulatur Strabo; qui tamen hanc feritatem & rapacitatem aliquo modo temperare videtur, dum commercia Inalpinorum Rhætorum, cum gente in campis & planitie degente, commemorat: eis nempe quòd pepercerint, victumque, & alia, quibus ipſi indigebant, tutò ad ſe deferre permiſerint: Inalpini viciſſim campicolis, de ſuis mercibus, reſinam, picem, tedam, ceram, caſeum, & mel retribuerint.

Quæ Rhætos primos Alpeſtres, eadem fortuna excipiebat vicinos & conjunctos Vindelicos, veteris Illyrici populos, ita à fluvio Vindone & Lyco dictos. Hi propter incurſiones in proximos Sequanos & Bojos adjacentes, Imperatori ſubigendi videbantur. Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ergo ante C. N. 15. M. Livio Druſo Libone, L. Calpurnio Piſone Cæſonino, Coſſ. Rhæticum bellum motum eſt. Quod ſi non temporis circumſcriptione, ſed animis & obſtinatione partium, metimur; inter graviſſima numeremus licet. Verbi invidiam Romani Victores lenient: quorum confeſſione palàm eſt, fortiſſimam gentem, militaribus potiſſimum artibus & inſidiis, non apertæ virtuti, ceſſiſſe. Nam, cùm Auguſtus uni huic utrumque privignum, Tib. Claudium Neronem, & Neronem Claudium Druſum, duces præfeciſſet, præſtantiſſimoſque viros legatos, & viros doctos, unde

quid ſtudioſa cohors ſtruit,

addidiſſet; illi præſidentem, ſed inconditam Rhætorum & Vindelicorum fortitudinem, eâ fregêre ratione; ut bellum latè per omnem provinciam ſpargerent, & hoſtium exercitum in multa minuta agmina deducerent. quo excogitato, diſperſos non admodùm difficulter vicêre; quorum unitæ vires invictæ erant futuræ.

Principio Druſus, contra Rhætos, ut vias aperiret, ab Auguſto cum exercitu miſſus eſt. hic eos apud Alpes Tridentinas ſibi obviàm factos, (ut Dio ait) prælio agreſſus, haud magno certamine

mine fudit: ejuſque victoriæ ergò, Prætorios, cùm Quæſtor tantùm fuiſſet, honores adeptus eſt. Dein, cùm ab Italiâ rejecti, nihilominùs Gallias urgerent; Tiberium quoque, ex Armeniâ reverſum, contra eos miſit.

In diverſas partes partitus, ut diximus, exercitus Romanus fuit. Tiberius, ex Galliâ veniens, commeatu & cæteris rebus ab bellum inſtructiſſimus, Rhætos, à Druſo in Alpibus ſparſim profligatos, & ad planitiem tendentes, excipit; & per lacum Acronium navigiis ſubvectus, commodè utens Inſulâ ejuſdem laci, (quæ etiam nomen ab eo retinuit) Rhętos & Vindelicos ibi concuſſit. Druſus frater in Alpibus rem gerebat:

(Videre Rhæti bella ſub Alpibus
Druſum gerentem, & Vindelici.)

Et hinc vallis quædam, ubi commoratus aliquandiu, ab eo Druſiana etiam nunc vocatur.

Victorias hactenus Romani, arte & conſilio à diſperſis copiis Rhætorum & Vindelicorum, diverſis exiguis præliis, extorſerant, Quæ ergò ex cladibus Alpinis, & navali pugnâ, ſuperfuêre reliquiæ, tamen neque generoſos ſpiritus, neque libertatis amorem poſuêre; imò hoſtes, toties victores, & exercitum jam conjunctum habentes, directâ acie,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

in amplâ planitie, (in campis ad Lycum immenſum patentibus fuiſſe, conjecturis ducimur) quæ nihil ad tegendas inſidias latebrarum haberet, teſtandæ virtuti delectâ, aggredi auſi ſunt;&,evẽtu minùs læto, extremam fortunam tentaverunt. Inde Horatius iterum:

Major Neronum mox grave prælium
Commiſit; immaneſque Rhætos
Auſpiciis repulit ſecundis.

Incredibilia etiam facinora, Rhæticarum Inalpinarum, & Vindelicarum mulierum, (ut Paterculus & Florus notant; & idem ab Oroſio Cheruſcis, Suevis & Sicambris, tributum fuit) commemorare cogimur: quæ (Amazonum inſtar, à quibus originem ducunt; ut Horatius innuit, & Servius ait) hoc bello, proprios filios, deficientibus telis, humi afflictos, tormenti loco, in ora hoſtium contorſiſſe dicuntur. ubi neq; patriæ, neque libertatis amor, ſatis laudari; neque deterrima in liberos ſævitia, quam nulla beluarum feritas imitetur, ſatìs vituperari poteſt.

Verum, etiamſi Rhætis dilaudandis omnium auctorum (præſertim Dionis & Paterculi, duorum inſignium adulatorum) ingenia conſpirent: nullum à quoquam ornatius elogium excogitari poterit; quàm quod eos

Devo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Devota morti pectora liberæ

appellavit Horatius. & idem Rhætos Draconibus, Aquilę reluctantibus, comparat: quòd nunc hos, nunc illos, implacidum genus, veloces, immanes, agmina ferrata, appellat. Ovidius, in carmine abjectæ adulationis, Auguſtum duobus bellis, Rhætico & Threïcio, timuiſſe, haud quaquam diſſimulat.

Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum.

cùm de reliquis leniùs locutus eſſet:

Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda.

Hoc certum eſt, eum, Rhætici belli periculo & metu, in Galliam conceſſiſſe: ubi multas, ut in Hiſpaniâ, colonias fundavit. Vnâ æſtate Rhæti & Vindelici debellati ſunt. & inde ſibi nomen Auguſti ſumpſit, à Sextili menſe, propter inſignes victorias. Tiberio cùm triumphus, tot rebus geſtis, decretus eſſet: ipſe Auguſtus, ne ageret, obſtitit; triumphalia tamen ornamenta conceſſit. Hoc verò elogium SCto conſecravit:

IMP. CÆS. DIVI. F. AVGVSTO.
PONT. MAX. IMP. XIIII. TRIB. POT. XVII.
S. P. Q. R.
QVOD. EIVS. DVCTV. AVSPICIISQ.
GENTES. ALPINÆ. OMNES.
QVÆ. A. MARI. SVPERO. AD. INFERVM. PERTINEBANT.
SVB. IMPERIVM. P. R. REDACTÆ. SVNT.
GENTES. ALPINÆ. DEVICTÆ.
TRIVMPILINI. CAMVNI. VENNONES. VENNONETES.
HISARCI. BREVNI. NAVNES. FOCVNATES.
VINDELICOR. GENTES. IIII.
CONSVANETES. VIRVCINATES. LICATES. CATTENATES.
ABISONTES. RIGVSCI. SVANETES. COLLVCONES.
BRIXENTES. LEPONTII. VIBERI. NANTVATES.
SEDVNI. VERAGRI. SALASSI. ACITAVONES.
MEDVLLI. VCENNII. CATVRIGES. BRIGIANI.
SONTIONTII. EBRODVNTII. NEMALONI.
EDENNATES. ESVBIANI. VEAMINI.
GALLICÆ.
TRIVLATTI. ECTINI. VERGVNNI.
EVITVRI. NEMENTVRI. ORATELLI.
VLRVSI. VELNANI. SVETRI.

Regio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Regio jam victa, in provinciæ formá redacta fuit: Rhætia nempe & Vindelicia, in unam ſolam; & Rhætia vocata à Norico & Pannonia diſtincta. Et his ferè conditionibus, (ut ſequitur ex Dione) in fidem eſſe receptam, autumamus. Quia verò populoſa erat gens; videbanturque bellum retentaturi: maximam ejus, & ætate validiſſimam partem inde abduxerunt; iis relictis, qui & colendæ ei regioni ſufficerent, & ad rebellandum non ſatis virium haberent. Reliquos, præcipuè autem Vindelicos, & planitiem incolentes, magnâ agri parte mulctavit; & tributis præterea immenſis afflixit. cujus fidem faciunt Batavorum verba apud Tacitum.

Inalpini autem Rhæti, ad originem Rheni & Oeni conſidentes, non omninò victi; ſed tantùm hinc inde palantes repreſſi fuerunt: uti Lucani elogio patet, qui indomitum ſtatum Inalpinorum, tempore civilis belli, expreſſit. Claudianus etiam, longo pòſt intervallo, ſuccinit.

——— Rhenumque minacem
Cornibus infractis. ———

Et Suetonius, in Auguſto, verbo & ſermone modeſto utitur. *Rhætiam*, inquit, *& Vindelicos, ac Salaſſos, gentes Alpinas, coërcuit.* Mitiùs illi, tum ob

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

antiquã ex Thuſciâ originem, & linguæ affinitatẽ; tùm ut montium itinera per eos conſervarentur aperta, ad quæ non quælibet natio, ob aſperitatem aëris, & vaſtas nivis moles, ac inaſſuetos Alpium anfractus, apta erat; tractabantur.

Rhæticæ interim devictæ juriſdictio, & procuratio rei militaris, ſequenti modo conſtituta fuit. Auguſtus eam, uti Barbaris finitimam, ſibi regendam ſumpſit; & Præſidem eò (qui erant Prætores aut Conſulares: &, ut rectè addit Strabo, Equites) miſit. Hi jus gladii, in milites etiam vitæ neciſque poteſtatem habebant: & militari habitu, hoc eſt, paludati, in provinciam proficiſcebantur; ut Dio docet. Eorum Magiſtratus non circumſcribebatur: ſed quouſque Imperatori collibuiſſet. Sedem ejus fuiſſe Auguſtæ Vindelicorum, quæ à Romanis colonia deducta fuit, conjectamus; in edito nempe loco, prope Vindonis & Lyci confluvium. Coloniæ autem in agros captivos, ſubſidium adversùs rebelles, & imbuendis ſociis ad officia legum, deduci ſolebant. Voto Druſi patroni, Auguſta illa vocata fuit. De ritu religioſo, obſervato in deducendis coloniis, canit Ovidius:

Foſſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

oſſa fit ad ſolitũ; fruges jaciuntur in ima;
Et de vicino terra petita ſolo eſt. (*ara;*
oſſa repletur humo; terraq́ imponitur
Et novus accenſo finditur igne focus.

t, prout ex numiſmatibus veteribus, à Marco Velſero collectis, conjicere poſſumus; primus Rhætiæ Præſes fuit, Titus Sempronius Gracchus, vir Conſularis, & magnæ authoritatis. Erant deinde etiam Imperatoris Procuratores, aut Rationales: qui erant plærunque Equites, aut Liberti. His tributorum cura demandata erat, & quæ ad fiſcum præterea pertinerent.

Invaluit tamen paulatim conſuetudo; ut certæ provinciæ Procuratoribus, nullo alio Præſide, regendæ committerentur. Sic etiam Rhætiam, poſt Neronis mortem, Procuratore cohibitam fuiſſe, perſpicuum eſt. Et Præſidum appellationes, ſub Imperatoribus, ſæpius pro re natâ, mutatæ ſunt. Sic Rhætiæ Procuratorem apud Tacitum invenimus: Prolegatum Rhætiæ in lapide, vidit Velſerus: inde Legatum licet colligere. imò etiam nomine Iudicis, Curatoris, Præfecti, Provinciarum Rectores promiſcuè appellati ſunt.

De militari præſidio, (ſi Aventino creditur) Vindeliciam, præter auxilia, tres legiones, Martia, Quarta & Quinta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Batava, cuſtodiverunt. Velſerus autem ſub Auguſto, & deinceps aliquando nullam legionem in Rhætia ſtativa habuiſſe, etſi quædam ſubinde immigraverint; firmis argumentis probat. Si Tacitus, auxilia Rhætica, alas; cohortes ſæpe; ſemel, Vindelicorum cohortes nominat: legionum nuſquam meminit. Tiberius 25. legiones in armis habuit; ut ex eodem Tacito colligimus: tot enim fuêre ſub Auguſto; (ut Dio prodidit:) quibus omnibus tamen extra Rhætiam locum aſſignat.

LIBER II.

Latiſſimam ergo hanc Rhætiam Inalpinam, & Vindeliciam, ac bonam partem Helvetiæ, potiſſimùm ſuperiorem & inferiorem Duregiam, comprehendentem, deſcribit Claudius Ptolemæus Alexandrinus; qui vixit ſub Hadriano & Marco Antonio Impp. *Occidentale latus*, inquit, *terminatur monte Adulâ*, (vulgò vocatur *de Vogel*) *unde Rhenus oritur; & lineâ, quæ eſt inter capita amnium Rheni & Danubii. Latus Septentrionale limites habet, eam partem Danubii, quæ eſt à fontibus, uſque ad Oenii fluvii diverticulum. Orientale verò*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

rò latus, ab ipſo Oeno diſcriminatur. eridionale, Alpium montibus ſupra aliam extenſis, apud Grajas Alpes, & ud Pœnas, quæ ſunt juxta principium ci amnis; qui in Danubium exit, & enia urbis Auguſtæ alluit. Rhætiamque Vindeliciâ disjungit.

Strabo verò, qui tempore Chriſti & uguſti in vivis fuit, diverſis locis, ubi Rhætis & eorum cultu ſcribit, limi- s ejus ſummatim ita complexus eſt: ut Oriente, Veronam & Noricos, & rtim Vindelicos, qui eoſdem ad Sep- ntrionem ſeparant, poſuerit; versùs eridiem, Comum, & Inſubres; con- a Occidentem demùm, Helvetios, & epontios. Iſque Epiſcopatus Curienſis anè circuitus eſt. Nam ab Oriente, abet Epiſcopatum Auguſtanum & Bri- ienſem; deinceps in Meridiem decli- ando, Tridentinum & Veronenſem; & d ipſum Meridiem, Inſubres Comen- s, Clavennates & Vennonetes, (qui tſi ſub Rhætorum juriſdictione ſint; amen per commoditatem Diœceſi Comenſi annumerantur) item Biltio- enſes, Helveticæ ditionis, & prædictæ iæceſeos; contra Occidentem, in ſum- nis Alpibus, Lepontinos Vranios Con- tantienſis, & Viberos Sedunenſis Epi- copatus: A plagâ Septentrionali, uſque ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ad Acronium lacum, ab utroque Rh[eni] latere, & caſtra Rhætica, pe[r]tingit.

Quicquid itaque eſt intra circuitu[m] hujus Epiſcopatus, veræ antiquæ Rhæ[tiæ] eſt: & omnes incolæ, præter rel[i]quias Lepontiorum & Viberorum, e[x] quibus aliqui in Rhætiam migrârunt, qui ſemper linguam ſuam Celticam re[tinuêre], & in ſummis montium par[tibus] (unde etiam *VValdtſeſſer*, qua[ſi] ſylvarum incolæ, cæteris, etiam nun[c] hodie dicuntur) ſuas ſedes habent: Rhæ[ticâ] linguâ, quam Romanam, imò etiã Engadini Ladinam vocant, uſi ſunt: u[t] ex oppidorum, caſtrorum, & omniun[t] ferè locorum nominibus, perſpicu[è] quiſque deprehendere poteſt.

Nos autem ut ad inſtitutum noſtrum revertamur, ſolam illam primam Pri[ſcam] Inalpinam Rhætiam, & eos, qu[i] perpetuo trino fœderis vinculo cõjunct[i] ſunt, (proinde à Germanis, *die Grauw[en] Bündtner*; ſibi ipſis, & cæteris nationi[bus] plerique, *Griſones*, ob habitum ex patrio panno griſeum, quem geſtabant, dicti) cum ſubditorum ſuorum tractu delineare, quàm maximè ſuccinctè, pro[po]ſuimus.

Hi ergo noſtri excelſorum trium fœ[de]rum Rhæti, ab Oriente, habent ho[di]er-

nos Vennones & Oenanos , ubi
ns Venuſtus eſt, (*Vetmetza, Vinſter-*
ntz) unde ex altero latere Atheſis
um habet. Ab Occidente, Comitatus
ionenſis , & Adularum Alpiũ mon-
Lucumonis, nunc S.Barnabæ , Cri-
ta, Vepca, ac Mærcha, terminum po-
nt. A Meridie, ſunt Triumpilini , &
lacus Larii accolæ, Vallis Saxea Me-
lanenſis Ducatus , ac Bergomates &
muni populi Venetæ ditionis. Sep-
trionale latus, ab unâ parte per acco-
Rhæticonis montis, Valle-Druſianos
mpe & Eſtiones; ab alterâ, per vicinos
guſcos & Sarunetes, diſcriminatur.
ibus ubique etiam certi ſui termini
ant poſiti : nos hîc, generali populo-
n finitimorum citatione , contenti
mus.

Ab antiquâ ergo memoratâ Rhætiâ,
die avulſa hæc ſequentia (quę videli-
extra ditionem trium fœderum , &
rum ſubditorum, ſunt) numerantur.
tractu Tranſalpino, verſus Meridiem,
rs Comitatus Tirolenſis , quæ eſt in
nnonibus, Abbatia Montis S. Mariæ,
iumpilini , Comitatus Biltionenſis ,
m vicinis Lepontiis. In diſtrictu verò
ſalpino, verſus Septentrionem, ſiniſtrâ
eni ripâ , Vrſaria, Haldenſtein, (quod
um fœderum patrocinium agnoſcit)

Faba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Fabarium, Comitatus Sarunetum, C
ſtra Rhætica, ubi Vindeck & Schenn
Vallis Duriæ, ubi S. Iohannes; Comi
tus Verdenberg, Gambſum, Dominiu
de Alto-Saxo, & Rhingovia: dextro
tem Rheni latere, Guttenberg, Val
dulcis, Schellenberg, Comitatus Vel
rii, Sonnenberg, Pludonum, cum va
Druſianâ, Blumeneck, Montfortium
Nunburg, Altum Amiſium, Briga
tium, cum circumvicinâ regione ad
cum uſque Acronium.

Longitudo etiam hodiernæ noſt
Rhætiæ, ſi à Meridie in Septentrione
ſumatur, erit milliarium Rheticoru
ſeu Germanicorum (8000. paſſus p
quolibet milliari numerando) circi
quindecim: Latitudo ab Oriente in C
cidentem, tredecim circiter.

Placuit etiam familiarum præcipu
rum numerum, quę antiquâ nobilita
aut geſtorum gloriâ, in noſtræ Inalpi
Rhætiæ circulo claruêre, aut etiam nu
vigent, vel inde originem trahunt, o
dine alphabetico, (ne cuiquam injuria
facere videamur) apponere. Vtimur a
tem, pro varietate idiomatum, in mu
tis, Germanicis & Italicis terminati
nibus.

Abur

A.

burg.
lberici.
lberti.
lbertini.
Alto.
ltenſtein.
menium.
macia Comit.
mbria.
miſium altum.
Com.
medes.
ndreoſcia.
ndriani.
rdetium , Ger.
Steinsberg.
rmanaſchi.
rms.
rig ni.
rtaria.
ſpermontium.
Baron.

B.

Balcono alto;un-
de Caroli.
lbiani. Com.
ldenſtein.

Bartenſtreit.
Barachi.
Baſelga.
Baſſi.
Bavier.
Bazoni.
Beccaria.
Belli de Belloforti.
Bellmontii Bar.
de S. Benedicto.
Bernburg.
Berneck.
Bernovii.
Bifrontii.
Billitiona. Com.
Bironda.
Biſſii.
Blumenthal.
Boſſi.
Bovitii.
Bovolini.
Brandani.
Brandis. Bar.
Brigantia. Com.
Brochi.
Brugberg.
Bruls.
Brumſli. inde Nob.
in Turre,
Bruno.
Brunold.

Brunn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Brunn.
Buchlen.
Buchberg.
Bundi.
Buolii.
Bupſer.
Burgarelli.
Burghauſen.
Burgover.
Burgſtall.

C.

Cabalzari.
Calderari.
Camenis.
Caminada.
Camontii.
de Campello.
Canobii.
de Capaulo.
Capitanei.
Carbonera.
Caroli.
Carugo.
de Carrate.
Caſolari.
Caſtelberg.
Caſtelli de { *Arcenio.* / *S. Nazaro.* }

Caſtriſium.
Caſtrum { *altu[m]* / *imu[m]* }
Caſtelmurum.
Cattanai.
Cazini.
Cingiacum. Ger[m.]
Rinckenberg.
Clingenhorn.
Conti.
Cornachia.
Coſta.
Crapa longa.
Cribelli.
Criſta.
Crottenſtein.
Crotti.
Curia. Com.
Curti.
Curtini.

D.

Dantii.
Diebethaler.
Dorta.
Duſch.
Duſdei.

E.

Eccleſia.

Ehr

Ehrenfels. Bar.
Engelſperg.
Enderlini.
Eremuſium.

F.

Fagonium. Germ. Feldſperg.
Falkenovia.
Falkenſtein.
Fardin.
Federſpil.
Ferla.
de Fine.
Sanct Finer.
Finer ab Aſpermonte.
de S. Fidele.
Florini.
Flugii.
de Flumine. Bar.
Fogeroli.
Foliani.
Fondra.
Fontana.
Fontenaſium. Bar.
Fragenſtein.
Franchi.
Freudenberg.
Friberg.
Fridborg.
Fridnou.
Fridruvv.
Frigeri.
Frizii.
Fronſperg.
Frueberg.
Fruenaus.
Furſtenburg.
Furſtenovv.

G.

Galli.
Gatti.
Georgii : alias Schorsh.
Geer.
Gerſter.
Giglieri.
Gilardoni.
Goettsken.
Grafberg.
Gravenfolen.
Greci.
Greding.
Griffenſtein.
Griffenſee.
Grimenſtein.
Grunberg.
Grueneck.

Gruenenfels.
Gruenſtein.
Guarinoni.
Gugelberg à Moos.
Guicciardi.
Guler.
Guttenberg.

H.

Haldenſtein.
Hartmanni.
Haſelſtein.
Haſenſprung.
Hatz.
Heidenberg.
Heim.
Heintzenberg.
Hertneck.
Heuven. Bar.
Homodai.
Hoſpital.

I.

Ieclini.
Ienni.
Imeldi.
Inter[illegible]ortuli.
Iochberg.
Iterii.

de Iudicibus.
Iulini.
Iuvalta { altà. / ima.

K.

Kilchmatter.
Kropfenſtein.

L.

Lambertengi.
Landolfi,
Langenberg.
Lavizari.
Lazaroni.
Leo.
Leoberg.
Leoſtein.
Liechtenſtein.
Lindenberg.
Liuri.
Loſſi.
Lucini.
Lumaga.
Lumbareni.

M.

Macii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Major.
Malacrida.
Malazuzini.
Malles.
Malvaini.
Marca.
Marioli.
Marlianici.
de Marmore. { *albo.* / *nigro.* }
Marſilinum.
Marſinoilla.
Marutii.
Maſcaranici.
Matthias Ruotſch.
Matli.
Mazoni.
Meda.
Meienfeld.
Mejer.
Meli.
Menhardi.
Meruli.
Mingardini.
de Miſauco. Com.
Mohr.
Molina.
Mollen.
Montalta. Bar.
Montaſch.
de Monte.
Monter.
Montfortii. Com.
Montii.
Mora.
Morerk.
Morharten.
Moos.
Moroni.
Muſsii.
Myſani.

N.

Naſali.
Neuburg.
Nevenſins.
Nidberg.
Nidervald.
Nigri.
Ninguarda.
Nitten.
de Nobilibus.
Nova.

O.

Oberſtein.
Odeſcalci.
Oldradi.
Olzati.

Ortenſtein.
Ortvein.

P.

Præpoſiti.
Pagani.
Panigadæ.
Panitii.
Paravicini.
Paribelli.
Parini.
Parſantii.
Pauli.
Pellizari.
Perigola.
Peri.
Phaſelli.
Philipponi.
Pibetaler.
Piperelli.
Pirò.
Piſtalozii.
Pizzinoni.
Placii.
Planta.
Plana terra. Ger.
Inburg, Bar.
Platti.
Pentiſella.
Portæ.
Praten.
Pultinga.
Puzalii.
Pyrari.

Q.

Quadrii.

R.

Ragetti.
Randeck.
Reppenſtein.
Raſerii.
Rauſchenberg.
Reitnovia.
Reſen.
Rhætia. { *alta.* / *ima.* / *ãmpla.* } *Cõ.*
Rhætium. Bar.
Richenbach.
Richenberg.
Richenovia.
Richenſtein.
Rietberg. Bar.
Ringg.

Rinc-

Rinckenſtein.
Ripa.
Robuſtelli.
Roſenberg.
Roſenſiz.
Roſenſtein.
Roſenrol.
Roßi.
Rotels.
Rucha ſpermõtum.
Ruchberg. { *alta.* / *ima.* }
Ruinelli.
Ruſca.

S.

de Sacco.
Salett.
Salis.
Salutii.
Santium,
Sargans. Com.
Sathains.
Satium.
Saxenſtein.
Saxum.
Altum Saxum. Bar.
Schalgett.
Scharpatectii.
Schaethen.
Schek.
Schellenberg.
Schenardi.
Schidberg.
Schmidt.
Schmidberg.
Schovenſtein.
Schrofenſtein.
Schvarzenſtein.
Schvartzhorn,
Schucani.
Schuler. { *Davoſiani.* / *Caſtelmurii.* }
Scorpii à Freudenberg.
Sebregontii.
Segens.
Sengen.
Sermondi.
Sigberg.
Solaverſa.
Sotes.
Somazzi.
Somiliana.
Sonvig.
Spandri.
Speluca.

Spilberg.
Spina in oculis.
Sprecher.
Stadionum.
Stampa.
Straleck.
Strasberg.
Streiſ.
Stupa.
Stupani.
Subvia. Germ. Underuvegen.
Sumerovia.
Supra caſtrum.

T.

Tackii.
Tagſtein. { altum. / imum.
Terra plana.
Terra rotunda.
Terraſpum.
Thomaſini.
Tockenburg. Com.
Toniola.
de Tovo.
Torelli.
Traverſii.
Trimontium.
Trimõtium altum.
Tſcharner.
Tumbii à Nevvenburg.
Tuſcani.
de Turre.

V.

Vacani.
Vackenoug.
Vaelſperg
Valckenouv.
Vald.
de Valendauno.
de Valerio,
Vandelberg.
Vanga.
de Vatio. Bar.
Vazerini.
Vegrich.
Velcuria. Com.
Venoſta.
Verdenberg. Com.
Vertemanni:
de Vice-Comitibus.
Vice-Domini.
Viſchler.
Vielandt.
Vietzel.

Vil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Wildenberg à Freudenberg.
Willi.
Wineck.
Windeck. Com.
Wittani.
Wolmi.
Vogelſperg.
Vulpera.

Z.

Zanoli.
Zenoni.
de Zuno.

Hæ familiæ ſunt, quas modo habere potui. Poſſunt etiam eſſe aliæ; ut proculdubio ſunt, & fuere: quibus tamen hoc meo catalogo nihil derogatum ſolo; & quas, notitia habita, libens quoque inſeram.

Iam nobis in poſterum geſta noſtrorum Rhætorum, omni brevitate, & ſtrictiſſima chronologia, dicenda veniunt. Proinde catalogum omnium Impp. nectere, cum hoc ab aliis in hac materia abundanter præſtitum ſit, hoc noſtro in opuſculo ſuperfluum duximus; ſed eorum tantum, quorum oblata Rhæticarum rerum occaſio poſtulat, ut meminerimus.

Druſo ergo defuncto, ejuſdem filium, patri cognominem, Provinciam Rhætię rexiſſe produnt; & contra imminentes Suevos, Rhætiæ auxilia ex veteranis miſiſſe, retulit nobis Tacitus. iſque etiam auſpiciis patrui Tiberii Cæſaris Germanos rebellantes domuit. In exer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

citu ſuo, quem contra Arminium Cheruſcorum Principem duxit, cohortes Rhætorum & Vindelicorum habuit: quę in pugna illa memorabili, ad Viſurgim, ubi Arminius fugatus fuit, vim hoſtium in Romanos irruentium fortiter ſuſtinuere; eodem teſte Tacito. ob quam victoriam, Druſus Senatusconſulto Germanicus dictus fuit. Tiberio Rhætia non ſolum armis adfuit; ſed ligna etiam contribuit: Pons enim, ad navale prælium paratus, igne conſumptus erat. Larices ergo immenſæ magnitudinis in Rhætia ſcindi juſſit, ad eundem reſarciendum. Trabs inde, tempore Plinii, Romæ, 120 pedum longitud. & 2. undique latitud. cernebatur.

Nero Imp. Portium Septimium Rhętis Procuratorem dedit. Poſt Cæſaris autem fata, mox à Galbæ imperio, à quo deſciſcendi initium fecerant Germanicæ legiones, ex Rhætia ſeceſſit: Othonem nunquam recepit; ſed in Auli Vitellii nomen, præeunte P. Septimio Procuratore, incorruptæ erga Vitellium fidei, juravit.

Porro iis bellis, quæ Vitellius cum Othone & Veſpaſiano geſſit, bonam & fidelem Rhætorum operam expertus eſt. Cum enim Alienus Cęcina, partium Vitellianarum Dux, per Helvetiam in Italiam

aliam iter faceret; & Helvetii, de cæ-
e Galbæ ignari, Vitellii imperium ab-
uerent, & tumultuarentur; miſſi ſunt
d Rhætica auxilia nuntii, ut verſos in
gionem Helvetios à tergo aggrederen-
ur. His autem Rhæticis alis, & cohor-
bus inter auxilia conſcriptis, ſe volun-
ria provincialium Rhætorum juven-
us adjunxit: quam Tacitus hoc enco-
nio, nempe *ſuetam armis, & more mi-*
tiæ exercitam, honorat. Pugnæ præci-
uus locus ad aquas Helvetias fuit. Ger-
ani autem & Rhæti, hoſtes per ſylvas
onſectati ſunt, & in ipſis latebris plu-
mos trucidaverunt. His & ſequenti-
us temporibus, Rhætorum haud parva
it in armis gloria. Zoſimus etiam,
hæticas legiones inter præcipuæ vir-
itis ponit. Flavius Veſpaſianus, de Im-
erio cogitans, ſibi quoque Rhætiam,
ſte Tacito, occultis artibus adjungere
ntavit. conſilium hoc tamen fruſtra
it. Rhætia enim in fide erga Vitellium
erſtitit. teſtes, duo propugnacula ex-
ucta in ejus honorẽ, in Engadina in-
riori, Vitelliana, (*Viezel*) ipſius nempe
omine inſignita, fuêre: quæ Veſpaſiani
artes ſequentes, occupata Verona, ſibi
agno adjumento exiſtimarunt. ita
nim ſe obſtruxiſſe aditum, per Rhætiam
Iulias Alpes, ſibi perſuaſerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Vitellio occiſo, Rhætia, cum reliqua Republ. in Veſpaſiani poteſtate fuit; & in fide illius, Germanico bello, quod Civilis Batavus Dux (rebellionem & arma in Romanos meditans) tandem movit, perſtitit. quo Sextilius Felix, Romanis ad Rhenum ſubſidia adducens, ex Norico, cum auxiliariis cohortibus, per Rhætiam iter tenuit.

Poſt multos, Hadrianus, anno Domini 119. Imperator factus, pleraque, uti doctiſſimus, & qui omnes ſui Imperii provincias incognitus ipſe peragravit, in Imperii conſtitutione novavit: quæ, paucis à Conſtantino immutatis, inde uſque perſeverarunt. Et poſthac, Rhætias, plurali numero ab auctoribus, ante nunquam, appellatas, animadvertit Velſerus noſter. Proinde duæ, Prima nempe, & Secunda, ſub ſingulis Præſidibus, ſingulæ rectæ. Primæ Præſes, in caſtris duobus, Marſoila (*Mars in oculis*) & Spinoila, (*Spina in oculis*) unde poſtea in proximo planitiei ſitu civitas Curienſis initia ſua habuit, reſedit: Secundæ vero, Auguſtæ Vindelicorum ſedem habuit.

Res militaris ab uno procurata fuit in utraque Rhætia; qui primo Comes rei militaris; (ut in actis Martyr. dd. Iuſtini & Iovitæ, ſub Adriano Imperatore,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ore, mentio fit Italici Comitis utriuſque Rhætiæ:) poſtea, Rhætici limitis Dux dictus eſt. Hic ſub Magiſtri peditum diſpoſitione erat: & inter duodecim duces, quos Romani verſus Occidentem habebant, numerabatur.

Fiſcus à Procuratore, ex Rationalium Claſſe, ſeu theſaurorum Præpoſito, qui Comiti Sacrarum largitionum rationes reddebat, adminiſtrabatur.

Hactenus Imp. Rom. unum ſolum Imp. habuit. Anno autem 163. Marcus Aurelius Antoninus Philoſophus, & Lucius Verus, (hos alii fratres; nos ſocerum & generum vocamus) illud conjunctim tenuêre. Sub his fieri poteſt, ut Q. Cæcilius Ciſiacus Septicius Pica Cæcilianus, Rhętiarum Prolegatus, Auguſtorum Procurator fuerit: quemadmodum ex iſto monumento cognoſcitur, quod Veronæ legitur, in templo S. Floriani.

Q. CAICILIO. CISIACO.
SEPTICIO, PICAI.
CAICILIANO.
PROCUR. AVGVSTOR. ET. PROLEG.
PROVINCIAI. RHAETIAI. ET. VINDELIC.
ET. VALLIS. POENIN.
AUGURI. FLAMINI. DIVI. AUG.
ET. ROMAI.
C. LIGVRIVS. I. F.
VOL. ASPER.
7. COH. I. CR. INGENUOR.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Cùm Catti in Rhætiam irrupiſſent contra eos Aufidius Victorinus, vir Senatorii ordinis præcipuus, Marciq́ue condiſcipulus, miſſus eſt: prout apud Capitolinum legimus.

Idem Marcus, L. Vero genero, anno 171. mortuo, ſolus Imperii habenas administravit:& cùm Barbàri provinciam denuò incurſarent, P. Helvium Pertinacem, (qui deinde Commodo in Imperio ſucceſſit) Prætoriis auctum honoribus cum legione primâ ſubmiſit. Is confeſtim Rhætias & Noricum ab hoſtibus vindicavit. Animadvertens autem prudens Imperator Marcus, Allemannos ſeu Germanos, (hos Aſinius Quadratus, qui earum res cum curâ, teſtibus Agathiâ & Strabone, ſcripſit, non unam gentem eſſe, ſed ex multis confectam promiſcuamq́ue, memoriæ mandavit: idq; ex ipſo nomine intelligi voluit; quaſi Allemanni, ſint *Allerleymann*, id eſt, omnis generis homines. & præcipuæ Germaniæ gentes procul dubiò, uno veluti fœdere animoq́ue conjunctę, in Romanos fines invasêre. Germaniæ nomen autem, à *Gerre*, vel *Guerre*, & *Mann*, q. d. belli virum, deductum volunt, excellentioribuſque tributum) Rhætiis & Norico magis inhiare; populationibuſque prohibendis, non ſufficere auxilia, per præſidia

dia diſpoſita; nec vicinarum provin-
arum copias, in tempore poſſe adeſſe:
ovas itaque legiones inſtituit duas; ſe-
ndam nempe in Norico, & tertiam
alicam, quæ in Rhætiis ſtativa habe-
t: ut prodidit Dio.

Sub hoc noſtro Marco Antonino Im-
ratore, anno Chriſti 176. Eleutherio
ntifice Soteri ſubrogato; vel, ut alii
lunt, anno 179. Lucius, Britannicus
ex, Coilli filius, Mannii nepos, Arvi-
gi pronepos, ardenti zelo Chriſtianæ
opagandæ fidei, regnum Britanniæ
liquit, & magna terrarum ſpatia obiit
que occaſione ad Bavaros venit; indè
Vindeliciam Rheticam ac Auguſtam
igravit. ubi de religione diſſerenti fi-
em multi habuêre; qui antea Solem,
unam, Ignem, Terram, Martem,
ercurium, ejuſque matrem Majam,
iſam, Herculem, alioſque Deos, &
umina vana, ut reliqui Rhæti & Ger-
aniæ populi, ſuperſtitiosè adorave-
nt. Cives verò reliqui, odio Chriſtia-
i nominis, hoſpitem convitiis primò,
einde lapidibus petiêre; in puteum de-
ùm, malè mulctatum, deturbarunt.
nde piorum auxilio ægrè ſemianimis
xtractus, in Alpinam noſtram Rhæ-
am conceſſit; & aliquandiù ſe in con-
nibus Rucantiorum & Eſtionum, in
deſerto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

deſerto loco, continuit. indè locus ille
Clivus Divi Lucii *(Sanct Lucis Steig,)*
etiam nunc dicitur. quo deinde ſupera-
to, ad tractum Corvantiorum venit
cum ſorore ſuâ Emeritâ: & ibidem, ubi
Romanus Procurator in caſtris Spinol
& Martiolà reſidebat, diſtantiâ fort
1000. paſſuum, cryptam quandam &
ſpeluncam, *(Sanct Lucis Lochlin)* quæ
nomen ab inde retinuit, pro habitatio-
ne elegit. Interim cùm in annuntiando
Evangelio, ut & ſoror, quæ Trimontii
degebat, (pagus ille 4000 paſſus à cry-
ptâ Divi Lucii diſtat) ſolliciti eſſent: Mo-
à Procuratore Romano, & incolis com-
prehenſi, martyrii coronâ, D. Luciu
quidem, in caſtro Martiola; Emerit
autem ſoror antè, Trimontii, donan-
tur. Et quoniam Martyrum ſanguis ir-
rigat Eccleſiam; eorum quoque uberri-
mos (LAUS DEO) fructus produxit
Gens etenim hæc agreſtis, pauca d
Chriſto, & verâ religione, antè audie-
rat. Quamvis alii, ex verbis Iuſtini, Phi-
loſophi Chriſtiani, & Martyris, in col-
loquio cum Tryphone habito, tempo-
ribus Antonini Pii, qui imperare cœpi
anno Chriſti 140. & huncce noſtrum
proximè præceſſit, conjicere velint, jam
tùm per Rhætias Evangelium intonuiſ-
ſe. Ait enim: *Ne una quidem natio, ve*
Græca

raca, vel Barbara, vel quocunq; tandem nſenda vocabulo, ne ex his quidem, quæ o domibus plauſtris utuntur ac tentoriis, ētes vitam paſtoritiam, tam aliena eſt I. Chriſti crucifixi nomine; ut nec pre. s, nec gratiarum actiones, in eâ diri- ntur ad omnium patrem conditoremq;.

Annus autem Chriſti 195. tres Impp. dit; P. Helvicum Pertinacem, M. Di- um Iulianum, (ſed hunc paucorum enſium) & L. Septimium Severum, qui ultis annis imperavit; eique Rhætia in perio adipiſcendo, teſte Herodiano, vit: quam proinde viciſſim & publicè privatim honoravit. Ex privatis, ami- m ſingularem, & magnæ auctoritatis rum, apud milites ibi habuit Ap. Clau- um Lateranum: ut patet ex inſcriptio- ſequenti, Anno Chriſti 195. facta; quę ædibus Peutingerorum, Auguſtæ Vin- licorum, in lapide legitur.

MERCURIO.
CUIUS. SEDES. A. TERGO.
SUNT.
APPIVS CL. LATERANUS.
XV. VIR. SACR. FAC.
COS. DESIGN.
LEG. AUG. PR. PR.
LEG. III. ITAL.
V. S. L. M.

Publice

Publice autem, Severus Imp. & ejus duo filii Antonini, inſigni provinciæ commodo, vias & pontes, anno 20[illegible] (alii 203.) per Rhætiam reſtituerunt; lapideſque diverſos proin erexêre, quorum quiſque altitud. 8. ped. & 1000 paſſ. diſtantia ab altero diſtabat. Horum unius inſcriptionem Viltheimi existentis, inſtar omnium, apponimus.

IMP. CAES. L. SEPTIMIUS.
SEVERUS. PIUS. PERTINAX.
AUG. ARAB. ADIABEN. PARTHIC. PONT. MAX. TRIB. POT. VIII.
IMP. XII. COS. II. P.P. PROCOS. ET. IMP.
CAES. M. AURELIUS. ANTONINUS.
PIUS. AUG. TRIB. POT. IIII. PRO COS.
ET. IMP. P. SEPTIMIUS. GETA.
ANTONINUS. VIAS. ET. PONTES.
REST. AB. AUG. M. P. CX.

Anno 224. M. Aurelius Severus Alexander, Imperii habenas cepit: qui etiam primus inter Impp. cum aliis Diis Chriſtum, cujus imaginem aſſervabat, coluit. Sub ipſo Germani, transgreſſi Danubium & Rhenum, fines Romani Imperii turbavêre: nec Rhætia ab eorum vexationibus immunis manſit. Et Imperator quidẽ cum auxiliis præſtò fuit, ſed cùm ad Rhenum veniſſet, à tumultuariâ militum manu occiſus eſt.

Ann

Anno 246. M. Iulius Philippus pa-
r, cum filio Philippo Saturnino, im-
erium adminiſtravit. Sub his, Rhætiæ
rocuratorem fuiſſe Titum Varium
lementem, ex quatuor inſcriptioni-
us, ejuſdem fermè formæ, in diverſis
cis, nempe Graici, Claudiæ, Celejæ,
n agro Valeriæ, & Pætovione, reper-
s, concludimus: quarum ultimam,
ſtar omnium, apponimus.

T. VARIO. CLEMENTI.
PROC. PROVINCIARVM.
BELGICÆ. GERMAN. SVPERIORIS.
GERMAN. INFERIORIS. RÆTIÆ.
MAVRETAN. CÆSARIENS. LVSITANIÆ.
CILICIÆ. PRÆF. EQ. ALÆ BRITAN-
NIC. MILIAR. PRÆF. AVXILIOR.
IN. MAVRETANIAM. TINGITANAM.
EX. HISPAN. MISSOR. PRÆF. EQ.
AL. II. PANNONIOR. TRIB. MIL. LEG. XXX. V.
RÆF. COH. II. GALLORVM. MACEDONICÆ.
CIVES. ROMANI.
EX. ITALIA. ET. ALIIS. RROVINC.
IN. RÆTIA. CONSISTENTES.

Anno 255. Rhætia Romano orbi Im-
peratorem, Publium Aurelium Lici-
nium Valerianum, Colobium dictum,
edit: ut ex Oroſio, Eutropio & Euſe-
io patet. Is enim, in Rhætiâ & Nori-
o agens, ab exercitu Imperator, &
mox Auguſtus, eſt factus. Senatus inte-
E rim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

rim Gallienum, Valeriani filium, Cæſa-rem primò, & ſtatim Auguſtum, dixit: cujus initia laudata, exitus verò fœdus fuit. Pater Valerianus, anno 262. à Sapore Perſarum Rege captus, & ipſi loco ſcamni in aſcendendo equo ſervire coactus, triginta Tyrannis Imperium invadendi occaſionem dedit. Inde Barbari quinque proximas provincias populati ſunt. Germani, ut in Oroſio legimus, Alpibus Rhætiæ, totâque Italiâ penetratâ, Ravennam uſque pervenerunt. Rhætiam autem defenſam putamus, præſidio legionis tertiæ Italicæ: ſive à Fulvio Bojo; quem Rhætici limitis ducem fuiſſe, Marco Aurelio Memmio Fuſco Conſule, anno nempe Chriſti 261. ex Vopiſco ſcimus: ſive ab Aureolo, ex triginta Tyrannis uno; quem Victor, in hiſtoria, prodidit Imperium contra Gallienum ſumpſiſſe: Anno Domini 269. M. Aurel. Flavius Claudius quadraginta millia Allemannorum, apud Benacum, in Italiæ finibus, (teſte Euſeb. in Chron. & Aur. Vict. in Epitom. qui numerum non addidit) interfeciſſe dicitur.

Anno 271. Aurelianus Imperium adeptus eſt. Hic etiam Rhætiam & Vindeliciam, ab Allemannorum incurſionibus liberavit; & in extremis ad Iſtrum parti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

rtibus, conſerto prælio, multa Bar-
rorum millia delevit: ut Vopiſcus, &
ſimus atteſtantur. Marcomanni in-
rim ab uno latere, dum alterum de-
ndit, in Italiam irrumpunt, omniaque
ca Mediolanum vaſtant. Zoſimus
iam addit; Aurelianum Rhæticis au-
iis, adverſus Zenobiam, uſum
iſſe.

Anno 279. Florianus, eoque ipſo
ulo poſt, Probus, Impp. dicti. Hic et-
n Rhætiam à Barbaris laceſſitam de-
ndit: &, ut Vopiſcus ait, Rhætias ſic
catas reliquit, ut illic ne ſuſpicionem
idem ullius terroris relinqueret. Sa-
rninum, Proculum & Bonoſum, Ro-
anum Imperium affectantes, extinxit.
ic Bonoſus aliquando Rhætici limitis
x fuit: & (ſi id ſcire intereſt) bibit,
antum hominum nemo.

Mox Maximianus à Diocletiano Chri-
anorum hoſte ſæviſſimo, inter alios,
llega aſſcitus; & Occidens ei deman-
tus fuit. Ea occaſio fuit, ut Alleman-
s, perpetuos Rhætiæ hoſtes, in pro-
iis ſedibus aggrederetur; &, capto eo-
m Rege, ac vaſtatis agris, vinceret: ut
odunt Panegyrici ſcriptores.

Sub Diocletiano, & ejus Procura-
re Rhætiæ, Gajo, D. Afra, cum matre
laria, tribus ancillis, & patruo Afro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ac viginti quinque aliis perſonis, Martyrium, ob Chriſti nomen, Auguſtæ Vindelicorum, ſubjêre.

Anno 304. Diocletiano & Maximiano abdicatis, Imperium in Conſtantium & Galerium eſt tranſlatum: & Conſtantio Italia, ubi utraque Rhætia obtigit. His temporibus, Romanis in vincendis Allemannis ad Vindoniſſam & Francis in Lingonibus, Rhæti præſto fuêre.

Conſtantinus, ob pietatem & geſtorum gloriam, Magnus cognominatus, Conſtantiique filius, patri ſucceſſit, Anno 306. Vrbem Romam à Maxentio liberavit: &, dum exercitum cogit, Auguſtæ Vindelicorum commoratum, (ut manuſcriptus liber prodidit) Chriſtianis leges Reipub. ſanas dedit. Fatis functus eſt anno 337. Tres filii hæredes ſucceſsêre: maximus natu, Conſtantinus Galliæ, Hiſpaniæ & Britanniæ imperavit: medius, Conſtantius, Aſiæ & Orienti: minimus, Conſtans, Italiæ, Africæ & Illyrico. In hujus ergo poteſtate Rhætia fuit. Fratrum verò concordia non diù duravit. Conſtantinus enim, fidem labefactans, fratris Conſtantis provincias aggreſſus eſt: ſed prope Aquileiam cæſus fuit. cui pugnæ Rhætorum equitatus interfuit. Et, Magnetii fraude,

raude, vitâ & imperio, paulò pòſt, Cō-
ans exutus eſt: qui Magnetius Africæ,
Galliæ, Italiæ & Rhætiæ etiam, juſſa de-
lit. Anno autem 353. à Conſtantio Ma-
netius magnis præliis victus, tyranni-
li, quam ſcelerate invaſerat, fœdâ morte
inem impoſuit: & ad Conſtantium
otius Reipub. cura fuit devoluta; quæ
Allemannorum excurſionibus miſerè
fflictabatur. Hi latè per ea florentes
empora, à Mœno putà flumine ad
Guntienſem uſque trajectum, Rheni
Danubiique ripas prætexentes, Roma-
nis provinciis imminebant. Quumque
Gundomadus & Vandomarius, illorum
Reges, proximas vaſtaſſent Gallias, an-
no 354. obviam his profecto Imperato-
re, pacem componere non detrectabāt.
paulò tamen pòſt, Lentienſes pagi, (par-
tem Allemannorum eam eſſe, ex Am-
miano Marcellino, quem in hac hiſtoriâ
ſequimur, ſcimus) Romanis denuò per-
ruptis limitibus, Rhætias populati ſunt.
Quâ injuriâ excitus Conſtantius, in
campos Caninos cum exercitu progreſ-
ſus, indeque Arbetionem, Magiſtrum
Equitum, cum validiſſima exercitus par-
te attributâ, ad lacus Brigantini legen-
dam oram, præmiſit: qui non explora-
tis hoſtium conſiliis, profectus, mox in
paratas inſidias incidit: ut magno mili-

tum numero, & decem deſideratis Tri-
bunis, vix ipſe, opacæ noctis beneficio
evaderet. Allemanni, ſublatis fauſto
principio animis, Romana caſtra indi
licentiùs inſultare; ſtrictiſque in conſp-
ctu gladiis, minas impunè jactare non
deſiſtebant. Tum moti rei infamiâ Scu-
tarii, omnium primùm temerè palan-
tes aggreſſi, aliquot ſupervenientium
auxilio, in manifeſtam pugnam vertêre
reliquus inde exercitus, caſtris effuſus
victoriæ paucorum virtute partæ, inſti-
tit; & ſtragem eâ die ingentem edidi
Neque Allemanni fortunam ulteriùs
tentare ſunt auſi. Conſtantius itaque la-
tus, ovanſque Mediolanum, in hyberna
rediit. Aſt pervicax, quietiſque impa-
tiens hoſtis, provinciam, anno 356. in-
feſtus repetiit. Imperator, Romæ agens
aſſiduis nuntiis & certis, indicantibus
Suevos Rhætias incurſare, terrebatur.

Anno 358. nova Barbarorum manu
erupit. Iuthungi, (ut idem Ammianus
ſcribit) Allemannorum pars, Italicis
conterminans tractibus, obliti pacis &
fœderum, quæ adepti erant obſecran-
do, Rhætias turbulentè vaſtabant; adeo
etiam, ut oppidorum tentarent præſi-
dia, præter ſolitum. Ad quos repellen-
dos, cum validâ manu, Barbatio, in lo-
cum Sylvani, peditum promotus Magi-
ſter

ſter, ignavus, ſed verbis effuſior, alacritate militum vehementer erectâ, proſtravit acerrimè multos; ita ut exigua portio, quæ periculi metu ſe fugæ dederat, ægrè dilapſa, res ſuas non ſine lachrymis reviſeret, ac lamentis. Huic pugnæ Nevicta, poſtea Conſul, Equeſtri præpoſitus turmæ, & affuiſſe, & fortiter feciſſe, memoratur.

Anno 360. Iulianus Apoſtata, & Domini noſtri Ieſu Chriſti hoſtis, à militibus Pariſiis Auguſtus appellatur. Anno ſequente, Allemanni, à Vadomarii pago vaſtare confines Rhætii tractus exorſi, Rege capto à Romanis, ſimulatione amicitiæ, pacem pepigêre; firmam ratamque habituros polliciti. Iulianus deinde, ætate jam provectâ, è Rauracis, contra Conſtantium in Oriente agentem movit; & Magiſter Equitum, Nevicta, per Rhætiam profectus eſt: ut ex eodem Ammiano habemus.

Ioviano, qui Iulianum (juſto Dei judicio fulmine tactum) ſecutus fuerat, ſucceſſit Anno 364. Valentianus Imp. qui Valentem fratrem allegit; eique Oriente attributo, ſibi Occidentem retinuit: Mamertinum Præfectum Prætorio, Italiæ, Africæ & Illyrico, proinde etiam Rhætiis, præfecit. Variæ, per ea tempora, Barbarorum gentes, veluti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

claſſico excitæ, (ait Marcellinus) prox-
mis præruptis quæque limitibus,
Romanis ſuperfudêre provinciis : &
Allemanni Gallias Rhætiaſque ſimu
populabantur. Anno verò poſtero
acriùs eorum exarſere iræ : quòd eo
rum Legati ab Imperatore non ſolit
munera retulerint. Hujus cauſa Vrſa
cius, Officiorum Magiſter, homo a
per, impotens & iracundus, verbo
rum inſuper contumelias addiderat
Quas injurias gens, bello innutrita, ar
mis vindicare ſtatuit; Gallico Rhæti
coque bello decreto. Quomodo expedi
tio in Rhætias ceciderit, nullis, quæ a
noſtram memoriam duraverint, lite
ris conſignatum. Gallicæ is fuit exitus
ut Barbaros, prædâ & ſecundis aliquo
præliis exultantes, demùm Iovianus, E
quitum Magiſter, primò & ſecundò im
paratos, tertiò paratos, aggreſſus, pluri
mis occiſis, in fugam verteret : Regem
milites captum, Ducis injuſſu, patibul
ſuffigerent.

Anno 367. Gratianus, Valentinian
filius, Cæſar Auguſtus à patre appella-
tus, & Valentinianus, anno ſequenti,
bello Allemannico ingenti apparatu ſu-
ſcepto, Rhenum unà cum filio traje-
cit; & regione latè vaſtatâ, ad Soli-
cinum, pugnâ difficili, & diù ancipiti,
victo-

ictoriam conſecutus eſt: qua, ſi Mar-
ellino fides habenda, univerſam gen-
em delere potuit; niſi paucos aliquot,
oʗtis tenebræ, per fugam abſtuliſſent.
mperator verò prudens & cautus, edo-
tus præteriti temporis experimentis,
arbaris quidem facultatem & vires
eeſſe poſſe; voluntatem animoſque
nvadendi Romanas provincias ſuper-
uturos; neque ſperandum, ut iis co-
ibendis fœderum religio, & jurisju-
andi reverentia ſufficiat; magna ani-
mo concipiens, & utilia, Rhenum om-
nem, à Rhætiarum exordio, ad uſque fre-
talem Oceanum, magnis molibus com-
muniebat.

Anno 370. Valentianus Burgundio-
nes in Allemannos excivit: inter quos
jamdudùm, propter confinia, & ſalis
commercium, inimicitia orta: neq; ta-
men illis, quod pollicitus, auxilio in
tempore fuit. Interim Allemannos, gen-
tis antedictæ metu diſperſos, aggreſſus
per Rhætias Theodoſius, ea tempeſtate
Magiſter Equitum, pluribus cæſis, quoſ-
cunque cepit, ad Italiam juſſu Principis
miſit; ubi fertilibus acceptis, tributarii
circumcolunt Padum. Clades ad Ni-
crum illata creditur. Cùm tamen quo-
tidiè adhuc Imperio Romano nego-
tium facerent Allemanni, à partibus
 Galliæ;

Galliæ; nec aſtu, nec vi illos opprimere valeret: amicitia & fœdere hos ſibi jungit. aliquos aulæ aſciſcit ſuæ, & militaribus muneribus honorat. Cum Macriano omnium ferociſſimo, Anno 374. pacem init: &, ut omnia tuta redderet, magnum numerum juvenum ad militiam conſcribit, partim ex Allemannis ultra-Rhenanis; partim vero ex populis Imperio Romano ſubjectis. Hi in cohortes certas diſtributi, & ad tuenda confinia Imperii adſciti, quotidiè ſe in functione militari exercebant. Inter hos, Rhætos fuiſſe, nemini dubium: cùm auxilia ſua promptè contribuerent, & natura bellicoſi eſſent. Extat Moguntiaci, in cœmiterio S. Petri, in lapide, his temporibus, Inſcriptio facta militi Rhætorum cohortis, ex familia Montanorum nato; qui adhuc virtute & eximia nobilitate, in hodierna Rhætia, vigent.

ATTIO. LANI. F.
MONTANVS.
ANNORVM. XLV.
MIL. COH. RAITORVM.
STIP. XIX.
H. S. E.

Alia hujus familiæ monumenta, in ædibus Peutingerorum, Auguſtæ Vindelicorum, reſervantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

.... ARINI. MONTANI.
EX. 7. VET. POMPEIVS.
SALTVINVS. HERES.
FACIENDVM. CVRA.
EX. SS. .... N.

Anno 377. Gratiano cum Valenti-iano minore fratre imperante, Len-enſis Allemannicus populus, tracti-us Rhætiarum confinis, per fallaces iſcurſus, violato fœdere dudum con-epto, colliminia populatione turbavit; ducia inflatus, quòd Gratianum Va-enti patruo, auxilio in Orientem pro-ecturum, intellexiſſet. Anno enim ſe-uente, Lentienſium & reliquorum agorum, Rheno per menſem Februa-ius glacie ſtrato, quadraginta millia n Galliam trajecere. Gratianus, col-ectis copiis, ad Argentariam eos me-norabili prælio vicit; interfecto Priario, orum Rege. Mox Thraciam petitu-us, per Rhætiam amplam tendit; & d Arborem felicem, Brigantini lacus ram, venit. Valens, eo non exſpe-ctato, cum Gotthis congreſſus miſerè eriit.

Anno 379. cùm ſolus impar fulcien-lis ruinis collabentis regni, & fratris Valentiniani ætas tantis curis minùs idonea eſſet, Theodoſium, cujus inpri-

mis

mis togatæ atque armatæ eminebant virtutes, in Valentis locum ſubſtituit. Ipſemet incredibili celeritate, per Illyricum, Venetiam, & inſuperabilia Rhætiæ (ut eſt apud Auſonium) ſe in Galliam retulit; Allemannis, pro more turbantibus, obviàm iturus. His temporibus Illyrii & Rhætiæ ſtatus pluribus oneribus obrutus fuit: ut patet ex epiſtolâ Gratiani, Valentiniani & Theodoſii Impp. ad Hypatium, Præfectum Prætorio. Sed Deus Opt. Max. temporibus Valentiniani, in propagatione fidei Chriſtianæ, eam reſpexit: & tunc Epiſcopatus Curienſis, ut ſuo loco dicetur, fundatus fuit.

Annus Domini 383. feraciſſimus fuit, & proximè præteritorum aliquot ſterilitatem compenſavit, tum alibi, tum præſertim in Rhætiâ: ut ex D. Ambroſio & Solino patet. Sed idem Barbaros allexit: quibus Valentinianus, prudenti Bautonis conſilio, Hunnos & Alanos oppoſuit. Hæ Allemannorum incurſiones, fraude cujuſdã Maximi evenêre: ut patet ex S. Ambroſii verbis ad eundẽ; *Tu feciſti incurſare Rhætias*, &c.

Theodoſius initio anni 395. obiit: & ejus voluntate, Honorius, filius major natu, Occidentem; Arcadius, Orientem regendum accepit: nomine quidem

...em tenus, ut ait Zoſimus; re autem ...rà Occidens in Stiliconis, Oriens in ...ufini fuit arbitrio. Per ea tempora Sti-...o, fœdera cum trans Rhenanis Bar-...ris icturus, iter fecit per Rhætiam: uti Claudiano ad Honorium cognoſci-...us.

Hunc tamen inprimis populos lenire feroces,
Et Rhenum pacare jubes. Volat ille citatis
Vectus equis, nullaque latus ſtipante caterva,
Aſpera nubiferas quà Rhætia porrigit alpes
Pergit, & hoſtiles (tanta eſt fiducia) ripas
Incomitatus adit.------

...t paulo poſt:

----------Iuratur Honorius abſens;
Imploratque tuum ſupplex, Alemannia, nomen.

...nnus verò 400. Gotthorum, Alarico ...uce, in Italiam irruptione memorabi-...s, Rhætiæ non minùs bellorum moti-...us infeſtus fuit. quod Claudianus o-...endit de bello Getico:

-----Perfidia nacti penetrabile tempus,
Irrupere Getæ; noſtras dum Rhætia vires
Occupat, atque alio deſudant Marte cohortes.

... Conſuetos hoſtes Allemannos pro-...inciam vaſtaſſe, credibile eſt: quibus ... Vandali junxere. Inde Claudianus ...erum:

Accurrit vicina manus, quam Rhætia nuper
Vandalicis auctam ſpoliis defenſa probavit.

Stilico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Stilico, Allemannorum motus pacatu-rus, per Rhætiam rurſum proficiſci opus habuit. Non pigebit hîc verſus aſſcribere, quibus Claudianus, occaſionem nactus, regionis ſitum eleganter ob oculos poſuit: & partem primò, quæ Germaniæ magnæ obſervatur.

----- -Sublimis in Arcton
Prominet, Hercyniæ confinis Rhætia ſylvæ;
Quæ ſe Danubii jactat Rhenique parentem:
Vtraque Romuleo prætendens flumina regno:

Alteram deinde alpinam, quæ veterem Italiam reſpicit.

Sed latus, Heſperiæ quà Rhætia jungitur oræ,
Præruptis ferit aſtra jugis, panditque tremendam
Vix æſtate viam: multi ceu Gorgone viſa
Obriguere gelu: multos hauſere profundæ
Vaſta mole nives: cumque ipſis ſæpè juvencis
Naufraga candenti merguntur plauſtra barathro.
nterdum ſubitam glacie labente ruinam
Mons dedit, & tepidis fundamina ſubruit aſtris,
Pendenti malefida ſolo.-----------

Anno 402. Alaricus, adverſis præliis fatigatus, belli reliquias ex Italia, ultra alpes, in Rhætiam, aut Galliam, transferre cogitavit: ut innuit idem Poëta;

-----Occulto tentabat tramite montis,
Si quas per ſcopulos ſubitas exquirere poſſet
In Rhætos Galloſque vias..--------

Verùm Stiliconis conſiliis excluſus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

in Illyricum, unde venerat, pedem
erre coactus, Rhętiam turbine & pro-
dis tempeſtatis jam impendentis, li-
ravit.
Mox diverſis Imperatoribus, in di-
rſis locis, nominatis, varii etiam mo-
fuere. Rhætia autem ebullientibus
illorum motibus, alta & ſecura quie-
ſub Generido, homine barbaro, &
naDeorum ſuperſtitione imbuto, per-
debatur. Hunc Imperator Honorius,
Zoſimus ait, diverſarum provincia-
m militibus, & Rhætis etiam, qui uſ-
e ad alpes in præſidiis erant, ducem
efecit.
Anno 451. Attila, Hunnorum Rex,
ximum & apparatiſſimum in Gal-
m exercitum duxit. Ex Pannonia mo-
: ſed an per Germaniam magnam, an
r Romanas provincias, Noricum &
ætiam, iter tenuerit, inter aucto-
parùm convenit. Conjectamus au-
n, Allemanos occaſione uſos, ſub ejus
nſitu, in Rhætia primo aliquid occu-
viſſe.
Leo, Imperator anno 457 factus,
ajoranum, à Martiano antea deſti-
tum, ut ex Iornande colligimus, Oc-
dentis Imperatorem dixit. Quoniam
tem, Avito à Ricmero abdicare co-
o, in Italia interregnum erat: hanc
ſuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſuis cupiditatibus feneſtram Allemanni apertam rati, provinciam, cui animo ſemper inhiabant, tacitis dolis aggreſſi ſunt. Vnde Sidonius Apollinaris:

--------Conſcenderat alpes,
Rhætorumque jugo per longa ſilentia ductus
Romano exiverat populato trux Alemannus:
Perque Cani quondam dictos de nomine campos,
In prædam centum novies dimiſerat hoſtes.

Sed à Burtone, quem Majoranus, ante ſumptam purpuram, militum adhuc Magiſter, obviàm miſerat, repreſſos, & in fugam actos fuiſſe; ex iiſdem verſibus Sidonii ad Majoranum, cognoſcimus. Allemannos nihilominùs ex illo jam tempore, Romanis invitis, in Alpium parte reſediſſe, & pervias illas ſibi feciſſe, Iornandes indicat. Et ſic multa, à prima & ſecunda Rhætia, avulſa fuere.

Anno 476. Odoacer Rugus, Turcilingorum, Scyrorum, Herulorumque inſtructus copiis, Momyllum Auguſtulum poteſtate exuit: ipſe primus Italiæ Rex appellatus. Quo nomine Rhætias quoque, quæ Romanis adhuc paruerant, rexiſſe intelligimus. Nam Theodoricus Oſtrogotthus, Theodomiro ex Amala gente patre, & matre Erelieva natus, ejus poſtmodum ſucceſſor harum etiam poſſeſſionem adiit. (Gotthorũ prima ſedes ad Viſtulæ oſtia fuit

Patrii

atriis hi ſedibus relictis, primum ver-
s Orientem brumalem, ad Mæotim
cum; inde vero regreſſi, verſus Occi-
entem brumalem, ad Boryſthenem &
ontum, Getarumque illic fines, vene-
int, & ibi conſederunt: gente earum
duas partes diſtincta. qui ad Orien-
m verſus Pontum, Oſtrogotthi; al-
ri, in Occidentem ac Germaniam,
isgotthi vocati: utrique poſtea per
hraciam & Illyrium, in Italiam, Gal-
am, Hiſpaniam & Bithyniam, ac con-
rminas regiones irruperunt.)

Allemanni ſub eos dies, Rhæticis No-
ciſque populationibus minus ſaturati,
am Italiæ partem pervaſiſſent: à Chil-
erico, Francorum Rege, & Odoacre,
ve Rugo, ſive Saxonum quondam
egulo, (Gregorio Turonenſi teſte)
icti ſunt. Theodoricus autem anno
89. Italiam, Zenonis auſpiciis, aggreſ-
us, Odoacrem quatuor præliis vicit.
aque Imperium Italiæ Odoacer cum
heodorico communicat: ſed mox,
ollegæ inſidiis oppreſſus, fatis ceſſit.

Anno 495. venit Curiam, in Rhæ-
iam primam, Sanctus Fridolinus; qui
egis Scotiæ & Hyberniæ filius erat: &
iu fidem Chriſtianam ibidem magno
uditorum concurſu annuntiavit: ædi-
cavitque templum Curiæ, in hono-

rem S.Hilarij, Epiſcopi Pictavienſis, apud quem vixerat: tandem Seckingam ſeceſſit.

Anno 499. Clodoveus Francus, Allemannorum Rege cæſo, gentem, auxilio divino, ad Tolbiacum difficili & cruenta pugna vicit. Theodorico tamen Allemanni, Rhætiam incolentes, ſemper parebant: Clodoveo autem, qui circa Argentoratum erant. Theodoricus Sueviæ, quæ magna erat Germania, & ab Allemannis occupata, Fridiladum quendam (quem ſecuti, Severinus, Oſus & alii) præfecit. Rhætiis proprius dux datus. quem, cum procuratione rei militaris, jurisdictionem quoque exercuiſſe, ex formula Ducatus Rhætiarum, quæ apud Caſſiodorum legitur, comprehendimus. Extat etiam Theodorici ad Servatum, Rhætiarum Ducem, epiſtola.

Anno 527. Iuſtinianus, ille juris quo hodie utimur, conditor, Iuſtino avunculo ſucceſſit: & per nobiliſſimos duces, Belliſarium, natione Germanum, & Narſetem Eunuchum, Gotthos tandem vicit.

LIBE.

LIBER TERTIVS.

DVM bellum inter Iuſtinianum Imp. & Theodatum Oſtrogotthorum Regem, propter malam hujus adminiſtrationem, exardeſceret: Imperator, per nuntios & literas, Francorum Regem pro auxiliis ſolicitat. Idem magnis promiſſis, & pace inita, Theodatus facit. cui in bello & regno Vitiges ſuccedit: qui Francos iterum, conceſſa illis ea parte Galliæ, quæ eſt inter Italiam & Rhodanum, allicit. Hi porro, ad omnem prolatandi imperij occaſionem parati, adſunt: ac Theodebertus, Theoderici filius, Clodovei Magni nepos, Francorum Rex, Anno 549. Italiam ingenti cum exercitu petit. Ita, hoc rerum ſtatu, Rhætia etiam Francico Imperio ſubjecta fuit.

Nomen hoc FRANCORVM primo aliquæ nationes, quæ à proxima ſede Allemannorum, inter Rhenum & Albim, ad Oceanum uſque habitabant, aſſumsêre: poſtea ſe late adeo diffudêre: Rhætiam Ducatui Allemanniæ annexêre; &, inſtar cæterorum ejus membrorum, rexêre. Dux nempe præficiebatur: quem ſequebatur Præſes: ſub quo Comites; qui eo tempore Iudices tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

tum, ob venerandam ætatem & aſpectum, (*Grauven.*) à canitie dicti, ad beneplacitum Principis erant; non autem hæreditario jure invicem ſuccedebant.

Ex Rhætiæ Inalpinæ Præſidibus primis, quos Francorum Reges dedêre, in monumentis & antiquitatibus Curienſis Eccleſiæ invenitur, Victor, vir Illuſtris, ex antiqua nobilitate Hetruſca oriundus: cujus, Curiæ in Eccleſia Monaſterij S. Lucij, prope magnum altare, marmoreo in lapide, Latinis literis elegantibus, ſed barbarè, ut ea ferebant tempora, hoc legitur Epitaphium.

HIC SUB ISTA LAPIDE
MARMOREA
QUEM VECTOR VER IN
LUSTER PRESES
ORDINABIT VENIRE
DE VENOSTES
HIC REQUIESCIT DOMINUS.

Aliud eidem à Pronepotibus, Victore ſcilicet Epiſcopo Curienſi, & Iactato Præſide Rhætiæ, poſitum legitur Epitaphium, prope ſcalam, quæ in chorum Eccleſiæ S. Lucij ducit.

HIC

HIC SUB ISTA LABI
DEM MARMOREA
QUEM VECTOR
VER ILLUSTER PRESES
ORDINABIT VENIRE
DE TRIENTO
HIC REQUIESCIT
CLARISSIMUS
PROAVUS
DOMINI VECTORIS
E P I
ET DOMINI IACTADI.

In nomine filij & ſucceſſoris variant Auctores. alij Iactatum; nos autem, in monimentis Epiſcopatus Curienſis, Vigilium reperimus, qui Comes Brigantinus, & Rhætiæ Curienſis Præſes fuit. Sed & in hujus poſteritate iidem Auctores diſcrepant. nos, eadem auctoritate, quam diximus, fulti, tres filios, & filiam unam, Caſtomiam nomine, invenimus. Filiorum maximus natu, Paſcalis dictus, Comes Brigantij fuit: & Epiſcopatum Curienſem adeptus, decimus quartus in ordine reperitur. Vxorem habuit Æſopejam, natam ex familia Comitum ab Alta-Rhætia ; cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

familiæ hæreditas, maximam partem, ad eam devoluta fuit. & inde potentia Epiſcoporum & liberorum crevit. Hæc eadem etiam, propter functionem Epiſcopalem mariti, Epiſcopia vocata fuit: unde factum, ut viri etiam graves & eruditi, decepti in nomine proprio & officij, diverſas fuiſſe putarint.

Genuit autem ex ea filium unum, Victorem ſecundum, qui patri in Epiſcopatu Curienſi ſucceſſit; & monaſterium nobilium fœminarum, Cacias nominatum, in Valle Domeſtica ſitum, ut ſuo loco dicemus, anno 760 fundavit: filias item duas; Veſpulam, quæ prima Abbatiſſa fuit ejuſdem monaſterij; & alteram, Conventualem ibidem, Vrſicinam dictam.

Secundus filius Vigilij Præſidis fuit, Paulus Comes Brigantinus: tertius vero, Zacco, Rhætiæ Curienſis Præſes; cui jam perperam Epiſcopiam uxorem tribuunt. Habuit is filium Iactatum, Rhætiæ Curienſis Præſidem: qui ex uxore Salvia procreavit Vigilium II. Comitem Brigantij, & decimum ſextum Epiſcopum Curienſem; atque Victorem III. Præſidem Rhætiæ Curienſis.

Ita duo hi fratres Rhætiam totam, in temporalibus & ſpiritualibus, regebant, ſub quorũ regimine, Othomajerus, ex

familia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

milia Amanſo, natione Suevus, in Colgio Curienſi educatus, & diſcipulus Viij Epiſcopi, primus Abbas Sancti Galli ctus, (Monachi enim S. Galli, à Valamo Comite, & Regum Francorum Duregia Præfecto, Abbatem ſibi dari petierant. hic ergo à Vigilio Epiſco-o, Othomajerum conſanguineum imtravit; & ad Pipinum, Caroli Marlli filium, miſit: qui eum, ex patris ntentia, Abbatem creavit. Abinde ſonachi regulam S. Benedicti profeſſi int) & poſtea, anno 854, in Sanctoim numerum relatus fuit.

Victor autem Præſes, cum uxore nobiliſſima Theuſida, quatuor filios hauit: Iactatum II, Brigantij Comitem; acconem II, Rhætiæ Curienſis Præſiem; Tellonem, decimum ſeptimum piſcopum Curienſem; & Vigilium Triunum, qui poſt mortem fratrum, ſub Iarte Francorum Equitum Magiſtro, ræſidem egit.

Sic extincta fuit, morte horum quauor fratrum, familia; quæ ad tempora Caroli Magni duraverat: eorumque ropinqui & conſanguinei, ad guberationem Reipubl. promoti; qui poſta, longo temporis ſucceſſu Magiſtraum geſſerunt: Comites videlicet ab Alta-Rhætia. Amaſij, Montfortij, Bri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

gantii, Sarunetii, Verdenbergici, Toc-kenburgici; Barones Rhętii, Bellmontii, Vatii, Saxenſes de flumine; & alii infiniti, præcipuæ nobilitatis Rhæticæ.

Conſiſtorium, ſive Iudicii provincialis locus, *Landtgericht)* Ranckuillæ in Eſtionibus erat. Præſidis munus obibant Comites Montfortii. ſexdecim ex Comitum, Baronum, & Nobilium præcipuorum familiis Rhætiæ, aſſeſſores erant.

Tempore Clodovei Magni, Francorum Regis, Sanctus Fridolinus, (ut ejus Legenda habet) ſub Baldeberto Præſide, jus & hæreditatem, ſibi ab Vrſo relictam, contra Landolphum Glaronæ Dominum, fratrem Vrſi, qui eam ſibi vindicabat, obtinuit. Vrſus enim, continuis S. Fridolini precibus excitatus, è ſepulchro prodiens, teſtimonium veritati præbuit.

Supradictis Præſidibus Epiſcopatum Curienſem, cum Præfectura Rhætiæ regentibus: multa in temporalibus, præſertim ea,. quæ nunc Fœderis Domus Dei ſunt, (unde Cathedrales dicti ſunt) eidem Epiſcopatui, liberalitate Præſidum, & ipſorum Franciæ Regum munere, ceſſere. atque hinc inſigne eorundem, Capricornum, ſucceſſores Epiſcopi retinuerunt.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Sed ad Reges Francorum redeamus. Theodeberto ſucceſſit filius Theodebaldus. hic Gotthis, confœderatis ſuis, contra Narſetem Eunuchum, Cæſaris Ducem, Leutherem & Buccellinum fratres, Allemanniæ Duces, auxilio miſit: in quorum exercitu etiam Rhæti, utpote in eorum Ducatu exſiſtentes, fuêre. Pugna, utriuſque Ducis morte, infeliciter ceſſit: & Gotthi tandem, poſt octodecenne continuum bellum, victi ſunt.

Theodebaldo, abſque liberis extincto, ſucceſſere patrui magni, Clodovei ſcilicet Magni filii; Childebertus, & Clotharius. quibus ſublatis, ad Sigiſbertum, Clotharii filium, Ducatus Allemanniæ cum cæteris venit. Sub hujus imperio, anno 568. Longobardi, ex Pannonia, (unde ex antiqua ſede, quæ intra Albim & Oram amnes erat, non ita pridem ſe effuderant) à Narſete, quem Imperator Iuſtinus, cum uxore Sophia, ut eunuchum, irriſoria licentia ſpreverant, accerſiti, per Iſtriam, Duce Alboino, Italiam invadunt: Mediolanumque, Bergomum, Comum, & alia vicina Rhætiæ loca, occupant.

Anno 582. Saxones, qui cum Longobardis in Italiam irruperant, patriam aliqui per Rhætiam repetunt, & plurima damna inferunt; hoſpites, dum

aurichalcum pro auro puro expendun[t]
defraudantes.

Anno 586. Childebertus, Sigiſber[ti]
filius, Francorum Rex, Longobardo[s]
inſtinctu Imperatoris Mauritii, in Ita[-]
lia aggreditur. ſed muneribus à Gotth[is]
corruptus, re infecta redit.

Sequente anno, iterum inſtigatus
exercitum contra eos movet: ubi Alle[-]
manni, & ſub eis Rhæti, caſtra ipſiu[s]
ſequuntur. Sed propter diſſenſiones in[-]
ter Francos & Allemannos natas, u[t]
antè, diſceſſum fuit.

Interim Autharis, Longobardorum
Rex, Inſulam Comacinam in lacu La[-]
rio, (ubi multi adhuc Imperatori ad[-]
hærebant; qui, duce Francileone, cum
pretioſioribus ſuis mobilibus eò ſecon[-]
tulerant) obſidet: &, poſt ſemeſtre ſpa[-]
tium, eam deditione cepit.

Sic quoque anno 602. Agilulphus
hujus ſucceſſor, Oloniam, in finibu[s]
Vallis Telinæ, cepit.

Imperator Mauritius iratus, ad ter[-]
tiam expeditionem Childericum incitat
qui prælio ab Authare vincitur. Vindi[-]
ctæ igitur cupidus, etiam quartam ten[-]
tat. Sed pacem tandem cum Agilulph[o]
init, anno 591. quæ ad tempora uſqu[e]
Pipini, Caroli Magni patris, duravit.

Bellis Longobardicis durantibus,
mort

[...]orte nempe Clotharii, Francorum [...]gis, ad hæc uſque tempora; Alleman[...]æ, Sueviæ & Rhætiæ, præfuit Leutfri[...]s, cui, perfido in Dominum facto, [...]fectus fuit Vncelinus, anno 590.

Anno 614. temporibus Heraclii Im[...]ratoris, & Theodeberti Francorum [...]gis, initium ſumpſit Monaſterium [...]fertinum, in Rhætia ſitum, à Sancto [...]iſberto, Sancti Columbani diſcipu[...] uti fuſius ſuo loco indicabimus.

Anno 616. diſſidentibus inter ſe Theo[...]berto Rege noſtro, & fratre ipſius [...]eodorico, Childeberti filiis: Alle[...]anni cum Rhætis domino ſuo, cum [...]xiliaribus copiis, præſtò ſunt: Vrſam[...]e flumen ſuperantes, & in minorem [...]rgundiam penetrantes, ibidem, ad [...]ontem Iuraſſum, incolas, qui ſe ſub [...]cibus Cambeleno & Herpino oppo[...]erant, fundunt, totamque regionem [...]populantur.

Anno 618. Clotharius 2. Franciæ re[...]um adeptus, Paterque Patriæ voca[...]s, Allemannis & Rhætis Graffrathum, [...]um prudentiſſimum, Ducem dat.

Idem Clotharius, coadjutorem & [...]ceſſorem habet filium Dagobertum, [...]agnum dictum: ſub quo Rege, & an[...]a, Allemanniæ & Rhætiæ Dux fuit [...]giſbertus, Regii ſanguinis Princeps.

Huic

Huic Dagobertus literas mittit, ex Iſ[illegible]
burg, anno 630. datas: ut ſtrenuo m[illegible]
ti, Othoni à Præpoſitis, nobiliſſimo ſa[illegible]
guine ex Fabia gente patritia oriun[illegible]
regioque duci contra Arioaldum Lo[illegible]
gobardorum Regem, Caſtrum alt[illegible]
Viceprani in Breuvalia, in Alpibus C[illegible]
rienſibus, cum ſuis juribus & pertin[illegible]
tiis, atque decimas, à Iulio monte, u[illegible]
ad oppidum Oſcellam (*Metiolam*) la[illegible]
Larii, reſtituat. Ex hac nobiliſſima[illegible]
milia, multi adhuc, præſertim in p[illegible]
dicta Prægallia, virtutibus antiq[illegible]
florent.

Sub eodem Rege Dagoberto, A[illegible]
mанniæ, Sueviæ & Rhætiæ, præfuit D[illegible]
Conzo. In hujus præſentia, Iohann[illegible]
vir pius, ex Rhætia Curienſi, Epiſcop[illegible]
Conſtantienſis factus eſt: quem hon[illegible]
rem S. Gallus reſpuens, hunc ſuum [illegible]
ſcipulum promovit.

Variis de hinc diſſenſionibus int[illegible]
ſucceſſores Dagoberti natis, occa[illegible]
Magiſtro Palatii, Pipino Craſſo, da[illegible]
eſt, poſteris ſuis viam ad regnum ſt[illegible]
nendi. Allemanniæ igitur, Rhætiæq[illegible]
Dux factus fuit ejus agnatus, Martin[illegible]

Anno 670. regnante Childerico, Hu[illegible]
ni multas regiones, & inter has Rh[illegible]
tiam quoque, uſque ad Diſertinum m[illegible]
naſterium, miſerè ferro & igne depop[illegible]

la[illegible]

; ibique tandem à collecto Rhætico
rcitu fuſi fuerunt.

Anno 697. Pipinus contra Gotto-
dum, Allemanniæ & Rhætiæ Du-
n, ſibi adverſantem, bellum movit:
ſque exercitus duces, Otovinum &
onoldum, vicit. ſecundò, eun-
n Gottofridum rebellantem Duca-
ſpoliavit, Arnholdo in ejus locum
ecto.

Pipino ſucceſſit Carolus Martellus
us, Palatii Magiſter: Arnholdum verò
cem ſecutus eſt Luitfridus, Gotto-
di nominati filius.

Anno 723. Carolus Saxones domuit:
noque ſequente, Allemannos, Sue-
s & Rhætos, ad obedientiam redegit.
horum dux Luitfridus, ſe Bavaris,
ertatis ergò, contra Carolum, aſſo-
t: qui proinde in eos arma, anno 725.
vet; & prope nemus Ferlenforſt,
itfridum vincit & fugat; ejuſque lo-
m in Ducatu Bertholdo dat.

Anno 726. Carolus Martellus, jam
lliæ ſupremus Princeps atque Dux
utatus, monaſterium apud Fabarias
Rhætiâ fundavit; conſilio & preci-
s Sancti Pyrminii ex Gallia oriundi,
batis Richenoviæ; qui etiam in novo
onaſterio primus Abbas eſt factus.
onachi Ordinis ſunt Sancti Benedicti.

Locus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Locus celebris factus eſt, propter ſ…
luberrimas thermas, ibidem propè, …
vaſto ac deformi horribilique aſpect…
antro, Friderici II. Imperatoris temp…
re, ab aucupe quodam (*der Vogler*…
dicto, ex familia Alto-Balconorum n…
to, dum corvorum ſylveſtrium nid…
indagaret, repertas. Has egregiè deſc…
pſit Theophraſtus Paracelſus Medicu…
& poſtea carminibus illuſtrarunt, Car…
lus Paſcalius, Regis Francorum apu…
Rhætos Legatus; & Iohannes Guler…
à VVeineck, Eques Auratus.

Anno 730. Luitfridus Dux noſte…
Carolo reconciliatus, fortem & fid…
lem operam cum ſuis, in bello cont…
Eudonem, Aquitaniæ Ducem, qui S…
racenos ſibi aſſociaverat, navavit. Lu…
fridi filii & ſucceſſores fuere, Theoba…
dus, & Vattilo, aliis Odilo dictus.

Carolum Martellum ſequuntur fil…
Pipinus, cognomento Brevis; & Car…
lomannus, cui Allemannia obtigera…
Hic, abdicata adminiſtratione, Mon…
chus factus, Pipino omnia ſua renunci…
vit. Iſte, favore Papæ Zachariæ II. …
ignavia Childerici, ultimi Francoru…
Regis ex ſtirpe Merovæa, ſceptrum …
nomen regium quoque adipiſcitur.

Anno 754. Pipinus, inſtinctu Steph…
ni II. Pontificis, magno cum exercitu…

quo etiam Allemanni & Rhæti,ſub
ice ſuo Marſilio, erant)contra Aiſtul-
um, Longobardorum Regem, mo-
t: Papiæ ipſum obſidet, & ad pacem
git. qua à Longobardo violata,anno
uente iterum contra eum proficiſci-
r; plurimis Italiæ oppidis ei ademtis:
æ Papæ poſtea donavit; inde Chriſtia-
ſimi titulo decoratus.

A Pipino etiam Caſtrum in Rhætia
ſtra Alpina, Trimontium altum,con-
um fuit: quo poſtea Franci commo-
uſi ſunt.

Pipino ſucceſſit Carolus, ob geſto-
m gloriam Magnus dictus: cui,ſecun-
nuptiis, Heldegardis, Hiltebrandi
ui filius Marſilii erat) Allemanniæ &
ætiæ Ducis filia, conjuncta fuit. No-
is hic populis, in diverſis bellis, uſus
: contra Deſiderium Longobardo-
m Regem, Saxones item, Bavaros,
racenos, Aquitanos, Sorabos, Hun-
s, Avaros. His in bellis, Geroldus à
ſſonia, Caroli Magni affinis, (filius
im erat Hiltebrandi, Ducis noſtri)
onſiliarius & Vexillarius, cum ſuis
evis & Rhætis, ita ſe geſſit: ut poſt-
ic in bellis Imperii primam aciem du-
re valerent.

Sed ad Epiſcopos, & Præſides Rhæ-
e noſtræ Alpinæ, reflectamus. Caro-
lus,

lus, poſt obitum Thellonis, Epiſco[illegible] Curienſis, (qui incidit in annum D[illegible] mini 784.) Conſtantium, Epiſcopu[illegible] Curienſem, toti Rhætiæ ſuo nomi[illegible] Præſidem, cum aliis magnis privilegi[illegible] dedit: uti ex inſtrumento patet, dato [illegible] Cal. Iunii, anno, Chriſto propitio[illegible] XVII. regni inluſtris Caroli Francoru[illegible] Regis, Indictione II. in Civitate An[illegible] ſiodorenſi.

Anno 801. Carolus, ad inſtantia[illegible] Leonis 3. Pont. Max. Romam profic[illegible] ſcitur, magno exercitu ſtipatus; in qu[illegible] rum numero erant Suevi & Rhæti: ib[illegible] demque in Vaticano, Imp. Romanus[illegible] Papa, omnium cum applauſu, cor[illegible] natur.

Anno 806. Regna ſua inter fili[illegible] tres diſtribuit. Pipino RhætiaCurienſi[illegible] inter alia, obtingit: quo, quarto pò[illegible] anno, mortuo, Carolus ipſe eande[illegible] iterum adminiſtrat.

Eodem anno 806, regnante Pipin[illegible] initium ſumpſit monaſterium nob[illegible] lium fœminarum, ad Schennis, in c[illegible] ſtris Rhæticis ſitum; fundatum ab Hu[illegible] frido, Comite Rhætiæ & Iſtriæ. Co[illegible] ſtantium Epiſcopum, ſecutus eſt Rem[illegible] gius, Præſes & Epiſcopus 2.

Anno 813. ſub hujus regimine, mi[illegible] Carolus M. Volpharium, Epiſcopu[illegible] Rhemen[illegible]

nemenſem, in Rhætiam Curienſem, negotia quædam Imperatoris curaret.
Anno ſequente, Carolus, gloria ſatur, Aquisgrani fatis ceſſit: quem in Imperio Rhætiæ dominatu, ſecutus eſt Ludovicus filius, Pius dictus. Hic, Rhætorum auxiliis uſus eſt, anno 820. & ſequente, contra Lindevitum, Pannoniæ inferioris Regem: quem etiam domuit.
In Epiſcopatu Curienſi, Victor II, poſt Remigium ſedet: cui diuturnum diſſidium fuit cum Roderico, Comite Langaro; cujus fines, circa Curiam, Langaro flumine, ad Rhenum & Biſpaltam montem, ab utraque Rheni ripa, ſe porrigebant. Miſit ergo Ludovicus Impp. Beroldum Epiſcopum Argentinenſem, & Gottfridum Abbatem Gregorianæ Vallis, cum Ruggero Comite: quorum auctoritate factum eſt, ut Rodericus, quæ eripuiſſet, Victori reſtitueret. quâ de re inſtrumentum extat, Dat. VIII Kalend. Auguſt. Anno Propitio Chriſto 825. Imperij XII. Domini N. Ludovici, Indictione III. Actum Straſzburg.
Eodem tempore moritur Victor: cui ſuffectus Verendarius, Ludovico chariſſimus. Hujus temporibus, anno nempe 829. Rhæti, Helvetij, & vicini Alpini
 populi,

populi, duce Guidone Puſterlâ, Marchione Lombardię à Ludovico Pio creato, fidelem operam Gregorio IV. Papę & urbi Romanæ, navavêre contra Saracenos: qui jam, captâ Siciliâ, Latium petierant; Vaticanum, & templum Divi Petri, Romæ ceperant, & ſpoliaverant: Vrbemque oppugnare volebant. ſed, audito ex Ciſalpinâ Galli[a] copiarum auxiliarum adventu, præd[a] onuſti retroceſsêre. Ludovicus propter ea Alpinos illos immunitatibus donavit.

Verendarius, noſter Epiſcopus, interim Epiſcopatu, & Præfecturâ, à filii[s] Ludovici Imp. Lothario, Ludovico & Pipino, privatur: dum patrem illi, ob nimia dona, in Carolum filium, ex ſecundo matrimonio genitum, collata capiunt. Liber autem factus Imperator Verendarium reſtituit; ipſique omnia privilegia in Rhætiâ, item de parochi[is] & bonis Seleſtadij in Alſatiâ, & aliis confirmat: ſub dato VI Idus Ianuarij anno propitio Chriſto 834. Imperij XXI Domini N. Ludovici, Indict. XIV. Aquisgrani.

Temporibus Ludovici Imp. & Verendarij, anno circiter 838. regnabat in Rhætiâ, infra Langarum & Brigantij Adelbertus, filius Hunfridi, Comiti[s] Rhætię & Iſtrię: quem Ludovicus prius

nno 822. ad Paſcalem II. Pontificem
ſax. legatum miſerat. Contra hunc
delbertum, aulicus quidam, Rapertus
omine, tantum adulatione ſua apud
nperatorem credulum potuit: ut Im-
erator eidem Comitatum Rhætiæ, ne-
ecto Adelberto, concederet; quem ille
iam armis Imperatoriis expulit. Pul-
is Hiſtriam petit; & à fratre Burchar-
o, ibidem Comite, auxilia obtinet:
hætiamque cum exercitu repetit. Ad
ugnam cum deventum eſſet, quæ ad
agum Cicers commiſſa, Rapertus cum
uis ſuperatus, & in fugâ ab equo letha-
ter læſus fuit; quem Adelbertus mor-
uum, Lindaviæ, in cœnobio, ſepeliri
uravit.

Ludovico Pio, in Imperio, anno 940
ucceſſit Lotharius: quem pater etiam
oadjutorem jam antè aſſumpſerat. Hic
piſcopo noſtro Verendario, vectiga-
ia in Curia civitate confirmavit; & in
uam tutelam eum ſuſcepit: ut habet
nſtrumentum, datum XII Kal. Fe-
ruarij, anno Chriſto propitio 840.
v Imperij N. Lotharij Pij Imperatoris
n Italia, Indict. IV. Actum in Grundul-
phi-villâ, palatio regio.

Lothario Imp. negotium faceſſebant
duo fratres ipſius, Ludovicus Bavariæ,
& Carolus Aquitaniæ Rex, ob inæqua-

lem regnorum diviſionem. Ludovicu
aſſcitis ſibi Francis, Saxonibus, Haſſi
& Sclavis, per Sueviam in Galliam te
dit. quibus oppoſuerat Lotharius exe
citum in Rhætiâ; ne ille ſe cum Carol
conjungere poſſet. Sed à Ludovico, v
ribus magis potente, prope lacum Br
gantinum, anno 841. die 10 menſ
Maji, fugatur: ac prædictorum Du
Comes Adelbertus, Rhætiæ Præſes, cu
multis aliis, interficitur. Tandem Lo
tharius, 26 Iunij, anni dicti, cum fratr
bus, in Campis Altiſſiodorenſibus, i
Ducatu Burgundiæ, congreditur; &
100000. utrinque cęſis, vincitur. Viribu
tandē omnes tres exhauſti, pacem ann
843. ineunt, diviſionemq; inſtituunt: qu
Ludovico Rhætia noſtra, inter alia, ob
tigit. Rhætiæ ergo Præſidem ille dedi
Adelrychum, Comitis Adelberti nomi
nati filium; Berchimairo autem, Du
catus Sueviæ gubernatio conceſſa: qu
eam poſtea ſponte, Carolo, Ludovic
Regis filio minori, ceſſit.

Anno 869. Ludovicus Rex bellum
contra Vandalos & Sclavos, Imperi
Germanici hoſtes & vaſtatores, decer-
nit: ſed morbo præpeditus, Ratisbonę,
filiis tribus negotium cōmittit. Carolus
ergo, cum ſuis Rhætis & Suevis, contra
Moravos & Sclavos profectus, ipſos,

cum

um duce ſuo Ratiſlao, vicit; civitates
orum incendit; & mœnia diruit.
Poſt fata Verendarij, factus fuit Epi-
opus Curienſis, & Rhætiæ Rector,
ſa, ſeu Heſſo. huic Ludovicus, Rex
ranciæ Orientalis, privilegia quædam
edit; & arbitrium patris ſui, Imperato-
s Ludovici, inter Epiſcopum & Comi-
m Rodericum, confirmavit, ſub dato
Idus Iulij, Anno Chriſto propitio 849.
eg. III. Ludovici Regis, Indict. XII. Et
nno 857. alia eidem ampliora inſuper
rivilegia conceſſit.
Anno 873. Ludovicus Rex, Forchei-
niæ, regna inter filios dividit: ubi Ca-
olo Suevia & Rhætia, inter alia, obtigit.
Anno 875. mortuo Ludovico Impe-
atore, Lotharij filio, Ludovicus noſter,
Carolus Calvus, fratres, ac demortui
udovici patrui, uterque imperium
mbit. Ludovicus filios, Carolomannũ,
er Bavariam & Atheſis regionem; Ca-
olum vero, per Sueviam & Rhætiam,
um exercitu in Italiam mittit: ipſe,
um filio Ludovico, Francos Occiden-
ales petit; ut fratrem Carolum ex Ita-
ia revocaret. Imperium Romanum
andem, per mortem Ludovici ſuper-
venientem, penes Carolum Calvum re-
manſit.
Sequitur in ordine Rotharius Epiſco-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

pus: qui cum Carolo Craſſo, Rege Fran-
corum, tunc Ludovici Germanici fi-
lio, bona, quæ Epiſcopatus in Alſati
habuit, permutavit; receptis, quæ i
Valle Druſiana, & dominio de Flumi-
ne, poſſidebat Lutardus, Epiſcopus Ver-
cellenſis. Exſtant literæ, datæ 11. Non
Ianuarii, Anno Chriſto propitio 881
v. Regni Caroli, Regis Francorum
Actum in Regenſe civitate.

Eodem anno 881. Carolus Craſſus
Francorum Rex, extincto fratre Caro-
lomanno, magno cum exercitu, (inte
quos Suevi & Rhæti erant) per Rhæ-
tiam, Alpes nempe Iulias, una cum uxo-
re Richarda, Italiam petit, & ejus re-
gnum ſibi ſubjicit: eodemque anno, in
demortui Ludovici III, Balbi locum
ad Imperium Romæ evehitur. Edicto
hic publico cavit: ut tempora & anni
à nativitate Ieſu Chriſti (non autem ab
imperio Imperatorum & Regum, ſicuti
hactenus conſuetum erat) numeraren-
tur. Ducatum Sueviæ, poſt Imperium
adeptum, Richario & Rudolpho, Co-
mitibus magni nominis in Burgundia,
conceſſit.

Demum Dietholphus, Epiſcopus Cu-
rienſis, & Rhetiæ Præſes fit. Is, cum Sa-
lomone, Epiſcopo Conſtantienſi, &
Abbate S. Galli, veteres Rhætiæ anti-
quæ

iæ & Helvetiæ, videlicet pagorum
hingoviæ & Durgoviæ, limites reſti-
erunt: præſente Vlderico à Buchorn,
omite Lentienſium, (cum quo Abbas,
o aliqua loca in Rhingovia, diſſidebat)
ultaque nobilitate, ex Durgovia, Rhæ-
a, & Lintgovia. cujus rei ſupereſt
onimentum evidens. eodem quippe
ramento & Comitatus diviſerunt, ter-
inum inter Rhingovve & Durgovve
ſſerentes de Schvartzenecka; ubi aquæ
dhuc ad nos vergunt, uſque ad Manen,
n medium gurgitem Rheni, & inde uſ-
ue ad lacum Potamicum. qui termi-
i adhuc hodie obſervantur. Acta ſunt
n illo loco, ubi Rhenus in lacum in-
luit Potamicum, III Kal. Septembris,
Anno incarnationis Domini 890. In-
dict. VII. regnante Rege noſtro Arnol-
pho glorioſiſſimo.

Cum Guido, Dux Spoletanus, Beren-
garium Regem Italiæ depuliſſet: Beren-
garius ad Imperatorem Arnolphum re-
currit. Hic ergo, anno 893. maximo
cum exercitu, per Alpes Rhæticas &
Tridentum, Italiam petit: multa op-
pida capit: magnumque terrorem in-
cutit. ſed revocatur inſolentia Rudol-
phi, Burgundionum Regis; qui etiam
ſe in tutiſſima loca receperat.

Anno autem ſequente 895. precibus

Formoſi Pontificis victus, (qui à Sergianis adverſariis ferè oppreſſus jacebat) Italiam repetit cũ exercitu, in quo Suevos & Rhætos plurimos habebat: tandem Romam capit: & ibi coronatur.

Hoc anno, Concilium Triburienſe habitum fuit ab Arnolpho: cui Thietolphus, Epiſcopus Curienſis, interfuit.

Temporibus Arnolphi Imperatoris, Allemanniæ & Rhætiæ Dux fuit Burckardus, Rycharii filius. cui, tumultuariè in comitiis occiſo, ſucceſſerunt Erchingerus & Bertholdus fratres.

Extincta autem, in Arnolpho & filio Ludovico, Carolinorum in Germania proſapia, quæ per annos 372. duraverat; Imperiiq; rebus inclinantibus: ultimus ex Epiſcopis Curienſibus, Rhætiam, uti Præſes, Dietholphus, rexit. Poſthac vero Epiſcopi tantum ea, quæ Domus Dei nomen habent, aliquamdiu tenuêre: cætera Duces, Comites, Barones, & Nobiles, rexêre.

Anno 912. Conradus, Franciæ Orientalis Dux, fit Romanus Imperator: à quo, eodem anno, confirmationem privilegiorum ſuorum, Epiſcopus Curienſis Dietholphus impetrat.

Imperatori ſe opponunt Duces noſtri, Erchingerus & Bertholdus: qui tandem, propter vim illatam Salomoni

Epiſcopo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

iſcopo Conſtantienſi,poſt longam in-
rcerationem,anno 917.decollantur.
Anno interim 916. tempore captivi-
tis eorum, Ducatus Sueviæ, qui ſub
odoveis & Carolinis dura ſervitute
eſſus erat, Romano Imperio adjun-
us, & in feudum conceſſus fuit Burc-
rdo II. nobili Suevo, ex familia Co-
itum à Buchorn. qui Burckardus,pau-
pòſt, Rhæticam provinciam renun-
vitHulderico,ſuo ex filio nepoti.Hul-
ricus verò eandem,anno 922.renun-
vit Bertholdo, conſanguineo Epiſco-
noſtri Curienſis Valdonis,Dietholphi
cceſſoris: qui anno 921. Vormatiæ,ab
enrico I. in præſentia Rodolphi Bur-
ndiorum Regis, & Comitis Hulde-
i, privilegiorum ſuorum confirma-
onem recepit.
Rudolpho Regi Burgundo,cum ultra
æſcriptos terminos, verſus Alleman-
æ Ducatum,evagari vellet, Anno 919.
currit Burckardus, cum Suevis &
hætis ſuis,prope Vitodurum: eumque
gna memorabili ſuperavit, & repreſ-
: pace dein cum eo inita, filiam Ber-
am in matrimonium dedit. Atque ita
udolphus,conſilio Suevorum & Rhę-
rum, Italiæ regnum adeptus eſt.
Burckardo paulò pòſt in Italiâ per
ſidias occiſo, Henricus Imperator,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

anno 929. Ducatum Allemanniæ Her-
manno, Landgravio Haſſiæ & Franciæ
conceſſit: cui uxor Ducis Burckardi
nupta fuit.

Sub ipſo, anno 930. vixit, in Enjatinâ
Rhætiæ, prædictus Comes Bertholdus,
conſanguineus Valdonis Epiſcopi; ut
habet inſtrumentum, Francofurti da-
tum: ubi Henricus Imperator, ad in-
ſtantiam Arnolphi Comitis, Eccle-
ſiam in pago Sindes in Engiadina, in
Comitatu Bertholdi, cum decimis, &
omnibus ſuis juribus, donat Sancto
Florino, cujus corpus Eremuſii ibidem
quieſcit.

Anno eodem, cùm Obotritæ, Vanda-
li, Sclavi, & alii infideles, Imperium Ro-
manum invaderent: Imperator Henri-
cus omnes Principes Imperii excitat.
Suevi & Rhæti noſtri, ſub Hermanno
duce, feliciter belligerantur. inter alios
memoria adhuc extat, Georgii Co-
mitis Velcurii, Georgii Comitis Ver-
denbergici, Hugonis Comitis à Monte-
forti, Volphgangi & VVilhelmi à Mon-
ſauco, & Friderici Baronis ab Alto
Saxo. Addunt aliqui, anno 935. Henri-
cum Imperatorem, recompenſationis
ergò adverſus nobilitatem, Magde-
burgi ludos equeſtres celebraſſe: qui-
bus, ut & ſequentibus, multi ex nobi-

litate

ate Rhætica interfuerint, præmiaque ulerint.

Othoni etiam I. Henrici filio, & in perio ſucceſſori, Suevi & Rhæti fide- n operam navavere, contra Eberhar- m Comitem Palatinum, & Giſelber- m ſororium Othonis, Imperium affe- antes: qui anno 940. victi & cæſi ere.

Eodem anno, Epiſcopo noſtro Val- ni Imperator, ad inſtantiam Herman- Ducis noſtri, aliqua privilegia & do- liberaliter conceſſit: ac Diſertinenſi iam Cœnobio multa, ob damna à Sa- cenis accepta, compenſationis ergò ti fuſius poſtea dicetur) benignè lar- tus eſt.

Anno 948. Hermannus, Dux noſter, ndaviam civitatem incendit; & Ca- rum Brigantinum, juſſu Imperatoris thonis, cepit: opera ſuorum Suevo- m & Rhætorum uſus. Hermannus e filiam unicam, Itam, ex uxore ſuſce- t: quam Lutholpho, Duci Saxoniæ, nperatoris filio, in matrimonium col- cavit.

His temporibus, Valdo ſucceſſorem abuit Hartpertum, Imperatori Otho- i gratum, & familiarem. à quo ille lurima privilegia & dona, ſeptem di- erſis annis, accepit.

Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 951. Imperator Otho, inſtinctu Adelheidæ, Lotharii Regis Italiæ viduæ, cum inſtructiſſimis copiis, (in quibus etiam Suevi & Rhæti, ſub duce Lutholpho erant) Italiam petit; ſibi ſubjicit: Adelheidamq; uxorem ducit. Quare filius Lutholphus offenſus, patri, cum patruo Henrico, Bavariæ Duce, bellum parat. Suevi autem & Rhæti noſtri, ſuaſu Sancti Hulderici Epiſcopi Auguſtani, & Hartperti Curienſis, contra Imperatorem pugnare nolebant. Imperator, filio iratus, Sueviam & Rhætiam Burckardo, Comiti ab Helffenſtein, regendam dat.

Anno 955. idem Imperator Otho, cum auxiliarib⁹ copiis Burckardi Ducis noſtri in Campis ad Lycum, Vngaros undique palantes feliciter reprimit, ac ſuperat.

Anno ſequenti, eorundem opera utitur Lutholphus Dux, jam patri Imperatori reconciliatus.

Poſt fata ejuſdem, Sueviæ & Rhætiæ Ducatum adeptus eſt Burckardus tertius, Burckardi ſecundi filius, & Hermanni Ducis noſtri privignus.

Anno 958. vixit Victor, ex Rhætiæ Comitum familia oriundus, Conventualis Sancti Galli, vir doctus, qui invidię morſu malè tractatus fuit à Thietone, Abbate Sancti Galli; uti & frater ejus à

Cralocho,

ralocho, ibidem Decano, & in Abba-
ſucceſſore. Victori adhærebat Enze-
ius, Præpoſitus ad Fabarias. Hac eo-
m diſcordia motus Hartpertus, Epi-
opus noſter Curienſis, Abbatiam ad
barias Epiſcopatui ſuo, à quo Salomo-
s Epiſcopi Conſtantienſis tempore ab-
acta erat, reſtitui petit. Enzelinus,
rum non ignarus, eam pro ſe ab Im-
ratore obtinet. Epiſcopo noſtro, plu-
querenti, & jam ſenio confecto, Cur-
regalis, in civitate Curia, tollitur; &
itholpho, Canonico Imperatoris,
ià cum Victore Archiepiſcopo, regen-
datur.

Anno 960. Suevi & Rhęti noſtri, cum
thone, Italiam, contra Berengarium,
tunt: ubi, anno ſequente, Otho à Io-
nne XII. Pontifice coronatur.

Hartperto ſucceſſit in Epiſcopatu Hil-
aldus: qui ab Imperatore Othone
ulta privilegia, Conſtantiæ, anno 973.
cepit.

Eodem anno moritur Burckardus
ux noſter: cui ſuffectus eſt Otho, Lui-
olphi filius, Imperatoris nepos.

Anno 976. Otho II. Imperator, Hilti-
ldo, Epiſcopo Curienſi, privilegia ſua
nfirmavit: & eidem Curtem regalem,
Luitholpho detentam, reſtituit.

Anno 980. Imperator, interceſſione
Theopha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Theophaniæ Imperatricis, Othonis Du-
cis Allemanniæ, Hildibaldi Epiſcop
Vormatienſis, & Giſalhargii Epiſcop
Merſburgenſis, Epiſcopo noſtro Hilti-
baldo, telonium de ponte Clavenna
cum ſuis juribus, dedit.

Eodem anno, Imperator Italiam adii
& Othonem Ducem noſtrum, Ducat
Bavariæ etiam honoratum, cum ſu
Suevis & Rhætis, ſecum habuit. Otho-
nem ſecutus eſt Conradus ſextus, Alle-
manniæ Dux.

Anno 995. in urbe Quindelburg
(vulgò *Quettelburg*) Otho III. Impera-
tor, interceſſione Mathildæ Abbatiſſ
Quendelburgenſis, & Imperatoris ſoro-
ris Adelheidæ, Valdoni Epiſcopo Cu-
rienſi, juriſdictionem in caſtro Cla-
vennæ & extra, cum omnibus juribu
& immunitatibus, quibus eis gaviſus e
Comes Anuzo, ita ut hæc Epiſcopatu
propria ſint, benigne donavit.

In locum Conradi mortui, Duci
Allemanniæ, ab Imperatore promotu
fuit Hermannus II.

Otho Romam profectus, ad Grego-
rium 5. Papam, agnatum ſuum, in co-
mitatu ſuo Ducem noſtrum Herman-
num, cum ipſius ſubditis, habuit: e
quibus aliqui, fulmine tacti, periere. Hi
Imperator, primus Electores ſepten
inſtituit

ituit: &, ut Imperium penes Germa-
s maneret, firmiter ſanxit.
Othonis ſucceſſor fuit Henricus II.
x Bavariæ, ex ſanguine Saxonico. cui
Hermannus Dux noſter opponebat:
viribus impar, anno 1003. eidem re-
ciliatus eſt.
Anno 1004. Imperator Henricus,
viam & Rhætiam, poſt fata Herman-
Ducis, filio ipſius adhuc minorenni,
tutela matris, conceſſit. Nomen
idem, quod patri fuit.
Anno 1005. Epiſcopus Curienſis Hul-
icus, ſuorum privilegiorum confir-
tionem, in oppido Eriſtein, obtinuit:
quod duobus anteceſſoribus, Vrba-
& Ruperto, denegatum fuerat.
Anno 1012. Hermânus juvenis mor-
obiit: ſucceſſorem habens Comitem
heſtum, hujus nominis primum, &
orium Hermanni præmortui. cui
no 1015. ſucceſſit filius Erneſtus II.
Anno 1024. Imperator Valli Prægal-
(quam Comitatum vocat) omnia ſua
vilegia confirmavit: & in tutelã Im-
ii recepit, eique inſinuavit: Liberæ
nique conditionis homines vocavit.
Henricus II. ſucceſſorem habuit Con-
dum, Saliquum dictum: cui ſe noſter
x Erneſtus, in vana competentia,
poſuit. Imperator, interceſſione uxo-
ris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

riis Giſelæ, anno 1030. repudiato Erne-
ſto , Ducatum Sueviæ Erneſti fratri
Duci Hermanno, conceſſit.

Eodem anno, Imperator Hartmanno
de Planterra, Epiſcopo Curienſi, privile-
gia ſua, atque donationem de telonio
& juriſdictione Caſtri Clavennæ, con-
firmavit. Actum in Megelendorff. Sep-
tennio pòſt, alia privilegia eidem imper-
tiit, in civitate Vlma.

Hujus Epiſcopi temporibus, Anno
1032. ante & poſt, florebat in Rhætia
Marquartus, Comes infra Langarum:
in cujus juriſdictione Monaſteria, ad Fa-
barias & Schennis, erant. Et ſucceſſit
Eberhardus, qui anno 1040. ibidem
viguit.

Clavennæ, eodem temporis curſu,
erat in flore Rudolphus: cujus ſub regi-
mine, bona Vilhelmi & Rutgari fratrũ,
in eodem tractu, ob quædam delicta ab
eis commiſſa, Canonicis Curienſibus, ab
Imperatore, interceſſione Imperatricis
Giſele, donantur. Actum Beneventi,
8. Iunii, 1038. Quod idem Imperator,
paulo poſt, per literas Nonantulæ datas,
denuo confirmavit.

Eodem anno, in Italia, Tridenti, peſte
correptus obiit Dux noſter Hermannus:
Ducatus inde filio Imperatoris, Henri-
co, in Imperio ſucceſſori, conceſſus.

Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1040. Thietmarus, Epiſcopus
'urienſis, privilegiorum confirmatio-
em ab Imperatore Henrico 3. impetra-
it, & Vlmæ recepit.

Anno 1045. Imperator Henricus III.
)thoni Palatino à Vuitliſpach, Duca-
um Sueviæ conceſſit. cui, anno 1048.
ıcceſſit Otho Marchio Schueinfurti.

Anno 1050. Nattæ, 11. Iulii, plurima
rivilegia Epiſcopatui Curienſi Impera-
or Henricus conceſſit: interque alia,
ıs venationis & incidui, à Valle Verſan-
a (*Fraxinea*) uſque ad flumen Lan-
arum, ab utraque Rheni ripa, in Co-
nitatu Othonis, Rudolphi; & Egino-
is; filiorumque Othonis, Eginonis,
Iumberti, & Adelberonis: & inde, à ſi-
iſtro Rheni latere, uſque ad Camingam
mnem: cum conſenſu Berchtilonis
ıbbatis ad Fabarias, & ejus advocati
/ernheri.

Eodem anno, idem Imperator, Epi-
copo Curiēſi Diethmarſo, in honorem
)ei, pro redemptione animæ ſuæ, & be-
ıemeritis Epiſcopi, donavit alia jura ve-
ıationis, nemoris & incidui, in Comi-
atu Eberhardi. Termini erant: Vgo-
ıis montis ſummitas, ad aquam Argam
ıſque, quæ inter Brugum & Quadra-
ɔitam (loca Comitatus Verdenbergi-
i) fluit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1053. Leoni IX. natione Germano, Pontifici Max. Imperator auxiliarem manum, contra Normannos præſtitit. Suevorum tunc & Rhætorum dux militaris erat, Vernerius; qui ſe in pugna, in Apulia cōmiſſa, optimè adverſa licet fortuna, geſſit.

Anno 1055. patri Henrico ſucceſſit filius, Henricus 4. ſeptennis, ſub cura matris Agnetis: cujus imperium diuturnum quidem, nempe 50. annorum; ſed valdè turbulentum fuit.

Anno eodem, Othoni à Schueinfurt Duci Allemanniæ, ſucceſſit Rodolphus à Rheinfelden, Imperatoris ſororius, fruſtrato Bertholdo à Zeringen. cui Ducatus ab Henrico 3. annulo ſuper ea re tradito, promiſſus fuerat.

Anno 1070. Thietmaro, Curienſi Epiſcopo, ſucceſſit Henricus: qui privilegiorum confirmationem ab Imperatore nunquam obtinuit: propterea quòd Papæ, contra Imperatorem, faveret.

Anno 1075. Suevi & Rhæti noſtri ſub Duce Rodolpho, ſe ſtrenuè geſſère in pugna ad Vnſtratum flumen, contra Saxones; victoriamque retulere.

Anno 1076. à Gregorio VII. Pontifice, Imperator fulmine tangitur & excommunicatur: quæ magnarum ſeditionum ubique, etiam in Rhætia, cauſa fuit.

a ſuit. Dux noſter Rudolphus, affinem uum dereliquit; atque etiam Epiſcopus Curienſis.

Anno 1077. Papa Rodolpho, Duci noſtro, coronam cum hac inſcriptione mittit:

Petra dedit Petro; Petrus diadema Rodolpho.

Anno 1079. tempore veris, Velpho V. Dux Bavariæ ſuperioris, Rudolphi partes defendens, magno collecto exercitu, in Rhætiam ſuperiorem irrumpit: ferro & igne obvia quæque, præſertim quæ filii Hathonis, ſeu Othonis Comitis, tenebant, devaſtat: eoſdemque Othonis filios invitos, utpote Imperatori Henrico fideles, ad ſua vota trahit. tandem victor, ſuperatis anguſtiis viarum, & inſidiis ſtructis, ex regione alpeſtri, ſecundùm Oenum, relicto in oſtio ſtrictiſſimo montis Venuſti (*Veſmenza*) præſidio, ſalvus ad ſuos redit.

Eodem anno, Vldericus 3. Abbas Sancti Galli, cùm auxiliaribus copiis fratris ſui Lutholphi, Carinthię Ducis, qui Henrico Imperatori addictus erat, Brigantium oppidum occupavit, & combuſſit: Marquartum etiam Comitem ibi cepit.

Epiſcopatus Curienſis annum unum vacavit: quem deinde per Simoniam, fa-

vore Velphonis, aſſecutus eſt Nortper-
tus Bavarus.

Imperator, Ducatum Allemanni-
Rudolpho adimit, & Friderico ab Ho-
chenſtauffen, cum filia Agnete, dat. Hi
autem, vivo Rodolpho, dominium Al-
lemanniæ plenè aſſequi non potuit; ſe-
poſt ejus mortem demùm: quæ incid-
in annum 1080. quando in prælio ma-
ximo, Volſæ, ad Elleſtramum flumen
non procul ab urbe Mersburgo, com-
miſſo, Rodolphus ab Henrico victus, &
in ipſo conflictu dextra manus ei am-
putata fuit. Profugientibus tum in ur-
bem Mersburgum omnibus; Rodolpho
in lecto decumbenti, circumſtantibu
Epiſcopis, manus allata eſt. quâ ille viſa
Heu, inquit, *Domini mei Epiſcopi! hæ
manus eſt, qua Domino meo Henrico Cæ-
ſari fidem confirmavi. ipſi nunc vos ex-
pendite, quam piè mihi conſuleritis, u
ab eo deficerem.* atque ita gemebundu
exſpiravit.

Bertholdus II. à Zeringen, & Velph
Dux Bavarus, multa ab eodem Ducat
avulſere. unde factum, ut Hochenſtauf-
fiani plerumque titulo Ducum Suevi
tantùm uſi ſint. Rhætia tamen noſtr
penes ipſos manſit.

Anno 1080. Fridericus Dux noſter
VelphonemBavarum, & cæteros, Hoch-
ſtetii

etii. memorabili prælio vicit: atque ita
amna, Rhætis & aliis Imperatori fide-
bus illata, ultus eſt.

Anno 1104. Imperator Henricus IV.
dalricum Epiſcopum Curienſem con-
ituit: eumque, cum aliis Epiſcopis, Ro-
nam, ad Paſcalem 2. pro coronatione
Henrico filio ſuo obtinenda, miſit. Epi-
copus autem ſe Papę, contra Imperato-
em, aſſociavit.

Anno 1105. Friderico, in Ducatu Sue-
iæ & Rhætiæ, filius Fridericus mono-
ulus ſucceſſit.

Anno 1108. Rudolphus Comes à Bri-
antia, in Rhætia Curienſi, infeliciter
um Hartmanno Comite à Kirchberg,
rope Idungesheim, pugnavit.

Anno 1114. Vido, Epiſcopus Curien-
is, privilegiorum confirmationem,
Baſileæ, ab Imperatore Henrico 5. re-
epit.

Anno 1120. Mediolanenſes, cum
uo Epiſcopo, Iordano à Clivio, bellum
icinis Comenſibus movere, propter
mortem, à dictis Comenſibus, Landul-
pho à Carchano, ab Henrico IV. Impe-
atore, per Simoniacas artes, Epiſcopo
Comenſi conſtituto, illatam. Voltureni,
partes tunc Comenſium ſecuti ſunt:
ibi virtus ſingularis Adelrani Quadrii
micuit. Mediolanenſes undique præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

dantes, Anno 1124. pecora, cum ingenti ac varia præda, in Volturena coëgerunt, & aliquot villas incenderunt. Collecti autem apud Berbennum ruſtici, & cum Mediolanenſibus pugnantes, acie victi ſunt: ſupra 30. interfectis; cæteris verò captis. Bellum tandem, poſtquam ſeptennium integrum duraſſet, compoſitum fuit.

Anno 1126. Lotharius Saxo, Imperator ab Honorio Papa ſalutatur. Huic ſe Fridericus Dux noſter, cum fratre Conrado, quippe ex ſanguine Imperatorio, ſecundùm genealogiam maternam, grogeniti, oppoſuerunt. Lotharius igitur, ut rerum potiretur, filiam Henrico Bavaro in matrimonium collocat. Bavarus autem, ut Friderici vires in Rhætia imminueret, ſororem ſuam Volphildam, Rudolpho Comiti Brigantino in Rhætia, elocat. Inde natus eſt Hugo 3. Palatinus Tubingæ, Comes Brigantiæ & Rhætiæ: qui duos filios habuit; Rudolphum, & Henricum. Atq; ita Rhætia ſciſſa in diverſas partes fuit.

Anno 1129. Conradus Suevus, Imperium prætendens, per Rhætiam Alpinam, Italiam petit: interim rebus ipſius in Germania jacturam patientibus. Anno 1134. Imperium Lothario renuntiat. quod tandem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

oſt hujus mortem , iterum aſſequi-
ur.

Anno 1130. & ſequentibus , in Rhæ-
a magnæ authoritatis erat Comes Hu-
o à Verdenberg : cujus in inſtrumentis
ebra eſt mentio.

Anno 1139. Conrado à Bybrech, Epiſ-
opo Curienſi, Imperator Conradus pri-
legia confirmat.

Anno 1140. Fridericus monoculus ,
uobus præliis , ad cœnobium Ehren-
eimium & Einhoffium, prope Vinſper-
am , Velphonem & Henricum Bava-
os, fratri Conrado Imperatori adver-
antes, auxilio ſuorum Suevorum, Hel-
etiorum & Rhætorum , vicit & fu-
avit.

Anno 1146. Friderico monoculo ſuc-
ſſit filius Fridericus, in Ducatu Sueviæ
Rhætiæ ; poſt Imperium adeptum,
arbaroſſa dictus. Hic, eodem anno,
alæſtinam petiit : & in exercitu ſuo
ultos Rhætos & Suevos habuit.

Anno 1152. quo Imperium aſſecu-
us eſt Fridericus ; diſſenſiones , inter
rdetionem Epiſcopum Comenſem, &
lavennates, per Epiſcopum Conradum
uguſtanum , ex Imperatorio decreto,
acantur.

Anno 1153. Imperator Fridericus,
aiccardum ab Aſpero monte Rhætum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Conſiliarium ſuum, ad Mediolanenſ
miſit: ut eos à vi & inſolentia, quibu
Laudenſes perſequebantur, dehortar
tur. ſed literæ Imperatoriæ conculc
tæ fuere: & ipſe Suiccardus, ex eoru
manibus, vix ſe eripuit. Iratus Imper
tor, Italiam petit; eoſque domat: ſe
ties eo exercitu moto, ſemper Suevos
Rhætos à latere habuit.

Anno 1164. Hugo Palatinus Tubi
gæ, Comes Brigantiæ & Rhætiæ, be
lum geſſit cum Velphone juniore Bava
ro. Victoria penes Hugonem fuit: que
Fridericus, Conradi Imperatoris f
lius, jam Sueviæ Dux creatus, adjuva
bat. Hugo vero poſt, juſſu Frideri
Imperatoris, ſe coram Velphone, ob i
lata damna, humiliare coactus, cum
in genua coram ipſo tertiò procidens
veniam efflagitaſſet: nulla hic benign
tate illum reſpicere voluit; ſed per ſe
quiannum in carceribus, in caſtr
Neuuenburg, penes pagum Vatium. In
ferius, in Rhætia detinuit. Velphone au
tem juniore, Romæ, peſte extincto, libe
ratus ille fuit.

Anno 1170. in civitate Menga, Fri
dericus Imperator, Eginonem, Epi
ſcopum Curienſem, Principem vocat
eodemque tempore, filio ſuo Frideri
co, Duci Sueviæ, Advocatiam Epi
ſcopa-

-opatus Curienſis concedit;quam prius
-odolphus Comes de Brigantia, & poſt
-um Rudolphus à Pfullendorff, ha-
-erant.
Anno 1176. Iohannes, Comes à Mon-
forti, ex Palæſtina rediens in Cyprum
-nit: ibique Famaguſtæ ſepultus, poſtea
-iraculis claruit.
Anno 1179. Suevi & Rhæti, ſub
-uce ſuo Friderico, cum Friderici Im-
-ratoris exercitu, Paleſtinam ſecundo
-tunt. Ibi Imperator, in Comage-
-ã flumine ſuffocatus, periit. cui fi-
-us Henricus 6. in Imperio ſuffectus
-it.
Anno 1190. Sueviæ Dux factus eſt
-onradus, Imperatoris frater.
Anno 1194. Henricus Siciliam ar-
-is, à Tancredo Pſeudorege, recupera-
-t: filiumque Tancredi Vilhelmum,
-ſtratum, cum multis aliis, quos oculis
-ivari juſſit, in caſtrum Amiſium, Rhę-
-æ Curienſis, perpetuis carceribus de-
-inatos, miſit.
Anno 1196. Suevia & Rhætia fame
-ppreſſæ jacebant. Inde verſus:

Maxima tres annos preſſit fames hic
Alemannos.

Eodem anno, Philippus, Imperato-
-is frater, Sueviæ Dux factus eſt: qui
-oſtea ad imperium promotus, Ber-
tholdo

tholdo Zeringenſi Sueviam ceſſit. H
temporibus, Bormienſes Rhæti,cum
Clavennatibus & Peſclavienſibus, i
multis, Epiſcopatui Curienſi, ex te
nore jurium Epiſcopalium, pareban
Comenſibus, quibus à Mediolanenſi
bus illi aſſignati erant, hoc non fe
rentibus, ancipiti Marte diù pugnatu
eſt: donec tandem, poſt decennale be
lum, Comenſibus illi ceſſere.

Anno 1209. ab Imperatore Otthon
4. regalia ſua recepit Reinherius, Epiſco
pus Curienſis: qui cum imperatore, eo
dem anno, Romam ad coronationem
profectus eſt. Ducatus Sueviæ tunc
Friderico Rogerio, Henrici 6. imperato
ris filio, ceſſit.

Tempore Lotharii, belligerati ſun
inter ſe, maxima cum ſanguinis effu
ſione, Vernherus Comes à Kyburg, E
piſcopus Conſtantienſis, & Vldaricu
Baro ab Alto Saxo, propter Reinec-
kum caſtrum in Rheguſcis: quod tan
dem ab imperatore occupatum, neutr
obtigit.

Anno 1212. Fridericus ſecundus, ex
Siciliâ Germaniam petens, per Rhætiam
iter habuit: aliis viis, ab Othone im-
peratore excommunicato, tunc occupa-
tis. Illum Arnoldus de Amacia, Epiſco-
pus Curienſis, Abbas Sancti Galli, &
Henri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

enricus Baro ab Alto Saxo, Conſtan-
m uſque ſunt comitati.
Anno ſequente, idem Epiſcopo no-
o privilegia confirmavit.
Anno 1220. Comenſes, bello Epiſco-
tui Curienſi illato, Solium in Prægal-
comburunt.
Sequente anno, iidem Comenſes
artvigum, filium Egeni, cujus maxi-
a auctoritas in Vennonibus erat, bello
tunt: ſubſequutis mox pacis condi-
onibus.
Anno 1228. imperator Fridericus,
rtholdo, Epiſcopo Curienſi, con-
mationem privilegiorum impertit.
emque facit Vlderico Comiti à Ky-
rg, in Epiſcopatu ſucceſſori.
Anno 1239. & 1249. Volcardo à Neu-
nburg, Epiſcopo Curienſi, eadem pri-
legia concedit. Epiſcopus hic, Caſtra,
uardavallem in Engadina ſuperiore,
Fridnou ad pagum Cicers, conſtrui
ſſit: Caſtrum vero de Flumine, apud
runetes, recuperavit.
Anno 1252. Conradus 4. Friderici 2. fi-
is Romanorum Rex, Henrico Comiti
Monteforti, Epiſcopo Curienſi, Rega-
a benignè conceſſit.
Mortuo Conrado, imperium per
. annos nullum certum caput ha-
uit. Et in ejus filio Conradino, fa-
milia

milia Hochenſtauffiana, Ducum Suevi
extincta fuit. Proinde ulteriore D
cum nominatione poſthac ſuperſedeb
mus.

In Rhætià tunc Epiſcopus Curienſi
Abbas Diſertinus, cum aliis Comit
bus, Baronibus, Nobilibus, & Com
munitatibus, Rempubl. liberè admin
ſtrabant: Imperio tamen Romano d
bitum honorẽ exhibere non renuente

Anno circiter 1262. Rhæti noſtr
Duce Marquarto Barone à Vatio, El
ſabethæ ab Homberg, viduæ Comit
Rudolphi à Rapertisvilâ, auxilio venêr
quam gravidam (poſtea namque f
lium, patri cognominem, peperit
Bertholdus, Abbas Sancti Galli, prætex
tu dominii ad ſe devoluti, expellere
volebat. Pugnatũ fuit in terminis He
vetiorum: ubi exercitus Abbatis à Ba
rone (cui etiam Glaronenſes & Suit
aderant) profligatus fuit. multi tùm i
aquis perierunt.

Hoc perturbato rerum ſtatu, Henr
cus, Epiſcopus Curienſis, optimè ſe ge
ſit: Aſpermontum & Rhætium amplũ
caſtra, Epiſcopatui acquiſivit: alia du
Fürſtnou in Valle Domeſticâ, & Herren
berg in Comitatu Verdenbergenſi, ex
ſtruxit.

Anno 1255. Longobardos idem, i

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ætiam noſtram irruentes, ad pagum
nedes, fudit & repreſſit.

Quum patritii & populus Mediola-
nſis inter ſe diù multumque altercati
ent: anno 1264. Philippus Turrianus,
puli dux, interceſſione Alphonſi Co-
nſis, apud Hugonem Fycum, Præto-
n Clavennæ, obtinuit; ut hic Prægal-
, ducibus, Papone à Caſtromuro, &
rthramo Previdà, excitaret. Hi igitur
quot caſtra Nobilium, in Comitatu
avennæ, diruêre: & anno 1268. Al-
s hoſtium ſpoliavêre, armentaque ab-
xêre: Nobilibus Clavennenſibus &
urienſibus viciſſim caſtrũ, Caſtromu-
m dictum, occupantibus. Tandem,
no 1272. interceſſione Othonis Vice-
mitis, Archiepiſcopi Mediolanenſis,
Henrici Curienſis Epiſcopi, bellum
c, quod octennium duraverat, com-
ſitum fuit.

Hoc tempore, civitas Velcurienſis, cui
mes à Monteforti præerat, à Berthol-
Abbate Sancti Galli, & Hugone Co-
ite à Verdenberg, obſidetur.

Anno 1272. Conradus Baro à Bel-
monte, Epiſcopus Curienſis, privile-
orum confirmationem à Rudolpho
abſpurgenſi Comite, Rege Roma-
orum electo, obtinuit. Idem, ca-
tum Fürſtenburg, in Vennonibus, ex-

ſtruxit:

ſtruxit: atque dominium de Flumin
ab oppignoratione redemptum, Epiſc
patui reſtituit.

Anno 1278. in exercitu Rodolphi R
gis, cõtra Ottocarum Regem Bohemia
Rhæti, ſub Comitibus, Menhardo Tir
lenſi, & Hugone Tuberienſi in Venn
nibus, cum laude militaverunt.

Anno 1288. prælium commiſſum fu
in planitie, ad vicum Balcha, inter Fr
dericum Comitem à Monteforti, Ep
ſcopum Curienſem, & Comites Verder
bergicos: quorum Comitatum Epi
ſcopus hoſtiliter invaſerat; Comite
contra, juſſu Regis Romanorum
Vilhelmum Abbatem ſancti Galli, Ep
ſcopi fratrem, Abbatiâ expulerant. Epi
ſcopus tunc vincitur, & cum Henric
Bruſſnang, Domino de Grieſſenberg
capitur. cumque ſe, tædio carceris, po
biennalem captivitatem, ex caſtro Ver
denbergico, conſutis linteaminibus
demittere pararet: iiſdem ruptis, ex gra
vi lapſu moritur. Ejus in locum, anno
1290. Bertholdus electus fuit. Caſpa
Bruſchius hîc Vldericum quendam in-
tertexit: quo authore, neſcio.

Anno 1291. Hugo, Comes Tuberi
in Vennonibus, ad inſtantiam Menra-
di 2. Comitis Tirolis, copias ſuas, quas
in Rhætis & vicinis collegerat, contra
Ibanum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

num Vngarum, Comitem Guntien-
,Auſtriam deprædantem, duxit: ſed
e & precio ab hoſte corruptus, re
cta rediit.

nno 1292. pugnatum fuit ad Vito-
um, inter Tigurinos (duce Eglino
mite à Tockenburg) & Hugonem
nitem à Verdenberg, Alberti Au-
ici ducem, qui multos Rhætos ſe-
m habebat. Tigurini, pridie, nempe
Aprilis, victores exiſtentes, poſtridie,
pti ſtratagemate militari, (commu-
s vexillis hoſtilium, ac ſi Epiſcopi
nſtantienſis & Abbatis Sancti Galli
mines eſſent, qui Tigurinis ſubſidio
irent) ſuccumbunt.

nno eodem, Vittani, qui jam rerum
ni potiebantur, auxilio Advocati à
tio Voltureni, Volturenam ingre-
ntur; caſtra ac loca quædam Capi-
eorum Mediolanenſium, hoſtium
rum, deprædaturi. Capitanei con-
, Nobiles ab Aquâ, & Petrum Qua-
um, habebant: qui Comenſibus vi-
er obſtiterunt. Pugnâ commiſsâ,
icti Comenſes in fugam converſi
: qui ſubſequentes nihilominus ho-
i, ad lacum uſque, pugnando ſuſti-
tes, quoquo modo licuit, in tutum
eceperunt.

nno 1294. Epiſcopus Bertholdus,
domi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

dominium de Flumine, cum ſuis per
nentiis, Nobili Vlderico à Flumine, p
quo multi ex prima nobilitate Rhæt
fidejuſſerant, oppignoravit.

Poſt mortem Rodolphi, anno 12
Imperium ad Adolphum, Naſſov
Comitem, delatum eſt. Huic oppoſ
ſe Albertus, filius Rodolphi. Deveni
ergo ad pugnam, prope Spiram:
Adolphus, anno 1298. victus occidit
Albertus multos ex Rhæticâ nobilit
ſecum tunc habuit.

Anno 1300. Bormienſes Epiſcopa
Curienſi, cui antea jam ſubjecti fuera
iterum ſe dedunt. Comenſes eos p
ſcribunt, & commerciis interdicu
quibus Bormienſes tamen parum m
vebantur: ut qui, ſine illorum ope
communicatione, bene agere poſſen

Bertholdo ſucceſſit, anno 1305. Syf
dus de Flumine, in Epiſcopatu Curien
quo anno Vittani, Comenſes, Caſtru
Coſium (quod erat Vicedominorur
partes Ruſcanorum ſequentium) ſo
ęquavêre.

Anno 1309. eorundem Vitannoru
duces, Tignaca Paravicinus, Præt
Comi, & Advocatus à Matio, C
ſtrum Clavennæ fruſtra obſident: qu
paulo poſt tamen, interceſſione Rom
rii Lavizzarii, Curconi Fontanell

t Iſaaci à Sancto Benedicto, pro certa
ecuniæ ſumma, Vittanis deditur.

Quum Imperium, poſt mortem Hen-
ci VII. duobus, Ludovico Bavaro, &
riderico Auſtriaco, per diverſa ſuffra-
ia, electis, variè dilaceraretur: à parti-
us Bavari, inter alios, Helvetii tunc
ranii, Suitii & Subſylvani, erant. Au-
riacum Papa, cum Eccleſiaſticis, tue-
atur. Abbas itaque ad Eremitas, cum
Ienrico Comite à Monteforti, qui Rhę-
os nobiles in exercitu ducebat, fratrem
riderici Leopoldum excitant; ut cum
naxima Nobilium caterva, dictos Hel-
etios incautos opprimeret. Hi tamen
ræmoniti, ad oſtium ſtrictiſſimum,
Iorgartum dictum, hoſtibus obviam
ꝉcti, anno 1315. die 16. Novembris,
Iobilitatem ex improviſo adoriuntur,
edunt & fugant. ex quibus Abbas &
omes Montfortius, primi auctores,
nter primos etiam fuga ſalutem quæ-
verunt.

Anno 1321. pugnatum fuit ad Hoſpi-
ale, apud Vrſellanos Lepontios; ut pa-
ii annales, cæteris tamen circumſtan-
is omiſſis, produnt: ſed proculdubio
nter factioſum Abbatem Diſertinum, &
Ielvetios, Bavaro adhærentes.

Anno 1322. propter eaſdem factiones
avari & Auſtriaci, bellum exardeſcit,

inter Rudolphum Comitem à Monte forti, Epiſcopum Conſtantienſem, & Curienſis Epiſcopatus (cui Syfridus prę erat) Vicarium, Auſtriaco addictum; atque Iohannem Donatum Baronem à Vatio, Bavari partes tuentem. Montfortius validum exercitum, ex omni ſua juriſdictione, Turegia, Tigurino pago & Rhætia Epiſcopatui ſubjecta, ſub auſpiciis fratris ſui Henrici, contraxerat. Vatius, in Rhætia potens, Helvetiorum etiam tres pagos ſibi adjunxerat: cujus copias Baro à Rhætio, conſanguineus illius, ducebat. cum igitur ſe diu depopulationibus mutuis vexaſſent: tandem ad prælia aperta ventum eſt. Primum pugnæ locus fuit in plano, intra Alvinovum & Filiſurum: ubi Montfortii ſuccubuere. multi, in proxima montana perfugientes, inter ſaxa, nives, rupeſque, regionis ignari, periere. plurimi capti, & à Vatio blande initio excepti, fame poſtea, frigore, & carcerum ſqualore confecti, inter ululatus (quos homo tyrannicus, Vatius, cantum avium ſuarum interpretabatur) vitam finiere.

His ipſis diebus, Epiſcopales, per Engadinam ſuperiorem, Davaſianos, qui Vatianæ ditionis erant, bello & præda petunt. Incolæ exiguo numero, (multi

enim

im apud Vatienſem erant) in Valle
ſmaa, duce Luca Gulero, viro intrepi-
, illis occurrunt, ac forti animo ho-
s repellunt & fugant; multis deſide-
is. Locus pugnæ adhuc hodiè no-
n, Pratum belli, retinet: & loricæ,
aque hujuſmodi arma, quandoque
effodiuntur.

Anno 1323. duo competitores Impe-
Ludovicus & Fridericus, ad pugnam
veniunt, inter Donſpergum & Mul-
rffum, non procul ab Oetinga urbe.
opoldus, Friderici frater, magnum
ercitum ex Suevis, Helvetiis ac Rhæ-
, fratri adducebat: qui aliquamdiu,
devaſtanda ditione Guilielmi, Comi-
à Monteforti, Bavaro adhærentis,
dans, prælio intereſſe non potuit.
varus, poſt duodecim horarum pu-
am, victoriam obtinuit: Frideri-
competitore, & fratre ejus Henri-
captis.

Anno 1327. Ludovicus Imperator,
liam petens, Galeatium Vice-Comi-
n Mediolani, cum duobus fratribus
filio, carceribus mancipat. Locum-
nentem & Gubernatorem Imperii,
ilielmum Comitem à Monteforti,
mpenſationis ergo, ibi conſtituit: qui
biennium, cum præſidio Germani-
& Rhætico, Reipublicæ, uſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ad liberationem Galeatii, felici
præfuit.

Anno 1333. Abbas Diſertinus, adm
dum inquietus, junctis ſibi Ætuat
ſuis, aliiſque Rhætis, infeliciter cu
Vrſellanis, qui ab Helvetiis propinq
adjuvabantur, congreditur: 500. ex A
batis exercitu cæſis; Duce verò & Pr
fecto illorum capto: qui lytro 1000.
brarum poſtea redemtus fuit.

Eodem anno 1333. Epiſcopatum C
rienſem adeptus Vldericus Schuldth
de Lenzburg, S. Scripturæ Magiſter,
galia & privilegia ab Imperatore Lud
vico recepit: quibus anteceſſores tr
proximi, Rudolphus à Montefort
(Imperatori quidem tandem recon
liatus, ſub Papæ verò excommunic
tione mortuus) Hermannus Baro
Eſchenbach, & Iohannes, Auditor R
tæ in Aula Romana, propterea quod P
pæ adhærerent, fruſtrati fuerant.

Anno 1337. Epiſcopus Vldericus, A
berto & Othoni fratribus Archiducibu
Caſtrum Marſilinium, in Rhætia ſitun
in feudum concedit.

Anno 1339. Carolus 4. Imperato
Epiſcopo Vlderico, Præfecturam Imper
Curienſis civitatis, pro 360. marcis a
genti, oppignoravit.

Idem Epiſcopus, per emptione
Caſtr

ſtra duo, Rietberg & Iuvalta, in Valle
omeſtica ſita, ſibi acquiſivit.
Anno 1346. Epiſcopus Vldericus, cum
s, apud Atheſinos, à Ludovico Ro-
ano, Ludovici IV. Imperatoris filio,
peratus prȩlio fuit, & cum multa No-
itate captus: mox tamen, victoris
nignitate, liberatus.
Anno 1348. in civitate Pragâ, Vlde-
us Epiſcopus, à novo electo Impera-
re Carolo IV. privilegiorum confir-
ationem, & caſtrum Montani in Ven-
nibus, obtinuit.
Anno ſequente, mandatum idem Im-
rator dat, ut Clavennenſes, cum tota
iſdictione, Epiſcopatui Curienſi par-
nt: omniaque anteceſſorum ſuorum
peratorum privilegia, ſuper eâ re da-
confirmat. telonium item à Langa-
flumine ad Luverum amnem uſque
Prægallia, benigne concedit.
Anno circiter 1350. Vldericus Comes
Amacià, Advocatus Epiſcopatus Cu-
nſis, bellum (contra voluntatem ta-
en Epiſcopi & Canonicorum) cum
cecomitibus Mediolani, Volturenam
nentibus, gerit: itaque Bormium,
ſclavium, & Comitatum Clavennæ,
iſcopatus amittit.
Eodem anno 1350. proſperiore fortu-
, Griſæi Rhæti, Comitem quendam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Suitienſem, in ipſorum regionem cum exercitu irruentem, in Valle Ætuatiâ domum prædâ onuſtum revertentem fundunt, & ſua recuperant.

Anno 1351. Albertus, Archidux Auſtriæ, Tigurum primo obſedit: in cujus exercitu Vldericus, Epiſcopus Curienſis erat.

Eodem anno, prælium ad Tatuillam contigit: quo Auſtriaci, ſub Duce Iohanne ab Ellerbach (qui multos Athesinos, Vennones, & Rhætos nobiles penes ſe habebat) à Tigurinis victi ſunt.

Anno ſequente, Valtherus à Stadiono, nobilis Rhætus, & Auſtriacorum Præfectus Gueſchæ, Glaronam dominio Auſtriaco adjecturus, cum multis cæſus fuit.

Eodem anno 1352. die 12 menſis Maji congreſſi ſunt hoſtiliter in Montanâ (loco alpeſtri ſupra Ilantium oppidum) Rodolphus Comes Montfortius, & Vldericus-Valtherus Baro à Bellomonte: qui victoriam tunc reportavit; Montfortio cum multis capto, & aliquot præcipuæ Nobilitatis, Curiæ, in periſtylio Cœnobii Sancti Nicolai, ubi etiamnum illorum arma cernuntur, ſepultis.

Anno 1355. in Epiſcopatu Curienſi, Vlderico ſuffectus eſt Petrus de Bohe-

miâ:

iâ: cui privilegia Carolus 4. confir-
avit Norinbergæ, anno 1360. Biennio
oſt, caſtrum Trimontium Epiſcopatui
ſinuatum fuit.

Anno 1362. Rodolphus Comes à Ver-
nberg, Mediolano domum rediens,
Collaterali Ducis Mediolani Comi-
tus, intra Clavennam & Plurium, à
uobus latronibus, duarum ſagittarum
u, interficitur. Ex Plurienſi Commu-
tate 12. Mediolanum propterea cita-
nomine Communitatis, carceribus
ancipantur: qui tandem, re cognitâ,
uſdemque Communitatis innocentiâ
mpertâ, poſt longam carcerationem,
nt liberati.

Anno 1366. Petrus, Epiſcopus Cu-
enſis, Rodolpho, Alberto, & Leopol-
o, Ducibus Auſtriæ, feuda ſua in Co-
itatu Tirolis, (qui triennio ante, à
argaritâ, unicâ Comitatus hærede,
ipſos devenerat) & aliis locis, con-
dit.

Petro ſuffectus fuit Fridericus à Men-
ngen, Leopoldi Archiducis Auſtriæ
ancellarius: qui à Carolo IV Impe-
tore privilegiorum confirmationem
cepit, anno 1372.

Anno 1376. Leopoldus, Archidux
uſtriæ. Caſtrum & Comitatum Vel-
urii, à Rodolpho juniore, Rodolphi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

IV. filio, Comite Montefortio, pr
36000 florenis, emit.

Idem Leopoldus, eodem tempore, a
Alberto Comite à Verdenberg, opp
dum & caſtrum Pludonenſe, itemqu
Sargans & Heilgenberg, cum ſuis pert
nentiis, acquiſivit.

Anno 1377. Epiſcopatum Curienſen
adeptus eſt Iohannes, Alberti Archidu
cis Auſtriæ Cancellarius: & eodem an
no, à Carolo IV. Imperatore, privile
gia recepit.

Anno 1386. conflictus memorabili
fuit ad Sempachium: ubi Lucernates
Vranii, Suitii, & Subſylvani Helveti
Leopoldum III. Auſtriæ Archiducem
cum multa Nobilitate, interfecêre: i
quibus fuêre ex Rhætiæ antiquæ tract
multi; præſertim 35. Vennones, & V
dericus atque Egolfus ab Amiſio. It
humilitas Ruſticorum, ſuperbiam No
bilium depreſſit.

Eodem anno, Veſcha (*Veſennium*
oppidum ab Helvetiis ex manu Auſtria
corum ereptum fuit: ibique Helveti
victores præſidium poſuerunt. ex qu
180. anno 1488. feſto Matthiæ, ab inco
lis & Auſtriacis, proditoriè interfectis
cæteri iterum in verba Auſtriacorum
præeunte Iohanne Comite à Verden
berg, Sarunetum Domino, juravêre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſtatimque pugna ad Navalia ſecuta eſt: quâ Auſtriaci ſuccubuêre, & Veſcha recepta fuit.

Anno 1387. Iacobus à Plantâ, Vicedominium in Tomiliaſcâ, Vlderico Bruno, Rhætii Domino, vendidit.

Anno 1388. Epiſcopatum Curienſem adeptus eſt Hartmannus, Comes à Verdenberg & Sarunegans, Eques Teutonicus: qui, anno 1396. caſtra Eremuſium & Gryphenſteinium, quæ Comites ab Amaciâ, ut beneficiarii & feudatarii, tenuerant, Epiſcopatui recuperavit. Cum Vlderico, Barone Rhætiæ, propter venationem in monte Amedes prærogativam, atque decimas Caziæ in vicino monte, diu contendit. ſed tandem, per Legatos urbium, Tiguri & Velcurii, tanquam ſequeſtros, reconciliati fuerunt.

Infelici etiam bello Epiſcopus, cauſa fratrum ſuorum, Comitum à Verdenberg, cum Leopoldo Auſtriæ Archiduce, propter dominium Rheineck & confinia, implicitus fuit.

Anno 1405. Abbatiſcellani, ſub Duce Rodolpho Comite à Monteforti, cum Abbate Sancti Galli, Cunone à Staufſen, & Auſtriacis ejus adiutoribus, feliciter belligerantur, plus 60. urbibus & caſtellis captis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Eodem anno, caſtra duo, Alto-ſaxum (Baronum hujus familiæ antiquiſſim: ſedes) & Forſteccum ejuſdem dominii Abbatiſcellani & Sancto Gallenſes com burunt: quorum poſterius adhuc in cineribus jacet. Idem bellum biennio poſt renovatum: quo Rheguſci, Rhæticæ antiquæ populi, multa damna paſſi ſunt.

Anno 1407. die 8 Novembris, Abbatiſcellani & Sancto-Gallenſes Brigantium obſedere. Obſidio autem, anno ſequente, 13 Ianuarii, re infecta, ſoluta fuit.

Anno 1408. dum Franchinus Ruſca Como præeſſet: Dieteganus Curienſis, magnæ auctoritatis vir, inſcio Epiſcopo, Caſtrum Clavennæ, per inſidias, ſeptem militibus in ſaxoſis illis locis delitеſcentibus, & ad id inſtructis, capit. ſed auxilio & commeatu illi deſtituti, mox ad deditionem rediguntur.

Anno 1412. Baro Huldericus à Rhætio, cum fratribus, & auxilio Friderici Comitis à Tockenburg, ſui conſanguinei, Epiſcopum Hartmannum, non ſine gravi damno civium, in urbe Curienſi obſedit: re tandem, cum jactura Epiſcopatus, compoſita.

Anno 1414. cum Fridericus, Archidux Auſtriæ, Papam Iohannem XXIII. clam

ım ex Concilio Conſtantienſi abdu-
ſſet; proindeque ab Imperatore Sigiſ-
undo proſcriptus eſſet: Hartmannus
iſcopus, damna à Leopoldo, Fride-
i fratre, accepta ulturus, una cum
vitate Lindavia, Velcuriam, quæ Fri-
rico addicta erat, bello petere conten-
t. Epiſcopus autem, cum fratre Hu-
ne, à Præfecto Friderici, qui ex Co-
itibus à Stülingen erat, in oppido ipſo
ipitur; & vix poſt novimeſtre libera-
r.

Anno 1417. Iohannes Abundius,
aſo dictus, Epiſcopus Curienſis ele-
us, Conſtantiam ad Concilium, quod
iennio antè cœperat, proficiſcitur; &
l finem Concilii permanet.

Hoc ipſo anno, Fridericus, Comes à
ockenburg, oppidum & caſtrum Vel-
riæ, ſibi ab Erneſto Auſtriæ Archi-
uce oppignoratum, vi capit. Rhæto-
ım multi, ejus juriſdictioni ſubjecti,
ım aderant.

Eodem anno, in Rhætia & circum-
icinis regionibus, primo conſpecti ſunt
Iubiani. Cingaros & Ægyptios alii vo-
ant; quaſi ex Zeugitana, Africa nempe
ropria, (illi patriam Ægyptum mino-
em commenti ſunt) oriundi eſſent.
ens atra & lacero veſtitu erat: etſi ar-
entum & gemmas penes ſe haberet.
Hi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Hi, abſoluto tempore exilii, quod ſib ob abnegatam à Majoribus ſuis religio nem Chriſtianam, pœnitentiæ loco im poſitum eſſe dicebant, domum ſunt re verſi. In eorum locum ſucceſſit mani pulus furum, præſtigiatorum & latro num; quos noſtro etiamnum tempor circumvagari videmus.

Anno 1422. Iohannes, Comes Mi ſauci, pecuniæ ſummam, jure ſibi à Phi lippo Mariâ, Mediolani Duce, debitam, efflagitat. Duci, petitionem ſpernenti, Comes Biltionam aſtu ſurripit. ſed in ferior viribus, captum oppidum, cum juribus ſuis, Vraniis & Subſylvanis (quos ſibi conciliaverat) vendit. Hi mox etiam Suitios admittunt: varia fortuna poſtmodum, cum Franciſco Carmagnola, Angelo Puſterla, Ducis capitaneis, pugnantes. Biltiona tandem Helvetiis remanſit.

Eodem anno, diſſidium magnum fuit, inter Epiſcopum Abundium, & Civitatem Curienſem, propter electio nem Magiſtratus, & alias quoque cau ſas. Cives, caſtrum Marſoila, ſedem Epi ſcopi, vi occupant, & ſpoliant. Contro verſiæ tandem, octodecim articulis cõ prehenſæ, per tredecim electos judices, quorum quatuor Tigurini, (propter jus Civitatis, quod Epiſcopus & Civitas

guri habebat) reliqui Cathedrales
ınt, ami.è componuntur.
Anno 1427. Fridericus Comes à
ckenburg, ultimus hujus familiæ,
batiſcellanos, ob diſſidium de redi-
ous, aliiſque ſibi ab eis præſtandis, in-
tiam item Abbati Sancti Galli illa-
m, bello aggreſſus, bis, Goſſoviæ pri-
o, deinde ad Honeck, trium dierum
tervallo, feliciter cum illis conflixit.
exercitu ſuo, Rhætorum ſuæ ditionis
ſtum numerum habebat: quibus Hen-
cus à Sigberg, nobilis Rhætus, præ-
at.
Anno 1434. Veneti, cum Philippo-
ariâ Vicecomite belligerantes, duci-
us Georgio Cornario & Daniele Vetu-
o, Volturenam occuparunt. Corna-
us eam, cum præſidio trium millium,
nebat. factio enim Gibellina, Phi-
ppo fidiſſima, ibi prævalebat. Nico-
us ergo Picininus, Philippi Dux pri-
arius, auxilio factionis ſuæ, hoſtes
gredi cogitat: ac ſexta, quæ ſecuta
t, die, poſt irruptionem Venetorum,
pra Soricum, ubi lacus anguſtior eſt,
onte fabricato, utramque ripam jun-
it; & exercitum in Vallem, nihil tale
enetis metuentibus, traducit. Corna-
us, qua fluit Abdua, quæ per vallem
pſam in Larium effertur, foſsâ manu
facta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

facta, & per transverſum deducta, c[illegible]
pias concluſerat. At Picininus, junct[illegible]
Iohanne Ruſca, Francini filio, fluviu[illegible]
& foſſam, junctis ratibus, ſuperat: mo[illegible]
que, commiſſo prælio, haud tenui a[illegible]
cepta clade, repellitur. Poſtero igitur d[illegible]
paratior venit; ductu inprimis factio[illegible]
ſorum, quorum caput fuit Stephanu[illegible]
Quadrius Pontenſis: qui, magna ind[illegible]
genarum manu, deſuper in hoſtes in[illegible]
cubuit. Picininus enim, in primo con[illegible]
flictu, regionem jam cõtemplatus erat[illegible]
mores etiam Cornarii, in diſcrime[illegible]
præcipites, ſimul & exercitus victori[illegible]
inſoleſcentis temeritatem, per explora[illegible]
tores Clavennenſes (quorum Duces[illegible]
Antonius Naſalis & Antonius Brochu[illegible]
erant) intellexerat. Ergo prælio vix tu[illegible]
multuariè commiſſo, Picininus diſſipa[illegible]
tos hoſtes in fugam vertit. ſtatim enim
Stephanus Quadrius, & pagani, undi[illegible]
que ſupervenerant. Capti ſunt, Corna[illegible]
rius ipſe, Thaddæus Eſtenſis, Cæſar Mar[illegible]
tinengus, Italianus Forojulianus, Ba[illegible]
ptiſta Capitius, Antonius Martinaſcus[illegible]
celeberrimi ductores. Ex reliquis hoſti-
bus, vix 300 Equites, per ſaltus, evasêre.
Exſtat ibi ſacellum, Divæ Dominicæ di-
catum: quod Philippus reditu & ſacer-
dote ornavit, in memoriam victoriæ
eo in loco, de Venetis partæ; haud
pro-

ocul à pago, qui Dalebium nuncu-
tur.
Anno 1437. civitas Curienſis &
ti ex fœderibus Rhæticis, auxilia
fœderatis ſuis Sarunetibus, contra
ricum Comitem Verdenbergicum
Sarunetum, adjutum ab Auſtriacis,
ſtant: caſtraque Nidenberg & Freu-
berg deſtruunt. Cauſa belli erat;
d Comes, Sarunetes à Tigurinis,
ous jure civitatis juncti erant, avul-
llvellet.
Anno 1438. Sarunetibus, cum ſuis
fœderatis Rhætis, quotidianas de-
ulationes ab Auſtriacis, (qui Comi-
i Henricum à Verdenberg, Domi-
n Sarunetum, adjuvabant: ad quem,
fata Friderici, ultimi Comitis à
kenburg, ita conniventibus Auſtria-
s perſoluta oppignoratione, domi-
n redierat) ac præſertim pecudum
ctiones, patientibus: Sarunetes, qui
m Rhætos vicinos aliquot habe-
it, ita ut illorum 800. eſſent, intem-
a nocte, ad oppidum & caſtrum
denbergicum accedunt. His obviam
unt 300. ex oppido: quorum de-
cæſi ſunt. Sarunetes igitur victo-
domum, cum opima præda, re-
dnt.
Anno 1440. Suitii & Glaronenſes,
cum
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

cum auxilio incolarum Caſtrorum
Rhæticorum, (exercitus erat ex 100
conflatus) ſummo ſilentio Vallisſt
dium veniunt, illudque capiunt. inc
progreſſi, oppidum Sarunetum intran
quò ad eos venit Comes Henricus Ve
denbergicus, cum Dominis ab Alt
Saxo, à Brandis, & à Tetnango, aliqu
copias ducentibus, quas ad Rhenu
collegerant. Hi omnes tantum op
rati ſunt: ut, ad inſtantiam Suitienſium
Sarunetes Comiti fidem juraverint
Tanta celeritate iſta peracta fuère,
nec Tigurini, nec Rhæti, Sarunetu
confœderati, hæc ſcire potuerint. A
que ita Sarunetum cum Rhætis fœd
exſpiravit.

Eodem anno, Fridericus à Rechber
Epiſcopus Curienſis, à Friderico II
Imperatore, privilegiorum ſuoru
confirmationem recepit.

Anno 1444. Albertus Dux Auſtri
(qui ſe Tiguris conjunxerat) Sarunetu
oppidum, caſtrum, & ditionem, cep
Comitemque Henricum ſide ſibi o
ſtrinxit, & ab Helvetiis ſegregavit. A
no verò ſequente, Suitienſes & Glar
nenſes, cum auxilio Abbatiſcellan
rum & aliorum, oppidum Sarunetu
recepêre; caſtro fruſtra tentato,
ſexaginta, ex Helvetiis deſideratis,
gio

ni autem, in diſceſſu, tributum im-
ſuêre.
Hoc ipſo anno, Sarunetes, damna
cepta ulturi, in Vallem Duriæ, ad
ctum Iohannem (Monaſterium ibi
Abbatia eſt, à Nobilibus de Sancto
anne fundatum: poſtea à Comiti-
Tockenburgicis, tanquam patro-
, ditatum: ordinis hodie Sancti Be-
dicti) irruptionem faciunt; 20. ho-
nes occidunt; magnamque prædam
armentis abigunt.
Eodem anno 1444. Henricus Baro
Hevven, Epiſcopus Curienſis, privi-
a ſua, à Friderico III. Imperatore,
epit.
Anno 1446. veteri Tigurino bello,
lti ex Rhætis noſtris, ſex veteribus
is Helvetiis, in pugna ad pagum
gatium, in Rucantiorum finibus,
ilio fuêre. Copiæ Ducum Auſtria-
um incautæ ab Helvetiis tunc obru-
multi cæſi: reliqui fugientes, in Rhe-
flumine ſubmerſi.
Anno 1447. cum, poſt mortem Phi-
i Mariæ Vicecomitis Mediolani,
lice libertas promulgata fuiſſet; idê
vennenſes & Plurienſes fecêre. Io-
nem Balbianum Comitem, non
rum; ſed Civitatis nomine, præ-
voluerunt. Interim etiam cæteros

Magiſtratus liberè ex ſuis eligunt: Ca
ſtroq; Clavennæ Præfectum ex ſuis im
ponunt. Balbianus, rebus parum fidens
Inveſtituram ab Imperatore ſecreto ac
cipit: & mox, aſſcitis ſibi decem militi
bus, qui ſub ſcala prope Caſtrum latita
bant, intempeſta nocte, fores Caſtr
pulſat; Sfortianos ſe perſequi ſimulans
Præfecto, rerum ignaro, aperiente, Io
hannes cum ſuis intrat; & Præfectum
excludit.

Anno 1454. ſucceſſor Henrici Baroni
ab Hevven, Epiſc. Curienſis, Leonhardu
privilegiorum quoq; confirmationem
à Friderico III. Imperatore, habuit.

Anno 1460. Ortliebus, Baro à Bran
dis, Epiſcopus Curienſis, ab eodem Fri
derico III. Imperatore, confirmatio
nem obtinuit.

Anno 1474. per Rhætiam Chriſtia
nus, Rex Daniæ, Romam tendens, ite
fecit.

Anno 1475. mutuo bello ſe vexa
bant Epiſcopi, Genevenſis & Sedunen
ſis. Pugnatum fuit ad oppidum Sedu
num: ubi Epiſcopus Sedunenſis, cum
auxiliari manu Bernenſium, Solodu
renſium, & Rhætorum, Genevenſe
vicit, & profligavit.

Cum variæ diſſenſiones, inter Sigi
mundum Archiducem Auſtriæ, & eju

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

tecesſores. ut Comites Tirolis, cum
iſcopatu Curienſi, exarſiſſent; quæ
nen, confœderatorum Rhætorum
terceſſione, anno 1465. dum propter
ſtrum Teraſpum etiam minus inter
s conveniret, ſopitæ videbantur: Si-
mundns, ſeu potius Caſtellani ipſius
hlandersbergenſis & Enudrienſis, an-
1475. copias contra Ortliebum Ba-
nem à Brandis, Epiſcopum Curien-
n, ducunt; Caſtrumque Eremuſium,
inferiori Engadina, comburunt. Mox
no ſequente, ulterius graſſari volen-
s, ab Engadinis, in ipſa Engadina in-
iore, quos paratos ibi inveniebant,
hduntur. Hoc in conflictu, ſingularis
tus Gebhardi Gulielmi, Engadino-
m ducis, apparuit: qui ſingulari cer-
mine cum Iohanne Martino, Tyro-
nſium Anteſignano, congreſſus', vi-
r evaſit; & Vexillum Civitatis Hal-
iſis, in Valle Oenana ſitæ, in medios
ſtes ſe præcipitans, ſcidit: ſicque glo-
ſe occubuit.

Cætera, quæ gens fortiſſima Rhæto-
m, ſive pro patria libertate tuenda,
e auxiliari manu pro Principibus
nfœderatis, geſsêre, ſequentibus li-
is, ſuo quæque loco & ordine, recen-
untur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

LIBER IV.

DEVENIMVS ad alia bella, & minacis Martis opera. Duo autem pręcipua nobis quàm brevissimè dicenda ſunt: Suevicum nempe, (quod Cæſariani Helveticum vocabant) idque ea tantum ex parte, qua noſtrorum confœderatorum Rhætorum copiæ præſentes fuere; cum Maximiliano primo Imp. ſeu potiùs impetuoſis ejus & inquietis Conſiliariis & Ducibus, geſtum: alterum cum Io. Iacobo Medicæo Mediolanenſi, caſtrorum Muſſii & Leuci Larii lacus dominium ſibi vendicanti: utrumque autem felicibus auſpiciis finitum.

Vt autem rem aliquantulo altius repetam. Sereniſſima Domus Auſtriaca adverſus Helvetios & eorum ſocios, tum ob Gubernatorum ſuorum aliquos propter ſævam & inauditam exercitatam tyrannidem, expulſos ac interfectos; tum ob adverſa prælia diverſa, cum dominii non exigua amiſſione; (in quorum uno, Leopoldus III. Maximiliani proavus, ad Sempachium; in alio, ad Nancejum, Carolus Burgundiæ Dux Maximiliani ſocer, ceciderant) odio, ſi minus aperto, veterano tamen & inteſtino, diù laboraverat.

Magnanimum ergo huncce Principem, Maximilianum, inſolens paraſitorum & thraſonum turba quotidie ad vindictam (ut ajebant) excitare nõ deſinebat. Hujus ergo pater, Fridericus III. Imp. cùm effeciſſet; ut aliquot Principes, Civitates, & ex prima Nobilitate Romani Imperii plurimi, fœdus ad certum tempus inirent: (quod Magnum fœdus Suevicum dicebatur: cujuſque finis & ſcopus eſſe debebat, ut quidem prætendebant, latrociniorum & deprædationum, quę tum admodum frequentes erant in Imperio, extirpatio; ſed non minus ad libertatem Helvetiorum opprimendam ſpectabat) hoc nondum ad finem perductum, Maximilianus patre defuncto, continuavit, eique præfuit.

Interim Sigiſmundus, Archidux Auſtriæ, cui cum Helvetiis fœdus hæreditarium erat, omnia ſua dominia, anno 1490. (annuo, viciſſim & Principe digno, accepto ſtipendio) Maximiliano, ſeu adoptato hæredi, renuntiavit. Quæ renuntiatio ideò præcipuè facta videbatur: ne ipſe Helvetiis & ſociis, jam oppreſſioni deſtinatis, opem, ex vigore fœderis hæreditarii, ferre teneretur.

Paulò pòſt Maximilianus Helvetios, Lindaviam, Imperii oppidum, ad ſe vo-

cat: deque fœdere Suevico ineundo, &
Cameræ Imperialis, quæ Spiræ eſt, con-
ſtitutionibus, ut ſe ſubjiciant. Quibu
petitionibus, ne avitæ libertati ſuæ de
rogarent, aſſentire illi recuſant. Aliam
ergo viam, ſpe hac fruſtratus, ingred
tur: & de fœdere hæreditario ſecum, u
Archiduce Auſtriæ, & Sigiſmundi ſuc
ceſſore, renovando, ipſos compellat.
Sed & hoc ipſi; quod in præjudicium
ſuum renuntiatio illa Sigiſmundo, an
no 1496 præmortui, facta, jamqu
ipſi à fœdere liberi eſſent; conſtante
renuunt.

Accedit ultimum; quod bello tan
dem principium dedit. Inter Auſtri
Principes, & alios, qui Comitatum T
rolis antè poſſederant, atque inter Cu
rienſem Epiſcopatum, ejuſque Cathe
drales Rhætos, de confinibus, minera
libus fodinis, teloniis, & aliis ad juri
dictionem pertinentibus, diverſa diſſi
dia fuerant: adeò ut quondam Epiſcop
Curienſes, cum ſuis hominibus, adver
ſus Ludovicum, Romanum nomina
tum, ex familia Brandeburgica, mari
tum Margaritæ, Comitiſſæ Tirolis
itemque adverſus Fridericum quintum
hujus nominis, & Sigiſmundum eju
filium, (uti ſuo loco enarravimus) aper
ta bella geſſerint. Hæc tum iterum re

pullula

ullulabant: dum novis & inaſſuetis neribus atque pedagiis Cathedrales avabantur.

Res quidem inter Cæſarem, & Hencum ab Heuven, Epiſcopum Curienm, ejuſque Cathedrales, poſt multa, ad dicium Thomæ, Epiſcopi Conſtanenſis, (nominatis utrinque ſuis aſſeſribus) delata fuit: verùm hic, cauſa inecìſa, fatis ceſſit. Subrogatur in ipſius cum Fridericus, Epiſcopus Auguſtaus. Et optimus quidem Imperator neotii finem (efflagitante parte adverſa) ſe videre cupiebat: Curia tamen ipſius enipontana tacitè tardabat, & obſtaat. Interim angariæ adverſus Catherales creſcebant: & Legati ipſorum, enipontum miſſi, ut deciſionem caue (cùm Cæſaris eadem eſſet voluntas) llicitarent, à Curialibus reſponſum erebant ambiguum; quaſi qui Mandati æſarei eſſent ignari. Cùm itaque aniuum adverſariorum ad bellum inclıatum viderent Cathedrales: vicinis Ielvetiis ſeptem pagorum veterum, quorum cum aliquibus jam antè fœeris conditiones nonnullæ erant) die uciæ feſto, 13. Decembris, 1498. in Comitiis Tiguri celebratis (prout Griæi ſuperiore anno, nempe 1497. in eſto Ioann. Bapt. fecerant) perpetuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

fœderis vinculo ſeſe conjunxere; mutuumq; auxilium, inter alias conditiones, contra omnem vim & injuriam firmiter promiſere.

De hoc fœdere certiores redditi Tirolenſes, fœdus & ipſi Suevicum ingrediuntur; ſibique de armis, aliiſque ad bellum neceſſariis, provident: ſicque in Vallem Venuſtam, (olim *Vennones* dicebantur) Rhætis Engadinis finitimam, cum exercitu veniunt; ac Monaſterium Montis D. Mariæ, præſidio militari, & machinis bellicis, muniunt. Cujus rei primordia, contumelioſis verbis hinc & inde ſparſis, magis magiſque accreta, exacerbabantur.

Dies rebus componendis, ad Campum D. Petri (hodie *Velcuriam* vocant) indictus fuit: ubi cantilena admodum famoſa, in contemptum fœderis Rhætorum cum Helvetiis initi, publicè decantabatur: quam Magiſtratus poſt triduum demum edicto inhibuit. Fiunt tamen induciæ, ad medium uſque Quadrageſimæ: ita, ut interim controverſiæ, amica judiciali diſceptatione, dirimerentur. Ad has conditiones, non niſi fraude præmeditata, Cæſaris Curiales conſcenderant. Fecialem enim Rhætorum, Ioannem Veibel de Taminio, qui ad Engadinos & Monaſterii

Vallis

Vallis incolas, per montem Arulam,
…am induciarum literis mittebatur, ca-
ptivum per triduum detinent: quo in-
terim per ſuum, qui dies noctesque fe-
ſtinabat, miles in Valle Venuſta, de vo-
luntate ipſorum certior fieret, & irru-
ptionem in Vallem Monaſterii faceret,
ſub prætextu capiendi & muniendi Mo-
naſterii Monialium dictæ Vallis, cujus
advocatiam ſibi Cæſar adſcribebat. Res
autem ſecus ceſſit. Engadini enim &
Monaſterienſes vigilantiores, Cæſaria-
nos opprimunt; octodecim ex eis, in
dicto Monaſterio, interficiunt; idque
præſidio muniunt. Atque hæc belli fax
fuit. Hoc irrito rerum ſucceſſu, Curia-
…s magis commoti, majorem militum
numerum conſcribunt: partemque
Vallis Monaſterii depopulantur, pulſi
inde à Rhætis, in proximis locis, Tu-
…ierii, Damalii, & Laudi cum militari
manu conſident.

De his omnibus, Epiſcopus, & cæteri
Confœderati Rhæti, per crebros nun-
cios admoniti, mittunt Legatos: qui
partem adverſam, ad ſervandas indu-
cias Velcurii factas, commonefaciant.
Sed illa aure ſurda omnia prætermit-
tit. Tandem, habito conſilio Curiæ,
…. Ian. à confœderatorum Rhætorum
Legatis, & Epiſcopo ac Collegio Curienſi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

auxilia (invito etiam Epiſcopo, qui be
lum diſſuadebat) Cathedralibus mi
tenda concluduntur. Executio prom
pta eſt: Griſæi adſunt; Epiſcopus ip
arma induere, & cum exercitu profic
ſci cogitur. Hinc miræ contra ipſur
murmurationes: ita ut ad tuendam v
tam, ſatellitio ſibi, ab Henrico Am
mano, civitatis Curienſis Capitaneo
dato, opus eſſet. Clam itaque & intem
peſta nocte, cum in Vallem Monaſt
rii veniſſet, ſe ab exercitu ſubducere ſtu
det, ac verſus montem Braulium ten
dit: ſed à ſuis fautoribus, benignis ve
bis, revocatur.

Interim in Valle Scarla (eſt inter En
gadinos & Vallem Monaſterii ſita; m
nis olim metallorum celebris) velitati
fit. Vallis à ducentis Cæſarianis mil
tibus munita detinebatur: qui præda
eò deportabant. Hi ſemel palantes En
gadinam invadere tentant: quos ſexa
ginta Engadini viriliter excipiunt; in fu
gam agunt, & illorum undecim (inte
quos Ioannes Donna Anna, Engadinu
transfuga, & eorum dux, antea Caſt
Terraſpi Præfectus) interficiunt: null
ex Engadinis cæſo; ſed his præpinguem
prædam recuperantibus.

Vranii Helvetii, de irruptione Cæſaria
norum in Vallem Monaſterii, ab Abbat

Diſerti

iſertinenſi ſtatim commoniti; 600. ſe-
ctis, ductore Henrico Vollebio, Cu-
am uſque, auxilio veniunt. Reliqui
elvetii, 2. Febr. ad fines ſuos undique
æſidiales copias; cæteraque ad bellum
ceſſaria, mittunt.

Dum miles Rhæticus in Valle Mona-
erii eſt, Cæſarianis proximus: Curien-
s & Conſtantienſis Epiſcopi, de rebus
ter Imperatorem & Confœderatos
dandis, agunt. Fit compoſitio, utri-
ue parti tolerabilis: qua ab armis di-
edere juſſum. Confœderati Rhæti do-
um ex Valle Monaſterii revertuntur.
æſariani, pacis non uſque adeò ſtudio-
, Laudo diſcedentes, tres domos Ca-
edralium incendunt, & 400. præſi-
arios, in oppido Glorii, in confinibus
linquunt.

Vranii, à Curienſibus humaniter tra-
ati, de pace certiores facti, ad ſuos re-
erti volunt: & verſus Sarunetes per-
unt. Lucernates autem, Suitii, Vnder-
aldii, & Tugienſes, ſecus ſiniſtram
heni ripam, ad Scalam montem,
atrios lares repetentes, à præſidiariis
æſarianis, in caſtro Guttenberg, quod
rans Rhenum è cõſpectu eſt, contume-
is & tormentis bellicis petuntur. Illi
itur de his ſtatim Vranios ſuos, apud
arunetes, commonent: qui illico
cum

cum Sarunetibus, ad ipſos convolant: & eodem modo à Guttenbergicis excipiuntur. Vtrique in pago Aſmatio, caſtra ſimul ponunt.

Nefanda verò Cæſariani milites jactitabant: blaſphemi in Deum, in beatiſſimam virginem Mariam, ac Sanctos (ita ut animus ſingula referre totus horreat) & contumelioſi in confœderatos Helvetios & Rhætos, quaſi quorum exanimem & mortuum ante aliquot annos unum magis, quam nunc decem vivos extimuerint. in mutua propinatione vini, ſingulo hauſtu decem quiſque Confœderatos interficiebat: imò Regi Romanorum, ad delendos Confœderatos, (mulgendis vaccis tantum aptos) ſufficere ſolos æditus ſuæ ditionis, qui ſono campanarum eos fugent, quidam proxeneta Auſtriacus, in conventu Glorii jactabat. Cui Conradus à Marmore Rhætus arguté reſpondit: Confœderatos eiſdem ſolos paſtores Alpium cum pedis ſuis oppoſituros.

Tota belligerandi ars jam penes ſolos Cæſarianos erat: quam etiam contra ſuperos exſecratiſſimis verbis proructabant. Confœderatis enim ſe veterem Deum, & Mariam apud Eremitas, cum garrulis & orgyalibus eorum precatiunculis, relinquere velle, ajebant: ſe
viciſſim

ciſſim Iuncker Ieſum (verbo *Iuncker* biles compellari ſolent) in auxilium caturos, blaſphemabant: tam vaſtos eterea in Confœderatorum regio-bus fumos excitaturos; ut Sanctus trus, Cœli Ianitor, portas aperire nimè ſit auſurus; Deumque ſummæ ſidentem iridi, præ ſæviente æſtu, pe-s ad ſe trahere oporteat.

Flagrante bello, vitulum, Beneduri Eſtionibus, baptizaverunt; illum-e *Amman Rudi* (Miniſtralem Ru-lphum) vocaverant: ſic abominan-picturis & dicteriis (Confœderato-m cum beſtiis commixtionem men-ntes) impietatem ſuam aperiebant. nfœderati verò, poſtea loco potiti, juſta ira commoti, illum combuſ-unt.

Die 6. Febr. ſexcenti ex Cęſarianis Rhe-m tranant; Rheguſcos depopulari vo-tes. Hi ab Helvetiis fortiter repellun-r. Mox Tigurini & Glaronenſes, ſuis matii auxilio veniunt.

Curiales interea Oenipontani, ab En-dinis & Vallis-Monaſterienſibus, jura-entum fidelitatis, connivente & aſſen-nte Epiſcopo, expetebant: ita enim in mpoſitione, per nominatos duos Epi-pos facta, ſtabilitum fuiſſe affirma-nt. quod tamen in tranſſumpto & exem-

exemplari literarum, Rhętis dato, (quo
penes ſe Henr. Ammanus, Curienſiu
ductor habebat) minimè apparebat: ſ
ergo blanditiis aliqui Cathedrales, ſu
CaſaVenæ, (locus ſitus eſt interTuberi
& Glorium; ita, quod ibi metalla purga
rentur, dictus) ab Epiſcopo & Cæſari
nis inducti, illud præſtitere. Major pa
autem, cum cæteris Vallis-Monaſterie
ſibus & Engadinis, viriliter recuſavi
Nona ergo die poſt compoſitionem fa
ctam, AtheſiniCæſariani irati, Monaſt
rium Virginum, unde antea pulſi fu
rant, vi occupant, ignique conſumun
Abbatiſſam, Emeritam Plantam, cu
tribus aliis monialibus abducunt.

Hæc cum viderent confœderatiRhę
ti; finibus ſuis de præſidiis provider
volentes, ad Clivum S. Lucii, (locu
ita dictus, quod illac quondam D. Lu
cius, cum in Rhætiam ſuperiorem, co
vertendi populi ad Chriſtianam fidem
iret, tranſcenderit) ubi tranſitus ad
modum ſtrictus, & ad arcendas i
ruptiones Cæſarei exercitus commo
dus; aliquot milites, ſub duce Scho
nouglio, apud Ciceronianos Miniſtral
ponunt.

Ludovicus autem, è familia Brandi
ſia natus, Vallis-Dulcis Dominus, &
Cæſaris dux, cum aliis nobilibus, ex pro

pinqui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

nquis locis. militem, Velcurii congre-
ndum, conſcribit. Multi tum erant
Valle-Druſiana, qui ſervitutis nomi-
Brandiſio obſtricti erant: cum qui-
s potiundæ Rhætiæ; præſertim Lu-
ni oppidi, quod parebat ipſius fratri
giſmundo, recta ad S. Lucii Clivum
ndit. Præſidiarios Rhætorum, cum
o cedere non vellent, ferè omnes,
a cum eorum Duce Schonouglio,
dit: & Lupinum (quorundam ci-
m perfidia adjutus) ſtatim cum ca-
o, eâdem die, quæ erat 10. Febr. oc-
pat. Poſterâ die Malanſiani & Gen-
nſes, in ejus verba jurare coacti ſunt.
oppido rebus ſuis non admodum fi-
, 400 præſidiarios, ex Valle-Dru-
nis & Brigantinis, ibi relinquit: ipſe,
m Rhætos ex caſtri ſpecula adven-
ntes videret; una cum uxore fratris,
aliquot nobilibus, aſſumpta potiore
pellectile, ad Vallem-Dulcem ſecedit.
vo S. Lucii prius, equeſtri & pedeſtri
litari manu, providerat.
Fama, de capto Majævillæ dominio,
tim ad vicinos Rhętigojos & Curien-
perlata; Rhætos omnes in arma vo-
: qui Helvetiis, confœderatis ſuis,
nnia veloci curſu nuntiant. Tumul-
arię interim ad loca capta feſtinant:
nſilio prius ad ædem D. Volgangi,
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

in nemore, (non procul ab oppid
Lupino) cum Helvetiis inito; cuju
ſumma: ut Rhæti eo veſpere ad Clivu
S. Lucii ſe conferrent, & diei ſequent
ſummo mane, hoſtes incautos ibide
aggrederentur; Helvetii vero ſupera
Rheno, Cæſarianos in vico Balzares e
ciperent.

Rhæti, pro exſecutione conſilii, a
locum deſtinatum veniunt: hoſtes ja
cœnaturos, nulliſque poſitis ſtation
riis, inopinatos, (rati præveniendu
tempori potius ſtatuto, quam talem o
caſionem negligendam: inſuper ad vi
dicandam cædem ſuorum præſidiari
rum, quorum ſanguinis veſtigia adhu
cernebant, cupidi) ſummo cum imp
tu, & alacri animo, adoriuntur: eos i
fugam agunt: aliquot illorum truc
dant. Hic, ex Cæſarianis unus ſaucius
& in ipſo ferè mortis articulo conſtitu
tus; cum Rhætos inſectantes videre
à ſubſannationibus adhuc abſtinere no
potuit: mugitumque tauri inſtar edidi
Ex Rhætis igitur miles quidam accu
rit, eique genitalia abſcindit; dicens
hoc modo in patria noſtra tauros mu
gientes caſtrare ſolemus.

Mox, cum ad fontem S. Catharin
(locus in ipſis finibus eſt) deveniſſen
alium militum manipulum inveniun
Aci

ie itaque inſtructâ, eundem ado-
ntur; & ex eo 600 cædunt. Inter
s Vlmenſis Civitatis Signifer inven-
s fuit, qui vexillum dentibus prehen-
n mordicus retinens, multis confoſ-
vulneribus, dimittere noluerat. Reli-
i fugantur, & aliis Cæſarianis adven-
atibus timorem & fugam communi-
at. Illos Rhæti, ſuperato hoſtium
lo, ibidem ſtructo, ad vicum Balza-
, & ulteriùs ad nemus Triſienſe uſque
rſequuntur. Opaco autem noctis præ-
diti, in eodem vico Balzares domum
endunt, ad ſe mutuò dignoſcendum:
namque ibidem, more militari, ſatis
itam, ab hoſtibus paratam, ipſi ſu-
ant. In hoc prælio, ex Rhætis octo
ntùm cecidêre. Inter alios gloriosè ſe
ſere, Hercules à Capaulo, Lomba-
ius de Lombareno, & Ioannes Fran-
s Ilantinus.
Helvetii, audito fragore machinarum
licarum, ex caſtro Guttenberg (cui
erat Vldericus à Ramshaug) adver-
Rhætos exoneratarum, eiſdem mille
xiliarios mittunt. Sed cùm illos, qui
ſtem inſecuti erant, non invenirent:
tructâ acie, per totam noctem in ar-
s, penes dictum caſtrum, manent; at-
e Cæſarianorum manipulus, è prælio
fugus, prope ipſos: utrique ita quie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ti,ut neuter alterius proximam ſtat-
nem animadverteret.

Sequente die,quæ erat Martis,12.F
Helvetii totis viribus , vadato Rhe
(hoſtium copiis fruſtrà eos impec
conantibus) ad pagum Treiſam co
tendunt. Rhæti,è loco pernoctatio
ſuæ (ubi Sexamienſes ſex, cum presb
tero , omnes vino obruti , & in long
diem uſque ſtertentes , ab hoſtibus oc
duntur ; presbytero captivo facto) p
rumpentesHelvetiis ſuppetias ferunt
ita prælium Treiſæ crevit. Ex equeſtr
pedeſtri Cęſarianorum numero,350.
cubuêre: ex victoribus ne unus quide
Reliqui hoſtium per montē Treiſienſ
fugati,in manus mille illorumHelvet
rum , Rhætis auxilio miſſorum, inci
re : de quibus plurimi occiſi. E 600.
in templum confugerant, 200. Vall
Druſiani erant : ad quos ſervandos,
ta Vallis-Druſiana , cum incolis Trei
fidelitatem Helvetiis & Rhætis jurar
quam tamen mox , defectione ſua
Cæſarianos,iterum violarunt.

His peractis,eâdem die, Vallem-D
cem , ubi Caſtrum Ludovici Brand
erat,petunt Helvetii & Rhæti.Illo, de
dedendo, cum ducibus tractante: caſt
interim à gregariis militibus(ut quida
ſcribunt) occupatur,ſpoliatur, & co
bu

uritur: ubi in cellâ vinariâ tredecim
ombibones, ignis obliti, fumo tandem
ereunt. IpſeBrandiſius, cum fratre Vol-
ango, captivus factus; mox Rapersvil-
m ablegatur. 13. Febr. Rhæti, ita ſua-
entibus ſociis, ad obſidendum oppidũ
upinum remigrant. cumque vi rem
erere vellent, obſeſſi gratiam implo-
ntes, ſe dedunt. Sigiſmundus & Do-
cus Brandiſii, ante dictorum fratres,
caſtro ibidem inventi, Curiam ad fra-
em eorum, Præpoſitum Collegii Cu-
enſis, captivi deducuntur: Præſidiarii
ipſi Curiam mittuntur. Mox tamen,
tro perſoluto, liberati illi fuerunt.
uatuor (inter hos Ioan. Volfius Ort,
Vldericus ab Eccleſia) ex civibus Lu-
nianis, proditionis, uti ſupra memo-
vimus, accuſati, decollantur: Caſtrum
ipini, ut etiam Aſpermontum, ſupra
ennenſium ſitum, more bellico cap-
m, & à Schlandersbergiis tunc deten-
m, devaſtantur.

Poſt hæc ſtatim, 16. Febr. ex Griſæis &
thedralibus aliqui, Davoſium miſſi,
æcunque eo in fœdere ad Auſtriacos
rtinebant, ſibi vindicant: caſtrum-
e Caſtrenſe, in Valle Rhæticona, occu-
nt.

Die 20. Febr. Helvetii Ranckvillæ ca-
a ponebant: Cæſarianis, quorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

numerus circiter 10000. erat , Hard
(locus eſt non procul ab oppido Brigá
tino) caſtrametantibus. Cumque utrin
que ſe levibus velitationibus ſtationar
milites, ad Hochſtam S. Ioannis (locu
eminens ſic vocatur) tentarent; & Cæ
ſariani Hardam uſque fugarentur : ib
totus hoſtium exercitus inventus fui
paratus. Helvetiorum cohortes omne
interim à ſuis velitatoribus admoniti
convolant undique , & cum hoſtibu
pugnam ſummis viribus ineunt : quo
rum 5000. occidunt ; omnibuſque eo
rum ſuppellectilibus ac impedimenti
bellicis potiuntur.

Victores, à prælio in pago Hardâ cō
morantes, in ſupremâ contignatione
ædium quarundam , ubi Rapersvillan
hoſpitabantur , inveniebant ſimplicen
Suevum ex pugna profugum, & ibi lati
tantem; is in conſpectum militū produ
ctus, & in genua procidens , veniam hi
verbis petebat : O chara & proba or
vaccina , (*Küemüler* : ita Helvetios ad
verſarii per contemptum vocabant
miſeremini mei miſeri ! Hi verò iran
cum riſu & minis miſcentes , eccur eo
rum gratiam ita contumelioſe implo
ret, rogitant : ipſe illachrymans , Deun
& ſacra teſtatur , ſe alio eos nomine a
pud ſuos nunquam audiviſſe nomina

tos,

os, nec de alio ſcire. Atque ita, ſimpli-
itati ejus indulgentes; ipſum in pace
imiſere.

Eadem 20. die, Henricus, Epiſcopus
Curienſis, Caſtrum Fürſtenburgum, ubi
tempore tractatæ pacis commoratus
erat, blandis & largis deceptus pro-
miſſis, Cæſarianis contra Cathedrales
os tradit: inanis ipſe Oenipontum ab-
gatur: tandemque in miſeria (digna
roditionis pœna) diem ſuum Argen-
orati claudit. Hoſtes caſtrum, ablata
ſupellectili, comburunt. His moti Rhæ-
ti, cætera Epiſcopatus caſtra occupant, &
communiunt: Bellofortum (die 4. Mar-
tii) & Strasbergum (die 6.) Auſtriaco-
rum arces, in fœdere decem-Iuriſdictio-
num ſitas, reliqua duo fœdera capiunt,
& igni ſacrant.

Die 9. Martii, Rhæti, duce prædicto
Henrico Ammano, per Engadinam in-
feriorem, Oenotrium (vicus amplus in
confinibus eſt) petunt, occupant, &
ſpoliant: ex hoſtibus 6. occidunt. Rhæ-
torum tunc duo deſiderati ſunt.

Poſterâ verò die, Cæſariani parati,
os ex inopinato, & vino obrutos, ad-
riuntur, & loco cedere cogunt: multis
riùs domibus igne abſumptis. Singula-
s tum virtus fuit, Herculis Pauli Cu-
enſis; qui in ipſo incendio, Cæſaria-

nis vexillum, cui Aquila rubea coro-
nata pro inſigni erat, eripuit,& ad ſuos
detulit.

Die 24. Mart. pugnatum fuit ad lo-
cum Sylva fratrum dictum, non pro-
cul ab urbe Baſileâ. Cæſarianorum
ſub duce Friderico Caplero,8000.erant
ex quibus 600. cæſi. Ex mille autem Hel-
vetiis victoribus, unus cum gloriâ mor-
tuus eſt.

Die 25. hoſtium ingens numerus ad
15000. Rheno ſuperato, in Rheguſci-
multa loca, ad Abbatem S. Galli perti-
nentia; duos item vicos, Vlderici Baro-
nis ab Alto-Saxo, Helvetiorum fauto-
ris; & Cambſum, quod Suitenſium &
Glaronenſium ditionis eſt, ſpoliant &
comburunt: atque ex Helvetiis, qui in-
cauti oberrabant,75.occidunt. Sed con-
currentibus undique Helvetiis ex locis
præſidiariis,hoſtes loco cedunt, 150. ex
eis deſideratis. In tumultuario hoc præ-
lio,Ioan. Valus Glaronenſis,à ſuis com-
militonibus caſu aberrans,& à 20. equi-
tibus hoſtibus circumventus, nactus lo-
cum defenſioni aptum, ſtrenuè ſe haſta
prælonga defendit; eorumque tres equo
dejecit. Heroicum factum miratus Ioan.
Nicolaus à Brandis,eum humanis verbis
compellat,ut ſe (promiſſa prius ſalute)
dedat: quo facto, Velcuriam ductus
ab om-

omnibus ſingulari cum laudis admi-
tione conſpectus fuit. Pòſt etiam li-
rè dimiſſus, teſtimonium hujus fa-
publicum ab hoſtibus in ſcriptis ob-
uit.

Crebræ interim inter Helvetios &
eſarianos, in loco Suaderloch, (nemus
non procul ab urbe Conſtantia, quæ
à etiam Suevico fœderi ſe conjunxe-
t:) ubi Helvetii præſidia ſua habebãt:
mque apud Rheguſcos, in Valle Lei-
â, & aliis in locis, velitationes erant.
indem, undecima Aprilis, in dicto lo-
Suaderloch, ad prælium apertum
ventum eſt. Cæſarianis notum erat,
od 7000. Helvetiorum in Rheguſcis
ent. Volfius ergo Comes à Fürſten-
rg, Cæſarianus dux, ex urbe Con-
ntia & Richenovia, 8000. ſuorum
lligit: Ermatingen, Tribeltingen &
annebach ſummo mane occupat. Ex
æſidiariis Helveticis, quorum 400. e-
nt, 73. incautos trucidat: cæteros
gat. Claſſicum inter proxima Helve-
orum præſidia canitur: quorum ad
o. congregati, hoſtes prædâ onuſtos,
Conſtantiam repetentes, inopinatos,
proximo nemore, ſub veſperam ado-
ntur: 2500. circiter occidunt. Multi
proximo lacu & Rheno ſuffocati; &
eodem die victi & victores extiterũt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Vnum ſolum ex ſuis Helvetii, in hoc ul
timo conflictu, amiſere: præda tota re
cuperata fuit. Helvetii & Rhæti in Val
le-Dulci caſtrametati erant, & cum de
ſiderio copias hoſtium, quæ in Valle
Druſiana conſtructo fortiſſimo vall
deliteſcebant, exſpectabant: ut nemp
caſtro Guttenberg, à Rhætis in eum fi
nem obſeſſo, ſuppetias ferrent. Sed, cùm
nemo prorumpere vellet: 20 huju
menſis, inſtructa acie, Vallem-Druſia
nam, ut hoſtes retrò aggeres opprime
rent, petunt. Cujus rei conſcii hoſtes
claſſico dato circumvicinum populum
undique ad aggeres ſuos, & Fraſtentiã
retrò aggeres ſuos, convocãt. Parti exer
citus Helvetici, mons altiſſimus, Lanze
gaſt dictus, ſuperandus erat: id quod
Henricus Vollebius, Vranius Dux, cum
2000. ſelectis, feliciter præſtitit. Hi Præ
ſidiarios ibidem, quorum 1500. mina
rum foſſores, præ cæteris celebres erã
& chalybea cohors ob fortitudinem
vocabantur, audacter aggrediuntur, &
cædunt; ita ut 200. tantum elapſi ſint
qui in manus reliqui exercitus Helveti
ci incidentes, trucidantur. Aggeres nul
lo labore occupantur: ubi Cæſariani re
liqui, in duas acies diſtributi, eadem vir
tute ab Helvetiis, (qui ſe, dum hoſtium
tormenta bellica exonerabantur, hum

pro

roſtraverant) funduntur: fugitivi verò
n Rhætos, ad ſarcinas & impedimenta
ellica cuſtodienda ordinatos, incidunt.
ic igitur ab utraque parte preſſi, pluri-
ni in Illum flumen ſe præcipitant; quos
ùm cives Velcuriani à longinquo adve-
i aquâ viderent, rati Helvetios ſubmer-
os eſſe, ſignum lætitiæ, campanarum
mnium ſono, excitant: aſt propius
os conſpicientes, & pro ſuis agnoſcen-
es, in luctum & funebrem ſonum cam-
anæ pulſantur.

Ex hoſtibus circiter 3000. extra aquâ
ccisi ſunt. Inter hos, ſtrenuè ſe defen-
ens, occubuit Ioannes Nanus à Næn-
inga. Mille circiter aqua ſuffocati. Prę-
lam ingentem victores adepti ſunt; &
x ſuis undecim tantùm amiſerunt: in-
er quos fuit, nunquam ſatis laudatus &
ortiſſimus Vir, Henricus Vollębius V-
anius; qui cum Vlderico, Barone ab
Alto Saxo, præ cæteris gloriæ coronam
neruit.

Oenotrio, ut antè monuimus, à Rhę-
is relicto: præſidia caſtris, Remuſienſi
& Ardetiano, ac aliis, imponuntur: quę
amen paulatim, cùm ab hoſte, alibi oc-
cupato, non premerentur, dilabuntur.
Tirolenſes autem, adventu Cæſaris ex
Menapiis, (qui hodiè Geldrii) ad pro-
ximos Harudes, (qui nunc Briſgoji)

exhilarati, animoſos magis ſe oſtentant ut qui copias etiam ingentes in promptu haberent. Conſcripſerant enim, ultra ordinariam totius regionis Atheſinæ militiam, mille & quingentos Lanciferos: ita ut totus numerus ad 15000. ſe extenderet. Hos in Vallem-Venuſtã Laudum uſque deducunt: ibique prope in Caſa Venæ, intra Laudum & Tuberium, vallum fortiſſimum, ex lignis cõtignatis, & terra expletis, ab uno montis pede ad alterum tendens, (ſic ut tranſitus clauſus eſſet) conſtruunt. Engadinam inferiorem ad Pontem altum uſque, occupant: reſiſtentes incolas occidunt, vicos decem deprædantur & incendunt: captivos (quorum multi erant) triduanâ inediâ templis incluſos vexant: iiſdem, ut cæteris locis parcerent, contributio pecuniaria imponitur: quam cum in promptu pendere non valerent; ex primariis regionis obſides triginta tres ſecum, donec promiſſa ſumma perſoluta eſſet, Meranum deducunt. Populus in verba Cæſaris, præeunte Ioanne Schulero Davoſiano, Imperatoris in caſtro Caſtrenſi prius Præfecto, & nunc inter præcipuos duce uno jurare cogitur.

Ex Engadinis inferioribus multi, ad ſuperiores transfugerant: qui cum aliis

Rhætis

ctis auxiliaribus, Cęſarianos in mon-
Valderâ (qui inter Zernetianos &
lis-Monaſterienſes eſt) 11. Maii , levi
lio aggrediebantur : 27. ex hoſtibus
erfectis ; ſeptem verò ex Rhætis, de-
ratis. ob denſitatem nemoris , à
lio aperto utraque pars abſtinere
cebatur.

Reliqui interim confœderati Rhæti,
n ſuorum miſerati , (Vallem enim
naſterii , hoſtes , copiis ingentibus
ggeribus ſuis confiſi , iterum igne
taverant) cum quatuor millibus ſe-
lis , ipſo die Pentecoſtes, Engadinam
eriorem petunt : poſteraque die in
llem Monaſterii deveniunt. Horum
ventus ab hoſtibus , irriſoria potiùs,
àm militari proviſione , excipieba-
. Ampullas enim & ſeſquipedalia
rba , more conſueto , projiciebant :
n ſolum Confœderatis , ſed univerſo
i , retro vallum ſuum ſecurè inſul-
ntes. Vnus tamen Ioannes Nicolaus
randis, (cujus antè mentionem feci-
us) Cæſarianorum Cataphractorum
x, ipſo Pentecoſtes feſto, ſuas ipſemet
ngebat ocreas ; cæteris mirabundis,
que violato feſto increpantibus , re-
ondens : Si Rhæti Griſones , ut fama
nſtans eſt, adventant : (horum enim
tutem indomitam ad Clivum S. Lu-

cii, ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

cii, ubi in feſtis Bacchanalibus ſangu-
neam choream cum noſtris duxere, (
alibi quoque cognovi) qui cras ocre-
ſuas inunget, illi axungiam & ocreas
ſe, quibus per vitæ curriculum uſurus
ultrò contribuam. Atque ita fuga m
tura ſalutem ſuam, reliquis admonit
quæſivit.

Die Martis proximâ, ſub noctem
Rhætis, de aggrediendo hoſte, conſiliu
capitur. Seliguntur, pro exſecution
ejus, ex toto exercitu aliquot; qui cu
magna parte Engadinenſium, & Val
Monaſterienſium, quibus omnium l
corum anfractus ibi noti erant, mont
altiſſimi, Schlingæ dicti, crepidinem
nocte ſuperent; & hoſtes, retrò m
morata valla ſua, à tergo aggrediar
tur. Monte ipſo tandem, magno labo-
re, ſuperato: (opacum enim cœlum
erat: ita ut aliqui errantes Scholium, i
Engadinam inferiorem, pervenerint) ſo
ciis, prout concluſum erat, ſtabulo in
cenſo, & expanſo velo candido, ſignum
dant. Per deſcenſum Montis, hoſtes
invocato Nomine divino, die Mercuri
22. Maii, viriliter aggrediuntur. Equi
tatum primo, ſibi obviam factum, a
peditatum uſque, in tres acies diviſum
fugant: ubi equites cedentes, ſeque
cum primo peditatus manipulo con
jungen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ingentes, fortiter pugnabant. Ex Rhæ-
s non pauci, præſertim tormentis bel-
cis petiti, occubere. Sed tandem &
li fugantur. Secunda verò peditatus
cies, à noſtris etiam ſternitur & diſſi-
atur: ambiguâ tamen adhuc Martis
leâ; adeò ut reliquus exercitus crebris
untiis, qui arma ſanguine madida o-
entabant, ſollicitaretur. Statim ergo
mnes, in tres manipulos diviſi, quo-
am etiam aliqui per flumen Rha-
num, lumbotenus feſtinabant, (an-
a, uti quidam ajebant, à Theodo-
co Freulero Glaronenſi, caſtri Beren-
urg Præfecto, quacunque tandem in-
entione, præpediti) animo intrepidi,
ræſto ſunt; ac poſt duram pugnam, ſu-
eratis aggeribus & propugnaculis, ho-
es in fugam agunt. Horum alii, Glo-
um verſus; (quos illi per oppidum
ſum, & ultrà, perſequebantur) alii ad
ontem Laudenſem (quem hoſtes, per
ſidias, ut Rhætos præcipites darent,
bſciſſis ferè ſubliciis, in damnum pro-
rium conſtruxerant) contendebant;
lurimis ibi, in Rhamo flumine præter-
uente, ſuffocatis: alii, per deſcenſum
ontis, iter verſus Oenotrium ſume-
ant; qui omnes propè, aut aquâ ſub-
erſi, aut confoſſi ſunt. Ex hoſtibus
inc, præter numerũ in aquâ ſubmerſo-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

rum incertũ,ad 6000. occubuere : Rh
torum verò Griſonum ad 250. ceci
re. Pugnæ præcipuus locus fuit in ca
po Caſæ Venæ; non procul à Cam
Malii : unde poſtea nomen retinu
Prædam ingentem, omnis generis
paratus bellici, nacti ſunt Rhæti : ve
lum item Tirolenſe,& ſeptem alia ſig
militaria.

Magna quidem omnium fortitu
tunc apparuit : aſt heroicam laude
præ cæteris,meruêre, Conradus à M
more, Grallator dictus; Dominus Rh
tii, cum duobus filiis, Rudolfo & Io
ne; Benedictus à Fontana ; Supra
xienſis; (qui ſtrenuè vallum hoſtile
peravit : cumque ab interiore ſui pa
cæderetur ; unâ manu ilia ſaucia
nens, & altera defendens, inclama
fertur : O macti virtute,ſocii eſtote; n
mei unici hominis caſum moramin
hodiè enim, aut victores patriam,
fœdera veſtra libera ſervare poterit
aut victi perpetuum jugum etiam p
ſteris relinquetis:) Lombarenus it
de Lombareno,Gulielmus Ringius,
cobus à Monte, Iacobus & Thom
Plantæ,Petrus Gulerus Davoſianus,
cem juriſdictionum fœderis dux præ
puus.Bombardarii etiam duo;alter G
lus,à Ioanne IacoboTrivultio,cum qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

or colubrinis bellicis, miſſus; alter
ætus, Vldericus Stubenvollius;in ma-
inis diſplodendis ſtrenui fuere. Durã
tem ſortem ſubivere obſides illi tri-
ta tres Engadini. Cæſariani enim,ex
elio profugi,& toti exacerbati, Mera-
m venientes,obſides illos ſibi dari pe-
it: ſecus, vim & incendium oppido
nitantur. Eos igitur inermes, & qui
hil aliud,niſi arma ſibi ad fortiter oc-
mbendum dari,efflagitabant,(ex qui-
s Ianus Simon Barbleta Lavinienſis,
Balthaſar Claudebuſius Suſienſis ere-
s ex manibus hoſtiũ bipennibus, diu
defendêre) in fruſta, manibus pedi-
ſque abſciſſis,partiuntur.
Victores Rhæti, nonnullos in Ven-
nibus pagos depopulantur, incendio
ır pari referentes) abſumunt. Et quiſ-
e,nullo poſt ſe militari relicto præſi-
o,præda onuſtus, (ubi multæ Engadi-
mulieres maritos & victoriam ſecu-
erant) domum repetit.
Cæſar interea, qui Friburgi Briſgoio-
m erat, de infelicibus ſuorum præliis
tior factus, Velcuriam venit.inde Val-
n Druſianam, cum collecto exercitu,
jus major pars equites erant, petit.
ıc Engadinã, 8. menſis Iunii, invadit.
Omnia loca,ad fontem Merulam uſ-
e, (qui in medio ſuperioris Engadinæ
eſt)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

eſt) milites igne devaſtant. Incolar
aliqui, Zutienſes putà & Scanfienſes,
ſa hoſtium ſævitia, proprios pagos,
foſſis in terram prius bonis magis p
cioſis mobilibus, ipſi incendunt: &
montem Albulam, Curiam verſus re
giunt. Dux Equitatus erat Ioannes
mes à Sonneberg: qui etiam auxili
Ludovico Moro, Mediolani Duce,
ſari miſſa, excepit: hæc vero per La
nium & Caſannam montem, Ma
tius Lavinienſis, faber ferrarius, ho
ſurdus, ad Cæſarianum exercitum p
duxit.

Ioannes Schuolerus Davoſianus,
ſarianarum copiarum ductor, ad Rh
tigoios opprimendos, deſtinatus er
verùm ad confinia ubi ventum eſt,
liti edicit: ſe quidem eum in Rhæti
iam, quam cernerent, ducturum;
terùm de receſſu ſibi quiſque ipſe co
ſuleret. Sic gravius onus, reflectere g
dum, quàm deſcendere, quiſque ſecu
reputans, ad ſuos in Vallem Dru
nam revertuntur. Apud Cœnobian
tamen Rhætigoios, quidam incolæ,
ſari faventes, & cum deſiderio mil
adventum exſpectantes, apparatum l
tum, de more regionis, pro excipi
do milite, inſtituerant. Quidam
eis, cum nullum aliud ſignum milita

d declarandum animum ſuum, habe-
et; uxoris veſtem rubram diſſecuit, teſ-
ram inde Auſtriacam ſibi texens. Hic
roinde, ſedatis rebus hujus belli, ab
nperatore, hominis ſtudium admiran-
, liberaliter tractatus fuit.

Rhæti, de his inopinatis Cæſariano-
am irruptionibus per Engadinos cer-
ores facti, ſocios undique de auxiliis
terpellant; & extemplo Engadinam
etunt. Cæſariani, eorum adventum
conſpectum non ſuſtinentes, celeri
radu recedunt. Adſunt Helvetii, Ti-
urini, Vranii & Glaronenſes; ac per
ontem Albulam, ad Rhætorum exer-
tum Malſî, veniunt. cæteri, Davo-
um uſque: ubi per feſtum D. Ioan-
is Baptiſtæ, parochialis Eccleſię patro-
, commorantur. Mox rumor inter
os ſpargitur: Cæſarem, relictis Ven-
onibus, per montem Arulam, cum
ercitu ſuo alio diſceſſiſſe; & ab alia
arte irruptionem parare. Proinde, po-
ore ſuffragiorum voto, iter eo fle-
unt. Rhæti interim Vennonum re-
onem deprædantur, ad caſtrum Bel-
m uſque, ubi aggeres Cæſarianorum
ant. tum in velitatione ſemel viginti
x Engadini; ex hoſtibus vero longe
ures, occubuêre. His perterriti Mera-
nſes, cum circumvicinis pagis ma-

gnam pecuniæ ſummam, qua ſe à dep
pulationibus ſervarent, offerunt. H
vetii vero, qui Malii caſtrametati erar
de ſociorum deliberatione, Cæſariſq
profectione certiores facti, ulterius pr
gredi, inſcio ipſorum magiſtratu, r
cuſant. atque ita re infecta diſceſſi
fuit.

Cæſariani, de Rhætorum & Helv
tiorum profectione ad Vennones ple
informati, copiis ingentibus undiq
collectis, per Clivum S. Lucii, (eo uſq
enim exploratores ſuos miſerant) Rh
tiam occupare ſibi imaginantur. S
claſſico per Rhætiam & Sarunetum
tionem dato, Helvetii, qui patriam
petentes, Vallenſtadium uſque jam p
venerant, confeſtim revertuntur: qu
rum adventu hoſtes perterriti, pede
reflectunt: à Confœderatis tamen, ul
præſidium ordinarium, 600. alii m
tes, in Clivo S. Lucii relinquuntur.

Hoc flagrante bello, multæ præ
pecuariæ, à Cæſarianis, ex Engadir
Rhætigoia, nempe ex Caſtrenſium
Acerſienſium montibus, & conval
norum alpe Silvapina, Valle S. Anto
ac Sturvia, ditionis Majævillanæ, ali
que locis confœderatæ Rhætiæ, fu
abactæ: aliquot etiam homines int
fecti; alii captivi abducti. Rhæti quoq

vicisſit

vicifſim, præſertim Engadini, mutua deprædatione, gnaviter hoſtes vicinos ſunt ulti.

Ludovicus Maurus, Mediolani Dux, res Cæſaris minus proſperum ſortiri effectum cernens, pacem, per Legatum ſuum, Galeatium Vicecomitem, ſollicitat. Idem, Rex Galliæ, Ludovicus XII. per Legatum ſuum, Epiſcopum Caſſelli, at alio fine, tentat; Confœderatis prius ex vigore fœderis, bellicis tormentis, cum apparatu neceſſario Solodurum uſque, ſubſidio tranſmiſſis. Imperator autem, vano Aſtrologorum judicio, ſeductus, victoriam certam de Helvetiis ſibi promittit, proindeque pacis ſtudio minus tenetur.

Dum hæc ita tractantur: Præſidiarii Cæſariani 500. qui Pfuntii in Valle Oenanâ erant, 18. Iulii, per Samnonum, (vallis hæc ad Engadinam inferiorem pertinet) ad Celinum vicum deveniunt. Populus tunc exſequiis mortui cujuſdam intererat: in ædibus mortui anus quædam, Lupa vocata, prope ollas, ad parentalia paranda, relicta erat. hæc ab exploratore hoſtium, de tanto apparatu interrogata, reſpondet: Pro adventante Rhætorum ac Helvetiorum exercitu parari; & interim elata voce ſuos è templo evocans. Hi ergo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

arreptis crucibus, quibus pro vexilli
tebantur, hoſtes intrepide adoriun
& ex eis per nemus dicti vici fugatis,
occidunt. Hoſtium multi, de prox
rupe, ſe præcipites dabant; ita ut u
centum ex illis occubuerint: aliqui et
captivi detēti: ex victoribus autem n
lus deſideratus fuit.

Ejuſcemodi argutum reſponſum,
lo poſt, Cæſarianis exploratoribus
dit etiam alia mulier, in pago Cern
Cum enim ignes in montanis, pro n
re regionis ad arcendam pruinam, ne
getibus obeſſet, excitati eſſent: Hel
tiorum & Rhætorum exercitum,
voſio, per montem Flolam advent
illa dicebat; hoſque fumos excitare:
culatores igitur ad ſuos reverſi, ec
propoſito opprimendæ regionis de
ruere.

Quotidianæ etiam Helvetiorum c
Cæſarianis erant velitationes, & exc
ſiones in Latobrigos, Tulingos, Seq
nos. Et hoſtes viciſſim, Helvetiorun
nes infeſtare non ceſſabant.

Tandem, ad caſtrum Dornacc
quod Solodurenſis ditionis eſt, 22. Iu
ad prælium apertum eſt deventum. C
ſariani, duce primario Comite Henr
à Furſtenberg, (qui penes ſe Burgun
equites, à Philippo, Imperatoris Ma

mili

ailiani filio, cum quatuor millibus Gel-
riis ſelectiſſimis, miſſos habebat, adeò
t totius exercitus numerus ad 15000.
ſcenderet) caſtrum Dornaccum ob-
debant. Helvetii, ad ſolvendam ob-
dionem, prompti adſunt, & hoſtes
cautos obruunt. Admonitus namque
aliquibus Comes, ne ita ſecure in
miſiis & crepidis milites obambulare
neret, utque ſtationes vigilum conſue-
s inſtitueret; Helvetiis in aliis locis, præ-
rtim Suaderloch, laborandum eſſe, re-
ondebat; nec inſtar nivis ubique deci-
ere: qui timeret, loricam induere jube-
t. Multi initio, inter ſuos rixam ex-
tam rati, ad pacem conclamant: mox
rò, ubi hoſtem adeſſe vident, ſtrenuè
defendunt; Geldrii præſertim, & equi-
Burgundi. Supervenientibus verò
icernatibus, & Tugianis, locum Cæ-
riani dedere; ex quibus ultra 3000. una
m exercitus duce, cæſi. Helvetiorum
iam plus quam centum tunc occu-
ere.

Hoc ex octo prœliis campeſtribus (poſt
a, ad Clivum S. Lucii, Treiſæ, Hardæ,
ſylvam fratrum, in nemore Suader-
ch, Fraſtentii, in campis Caſæ venæ
Malii) ultimum fuit: quæ omnia
tra quinque fere menſium ſpatium ge-
ſunt. Singularis Confœderatorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

pietas, mutuus amor & fides,cum ſu
ma celeritate & vigilantia conjunc
tam glorioſam victoriam paravit. C
ſarianorum in illis ultra 25000. ceci
re;Confœderatorum non ultra 800.
ſiderati. Pacem igitur, majori ſtud
quam unquam antea, Mediolani Du
Legatus promovet. Cæſar quoque
verſitate fortunæ territus, ad eam
clinat:nec ipſi victores ab ea alieni ſu
Tandem Baſileæ, (habitis prius Co
tiis Lucernæ,Scaphuſii, & alibi) 22. Se
pax utrique parti acceptabilis, præſe
bus partium Oratoribus & Deputa
concluditur.

EXPLICITI è BELLO SVEVICO, c
brevitate fieri poteſt, alterum quoq
cum Io. Iacobo Medicæo, arcis Mu
Præfecto, geſtum, enarrabimus. I
Bernhardini, civis Mediolanenſis,
Medicinam ac Chirurgiam exercen
filius fuit; & inde Medichinus dict
quanquam moderni aliqui ſcripto
ejus familiam, à Medicæorum Flor
tinorum domo,quorum aliqui factio
bus pulſi Mediolanum devenerint,
ducant. Ab ineunte ætate, militar
ille ſpirabat animum:proindeque ad
terficiendum Hectorem Vice-Comite
Monſignorinum dictum, facili nego
conductus, una nocte, facinus illud p
fec

cit. Cædis autor credebatur Hiero-
ymus Moronus: qui, compenſationis
gò, ad Præfecturam Muſſii, à Blaſio
allacrida detentam, Medicæum pro-
ovit: (Caſtrum hoc à Io. Iacobo Tri-
ltio initium habuit: in cujus ignomi-
am, Anno 1500. exciſum, Anno 1508.
rundem impenſa, qui diruendum cu-
verant, reſtitutum fuit.) Mira autem
tutia Medicæus, in caſtro hoc adipi-
endo & retinendo, eſt uſus. Cæſaris
im & Sfortiadum partes primo ſecu-
s; cum Franciſcus, Galliæ Rex, qui
tis viribus Papiam tunc oppugnabat,
exercitu ſuo ſex mille Rhætos habe-
t: hoſce ut Regi ſubtraheret, conſilio
m Cæſarianis habito, ſocium ſibi aſ-
mit Gerardum, Comitem de Arco,
ondam Comi Præfectum: quem, col-
cto aliquo milite, ad locum Pizium di-
um, non procul à Malaguarda (Co-
itatus Clavennæ pago) ſubſiſtere ju-
t; viginti duobus ſelectis, duce Fran-
ſco Matto Cremonenſe, præmiſſis.
Anno 1525. 8. Ian. ad oppidum & ca-
rum Clavennæ noctu deveniunt, & in
cis illis ſaxoſis latitant: donec Com-
iſſarius Rhætorum, Volfius Sylveſter,
tu, ut ferebatur, quorundam incola-
m ad cœnam evocatus, (alii ſcribunt,
ommiſſarium, cum filio manu ducto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ad equile accedere voluiſſe; ſimulq
tres proditores ſimulaſſe ipſi reduce
captivum facinoroſum, qui paucis an
diebus è carceribus ei aufugiſſet; eoq
nomine illum eis obviam iviſſe) ad c
ſtrum rediturus, in manus ipſorum i
cidit; quem illi captum ante porta
Caſtri deducunt; & mortem, admot
jugulo pugionibus, interminantur; n
claves per familiam, quæ ex ſolis fœm
nis in arce erat, ipſi tradi curaret. Il
fortiter reſtitiſſe fertur; & familiam,
claves dejicerent, ſæpius inclamaſſe
Vxor autem & filiæ, vitæ mariti & p
tris timentes, eas tandem tradunt. C
ſtro hoc ſtratagemate capto; urbem qu
que non magno labore adipiſcuntur: c
Franciſcus Mattus, abſente Medicæ
caſtro verò, Capitaneus Bologna, im
perant.

Hoc felici rerum ſucceſſu, Triump
linos populos, (Rhætorum ibide
Commiſſario, Conrado Planta Cern
tienſi, viro ſtrenuo, in patria ægrota
te, & ejus vices obeuntibus filiis ad
leſcentibus, Ioanne & Conrado; q
vix Tyranni manus per Montungun
Miſaucum verſus, effugêre) in ſuam p
teſtatem redigunt. Audacioreſque fac
ponte ſuper Lario, ubi anguſtior is e
ſtructo, Volturenæ expeditionem ſt
tuun

unt. Alebii aliquot Vallis incolas fun-
nt: vicum capiunt & diripiunt. Mox
m equitatu ulterius progreſſi, cum
vium haberent Vallis Gubernato-
n, Ioannem Traverſium, (celerrimo
rſu, è caſtro Furſtenburg, quo ſe Reip.
uſa contulerat, cum de capto oppido
caſtro Clavennæ certior factus eſſet,
Volturenam reverſum) cum aliquot
ætis confœderatis, cæteris Volture-
tibus; non procul à pago Talamona,
orbenium jam captum erat) equites
s retro agunt, & ex tota valle fugant:
orbenium oppidum recipiunt; & , quo
lent modo, ad reliquorum Rhæto-
m adventum communiunt.

Rhæti confœderati, claſſico dato,
dique convolant: CommiſſariumCa-
neti, in pago Prægalliæ inventum,
urium deducunt: eumque per furo-
m, non quod proditionis convictus;
d quod rei privatæ potius, quam boni
blici, ſtudioſus, non duos famulos,
ti præceptum illi erat; & ipſe ſala-
am proinde exigebat) alterumque ex
s non ſemper in caſtro habuiſſet; de-
llari faciunt. Oppidum ſtatim obſi-
nt: urgentque ab una parte Prægal-
nſes, cum ſociis, qui per Septimum
ontem venerant.

Hos oratione prolixa, ad impetum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

faciendum ſub veſperam, pluvioſo a
modum cœlo, excitat Gubertus Caſtr
murus Scholaſticus Prægallus. Sed
ipſo conflictu, ad hoſtes, ubi frater ej
Pauletus erat, tranſit. Griſæos ver
qui Betti, ab altero urbis latere, eran
cum ſe ad Cathedrales conferre vellen
700. Hiſpani Præſidiarii adoriuntu
quos illi viriliter cædunt, & fugant; pa
temque oppidi Vltra-Mairani occupan
(ubi fortiter pugnando cecidit Hil
rius, Ammanus Sexamienſis) hoſtes a
ripam uſque Metiolam Larii lacus i
ſequuntur, & multos trucidant: ibiqu
etiam alios adventantes, & de navib
deſcendentes, pari animoſitate exc
piunt, & occidunt: multi in lacu & Ma
ra fluvio ſubmerſi: adeò ut numerus in
terfectorum ultra 800. excreverit. Mul
præterea capti, è quibus ſartor quidan
Clavennenſis, arcis proditor, ſuſpenſu
fuit. Hoſtium quoque ſuppellectilibu
& vexillis militaribus, potiti ſunt Rhæt
ex quibus pauci deſiderati. Dies confli
ctus, fuit 21. Ianuarii.

Rhæti interim, ſuaſu præcipuè Fer
dinandi Archiducis Auſtriæ, & Impe
ratoris fratris, (qui, Legatis proptere
ad eos miſſis, magnam erga ipſos bene
volentiam præ ſe ferebat) ſuos milite
Ticino, è caſtris Galliæ Regis, revocan
qu

qui etiam paulò poſt, liberaliter, dato
trium menſium ſtipendio, à Rege di-
miſſi fuerunt.

Militiæ autem Duces in Valletelina,
Clavennam ſe conferunt; de obſidione
oppidi & arcis deliberantes. Hac arre-
cta occaſione, Comes de Arco, cum
2000. militibus, quorum multi Neapo-
litani erant; Vallem (ubi milites, duci-
bus deſtituti, ſecure per vicos hinc inde
exſpatiabantur) denuo invadere ſtatuit:
cui dominatus, viam prope præſcide-
rat: ita ut duces, per montem Berninam,
in Vallemtelinam redire cogerentur.

Die ergo 2. Febr. hoſtium adventu
& deſcenſu ex navibus, jam cognito;
omnes, ſacris peractis, & cibo refecti, à
Morbenio & Trahona, (ubi Decem-
juriſdictionum fœderis exercitus erat; &
eorum dux primarius, Ioannes Gulerus
Davoſianus) ad pontem Mantelli con-
veniunt: ad cujus præſidium, 60. haſta-
tos relinquunt: reliqui ad vicum Dubi-
num, ab hoſtibus jam munitum, rapi-
dè, confertimque currunt: in hoſtes im-
pingunt; quos clivo quodam, poſt quem
latebant, veluti vallo tectos, & acie in-
ſtructa paratos, inveniunt, eoſque in-
trepide adoriuntur. Illi noſtrorum im-
petum, poſt diſploſa tormenta, non diù
ſuſtinuere: timoreque perculſi, terga
daie

dare cœperunt, & effuſa fuga ad lacu
pervenerũt; ubi à noſtris, eos inſeque
tibus, partim cæſi, partim Abdua fl
mine obruti ſunt: pars per pontem, A
duæ impoſitum, cum Comite de Arc
evaſit, Comumque petiit. Præter ſu
merſos in aquis, ultra 500. in camp
mortui inventi: ex Rhętis quatuor ta
tum deſiderati. Tribus hi ſignis mil
taribus potiti ſunt. Strenue inter ali
pugnavit Bartholomæus Salicæus So
drii & Berbenni Archipreſbyter: q
bipenni armata undecim hoſtium i
terfeciſſe dicitur.

Rhæti autem, qui prope Clavenna
erant, oppido toti recuperando inten
conveniunt cum Franciſco Matto Cr
monenſi, Civitatis duce, qui morbu
ſimulans (invito Medicæo) urbem d
dit. Induciæ interim trimeſtres cu
hoſte fiunt: & arcis Clavennæ obſidi
admodum lente procedit; multis ex ol
ſidentibus domum profectis.

Durantibus his induciis, Rhæti L
gationem Oenipontum, ad Archidu
cem Ferdinandum, mittunt; deque
omnibus eum edocent: & cum, eju
præſertim ſuaſu, ſuos Ticino revoca
verint; ſibi caſtrum Clavennæ cu
Triumpilinis reſtitui, obnixe petun
Ille, cum Legatis Ducis Mediolani, in
ducias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

[...]las, quæ Calend. Majis exſpirabant, [...]uatuor alios menſes, ad 14. Menſis [...]temb. prorogat. Comitia Davoſi [...]cuntur: & ad Mediolani Ducem, [...]ratificatione prorogationis, Legati [...]untur.

[...]iu multumque interim de pace tra[...] cum Rhætis, Ennius Philonardus, [...]copus Verulanus, & Scipio Vitellia[...] Ducis Mediolani Legatus: qui pro[...] in Rhætiam venientes, omnium [...]tutionem firmiter promittebant; [...]lo Legatos illi ad Ducem Mediolani [...]nent. Noſtri, verbis ipſorum fidem [...]entes, ſex Legatos eo mittunt. Hos [...]riel, frater Io. Iacobi Medicæi, (qui [...]bum ſimulabat) comitatur. Re au[...] infecta, cum ad ſuos reverti vel[...] prope caſtrum Muſſium, à paratis [...]litibus Medicæi, omnes (præter [...]dium à Monte, Præſidem fœderis [...]ri, qui Miſaucum petierat) capiun[...] & cathenis vincti ad eum adducun[...] De fide non ſervata conquerentes, [...]tumeliis excipiuntur. Ille, nullam [...] fidem ſervare teneri dicebat: quo[...]rque illis ſuſpendium, niſi Rhætis [...]ſignificent, ut caſtrum Clavennæ [...]ri permitterent, minitabatur. Du[...] autem, præ cæteris, cippo conſtri[...], tractabat Ioan. Traverſium Enga-
dinum,

dinum,& Iacobum à Caſtromuro Tu
rianum, Prægallum: quod uterque m
litiæ dux fuiſſet. Ex decem juriſdicti
num fœdere, erat Caſper Hoſſang D
voſianus.

Eadem ipſa die, qua Legati capti fu
re, Bologna, Caſtri Clavennæ Præfectu
per colloquium cum Petro Simone Tr
verſio, Rhætici Præſidii Præfecto,
caſtrum inopia preſſum dedere velle
mulat: ſed inſidiis interim ſtructis, h
ſtes Traverſium ſauciant, & cum ſo
capiunt.

Præſidiarii ergo noſtri, adverſo ſu
rum caſu magis inflammati, obſid
nem, tormentis aliis bellicis, Miſau
adductis, urgent. Medicæus vero, c
lecto exercitu ad 1500. Dalebium pe

Rhætorum multi Trahonæ, ut di
mus, caſtrametati erant: quos ille
inopinato opprimere inſtituit. Sed m
gnanimo & forti gradu illi obviam
niunt: adeo ut, ſi aliquantulo veloc
inceſſiſſent, ipſum in fronte aciei co
ſtitutum cepiſſent. Fuga itaque cum
ſalutem ille quæſivit; non paucis eor
deſideratis.

Eodem tempore, Marcus Graſſus
conſilio cum Medicæo compoſito; q
Rhætos utrinque concluſos obruere
Vallem Bitti, per Vallem Saxeam, cu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſcloppetariis, ingreditur. Noſtri ad vicum Saccum excipiunt, & fu-. Idem poſtea reverſus, & eminus os de monte ſcloppetis petens, ex valle pellitur. Interea, per Vallem re, (è conſpectu oppidi Berbenni, Abduam) Io. Baptiſta della Cam-Volturenus, perfidus in Dominos hoſtem in Vallemtelinam adduce-debat: tranſitus autem ipſi à Ber-atibus, Venetæ ditionis, quibus il-nfinis eſt, inhibitus fuit, Rhætique ſtatim certiores redditi, rebus ſuis idere.

x Clavennæ tandem, poſt diverſos tus, (aliqui 150. ſcribunt) com-u & viribus deſtituta, à Bologna ecto, qui libere cum præſidio di-s fuit, deditur; & cum caſtro Mi-, aliiſque in Valletelina, funditus uitur. Strenuam cum aliis ducibus am, in hac obſidione, navarunt, olphus à Marmore; Georgius de giis Spelucenſis, (quem Ioannes erſius, in Valliſtelinæ gubernatio-ſucceſſorem habuit) & Petrus Si-Traverſius.

elvetiorum autem duo Legati, in alios menſes inducias faciunt: & Rhætorum Legatis, ad caſtrum ii, pro liberandis captivis; qui in

ſextum

ſextum menſem jam detinebantur, p
fecti, lytrum aureorum 11000. prom
tunt; & 5000. exprõptè numerant. In
ciç hinc per 6. alios menſes producũ
Brevi poſt pax, mediante Clau
Duce Guiſio, initur: qui omnes It
Principes & milites, contra Caro
Cæſarem, qui Regem Galliæ capti
detinebat, ad fœdus & unionem
citabat.

Gallorum partes jam Medicæu
quebatur: & infeliciter copias Rh
rum & Helvetiorum; uti ſuo loco e
plicabimus; ad Carathum, contra
ſarianos duxit. Mox autem Cæſar
conciliatus, ejuſque favore confi
DuciMediolani, Franciſco Secundo
leſtus eſſe cœpit: neque ejus impe
ulterius agnoſcit. Totus fere lacu
Neſſio ſurſum, ipſi ceſſit: & Leucur
ditum eſt. Inde ſe Marchionem M
& Leuci Comitem, vocabat: &
terea quotidie locum aliquem
num, homo inquietus, depopulab
omneſque occaſiones dilatandi
ſuos quærebat.

Volturenam, ob vicinitatem & a
nitatem, mente fixam ſemper ter
utque ea potiretur, fieri commod
ſe putabat, per promotionem fr
ſui, Io. Angeli (qui poſtea Papa f
&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Pius 4. vocatus fuit) ad Epiſcopatum
rienſem: jamque annuo ſtipendio,
ulo Epiſcopo, pro renunciatione, pro-
ſſo, connivente etiam Abbate S. Lu-
, rem aſtute, pro more ſuo, aggreſſus
it: ſed hæc irrita, detectis conſiliis,
ſere.

Franciſcus, Mediolani Ducatui à Cæ-
e plene reſtitutus, cum ſibi ab alio
minente periculo nihil amplius ti-
eret; Hiſpanica præſidia, ex caſtro
ediolani & Comi, aliiſque locis, di-
ſit. Medicæus itaque, ex cohortibus
urentii, filii Ioannis Emanuelis, Hiſpa-
Comi & Caſtri Mediolani Præfecti, ad
o. veteranos, exiguo ſtipendio con-
cit: ſpem magnam opimæ in Valle-
ina adipiſcendæ prædæ, ſibi addens.
ca Larii lacus, Valliſtelinæ & Claven-
proxima, quæ tenebat, communie-
t: fama ſparſa, ac ſi hæc juſſu Ducis
ediolani gereret. Ad quod credendum
æti animum inducere non potue-
nt: ac proinde Martinum Bovoli-
m, Miſaucienſem Iuris peritum, &
cariatus munere apud Volturenos
nctum, ad Ducem mittunt. Hic do-
um ad ſuos reverſurus, à quatuor præ-
nibus, à Medicæo conductis, prope
ſtrum Muſſii, in dumetis, cum filio
igo comite, occiditur.

Spem autem victoriæ illi addeba
fautores, quos nonnullos in Valletel
habebat. Inter alios autem prodito
ſe geſſit frater quidam Dionyſius, O
dinis Prædicatorum, in cœnobio M
benii: qui poſtea, cum duobus Rhæ
Gaudentio Suraſto Caſatienſi Prægal
& Ioanne Andrea Supraſaxienſi, ter
que extero, de Larii lacus accolis, ex
milia Ritiorum, proditionis ſociis
arboribus à Rhætorum exercitu,
ſpenſi fuere.

Proditorum iſtorum ope adjut
Morbenium, anno 1531. die Sabba
12. Mart. noctu cum copiis ſuis con
ctis occupat: oppidum communit;
tre Gabriele ibidem, duce Præſidii,
licto. Rhæti confœderati, claſſico
dique dato, tumultuarie accurrunt
Volturenos, Sondrii congregatos,
ulteriorem Vallis deprædationem, c
Gubernatore Vallis, impedire co
bantur, ſecum aſſumunt: ad loca c
feſtinant: prope pontem S. Petri,
oppido Berbenni) in equites aliquo
vis armaturæ, ex hoſtibus, incid
quos viriliter fugant, & cędunt: ac
ſto congregatis ſignis, nullo ordine
vato, contra ducum ſuorum vo
tatem, (qui hoſtem, commeatu d
tutum, brevi ad voluntariam ded

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

m cogendum eſſe, ſuadebant) oppi-
um Morbenium oppugnant. Verum
ıpetus iſti, ut qui abſque præcipuis
llicis inſtrumentis, ad oppugnatio-
em requiſitis, fierent, prorſus irriti
ere. Multi ergo ex Rhætico exercitu
loppetis, trabibus & lapidibus obruti,
riere. Inter quos fuerunt Ioannes à
armore, Rhætii Dominus, Suevico
ello ante clariſſimus; Dieteganus Sali-
eus, animo & corpore magnus; &
artinus Traverſius. Sauciati etiam plu-
mi: ex quibus fuere, Rudolphus Sali-
eus de Promontorio, Pręgallus; Paulus
uolius Davoſianus; & Franciſcus Al-
ertus Bormienſis, Eques auratus. Ex
oſtibus vero pauci deſiderati.

Confœderatos hinc ſuos Helvetios
oſtri de auxiliis interpellant: qui (ex-
eptis Quinque Pagicis, contra Medi-
eum belligerare recuſantibus) ipſis
alendis April. præſto ſunt. Medicæus
00. Lanciferos, ſibi à ſororio ſuo, Vol-
o. Theodorico ab Alt Emps, promiſſos
conductos, exſpectabat: hi tamen à
irolenſibus, ex tenore fœderis hære-
itarii, & à Chriſtophoro Madrutio,
piſcopo & Cardinale Tridentino, tran-
itu prohibentur.

CognitoHelvetiorum adventu, & im-
edimento ſuis dato; commeatu inſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

per deſtituti, & majori vi ac dexterita
preſſi, obſeſſique Morbenii, poſt 35
capto oppido diem, de elabendo & f
giendo cogitant: eruptionem proin
ſimulant profuſam, & pugnam min
tantur ingentem. Incolas & canes, 1
ploratu & latratu eorum proderentu
cellis vinariis & intimis penetralib
includunt: & è loco prope monten
ubi nulla fugæ erat ſuſpicio, ideoq
negligentius à noſtris obſervabatur, n
ctu dilabi conantur. Noſtri tamen,
Stationariis ſuis admoniti, eos inſ
quuntur; multoſque illorum occidun
alii lacu merguntur; alii per monten
Colici; alii per naves ad hoc paratas, e
fugiunt: qui Grabedonam delati, locu
communiunt.

Marcus Graſſus (cujus ante mentio
nem injecimus) duabus navibus in ſupe
riorem lacus partem delatus, catena ob
ducta intercluditur, & cum ſuis capi
tur. Hic à belli ducibus, præſtito jura
mento de hoſte non adeundo, dimiſ
ſus; à gregariis quibuſdam militibus, du
cum promiſſa, tanquam ſe inſciis facta
improbantibus, Sondrii iterum in vin
cula conjicitur, ac Morbenium verſu
ducitur. Conſtitutis ex illorum numero
judicibus, ad patibulum, ut inſignis la-
tro, condemnatus, ſuſpenditur: con-
clamanti-

clamantibus & crucem commendantibus incolis; præſertim mulieribus. deprædationibus quippe in ipſas immaniſſimus ipſe fuerat, ac violator pacis in Legatis Rhætorum, quos catenis vinciri curaverat.

Rhæti, Helvetiorum adventu exhilarati, (ex quibus Tigurini, Glaronenſes, Toggenburgii & Turgovii, per Clavennam, recta ad Rhætorum exercitum appulerant: cæteri per Vallem Misaucinam, aliquantulo tardius venientes, ad alteram lacus ripam, Menaſii castrametati erant) & à primis illorum adjuti, aggeres hoſtium ad ripam lacus deſtruunt. Mox etiam, machinis bellicis, mira dexteritate & induſtria Herculis, filii Rodolphi à Salis Prægalli, juvenis intrepidi, & poſtea Rhæticarum copiarum, ſub auſpiciis Galliæ Regis Franciſci, ſummi ducis, adductis, Datio primum, Turri & loco munito, quo prædas ſuas hoſtes deportabant, potiuntur. Oppidum poſtea Grabedonam, à 200. Hiſpanis, & 300. Neapolitanis defenſum, hoſtibus dilapſis, occupant: eodemque modo cum Monſonico & Dongo agunt; ubi adventantes Confœderatos hoſtis exſpectare noluit. Obſidio dehinc caſtri Muſſii deliberatur. Rhæti, cum primis Helvetiis, Adunci,

ſub caſtro Muſſii ; cæteri Menaſii,
diximus, ex altera lacus parte, 27. Apr
caſtra habebant.

Franciſcus, Dux Mediolani, rem
rio à Confœderatis geri videns, Titu
Indicianum, Secretarium ſuum, in c
ſtra ad eos mittit; operamque ſuam il
offert. Miſſis ergo utrinque cum auct
ritate Legatis, conditiones, 7. Maij,
articulis comprehenſas, de hoſte p
lendo, ac mutuo auxilio ineunt. Sum
ma erat: Vt ſincera & mutua amici
inter eos vigeret & perſeveraret: co
meatus & commercia libera eſſent: D
Franciſcus, miſſo exercitu ſuo, caſ
obſidionem urgeret; nec ab oppugn
tione prius, quam captum illud eſſe
ceſſaret: occupatum funditus, uti
turrim Oloniæ, deſtrueret; neque u
quam illud reædificaretur: omnib
prætenſionibus ſuper Volturena, Com
tatu Clavennæ & Bormio, exemp
fratris Maximiliani, in perpetuum r
nuntiaret. Helvetii, (quibus dux miſſ
erat, Henricus Rhonius Tigurinus)
Rhæti, 2000. milites, ad bellum finie
dum, darent: quorum 1200. ſtipend
Dux Mediolani penderet: reliquos co
fœderati Helvetii & Rhæti alerent. L
ca, quæ occuparentur, Duci cederen
pro expenſis, Dux Helvetiis & Rhæti

30000

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ooo. florenos aureos, tribus proxi-
is, poſt finitum bellum, annis, perſol-
endos, promitteret.

Dux ergo ut exſecutioni negotium
andaret, ſe ad bellum, navale & ter-
ſtre, præparat: exercitus ſui duce, Fran-
ſco Cribello, Mediolanenſe, creato.
eque res ſuas interim negligit Medi-
eus: claſſem enim 22. navium habens,
ca vicina omnia depopulatur; prædã-
ue Muſſium & Leucum defert. Duca-
s exercitus, primo caſtrum Domuſel-
m occupat: inde ad oppugnationem
rcis Mongutii, Alexander Gonzaga,
ucis Capitaneus, à Bentivolo Comi
ræfecto mittitur: cujus primus impe-
us irritus fuit, 80. ſuorum deſideratis.
ſt Præſidiarii tandem, rerum penuria
oacti, noctu aufugiunt, arcẽq; vacuam
elinquunt. Tum Ludovicus Viſtari-
us, contra Medicæum cum claſſe emiſ-
us, apud Menaſium, prope Helvetios
aſtra ponit. Hoſtis, loco cedens Man-
elli ſe continet, illudque communit:
nde ad opprimendum Viſtarinum, ma-
gno impetu Menaſium delatus, cum in
aratos incideret, cum ignominia ſece-
dere cogitur. Turris Neſſii à Ducalibus
ecipitur.

Medicæus, rebus ſuis diffidens, Cæſa-
rem & Ferdinandum, Romanorum

Regem, ut pacem inter Ducem & i-
ſum conſtitueret, obnixè rogat. C-
ſar Ducem compellat: qui, ob conc-
tiones cum belli ſociis initas, ſe exc-
ſat. Regem etiam Galliæ compell-
verat Medicæus, caſtra ſua, Muſſium
Leucum, illi offerens. Sed neque hic co-
tra Confœderatos ſuos aliquid ten-
tare voluit.

Arcem Muſſii, (ut ante diximus) Rh-
ti & Helvetii oppugnare decreveran-
& magno proin impendio machina-
tormentarias, in montis cacumen
quod arci imminet, pertraxerant, ean-
que pilis ferreis petere cœperant. Se-
de die in diem auxilia Ducis exſpe-
ctantes, remiſſius obſidionem urgent
Hanc occaſionem arripit Medicæus
& ope aliquorum fautorum ſuorum
patriæ proditorum, negligentia item
ſupina Georgii Veſtiarii, Vigilum Præ-
fecti, fiſus, noſtros conſcenſo culmine
incautos adoritur & fugat: machina-
per montis præcipitia deturbat: victo-
riamque perſequens, Bellaſio Varena
& Bellano, Ducalibus per intervalla
profligatis, potitur, ac vicos diripit.
Mandello mox diſcedens, Leucum cum
omni exercitu ſe confert.

Viſtarinus, ne Medicæa claſſis in ſupe-
riorē lacus partem graſſari poſſet, apud
Mandel-

ndellum caſtra locat. Vtraque pars
nius bellum proſequitur. Medicæus
im claſſem in portum deducit; par-
nque nautarum dimittit. Idem etiam
x facit. Qua re perſpecta, hoſtis re-
rata claſſe, Muſſium denuo cum ſuis
ít; & aliquot obvia loca occupat.
Gonzaga ad obſidendum Leucum
ſtinatus erat: qui cum ibi negligen-
s ſe haberet, eruptionem Medicæus
it; eoque capto, omnes ipſius mili-
diſſipat: machinas bellicas in foſſas
icit.
Qua re intellecta, Ludovicus Viſta-
us, ſummo mane Mandello adve-
ns, milites diſſipatos recolligit: ma-
nas erigit: pontibuſque Abduæ re-
tis, obſidionem renovat. Medicæus
ſeſſus, à Cæſare, militiæ duce, 400
apolitanos adductos Leucum intro-
cit: horum auxilio, Ducalem co-
rtem, ſub Accurſio Laudenſi, apud
algrate (vicum ab altera parte lacus
um) agentem, noctu, à proditoribus
jutus, profligat: Accurſium cum aliis
cidit.
Hæc reſciens Dux Mediolani, Hie-
nymum Cribellum, Clanatum cum
piis, ad tuendum agrum Comenſem,
ittit. Hoſtes cum claſſe per lacum
terea prædantur: quæ ubi è conſpectu

Mandelli venit, à Viſtarino tormen-
petitur: ubi inter alios Gabriel, Io.
Iacobi Medicæi frater, cadit. Paucis p
diebus, Aloviſius Borſerius Comen
Medicæi intimus, Muſſio Leucum c
claſſe proficiſcens, à Viſtarino ſu
Mandellum obruitur, & ſcloppeto t
jicitur: naves quoque ipſius capiunt

Medicæus his duobus fidis Achati
privatus, animo abjecto, conditio
acceptabiles offert. Ita pax, mediar
bus Auguſtino, Epiſcopo Vercellen
Marino Caracciolo Legato Cæſareo,
Angelo, Medicæi fratre, ac duobus m
litiæ ducibus, uno Rhæto, altero Hel
tio, concluditur. Ditionem ille omn
dimittit, recepta aliquãta pecuniæ ſu
ma, & ſupellectili ſua retenta: ſibi qu
que & commilitonibus rapinarum
flagitiorum impunitate impetrata; i
in agrum Vercellenſem, qui domi
Sabaudici eſt, concedit.

In decimum uſque menſem, bellu
hoc, perfidia & negligentia quoru
dam, protractum fuit. Caſtrum ve
Muſſii, in exſecutione promiſſionis
ctæ, ſtatim funditus deſtruitur.

LIBE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

LIBER QVINTVS.

Diutius opinione, in his duobus bellis enarrãdis ſum commoratus. Nunc ergo, quam maxime ſuccinctè, & chronologice tantũ, recen-re animus eſt, quibus in bellis noſtri nfœderati Rhęti, Principibus ſibi fœ-ere & amicitia junctis, auxiliares ma-us præbuerint, ac ſtipendia, cum ſociis iis Helvetiis, plerunque demeruerint.

In bello igitur Burgundico, (ut inde cordiar) anno 1476. contra potentiſ-mum Carolum Burgundiæ Ducem, c. Pugnacem dictum, ab Helvetiis & orum belli ſociis geſto, Rhætorum no-rorum multi, ſub auſpiciis Confœde-atorum, militavère, & liberaliter tra-tati, in patriam ſunt reverſi.

Anno ſequenti 1477. cum Ludovicus XI, Galliæ Rex, Helveticæ & Rhæticæ entis confœderatus, Ducatu Burgun-diæ potiretur, illius milite & auxiliis in a expeditione uſus eſt. Burgundi, ſuo Duce cæſo, propria & ultronea volun-tate, imo ſupplices, Helvetiis ſe dedere volebant. Verum hi, neſcio quo ſince-ritatis aut ſimplicitatis numine tacti, Galliæ Regem, jura quædam præten-dentem, adjuvare maluerunt.

Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1480. idem Ludovicus coh
tes Helveticas & Rhæticas conſcrib
cui 7000. præſto ſunt: quos in cam
Catalaunicis Galliæ, quam humani
& liberaliter exceptos,cum pro hac v
opera eorum ulterius non indigeret,
patriam remittit.

Anno 1488. Sigiſmundus Archid
Auſtriæ, contra Venetos bello impli
tus, milites ex Rhætis, præſertim I
cem juriſdictionum fœdere, penes
habuit: quorum eximia fortitudo,
prælio Rovereti ad Atheſim habito,
inde apparuit;quod victoriam inſigne
ab hoſtibus reportarunt.

Anno eodem, à Carolo octavo, G
liæ Rege, bellum contra Franciſcun
Britanniæ citerioris Ducem, gere
te, ex confœderatis Helvetiis & Rhæ
8000. conducti fuerunt: qui ſtrenue
in prælio ad fanum S. Albini geſſerun
victoreſque exſtiterunt.

Anno 1494. hic idem Carolus, R
gno Neapolitano, aliiſque dominiis
Italia, potiturus, ſelectiſſimam turban
ex prædictis ſuis Confœderatis ſecu
duxit. Quorum tria millia, ſub A
tonio Baſſæo, Ballivo Divionenſi, G
nuæ; tria item millia in regno Nea
politano, reliquit. Hi viriliter ſe geren
tes, ſub Duce de Obigny, Calabriæ Gu

bernatore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

natore, à Ferdinandi Regis Neapo-
ini exercitu, quem Conſalvus Ma-
s Capitaneus ducebat, victoriam ad
inaram, prope mare, obtinuerunt:
m etiam, ſub auſpiciis Domini de
ſi, Gallici Ducis, Comitem de Ma-
na, Ferdinandi Regis ducem, ad
m Pizzolum vicêrunt. Alii, quos
m Neapoli reducebat, anno 1495.
ulii in conflictu illo gravi ad Forno-
um, prope flumen Tarrum, de Con-
deratis Italiæ, qui Carolum tranſitu
hibere conabantur, ſummam lau-
, perſonam Regis tutando, viaſque
aliis audacter aperiendo, repor-
unt.

odem tempore, Ludovicus Aureliæ
x, à Confœderatis Italiæ in oppido
enſi obſeſſus, confœderatos Helve-
& Rhætos ſecum habuit: ultra
s Rex Carolus, ſub eodem Ballivo
ionenſi, 10000. alios conduxit. Sed
x, pace inita, Novaria, Ludovico
ci Mediolani; Aſium, Ludovico Duci
eliæ, cedit.

odem anno 1495. Ferdinandus,
k Arragoniæ & Caſtiliæ, cum exer-
u ſuo, (ut Carolum diverteret) Par-
ianum uſque venit; & in Galliam
rbonenſem excurrit. Huic Comes
ſtrus, ſe cum 3000. Confœderatis,
opponit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

opponit: quorum Dux Henricus Vo
bius Vranius fuit.

Anno 1496. Carolo, Italiam i
rum ingredi volente; Ludovicus M.
rus, Dux Mediolani, Imperatorem
Maximilianum, & Papam Alexandru
in auxilium, contra illum vocat: q
ſub prætextu, ac ſi contra Vrſinos
opus haberet, 4000. Confœdera
conſcribit.

Anno 1497. Carolus, Galliæ R
Ioann. Iacobum Trivultium, cum
ercitu, in quo quatuor millia Conf
derati erant, Genuam & Savonam
que mittit: cumque ipſe etiam ad i
in Italiam ſe pararet, morte præ
nitur.

In turbis & bellis illis, quibus Du
tus Mediolani à Gallis occupatus fu
varia Helvetiorum & Rhętorum, qu
pe in diverſa ſtudia ſciſſorum, fortu
erat. Vtrique, & Gallo & Sfortiadæ
mui, fœdere illi juncti erant. eoru
opem utraque pars efflagitabat: qu
etiam ex vigore fœderum (quæ tam
recte conſiderata invicem non era
contraria) contribuebant.

Anno 1499. Galliæ Rex Ludovic
Confœderatos ſuos Helvetios & Rh
tos, de milite interpellat. Galeatius V
cecomes, Ducis Mediolani Legatus,

terce

edit: & ne illi contra Ducem ſuum
i ſervirent, inſtanter petit; imo ipſe
ilium efflagitat.
allus tamen, 12000. Helvetios, etſi
(jam enim Ducatum Mediolani oc-
verat) non admodum indigeret,
um ut à ſervitio Ducis ipſos abſtra-
t; per Legatum ſuum Antonium
æum, Ballivum Divionenſem di-
n, conducit: quorum ope, quod
quum erat in Valletelina, præcipuè
idum Tiranum, in cujus caſtro 500
ciferi, à Ludovico Duce relicti e-
t, occupat. Helvetii tamen, malè
ad ſtipendia tractati, domum mox
ertuntur: quorum 2000. cum qui-
Rhæti etiam concurrebant, Cæſari
gie, Duci Valentino, Alexandri Sexti
tificis filio, in occupanda provincia
minia, inſerviunt.
Anno 1500. 17. Ian. Galeatius Vice-
mes, Ducis Legatus, Curiam Rhæ-
um venit; & ex Rhætia, atque etiam
lvetia, præſertim ex iis, quibus ſti-
dia à Ballivo non erant perſoluta,
00. (contra ſevera tamen magiſtra-
edicta) conſcribit: horumque &
ſarianorum ope, in recuperanda
jore Ducatus parte, utitur.
Ballivus interim Confœderatos, ex
ore fœderis, de milite ſolicitat. Im-
perator

perator Maximilianus, & Ludovic
Mediolani Dux, omnibus modis
ſtant: ſed fruſtra. Militem Gallus
tinet; ac potente collectâ manu,
Veragros, in Vercellenſem agrum
Regem ſuum venit: qui etiam illos 20
Duci Valentino conceſſos, ad ſe revoc

Dux Ludovicus Novariæ, ubi pe
ſe Confœderatos illos 5000. habet
obſidetur. Confœderatis à Rege li
abitus, ex urbe conceditur. In hor
agmine Dux Ludovicus, Helvetico h
bitu & bipenni armata, inſtar grega
militis incedens, effugere parat: ſed
Petro Turmanno, ſimplici milite,
à latere ibat, (ex compoſito tamen,
fama erat, quorundam ducum) pr
ditur; & cum aliis in Gallias captiv
abducitur: ubi in carceribus diem
ſuum obit.

Eodem anno 1500. ex confœdera
Helvetiis & Rhętis aliquot, à Florenti
Republica, contra Piſanos conduct
magna cum laude militarunt.

Anno 1501. duo millia circiter
Helvetiis, quibus aliquot Rhæti mili
ſe conjunxerant, ſtipendia ſibi in bel
Neapolitano retenta, à Rege Galliæ
flagitant; & obligationes ſuper eâ
ſibi in ſcriptis datas oſtendunt. Sed d
vana ſpe retenti, ex Bilitiona erur
pente

ntes, Lugani Gallos obruunt; & ob-
ps quoſque occidunt. Horum aliqui
caſtrum ſe recipiunt: quod tamen &
um mox deditur. Eodem modo etiã
carno potiuntur. Illis copias ſuas Tri-
tius opponit: qui à magiſtratu revo-
i, Biltionam uſque noctu recedunt:
montibus Lario imminentibus ſupe-
is, ex Adunci & Grabedonæ regioni-
pecora abigunt. Porletiam quoque
opulantur, & Corlatium incendunt.
ùm res tandem, judicibus conſtitu-
decisa fuit.

Anno 1503. Ludovicus, Galliæ Rex,
uperando regno Neapolitano inten-
, 1400. ex Confœderatis (invito ta-
n Magiſtratu, inter quem & Regem,
Biltionam ab Vraniis, auctore Am-
ano Beroltingero Vranio, anno 1500.
eptam, diſſidium erat) conducit. Ho-
n ſub duce Nemourſio, cum Gallico
litatu, Cirignolæ in Apuliâ, ſub've-
ram, 17. Apr. cum hoſtem in caſtris,
ribus munitis nimis audacter aggreſ-
& ab equitatu Neapolim verſus refu-
nte, derelicti eſſent, ad 500. cædun-
: reliquis ferè omnibus captivis fa-
; quorum aliqui à Lanciferis vendi-
& ad triremes condemnati; alii mi-
s tractati. Rex de adverſo prælio per
atos ſummopere conqueritur; &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

militem à Confœderatis efflagitat: q
ſuos, utpote inobedientes, dignas lu
ſe pœnas, reſpondent, neque ullam v
niam aliis concedere volunt: ſicque l
gatos diſcedere jubent. Hi tamen, p
cuniis poſt ſe relictis, quater mille cl
culum conducunt; qui prælio infeli
ad flumen Garilianum poſtea interf
runt, mille quingentis illorum deſid
ratis.

Eodem anno 1503. cum Ludovi
Rex commeatum ex Italiâ Biltion
deferri prohiberet, & cuique licitum
eſſet, eos, qui fines Regis attingeren
impunè occidere: aſſiduis incolarum
& Vraniorum, qui dominium ibi ha
bant, querimoniis, moti Helvetii,
duodecim pagis (ſoli Abbatiſcellani n
aderant) magno cum exercitu ſuis au
lio veniunt: caſtrum Locarni obſide
hoſtiumque copias profligant; quæ c
feſtinatione naves turmatim conſce
dentes naufragium faciebant. A Caſ
lano Io. Iacobi Trivultii, qui in caſ
Miſauci erat, bombardas majores j
antè petierant: quo recuſante; Miſ
cum vicum (cum caſtro potiri non
lerent) devaſtant. Pacem mox cum R
ge, prætentioni ſuæ ſuper Biltiona
nunciante, ineunt.

Anno 1504. Imperator Maximilian

Bol

hemos (qui Ruperto, Philippi Electo-
,& Comitis Palatini filio , hæredita-
m ſoceri ſui Georgii, Ducis Bavariæ,
ituro, contra Albertum & conſortes,
variæ Duces, quos Maximilianus tue-
tur, auxilio venerant) ad Ratisbo-
m urbem, notabili prælio vicit. Ejus
exercitu multi Rhæti , præſertim ex
dere decem Iuriſdictionum, erant :
orum dux Ioannes Schuolerus Da-
ſianus, juſſu Imperatoris, exercitui
atias egit, eumque pro militiæ more
llaudavit.

Anno 1507. Ludovicus Galliæ rex, in
cupanda urbe Genuâ, Confœderato-
m copias ſecum habuit.

Anno 1508. Maximilianus Romano-
m Rex, Romam, accipiendæ coronæ
perialis, petiturus, in exercitu ſuo
00. Rhætos habuit : quorum dux
imarius Conradus à Plantâ, Zutienſis
gadinus fuit. Verùm illi cùm ad Ri-
m lacus Benaci veniſſent, nec ſtipen-
eis perſolverentur, mox domum
nt reverſi.

Anno 1509. cùm plerique omnes Eu-
pæ Monarchæ, fœdere Cameriaci fa-
, contra Venetos moverent ; Con-
derati etiam aliqui Gallo ſerviebant :
i in memorabili illâ, ad Rivoltam in
erâ Abduanâ, contra Venetos, pu-

gnâ, fortem operam navantes, à Ga
liberaliter dimiſſi ſunt.

Anno 1510. poſt fœdus inter Iuliu
II. Pontificem Max. & confœdera
Helveticos & Rhætos, opera Matth
Schineri, Cardinalis & Epiſcopi Se
nenſis, initum, 6000. ex iſtis (con
Alfonſum, Ferrariæ Ducem, ut ille
bat) in Italiam educuntur: ſed eor
opera Gallos Mediolano pellere co
batur. Galli, dolo cognito, ſe muniu
Confœderatorum exercitus, abſqu
juſſu magiſtratus, & præter tenor
fœderis, ulterius progredi recuſat: m
que à ſuperioribus ſuis revocatus, r
lis receptis ſtipendiis, domum rev
titur.

Anno 1512. Multi ex Confœderat
Pontifici Max. ob non ſoluta ſtipen
irati, Gallicas partes ſequuntur; præl
que ingenti ad Ravennam, ipſo die
ſchatis, interſunt: & cum Gallis de
ctoriâ gaudentibus, optima præda o
ſti, domum redeunt.

Eodem anno, 20000. Confœderi
auſpiciis ſummi Pontificis, in Itali
veniunt: & cum Venetis, qui Papæ j
reconciliati erant, conjuncti, Crem
& Ticino urbibus, primo impetu cap
Gallos toto Mediolanenſi Ducatu
ciunt; ſic, ut præter arcem Mediol

n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ihil illis reliquum manſerit. Helvetii, iſalpinas provincias, Luganum, Locarum, Mendriſium & Vallem Madiam; hæti, Volturenam, Comitatum Claennæ & Bormium, Pontificis juſſu, ecuperant.

Anno 1513. 6. Iun. 4000. Confœderai non exſpectato auxilio Vlderici Baonis ab Alto-Saxo, & aliorum 8000. onfœderatorum, Gallicum exercitum, x prima nobilitate & ſelecta turba conlatum, (ſub ducibus Ludovico Trimoio, & Io. Iacobo Trivultio, contra Maimilianum, Mediolani Ducem, cui Cōœderati ex fœdere inſerviebant) ad Noariam, ingenti prælio ſuperant: hotium circiter 8000. occiſis; gloria peretuâ cum præda opima, exinde reporata. Confœderatorum 1800. tunc ceidere; plerique tormentis bellicis, conra quæ audacter currebant, petiti. Præ æteris, virtus & conſilium Iacobi Motini, ex Valle Lepontina oriundi Heletii, & glorioſa ipſius mors, celeratur.

Eodem anno, Maximiliano Imperaori in obſidenda urbe Divione in Burundiâ, Confœderati cum exercitu prælò fuere.

Anno 1515. 13. Sept. pugna cruenta d Melignanum (non procul ab urbe

Mediolani, ad S. Donatum, major con
flictus erat) inter Franciſcum Galliæ R
gem, & cõfœderatos Helvetios ac Rhæ
tos, Maximilianum Mediolani Duce
tutantes, exſtitit: biduo pugnando co
ſumpto. Confœderati pridie victore
poſtridie ſuperveniente in Regis aux
lium Venetorum exercitu, non tam v
cti, quam deſtituti qui latera tegere
equitatu, nuſquam interruptis Ordin
bus, tormentis etiam bellicis conſerv
tis, & ſauciis ſecum aſſumtis, loco c
ſere, 5000. ſuorum deſideratis: & fr
ſtrà expectato, Cæſaris Maximilian
cum ſummi Pontificis promiſſo au
lio, domum tandem rediere. Ita Medi
lanum, & cætera Inſubriæ loca, in G
lorum poteſtatem venere. Ex Rhætis, i
ter alios, ſtrenuè pugnando, tunc occ
buere, Rudolphus à Salis, Longus
proceritatem vocatus, & longa mili
clarus; Lucius item Gugelberg à Moo
Conſul Curienſis, qui anno 1499. in b
lo Suevico, pro patria multa pruden
geſſerat.

Anno 1516. Cæſar Maximilianus M
diolanum recuperare tentans, per ju
Rhætica ac Volturenam iter inſtitu
Helvetiorum tunc quidem & Rhæ
rum copias, magno numero ſecum h
buit: ſed cùm exercitui Confœdera

um minus fideret, & nervo etiam
elli deſtitueretur, re infecta ad ſuos
rediit.
Anno 1521. Leo Decimus, Pontifex
Roman. odio Gallorum, Franciſcum II.
Sfortiam, Ludovici filium, Mediolanen-
ſi Ducatui reſtituere conatus, aſtutia
Cardinalis Sedunenſis, Confœderatos
e milite interpellat, eo ad oppidorum,
Parmæ, Placentiæ & Rhegii, cuſtodiam
uſurum ſimulans: (contra Gallum
enim, ne pacem perpetuam, anno 1516.
initam, violarent, magiſtratus militem
denegabant) eum tamen in Italiam per-
ductum, occupando Ducatui Mediola-
nenſi deſtinat: (aliis extra fines ditionis
Papæ proficiſci conſtanter recuſanti-
bus) Gallos expellit: Franciſcum Ducem
reſtituit: & voti compos factus, præ ni-
mia lætitia moritur.
Anno 1522. Gallus, cum Confœdera-
torum copiis, recuperationem amiſſo-
rum tentat. Sed hi infeliciter, ſub duce
Lautrechio, contra Proſperum Colum-
nam, ſummum hoſtium ducem, ad
Biccocam, in Ducatu Mediolani pagum
pugnant, & ſpe ſuperandorum hoſti-
um aggerum fruſtrati, loco cedere co-
guntur. Multi tunc ex ordinum ducto-
ribus, globis ferreis læſi, occubuere.
Anno 1523. Gouffierius, Galliæ Ad-

miralius, & exercitus ductor, magn
copias in Inſubriam ducit. Rhætoru
5000. duce Dietegano à Salis, ad Frid
ricum Gonzagam Pozzulum, Gallicu
ducem, qui Laudæ Pompejæ reſideba
per Begomatum ditionem, tendentes
Ioanne Medicæo, Coſmi, Magni Hetr
riæ Ducis patre, continuis velitation
bus defatigantur; & viis undique occ
patis domum redire coguntur.

Anno 1524. Franciſcus, Galliæ Re
infelici ſucceſſu & reditu Admiralii
Galliam commotus, ipſemet bellũ ma
mo cum exercitu, in Inſubria reſtaura
In eo, ordinum ductore eodem Diet
gano, 6000. Rhætos habet: qui tam
mox à magiſtratu, propter inopina
Caſtri Clavennenſis, à Io. Iacobo Med
cæo occupationem, ſtipendiis à Rege
perſolutis, domum revocantur. Apu
Regem tamen aliquot Rhæti perma
ſere: è quibus Florius Taccius & Ioa
nes Sceccius fortiter ad Ticinum, a
no milleſimo quingenteſimo vigeſim
quinto 24. Febr. pugnantes (Rege ip
etiam capto) occubuere. Petrus etia
de Zuno, de Ardetio dictus, cum aliis i
captus fuit.

Anno 1525. Pontifex Max. & Vene
Reſp. ex tenore fœderis cum Gallo ini
Helvetiorum & Rhætorum copias co
ſcr

ribunt : quibus Octavius Sfortia &
., Iacobus Medicæus duces dati. Hi
m in ſtatum Mediolani perveniſſent,
ox iterum dimiſſi fuêre.

Anno 1526. auſpiciis Confœderato-
m Regni Galli, Helvetiorum & Rhæ-
rum cohortes Florentiam uſque pro-
iſcuntur: ut Clementi VII. ſummo
ont. contra Cæſarianos & Columnen-
s, auxilio eſſent.

Anno 1527. Io. Iacobus Medicæus,
incipum Confœderatorum Galliæ &
aliæ partibus addictus, ex Rhætis, qui-
us Dieteganus à Salis præfectus erat;
Vraniis Helvetiis, milite collecto, du-
tum Mediolani petit. Antonius de
evâ, Hiſpanus, Cæſarianorum ductor,
Iediolano egreſſus, incautos, ſummo
ane, ad Carathum, prope flumen Lam-
rum, obruit & profligat. Medicæus
nc primus in fugà fuit.

Anno 1528. Lautrechius Gallorum pri-
arius dux Neapolim cum Confœde-
tis infeliciter obſidet: ipſo duce, &
ajore parte exercitus peſte abſumtis.

Anno 1531. Rhæti Tigurinis auxilia
ittunt: quæ ubi in regionem, quæ à
ſtris Rhæticis nomen habet, perve-
iſſent: Quinque Pagici Helvetii, cer-
ores de adventu Rhætorum facti, eos
oc ſtratagemate militari tardant. Ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſtem nempe fecialis Tigurini, ad C pellas interfecti, unum ex ſuis induun additis inſuper literis, quaſi à Tigurin ſcriptis, quibus eis pro auxiliis gratias gerent; ac ne ulteriùs progrederentu monerent, cum de pace tractetur; qu mox etiam ſecuta fuit.

Anno 1536. Confœderati, Regi Gall inſervituri, Avenionum petunt: ibiqu ſummam Regis benevolentiam exp riuntur.

Anno eodem, cohortes aliquot Rh ticæ, in Ducatum Mediolani, Caro Cæſari ſervituræ, proficiſcuntur. ſed m à Magiſtratu revocati, multi ex inten frigore in nivibus, cùm montem Avic lam (Adulæ membrum) ſuperare v lent, periere.

Anno 1543. Rex Galliæ cum Co fœderatorum copiis, (Rhæticorum ordinum ductores erant, Antonius Hercules à Salis) inſtante hyeme, ſuis oppido Landreſii obſeſſis, renitentib Cæſarianis, commeatum & recente militem, pro voluntate, immittit: in que Galliam, paucis deſideratis, incol mis revertitur.

Anno 1544. ſtrenuam operam Co fœderati Galliæ Regi, copias ducen Franciſco Angujano Borbonio, reg ſanguinis Principe, contra Cæſarian

(qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

uorum ductor Alfonſus Davalus, ırchio Vaſti erat) in memorabili illâ gna ad Cериſolam, apud Subalpinos, varunt. Carignianum tunc deditione eptum fuit.

Eodem anno, ad impediendum ira- n Cæſarem, totis viribus Pariſios per mpaniam petentem, 20000. Confœ- ати Regi Galliæ promptè inſerviunt: ulò pòſt pace inter Cæſarem & Galliæ gem initâ.

Anno 1545. Galliæ Rex, ingenti cum ercitu, terreſtri itinere, (cum Anglica- claſſis maris oram legeret) Bolo- ım, ſuperiore anno ab Anglis ere- ım, petit; duodecim cohortes Rhæti- , duce Antonio à Salis, ſecum ducens; mque urbis capiendæ ob frigus inten- n ſpes non eſſet; propugnaculum for- imum, ad excurſiones Anglorũ pro- ɔendas, erigit. Sed mox anno ſequente cis conditionibus, urbs Gallo reſti- enda obligatur.

Anno 1553. Rex Galliæ cum Confœ- ratorum exercitu, Cæſaris irruptiones Picardiam avertit.

Anno 1554. Rhætorum 3000. ductore ıtonio à Salis, in Italia, Henrico II. illiæ Regi militant: qui Senenſes in ertate aſſerta cõſervare cupiebat. His pa Iulius III. Imperator Carolus, &

Coſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Coſmus Dux Hetruriæ, copias ſuas
Io. Iacobo Medicæo, belli duce, oppo
nunt. Venitur ad prælium, 1. Aug. in
Marcianum, Lucinianum & Folianu
in Valliculâ, ubi foſſa erat, quæ aqu
pluvialem colligebat, & in proximu
flumen Ghianam deferebat, noſtro ex
citui ſummo impedimento: 3000. Rh
ti (in quorum acie Furcovallius, ce
bris Gallicæ militiæ dux, pugnabat; il
que poſt fugam equitum, Petrus Str
zius, Florentinus, exul, & Gallici exer
tus dux, virtutem eorum admiratus i
miſcebat) unà cum Aquitanis, forti
hoſti jam fugam cogitanti, reſtitere. D
ſtituti autem tormentis bellicis majo
bus, (quę Folianum & Lucinianum v
ſus præmiſerant) & auxiliari equita
peditatuque Italico, qui fugam ſtati
ab initio pugnæ, (ex compoſito, ut cr
debatur, cum hoſte) arripuerat; vi
ſunt. Ex Rhætis ductoribus, & prim
militibus occubuere ferè omnes. Ant
nius à Salis, ordinum primarius du
Iacobus à Saxo, & Martinus Belinu
exorto pridiè inter Rhætorum & Ital
rum gregarios milites tumultu, cum
interponere vellent, ab Italis ſcloppe
diſploſis ſauciati, ſequente nocte mori
tur. In prælio ipſo, ex ducibus ciciden
Martinus à Capaulo, proceritate, q
omn

nnes ſympatriotas ſuperabat, maximè
nſpicuus; Ambroſius à Monte; Bar-
olomæus Iacobus Stampa; Volgan-
s Salettus; Ioannes Gulerus, Ioannis
nioris filius; Io. Iacobus Finerius; &
annes, Lucii filius, Gugelbergius à
ooſs. Ex præcipuis militibus, Iacobus
Schovenſtein; Gaudentius & Fortu-
tus à Planta; Martinus Cramerus;
annes Schegius; Rudolphus Matthias,
ngâ militiâ clarus; Florius Spreche-
s; Ambroſius Lieta; Bartholomæus
genus; Ioannes Muntſchius Bergu-
enſis; Antonius Trojanus Rout-
hius; Adamus Graſſius Cernetienſis;
ii multi capti; & à Medicæo, dato
ſuper viatico, domum liberi remiſſi
nt.

Anno 1555. Gallorum exercitus, Con-
œderatorum auxilio, Vlpianum in Pe-
emontio expugnat.

Anno 1557. Galliæ Rex, per Franci-
um, Ducem Guiſium, qui Confœde-
atos in exercitu ſuo habebat, Paulo
V. Pontif. contra Hiſpanos, quos Al-
e dux ducebat, in Italia belligeranti,
ppetias mittit.

Anno 1558. idem Galliæ Rex, auxilio
onfœderatorum (in quibus Rhæti-
rum cohortum Chiliarcha, Rudol-
us à Schovenſtein erat) ante 211. an-
nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

nos amiſſam urbem Caletum, ab Ang
recuperat.

Anno 1562. Confœderati, Carolo I
Galliæ Regi, auxilio profecti, in præ
ad Plovillam, vicum apud Druydas,
viriliter ſe geſſere, ut etiam ab hoſtil
conſtantiæ & fortitudinis bellicæ l
dem meriti fuerint. Gallicus quidem
que Germanicus Proteſtantium equi
tus, magna tunc vi in Confœderatoru
phalangem impreſſionem fecit; & p
roſque ex primariis Centurionibus co
cidit: hi nihilominus tertiâ vice
aciem ſuam reſtaurarunt, & ordin
conſervarunt.

Anno 1567. à Carolo, Galliæ Rege, i
rum vocati, eumque tutati ſunt: præli
que ad S. Dionyſium, prope Lutetia
commiſſo; biennio poſtea in Gallia p
ſeverarunt, & Regis ſigna ſunt ſecuti.

Anno 1569. ad Baſſacum & Montco
turum pugnatum fuit: ubi Regius exe
citus victoriam reportavit.

Anno 1574. prope Diam, Delphin
tus oppidum, Helvetiorum & Rhæt
rum aliquot cohortes, Regis Galliæ pa
tes ſecuti, à Domino de Monbrun
Proteſtantium ibi duce, ex inopinat
loco anguſto, opprimuntur, ac c
duntur.

Anno 1585. Rex Galliæ, Henricus I
Co

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

[..]nfœderatorum copiis, contra Henri-
[..]n II. Navarræ Regem in Aquitaniâ
[..]s eſt.
[A]nno 1587. auſpiciis Henrici II. Navar-
[ræ] Regis 15000 Helvetiorum & Rhęto-
[ru]m Evangelicorum, ſub Clarevantio
[..]llo, militare cupientes, morbis & inſi-
[..]s pleriq; abſumpti ſunt; neque ad exer-
[cit]um Navarræi pervenire potuerunt:
[rel]iquis, impetrato à Galliæ Rege libero
[tra]nſitu, in patriam reverſis.
Anno 1588. Henricus III. Galliæ Rex,
[inſ]idiis Ligæ, (ita Vnionem rebelles ſub-
[..]i, contra regium ſanguinem initam,
[..]cabant) Pariſiis fermè oppreſſus, an-
[no] ſequente exercitum ex Confœderatis
[co]nſcribit. Rhæticarum tùm cohortium
[du]x primarius erat Rudolphus à Scho-
[ue]nſtein: in cujus demortui locum ſuc-
[ceſſ]it Hartmannus ab Hartmannis, E-
[qu]es auratus.
[R]ege autē à Monacho nefariè perem-
[pt]o, ad Coronam Galliæ legitimè voca-
[tus] fuit Henricus Borbonius, Navarræ
[Re]x, qui Henrico tertio, contra Ligam,
[au]xilio priùs venerat: poſthac Quartus
[ej]us nominis dicendus. Hic animo in-
[tre]pido rem & regnum eſt aggreſſus: an-
[no]que 1590. ſequente, memorabili præ-
[li]o cum exercitu ſuo, in quo noſtri Con-
[fœ]derati erant, hoſtes ſuos, quos Carolus
Lotha-

Lotharingus, Dux Maynius, magno n
mero ducebat ad Iurium, prope fanu
Druydum, feliciter vicit, & plurima c
pida recepit.

Anno 1593. idem Galliȩ & Navarrȩ R
ad compeſcendos in totũ rebelles Li
ſtas, & Hiſpanos ex Gallia expellend
Confœderatorũ copias novas condu

Anno 1600. pugnatum fuit in Fl
dria, intra Neoportum & Oſtendam:
bi Confœderatorum cohortes aliqu
ſub auſpiciis Principis Mauritii, Co
tis à Naſſau, & Ordinum unitarum
provinciarum Belgicarum ſummi d
cis, contra Albertum, Auſtriæ Archid
cem, militarunt; & à Principe Mau
tio victore laudem præmiaque repor
runt: inter quos Chriſtianus Iuoniu
SontioRhætus, in medio hoſtium int
fectorũ, tredecim vulneribus ſaucius
pertus, & ſanitati reſtitutus, cohorti p
ſtea præfectus, in defenſione Oſten
triénio pòſt, ſtrenuè pugnãdo occubu

Anno 1610. Henricus IV. Galliæ
Navarræ Rex, Magnus digno cogn
mine dictus, Confœderatorum cop
iterum in Galliam evocat: quo nefa
& proditoriè (heu facinus!) per Fra
ciſcum Ravilliacum occiſo, illæ in D
catum Iuliacenſem, favore Brande
burgici & Neoburgici Principum, m
tunt

ntur: Iuliaque urbs cum reliquo toto
ucatu capitur.
Anno 1614. Ludovicus 13. Galliæ &
avarræ Rex, Henrici Magni filius, cum
atre Regina Maria Regente, exerci-
m ex Confœderatis in Galliam con-
ibit: Rege mox, annum 14. ingreſſo,
ajorenni ab Ordinibus declarato, re-
ique habenas moderante.
Anno ſequente, Rex idem, iiſdem
piis uſus eſt ad ſedandas turbas, à qui-
ſdam Regni Principibus excitatas.
Anno 1615. bello inter Venetos &
ngianos, Liburniæ populos (vulgo
cochi dicuntur) ſub Ferdinandi, Ar-
iducis Auſtriæ & Carinthiæ, tutela
gentes, magis magiſque exardeſcen-
multi ex Rhętica & Helvetica juven-
e (etiam contra ſevera Magiſtratus
cta) Venetorum partes ſequuntur:
orum aliqui Heſperiæ urbibus, quæ
ionis ſunt Venetorum, præſidio da-
alii ulterius profecti. Veneti interim
ætos de renovando fœdere ſolici-
it; quo ſucceſſu, tempus docebit.
Multi præterea ex Rhętis noſtris, prę-
im Nobilibus, auſpiciis Caroli V. Fer-
andi, Maximiliani II. Rudolphi II.
manorum Imperatorum, & alio-
n Principum in Germania, Italia,
garia, & aliis locis ſumma cum lau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

de militarunt; atque etiam Ordinu
ductores aliqui fuerunt, & ſecretioribu
conſiliis adhibiti. Quoniam autem il
non integras Rhæticas cohortes, ſe
plerunque Germanicas, duxere: ne alij
famam præripere velle videar; ulterio
re narratione nunc ſuperſedebo.

LIBER VI.

FOEDERIBVS, & inde de
pendentibus, utpote genera
& particulari juſtitiæ admin
ſtrandæ rationi, conventuum
publicorum (ubi res forenſes ſubdito
rum etiam tractantur) aliarumque con
ſtitutionum & judiciorum formæ &
modo, liber hic dicatus eſt. Fœderum
autem, uniuſcujuſque inter ſe, vel uniu
cum alterutro, aut omnium trium ſi
mul, ut etiam cum vicinis Helvetiis
ad omnem æternitatem initorum, ar
gumentum ſummarium (quoniam
omnia articulatim enarrare inſtitutum
noſtrum non fert) hoc eſt: Vt omni
pietas, juſtitia, ſynceritas & fraternu
amor, inter eos perpetuo regnet; a
tuendam libertatem communem, jur
item & privilegia, generalia & ſpecia
lia. Confœderati ſibi auxilio & conſili
mutuo ſint; omnemque vim & inju
riam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

riam unitis viribus repellant. Commeatus & commerciorum exercitium liberum & abſque impedimento inter eos vigeat. Controverſiæ ex æquo, & certa juris, ac in fœderibus præſcripta forma, (prout latius infra dicetur) inter eos deciduntur.

Hæc itaque nunc præcipua, ſucceſſivo & ſtrictiſſimo ordine enarrabimus.

Griſæi ergo, ut in ejuſdem fœderis deſcriptione fuſius diximus, ex primis fuere, qui ſe per Dominia & Communitates conjunxerunt.

Anno 1424. medio menſis Martii, Truni, celebre illorum fœdus ſcriptis paratum eſt.

Cathedrales aliquæ Communitates, circa Annum 1400. & poſtea 1419. ſe certa formula invicem obſtrinxerunt.

Anno 1425. Ilantii aliquæ communitates ex Cathedralibus, nempe Supraſaxum, Varium, Averſa, Bivium, Bergunnium, Furſtenovum, Griſæo fœderi conjungunt.

Anno 1428. Fridericus Comes à Toggenburg, qui Decem-Iuriſdictiones tenebat, ſe ad viginti annos, cum Engadinenſibus inferioribus, à Ponte alto ad vallem Taſnam, & claro Conrado Planta Cernetienſi, fœdere obligavit.

Decem-Iuriſdictionum homines ſub

Vatienſibus & Toggenburgiis, uni
vixere. Extincto autem Friderico, Co
mite Toggenburgi, hujus proſapiæ ul
timo, cum hæreditas ejus varie diſtrah
videretur, Anno 1436. die Veneris ant
feſtum corporis Domini, fœdus perpe
tuum inivere.

Subſequenter Decem-Iuriſdictione
cum Cathedralibus, Anno 1450. Curia
& paulo poſt cum Griſæis, Anno 1471
die Iovis ante feſtum Conceptionis D
Virginis, menſe Martio, ſe junxere: d
quibus omnibus ſuæ fœderales extan
literæ.

Eodem anno 1471. omnia tria fœde
ra indiſſolubili nodo, diplomate ſupe
ea re confecto, in perpetuum ſe colliga
vere, in loco Bellfortenſis juriſdictio
nis, Vatzerolo dicto.

Anno 1524. in feſto divi Matthæi, &
Anno 1544. fœdus illud juratum am
pliori forma comprehenſum, ac ſingu
lis duodecim annis ut renovetur, præ
ceptum eſt.

Epiſcopis porro Curienſibus, & Ca
thedralibus, ac Griſæis, cum aliquibu
Helvetiorum pagis, uti confinibus, an
tiquæ conventiones fuere. Sic etiam De
cem-Iuriſdictiones, cum Sarunetibu
vicinis, à longo tempore, pacta conve
tionalia habuere.

Ann

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1282. Fridericus, è Comitum ontifortium familia, Epiſcopus Cuenſis, fœdus cum Petro Epiſcopo Seınenſi iniit.

Anno 1400. Ioannes, Abbas Deſertinſis, cum Capitulo & Communitatis Abbatiæ; Vldericus Brunus, Baro nætii, cum filiis, Ioanne, Henrico & derico; Albertus à Saxo; Ioannes & onatus fratres, Barones Miſauci, Lentinæ Vallis & Foveæ, pro ſe, & ſuis ominibus; & homines de Valle Rheni; mMiniſtrale; & hominibus de Glaro-, perpetuum fœdus ſanciunt.

Anno 1402. pax & unio fit, inter Epiopum Hartmannum, & ejus Cathe-ales, ex una; & Glaronam, Suitiam, mines de Agria & Entlibuoch, ex ala parte.

Paulo poſt, Anno 1407. cum eiſdem aronenſibus & Vraniis, pacta prius ta, Griſæi ampliando confirmant.

Anno 1419. Ioannes Abundius, Naſo tus, Epiſcopus Curienſis, cum Capio ſuo, fœdus & Civitatis jus apud gurinos, per quinquaginta & unum nos, iniit.

Anno 1437. poſt mortem Friderici, mitis à Tockéburg, Sarunetes fœdus m civitate Curienſi, & multis Comınitatib⁹ ex tribus fœderibus, fecere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1497. in feſto Ioannis Bapt
ſtæ, Tiguri, cum ſeptem veteribus He
vetiæ pagis, Tiguro, Lucerna, Vrani
Suitia, Vndervaldia, Tugio, & Glaron
ſe fœdus Griſæum jungit perpetuo.

Anno 1498. Tiguri in feſto Luci
fœdus Cathedrale cum iiſdem ſepte
pagis, & iiſdem fere, uti priores, cond
tionibus, perpetuum fœdus init: & al
inde Rhęti omnes à toto fœdere Helv
tico, Confœderatorum nomine appe
lati, & mutuo amore & auxilio ſe inv
cem amplexi ſunt.

Anno 1590. Decem Iuriſdictionu
fœdus, cum Tigurinis & Glaronen
bus, (uti cætera duo fœdera junct
erant) amplo fœdere, in perpetuu
ſe jungit.

Anno 1600. tria Rhætorum fœder
cum vicinis Valeſianis, perpetuum fc
dus, decimo quinto quoque anno ren
vandum, feriunt.

Anno 1602. cum Ampliſſima urb
Berna, iidem æternum fœdus pangun

Fœdera vero, & pacis condicione
quas Rhæti noſtri cum Principibus ha
bent, ſequentis ſunt tenoris.

Inimicitiæ, contentiones & diſſidi
ſi quæ fuerint, per pacis vigorem rad
citus exſtirpantur. Amicitia ſincera
non ſimulata initur. In hoſtibus arce

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

s & petendis auxilia mutua, & certus ilitum numerus, promittitur. Sti-ndia & penſiones certæ à Principi-is penduntur. Commeatus & mer-monia tuta & libera ſunt. Contro-rſiæ jure & judicio (cujus certa for-a traditur) diſceptantur. Et hæc ge-raliora ſunt.

Anno 1478. Helvetiorum fœdus, Six-s quartus, Pontifex Maximus, ambiit obtinuit; ac Rhætorum amicitiam agni fecit. Succeſſores ejus, ad Iulium cundum in eadem perſeverarunt.

Hic denuo Anno 1510. opera Mat-æi Schineri, Cardinalis & Epiſcopi Se-onenſis, cum Helvetiis & Rhætis, ad rtum tempus, fœdus iniit; & eorum, i ſuo loco diximus, opera uſus eſt: aapropter eos titulo Defenſorum Ec-ſiæ ornavit, & vexilla nova Rhætis a donavit; Vniverſæ autem genti Hel-ticæ & Rhæticæ, duo majora vexilla, eum, (libertatis ſignum) ac gladium, no dedit.

Cum ſucceſſore, Leone decimo, fœ-s continuatũ fuit; quo extincto, cum iquis in Pontificatu ſucceſſoribus, nul-Rhætorum fœdera extant.

allorum Regum primus fuit Carolus ptimus, qui ſe Helvetiis junxit, Pari-s, Anno 1453, 4. April.

P 4 Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1463. 27. Novembr. Abbevillæ, hanc ſanctionem confirmavit filius ejus, Ludovicus undecimus, patris in regno ſucceſſor.

Hic Anno 1444. Helvetiorum virtutem, cum adhuc Delphinus eſſet, in memorabili prælio, prope Baſileam, expertus erat: quorum opera, ad reſiſtendum Carolo Burgundiæ Duci, etiam uſus eſt.

Anno 1474. cum eis, eorumque ſociis, articulos fœderis ampliores iniit: qui cum omnibus ejus ſucceſſoribus hactenus continuati ſunt.

Anno 1484. cum Carolo filio, & ſucceſſore, renovatum eſt hoc fœdus.

Anno 1499. cum Ludovico XII. idem ad decennium initum eſt.

Anno 1508. 24. Iunii, idem Rex cum Rhætis illud Cremonæ renovavit.

Anno 1516. Friburgi, prid. Calend. Decembris, Franciſcus primus, Ludovici gener, & in regno ſucceſſor, Pacis perpetuæ (ut vocant) cum Helvetiis & ſociis conditiones & pacta iniit.

Anno 1521. 7. Maji, Lucernæ, Helvetii (Tigurinis exceptis) ut & fœdus Griſæum, cum Franciſco, Galliæ Rege, fœdus iniere.

Anno vero 1523. 5. Februarii, Curiæ Rhætorum, fœdus Cathedrale & De-

cem-

m. Iuriſdictionum, in illud etiam in-
eſſi ſunt. Tunc Rex Galliæ omni præ-
ntioni, quam ſuper Triumpilinos ha-
bat, renuntiavit: inter alia, 3000.
ancicas libras cuilibet fœderi, 2000.
delicet ex vigore pacis perpetuæ, &
ooo. ex fœdere inito, Abbati Diſertino
o. aureos, quotannis pendit, & ita
icceſſores quoque continuarunt.
Anno 1549. Henricus II. Franciſci
lius, illud renovavit. Huic cum duo-
us ante annis, initio nempe regni ſui,
lia nata eſſet; Helvetiorum & Rhæto-
um Legatos, ſponſores pro ea in ſa-
ro baptiſmate habere voluit, eoſque
ummo amore & liberalitate comple-
us eſt.
Anno 1564. Carolus nonus, & Anno
582. Henricus tertius, Henrici ſecundi
ilii, & Reges Galliæ, uti etiam poſtea,
Anno 1602. Henricus quartus, Galliæ &
Navarræ Rex, (qui Delphinum filium,
& ſucceſſorem, eidem ſimul incluſit)
llud renovarunt.
Inter ſereniſſimam Domum Auſtria-
cam, Comitatus Tirolenſis poſſeſſo-
rem, & Epiſcopum Curienſem, ejuſque
Cathedrales, ut diverſa diſſidia; ſic mul-
tæ contra pacis conditiones fuere: qua-
rum ſequentes ſunt præcipuæ.
Anno 1471. inter Sigiſmundum Ar-
 chidu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

chiducem Auſtriæ, & Ortliebum Baro-
nem à Brandis, Epiſcopum Curienſem
& Cathedrales, pacta, quæ non diu du-
ravere, ſunt inita.

Anno 1499. Baſileæ, 22 Septembri
poſt Suevicum bellum, inter Cæſarem
Maximilianum, Helvetios ac Rhætos
eorumque ſocios, pax, per Galeatium
Vice-Comitem, Ludovici Mariæ Sfor-
tiæ, Mediolani Ducis, Legatum, con-
ſtituta fuit.

Anno 1500. idem Cæſar, fœdus hæ-
reditarium, ad viginti annos, cum Pau-
lo Epiſcopo Curienſi, & tribus Rhæti-
fœderibus, percuſſit.

Anno 1518. 15. Decembris, illud fœ-
dus nondum finitum, ad perpetuum
optimus Imperator & Princeps renova-
vit: quo, ex dominiis ſereniſſimæ Au-
ſtriacæ domus, Comitatus Tirolenſis
& quatuor dominia cis montem Aru-
lam, nempe Velcurianum, Brigantinum
Hocheneck, & Pludonenſe; ex alter
parte, Epiſcopus Curienſis, & Rhæt
trium fœderum, cum ſuis ditionibus
comprehenduntur. Inter alia pacta
etiam hoc eſt: quod cuilibet fœderi du-
centos florenos Rhenenſes quotanni
dat. Hoc inter ſereniſſimos Auſtriæ Du-
ces & Rhætos, hactenus inviolabilite
obſervatum fuit.

Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1534. 23. Ianuarii, cum quæ-m diſſenſiones, inter Domum Au-iacam, ceu Comites Tirolis, & Rhæ-s aliquos, ortæ eſſent, illæ amice, cum rdinando Romanorum Rege, Tirolis omite, deciſæ fuere.

Poſſeſſoribus Status Mediolani, ab itiquo cum aliquibus Communitati-is fœderis Griſæi & Cathedralibus, nquam vicinis, certæ capitulationes ti vocant) fuere. Primo cum Vice-Co-itibus: poſtea, Anno 1466. cum Galea-o Maria Sfortia Duce; & ſubſequenter m ejus filio, Ioanne Galeatio Maria, Matre Bona, cæteriſque ex familia ortiade ſucceſſoribus. Vnde Maximi-nus & Franciſcus ſecundus, Ludovici ii, ab Helvetiis & Rhætis, Ducatui bis nt reſtituti.

Anno 1531. 7. Maji, cum Franciſco cundo Sfortia, Rhæti & Helvetii, de micitia mutua colenda, & Ioanne Ia-obo Medicæo Muſſii Caſtellano, repel-ndo, (uti ſuo loco fuſius diximus) cer-a pacta & conditiones iniverunt.

Inter ſereniſſimam Rempublicam enetam & Rhæticam ſemper, tum ropter vicinitatem, & Reipublicæ affi-itatem; tum etiam quod Rhæti eo-um auſpiciis aliquando militaverint, ncera amicitia viguit: proinde etiam

certæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

certæ conventiones inter eas ſunt tra-
ctatæ.

Anno 1579. menſe Auguſto, in Vene-
tiarum Civitate, certæ capitulatione
propter bannitos, & propter comme-
cia, ac mercatorum noſtrorum, qui e
armenta ducebant, à teloniis exemptio-
nem, ſancitæ ſunt.

Anno 1582. conſimiles propter libe-
ram armorum in dominio Veneto ge-
ſtandorum licentiam, & telonium i
Domo Germanica Venetiis cum cert
moderatione à noſtris ſolvendum, in
tæ fuere.

Anno vero 1603. menſe Auguſto, i
Comitiis publicis Davoſii fœdus ad de-
cennium cum Venetis pactum fuit: que
præter alia, Veneti, cuilibet Rhætorum
fœderi, quotannis 1200. coronatos Ve-
netos, & tribus fœderibus communite
ſexaginta ſcloppeta, quas muſcetas vo-
cant, contribuerunt.

Anno 1616. hoc fœdus renovandum
conditionibus amplioribus tractatur.

Fœdera paucis abſolvimus: proxim
nunc eſt, ut juſtitiæ adminiſtrandę for-
mam ſtricto etiam calamo tradamus.

In capitalibus ſeu criminalibus ergo
hunc ordinem ſervari videmus: ut per-
ſona detenta, (ad cujus capturam &
inquiſitionem, nonniſi legitimis præce-
dentibu

entibus indiciis proceditur) poſtquam
otus proceſſus, tam in examine de pla-
o, quam rigido & quæſtionali, ſecun-
um facti exigētiam eſt finitus, (id quod
revi temporis ſpatio plerumque fit) pu-
licè univerſo populo, cuſtodia adhibi-
, proponatur; & ibidem à Fiſcalibus,
ram conſeſſu judicum, ſub dio con-
regato, (qui conſtans ex peritioribus
iriſdictionis illius, numerum tricena-
um nunquam excedit) actio, cum ſuc-
ncta totius proceſſus offenſivi enarra-
one, per unum ex jus-dicentium nu-
ero, ad hoc delectum, inſtituatur.
eo Curatores poſtulati, ut vocant, dan-
ır: qui una cum conſanguineis reī, ſi
ui ſunt, Advocatum ſeu Procurato-
em ex eodem conſeſſu ſibi aſſumunt:
er quem dein defenſiones accuſati pro-
onuntur. Maturè itaque proceſſu to-
, offenſivo & defenſivo, cum ſuis
rcumſtantiis perpenſo, ſecundum re-
ltantia, juraque patria & Cæſarea, fer-
ır judicium; quod executioni man-
atur. ſubinde etiam rigor in caſibus
vorabilibus, pro interçeſſione & de-
recatione, prout ubivis locorum eſt
onſuetum, contemperatur.

In Civilibus, judicium in omnibus
rme locis ex Præſide, & quatuorde-
m Aſſeſſoribus conſtat. Matrimonia-
lia,

lia, pauciores in pleriſque locis aſſeſſore
(quales in toto fœdere Decem-Iuriſdi
ctionum, in qualibet juriſdictione, ſep
tem cum Præſide ſunt) dirimere ſolen
Parochos tamen, uti juris Eccleſiaſtic
peritos, plerumque conſulunt.

Habet præterea quælibet juriſdicti
ſuum Scribam, Apparitorem, Quæſto
rem & Aedilem. ſuccincte pariter &
ſummarie proceditur.

Audita utraque parte in voce, pe
Procuratores ſuos, ex Aſſeſſorum nu
mero ſumptos; ſcripturis ſimul & teſt
bus, ſi qui ſint, cæteriſque partium jur
bus, qua fieri poteſt, diligentia ponde
ratis, ad ſententiam deſcenditur, ita u
fere ſemper eodem die, ſi pars utraq; pa
rata accedat, (unus enim vel alter pro
bationis & defenſionis terminus nem
ni negatur) principium & finis liti detu

Atque ut trina fœdera & quodlibe
eorum ſeorſim, certas ſuas habent con
ſtitutiones: ſic una fere quæque Com
munitas ſeu juriſdictio, ſua habet ſcrip
tis comprehenſa ſtatuta: quæ in adm
niſtrandis rebus ſuis diligenter obſerva
Verum non multum illa inter ſe diff
runt: & ad eundem ſcopum, ſalute
nempe populi, tenduñt.

Cæterum æquas conſuetudines, ut
approbatas, pro legibus recipiunt;
mi

ra dexteritate (etſi literis non omnes
exculti) ſua ferunt judicia. Perſona-
n & munerum acceptatio eſt nulla.
Appellationes in fœdere Griſæo, quo-
t feſto D. Georgii, Troni (uti ſuo
o memoravimus) à Deputatis au-
ntur. In Cathedrali, extra juriſdictio-
m magnam, raræ ſunt appellationes:
uæ tamen ſint; plerumque ad proxi-
m juriſdictionem deferuntur.

In fœdere Decem-Iuriſdictionũ ſunt
læ; (exceptis Majævillanis; ut ſuo lo-
dicemus:) ſolentque ſubinde aliqua
viora ad fœdus pro conſultatione
erri. Si tamen nova reperiantur &
ltent jura, ita ut actio redintegrari
ſit, in integrum partes, per totam
etiam, reſtituuntur. Sic litium di-
dia, & mala inde provenientia, vi-
tur. Cuilibet enim jus-dicenti, ple-
que quarta pars aurei, pro ſymbolo
endo, per integrum diem, (quo plu-
feruntur ſententiæ) loco mercedis
tingere ſolet: ſicque vera amicitia
ſervatur.

Quod ſi cõtroverſia aliqua inter tria
era oriatur: ex quolibet fœdere tres
quatuor judices deliguntur, hi ſolu-
ramento, quo ſuo fœderi obſtricti
t, cauſam vel amice componunt;
ex æquo & bono dijudicant: Si paria
fuerint

fuerint ſuffragia: Arbiter, commu[illegible]
bus trium fœderum ſuffragiis, el[illegible]
tur. Sin vero inter duo fœdera lis o[illegible]
tur: ad tertium fœdus eam deferu[illegible]
quod judicium utrique parti æqu[illegible]
conſtituit, litemque dirimit. Si deni[illegible]
duo fœdera contra tertium in judi[illegible]
procedere velint: ſex judices plerum[illegible]
ex parte actrice, nempe duobus fœd[illegible]
bus, ſecernuntur; & ex tertio fœd[illegible]
reo, totidem nominantur, qui ſi vo[illegible]
rum paritate cauſam dirimere non [illegible]
leant, trium fœderum ſuffragiis Arb[illegible]
deligitur.

Dato etiam caſu, quod Conven[illegible]
ſeu Communitas aliqua controverſi[illegible]
habeat cum ipſis fœderibus, vel cũ u[illegible]
tantum: tres, quatuorve ex ſingulis [illegible]
deribus, aut eo cum quo res eſt, no[illegible]
nantur. Et in his enarratis, judices eti[illegible]
à juramento, quo fœderibus obſtr[illegible]
ſunt, relaxationem habent.

Vbi vero diverſorum fœderum C[illegible]
ventus ſeu Communitates inter ſe c[illegible]
tendũt: Senatus trium fœderum, ex [illegible]
teris neutralibus Cõmunitatibus jud[illegible]
conſtituit. Sin duæ jurisdictiones eju[illegible]
fœderis, controverſiam aliquam [illegible]
beant, judicio proximæ Communit[illegible]
in eodem fœdere utuntur, partiſque [illegible]
eſt, eam ex duabus proximis eligere.[illegible]

Cont[illegible]

ontroverſiæ vero, ſi quæ inter noſtrũ
pulum Rhæticum, & confœderatos
elvetios, oriuntur, amicabili & æquo
dicio, tribus plerunque ab utraque
rte conſtitutis judicibus, (quibus diſ-
epantibus, ſeptimus à parte rea, ex
tricis ditione, nominatur) diſcep-
ntur.

Nec diſſimilia ſunt judicia, quibus li-
, ſi quæ naſcuntur cum Chriſtianiſſi-
s Galliæ Regibus, Sereniſſimis Auſtriç
incipibus, Comitibus Tirolis, & aliis
nfœderatis Principibus, dirimuntur;
i non armis & Marte; ſed egregia ju-
forma, decertatur.

Apud omnes autem generalis juris
ula, ut actor in litibus particularibus
forum ſequatur, trita & recepta eſt.

Aggredimur jam etiam Comitiorum
Conventuum publicorum formam,
bus ea, quæ ad totius gentis Rem-
plicam pertinent, (qualia ſunt de pa-
& bello, de fœderibus, de legationi-
,de legibus & edictis patriæ) tractan-
: & horum conventuum primus
tii; (quod oppidum fœderis Griſæi
) ſecundus Curiæ: tertius rurſum
tii; quartus iterum Curiæ; & quin-
Davoſii, celebratur.

Verum ſingulis annis (ex tenore Re-
mationis, Anno 1613. inſtitutæ) in

Q feſto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

feſto Ioannis Baptiſtæ, generalia Comitia, [*Bundtstag*] recipiendis rationibu ab Officialibus Præfecturarum (quibu etiam biennio quoque novis electis, ir publicis Comitiis, juramentum, de legitime & juſte adminiſtrando officio, de que obſervatione decretorum & ſtatu torum, ac fideli ratione reddenda, de fertur) ſubditorumque gravaminibu & appellationibus audiendis, aliiſqu rebus publicis, pro re nata, cognoſcen dis, habentur.

Gravamina à Cauſidicis, qui illuc ma gno numero confluunt, coram Senat proponuntur: & ab Oratoribus ex æqu & bono, ſecundum ſtatuta ſubditis la ta, & optima recepta jura ac conſuet dines, feliciter, & prompte deciduntu Ex hiſce Comitiis, ut & biennalibus, te tium quodque Davoſii celebratur; D miniis enim acquiſitis & acquirendi cum eorum juribus, acceſſoriis & em lumentis, tria fœdera, æquis porti nibus (ex tenore literarum fœderis fruuntur.

His & ſuperius enumeratis Comiti ex Griſæo, viginti octo; ex Cathedra viginti quatuor; ex Decem. Iuriſdicti num fœdere, quindecim legati, ſeu ratores, una cum Cancellario & App ritore cujuſque fœderis, conveniu

Præ

æſes illius fœderis, ubi conventus ce-
bratur, poſtquam conſidere omnes;
lutatis aliis, & de ſe ex more pauca
æfatus, exponit quid proximo con-
ntu legati in receſſibus deliberandum
ceperint: ſique aliæ ſenatus habendi
uſæ ſint, eas ſimiliter ſuccinɛte pro-
nit. Ordine poſtea ab eodem Præſide
gati, ſinguli ſenatores ſeu legati, non
oprio arbitratu, ſed mandato ſuæ
iſque Communitatis ſeu juriſdictio-
, ſententiam, ſcriptis plerumque
mprehenſam, (*Inſtructionem* vocant)
unt, & ad eandem acta referunt. At-
e eo, quod major Senatus pars decre-
it, reliqui tenentur. Extrema autem
ovocatio, eſt à Senatu ad Commu-
ates. Ac tum cauſæ in ſingulis Com-
nitatibus proponuntur: quarum ſen-
tiæ, in ſcriptis relatæ, colliguntur.
Frequentiora autem ſunt Subcomi-
(*Beytag* vulgo dicta.) Hi conventus
rumque Curiæ celebrantur: ibique
cipui tantum Magiſtratus, Præſides
Capita (ut vocant) trium Fœderum,
veniunt, ſubinde etiam, pro gravi-
e rerum tractandarum, alii ex ſin-
is Fœderibus convocantur; qui ta-
n plenam ſtatuendi poteſtatem non
bent. Propoſita enim & acta, receſſi-
comprehenſa, ſi cujus momenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſint, ad Communitates fœderum ſepa-
ratim referuntur: quodque major ha-
rum pars ſtatuerit, ratum eſt. Hæc juri
pacisque ſtudia ſunt.

Ad diſciplinam militarem, omne
ſponte, & naturali quodam armorum
ſtudio, à pueritia ſe aſſuefaciunt. Ma-
giſtratus, ſingulis bienniis, populum
armatum luſtrare ſolet: ac quælibet ju-
riſdictio, ſuum militiæ Ducem, Vexilla-
rium, & reliquos officiales, habet.

Legibus omnes arma habere juben-
tur: quæ, pro facultatum ratione, ſib
comparare, & domi conſervare cogun-
tur. In tractandis ſcloppetis, ſinguli
fere feſtis diebus, propoſitis etiam præ-
miis ſe exercent publice. Armorum ge-
nera eadem, quæ Helvetii habere ſolen
Plerique lorica induti, haſtam frax-
neam prælongam; alii ſcloppeta majo-
ra [*muſchettas*] geſtant. Pauci nunc bi-
pennes ſeu halabardas, aut haſtas tan-
tum, & ſcloppeta minora, [*archibuſi*
vocant] portare volunt: & hi caput ta-
men galea muniunt. Lateri prælon-
gum & latum enſem ſinguli accingunt
Teſſeris albis cuncti, uti etiam gale
ejuſdem coloris, plumis exornata, con-
ſpicui comparent. Vexilla cruce alba re-
ctangula inſigniunt: hæc enim omnium
Helvetiorum eſt militare ſignum: Tym-

pan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

panis & tibiis utuntur: pulſus & ſonus cum Helvetiis idem eſt. Phalangē ſuam etiam Helvetiorum more, ſi commoditas loci ferat, inſtituunt: & equitatui cum denſatis haſtis, ad formam Erinacei, optime ſe reſiſtere poſſe, in præliis experti ſunt.

Leges militares (quas *Ordinantiam* vocant) bonas, & æquas habent: & ad harum obſervationem, per ſacramentum militare obſtringuntur. Earum ſumma eſt: ut DEVM timeant & colant, neque ejus ſanctum Nomen in vanum ſumāt: ab omni blaſphemia abſtineant; ebrietatem, fornicationem, & aleam, vitent: Patriæ communis libertatem, leges, & commodum, ad extremum uſque halitum, defendant, & promoveant: Ducibus, & Officialibus militiæ, debitam obedientiam præſtent: nullam ſeditionem excitent: caſtra, ſigna, & ſtationem, nullus abſque venia, deſerat: nec alter alterum ulla injuria, verbi, aut facti laceſcere; aut vetera odia, ſi quæ ſint, renovare, audeat: exortas rixas, quiſque pro viribus, vinculo pacis interpoſito, ſeparet, ac dirimat: lites, ſi quæ oriantur, judices deputati decidant: nec cuiquam prædandi cauſa, ex acie excedere liceat; donec hoſtes prorſus profligati fuerint: poſtea vero, ubi prædan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

di poteſtas facta eſt à Ducibus, quicquid partum fuerit, id omne in publicum conferatur, & viritim diſtribuatur: denique, Eccleſiis, locis ſacris, perſonis Eccleſiaſticis, mulieribus gravidis, virginibus, ſenibus, infantibus, annonam & arma ſubminiſtrantibus, molendinis piſtrinis, aratris, vitibus, ſegetibus, & arboribus frugiferis, omnes parcant.

Superſunt nobis Rhæticæ Reipublicæ Conſtitutiones, quæ ſecundum incidentes & urgentes caſus ſancitæ fuere, Laconico ſtylo adumbrandæ.

Anno ergo 1500. Rex Galliæ Ludovicus, & Ludovicus Sfortia Mediolani Dux, diſſidentes, & ſuper Mediolani Ducatu pugnantes, Penſionarios ſuos (uti etiam Imperator Maximilianus primus) ſemper in Rhætia aliquos habebant. Proinde ad cõſervandam libertatem Rhætiæ intactam; aſſiduis quoque B. Nicolai Eremitæ, apud Subſylvanos Helvetios, adhortantibus, ad quem frequens ex Rhætia concurſus erat, moti communi omnium voto, ſanctio conſtituta fuit: ne cuiquam Rhæto, cujuſcunque generis, gradus aut conditionis liceret, ſub graviſſima pœna infamiæ, & arbitraria, ulterius judicibus deligendis, ab ullo Principe extero, munera & penſiones (ita enim ſtipendia Princi-

pum

um vocant) accipere, Conſtitutio hæc, Literarum Penſionalium nomen etinuit.

Anno 1524. Dominica Quaſimodogeniti, certi articuli, propter abſentes, : Curtiſanos,(ut vocantur) ne eis prębendas poſſidere liceret; itemque propter decimas ſunt conſtituti.

Anno 1526. die 13. Ianuarii, celebris iſputatio Ilantii habita fuit, inter Evangelicos Reformatos, & Catholicos cum Miſſa, in qua articuli controverſi argui tractati. Ab Evangelicorum parte rimas tenebat Iohannes Comander, um Philippo Salutio. ab altera parte derat Theodorus Schlegel, vir acutus, bbas D. Lucii, & Vicarius Epiſcopi, um D. Bartholomæo à Caſtromuro, rotonotario Apoſtolico, multiſque iis Canonicis & ſacerdotibus. Poſt lam ſeptem ſacerdotes miſſifici Reformatis ſe addixere. Aliæ, (nempe Anno 38. Suſii, in Engadina inferiori; Anno 95. & 1596. Tirani, in Valletelina) tiam in negotio religionis, habitæ ſunt Rhætia diſputationes; quas hoc libel, cum typis exaratæ ſint, tractare ſuerſedeo.

Eodem anno 1526. in feſto Ioannis aptiſtæ, certi articuli, numero viginti, violabiliter obſervandi, fuere ſanciti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Summa eorum eſt: Ne Epiſcopus Cu-
rienſis, aut quiſquam alius Eccleſiaſtici
ordinis, civilem Magiſtratum, & Præ-
fectum ſeu Miniſtralem, Conventui &
judicio alicui præponat; ſed populus
ſuos Magiſtratus, propriis ſuffragiis
creet: Nec Miniſtri & officiales Epiſco-
pi, quamdiu illi ſerviunt, Comitiis &
Senatui Rhæticæ interſint: Miniſtros
Eccleſiarum ſingulæ parochiæ ſibi deli-
gere, ab officio removere, & eis ſtipen-
dia ſolvere poſſint.

Decumas minores nullas poſthac ſol-
vit Rhætia: majores, ubi jus exigendi
eſt, non in agro; ſed collectis vino &
frugibus domi; & quidem decimam
quintam tantum, alibi etiam minus, ſe-
cundum conventiones, pendunt.

Anno 1530. die Lunæ ante feſtum Pu-
rificationis Mariæ: cum tria fœdera
Rhætiæ, graves expenſas & jacturam
rerum, cum internecione multorum
fortium virorum, in oppugnatione ci-
vitatis Clavennenſis, præſertim autem
obſidione Caſtri ibidem, & bello Dubi-
nenſi, à Ioanne Iacobo Medicæo, & ejus
ſocio, Comite Gerardo de Arco, anno
1525. paſſa fuiſſent; Epiſcopus vero, cui
antea quarti cujuſque Volturenæ Capi-
tanei & Gubernatoris electio compete-
bat, nec militem, nec commeatum, aut
quic-

[n]icquam de ſuo contribuiſſet: ad cer[t]a pacta (quæ ſub ſigillo Ioannis Ebli, [L]andtammani apud Glaronenſes, de[ſc]ripta ſunt) deventum fuit: ut nempe [E]piſcopus jus ſuum, quod in Volture[n]a, Comitatu Clavennæ, & Bormio, [h]aberet, tribus fœderibus libere renun[ci]aret. Viciſſim illi, certam pecuniæ [su]mmam, nempe quolibet anno 1000. [li]bras imperiales illi darent. Hodie ita[q]ue, ſingulis bienniis, ex telonio Cla[v]ennenſi, ipſi 573. florenos & 6. bace[n]os, pendunt.

Conſtitutionum transgreſſoribus [se]mper ſuæ erant pœnæ; & proinde cer[ta] ordinata judicia: quæ deinde, furo[re] populi, ſubinde pluſquam Radaman[th]ea fuere.

Anno 1529. Theodorus Schlegel, Da[v]oſio oriundus, Abbas D. Lucii, in ci[vi]tate Curienſi, à trium fœderum judi[ci]bus, proceſſu longo inſtituto, morti [a]djudicatus fuit, & capite mulctatus. [C]riminationis ſumma erat: Quod Io[an]ni Angelo Medicæo (qui poſtea Pon[ti]ficatum Romanum adeptus fuit, & [Pi]us quartus vocatus; frater Ioannis Ia[co]bi, Muſſii Caſtellani) favorem, opem [&] conſilium, in adipiſcendo Epiſcopatu [C]urienſi, promiſerit: à qua civitate ſe[de]m ſuam Paulus Zieglerus, Epiſcopus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Curienſis, ob articulos ante triennium ſancitos Epiſcopatui præjudiciales, iratus, Furſtenburgum tranſtulerat. Ioannes igitur Angelus, prætextu comitandi ſororem ſuam, quæ Volfio Theodorico ab Alto Amiſio tum nupſerat, Curiam aut Furſtenburgum, in lectica, tanquam valetudinarius, deferendus erat Epiſcopo vero Paulo, conditio alia digna obtingere debebat. Abbatis autem detentione, omnia detecta & præpedita fuere. Gubernator etiam Valliſtelinæ Georgius Belinus Davoſianus, Abbatis conſobrinus, qui conſpirationis etiam ſocius putabatur, Zuzium, in Engadinam ſuperiorem, captivus ductus, & rigide examinatus eſt, innocentia vero ejus deprehenſa, liber iterum dimiſſus fuit.

Anno milleſimo quingẽteſimo quadrageſimo ſecundo, Curiæ, aliqui Penſionarii, & Regis Galliæ ſtipendiarii, judicibus ibidem congregatis mulctati fuere, & ad tempus acceſſu Senatus Rhætici, privati.

Sic etiam anno 1550. Davoſii, fœderis Decem-Iuriſdictionũ homines convenere. Penſionarios Coronæ Chriſtianiſſimæ graviter mulctavere. Tumultuarius admodum proceſſus erat. Sæviebat populi pars maxime adverſus

Ioanne

annem Gulerum, Davoſianorum Prę-
lem, & Valentinum à Vazerino, alias
illiſtelinæ Gubernatorem: quaſi qui
deris Gallici, cum Henrico ſecundo
ge renovati, articulos aliter populo
opoſuiſſent, ac Tabulæ ipſæ Confœ-
rationis haberent. Tandem, re tota
gnita, interceſſione Helvetiorum &
derici Philippi Baronis ab Alto-Saxo,
tegritas horum & aliorum, pecunia-
mulcta affectorum, perſpecta, ipſi-
e priſtinis dignitatibus reſtituti fuere.
Hoc ipſo anno, die 23. Februarii, ju-
cio fœderis Decem-Iuriſdictionum, re-
uis duobus fœderibus inter ſe de prę-
dentia certantibus, ea Griſæo adjudi-
ta fuit.
Anno 1561. inter alias leges, Ilantii in
omitiis latas, Ordo Ieſuitarum (quo-
m aliqui, Ponti, in Valletelina, virtu-
Legati cujuſdam, ſibi ab Antonio
adrio Equite relicti, ſedem figere vo-
bant) proſcriptus fuit.
Anno 1565. Fortuna Radamanthæo-
m judiciorum excepit Rodolphum à
licibus, (poſtea Sacri Romani Impe-
Baronem factum; ornamentum Hel-
ticæ & Rhæticæ nobilitatis, in arma-
& togata militia, ſplendidiſſimũ) ac
os munerum & penſionum à Princi-
bus exteris acceptarum accuſatos. Iu-
dicii

dicii locus Zuzii erat, in Engadina ſup
riori; hi enim cum inferioribus Enga
nis,hoc præcipue judicium exerceba

Militiæ Ducis Rudolphi Salicæi, pr
cipua criminatio erat: quod Venet
rum Reipublicæ ſubreptitiis trium f
derum diplomatibus,militem promi
ſet. Miſere is tortus, purgatiſque ta
dem ſuppoſitis indiciis, expenſarũ p
ſolutione, dimiſſus fuit. Gallici eti
Penſionarii mulctati, & omnia in
penſas ſunt converſa.

Eodem anno poſt fata Thomæ Pla
tæ,Epiſcopi Curienſis,diſcordia nata
in electione ſucceſſoris. Beatus à Pc
ta Davoſianus, potioribus Canonic
rum ſuffragiis eligitur. Bartholomæ
à Salis Prægallus, jam tertio Epiſcop
tum ambiens, aliquot Canonicoru
vota habet; & ſimul à Communita
bus fœderis Cathedralis expetitur. R
diu multumque acerbe diſputata, ta
dem conſenſu partium, ad Pontifi
Max. judicium defertur: qui pro Bea
pronuntiavit. Rhætorum deinde leg
eos, anno 1568. amicabili deciſione,
concordiam deduxere.

Cum in adipiſcendis officiis, tam
patria & Iuriſdictionibus Rhætiç,qua
apud ſubditos,mira vafrities introdu
eſſet; ita ut præhenſationibus, quæ p

crebr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

crebras comeſſationes, & pecuniæ ac
liorum munerum diſtributiones, fie-
ant, (*practicas* illi vocant) pleraque
eſſimo uſu adminiſtrarētur; anno 1551.
ie 24. Ianuarii, ſeverum edictum ſu-
er ea re à tribus fœderibus, publica-
um fuit: uti etiam, ne quis ſeditiones
ı Communi:atibus excitaret: ſed cum
æc temporis progreſſu negligerentur:
nno 1570. die 25. Octobris, in publi-
is ComitiisDavoſii, eadem, majori ſtu-
io, & comminatione pœnæ, inhibita
iere: Ne cuiquam, cujuſcunque gradus
: conditionis eſſet, liceret, directe nec
ndirecte, per ſe aut alios, in ambiendo
liquo Officio, ſive Miniſtralis aut Ora-
oris, ſive Præfecturæ apud ſubditos, vel
ujuſcunq; alterius nominis, prece pre-
ove ullo modo uti; idque ille juramen-
o poſt promotionem ſuam, confirma-
: valeret.

Anno 1572. Status Rhætiæ noſtræ
dmodum turbatus fuit. Conradus à
lanta, I. V. Doctor, Decanus & Cano-
icus Curienſis, filius Ioannis à Plan-
ı, I. V. Doctoris, & Rhætii Domini,
omo ambitioſus, habito conſilio cum
incentio Quadrio, Equite Pontenſi,
oltureno, & aliis: à ſummo Pontifice,
o quinto, Anno 1570. Breve Apo-
olicum, fruendi reditibus Eccleſiæ
D. Vr-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

D. Vrſulæ, in Volturena Tilii ſitæ, ob tinuerat: qui reditus, conſenſu Senatu Rhætici, ab aliquibus Nobilibus ex fa milia Guicciarda exigebantur. Mox,a majorem corroborationem,eo ipſo an no 1570. prid. Kal. Martii, mittitur a eodem Pontifice Bulla: qua; Motu (u ſonabant verba) proprio, non ad alicu jus inſtantiam,(ad Nobilem virum Io annem Plantam, quem Syndicum & Procuratorem ſuum, Epiſtolæ ante mi ſæ mentionem faciens, conſtituebat) u omnia bona in Rhætia, Clavenna, & Volturena, ad Abbatias & Præpoſitu ras pertinentia, & à perſonis inhabili bus occupata, poſſit recuperare, eaqu etiam propriis filiis concedere; judice vult eſſe, Epiſcopum Curienſem & Co menſem, pro placito Syndici: Præte ea injungit Patriarchæ Alexandrino & Conſtantienſi ac Baſilienſi Epiſcopis, fa ciant præmiſſa ab omnibus, quos il concernant, inviolabiliter obſervari; r belles & contradictores, per cenſura ſententias & pœnas,aliaque opportun juris & facti remedia, appellatione poſ poſita, compeſcendo: invocato etia ab hoc, ſi opus fuerit, auxilio brach ſecularis.

Cum rumor ergo, de Brevi Apoſto lico & Bulla, increbreſceret: Papa lit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

; duas mitiores, primas menſe Majo, ſteriores decimo quinto menſis Sep- nbris, exaratas, mittit: in quibus lla mentio beneficiorum, in Rhætia minante ſitorum; ſed tantum in Vol- rena & Clavenna; ſpeciatim, Sanctæ ſulæ Tilii & Sanctæ Margaritæ Trixi- , in Volturena, quæ à Monachis or- ıis Humiliatorum poſſeſſa fuerant. erim Anno 1571 Conradus, Deca- s & Canonicus, poſſeſſionem Divæ ſulæ Tilii adiit.

Res in Subcomitiis agitatur: ubi Do- nus Rhætii, Bullam cum literis Papa- us ſupra nominatis, trium fœderum æſidibus conſignat. Diſceptatur, an nrado Domini Rhætii filio, an vero icciardis, Præpoſitura Tilii relin- enda eſſet: Denique rem Communi- ibus proponendam eſſe ſtatuitur. x, tumultuante populo, æmulorum- e turba conclamante, ſigna Rhætiæ itaria Curiæ convolant. Rhætii Do- nus, captivus Curiam ductus, ibidem ſtoditur: filius Conradus & alii, fuga tem quærunt. In magno plebis fu- e, judicium conſtituitur: &, poſt- m ille rigidiſſimo torturæ examine cruciatus eſſet, prævalentibus ſuf- giis, morti adjudicatur: quam capi- amputatione, menſe Martio, Anno

1572.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

1572. intrepide adiit: vir ſane, qui ſe
functionibus ſuis, in Senatu, & legati
nibus Rhæticis ac Volturenenſibus, (u
Vicarius, & ſecundo Capitaneus ac G
bernator fuit) magna cum laude geſſ
Multi proſcribuntur, & bonis pluri
mulctantur.

Necdum horum tumultuum fin
Anno enim ſequente 1573. Thuſciæ, o
pido fœderis Griſæi, à congregatis j
dicibus trium fœderum, electi C
ficiales Præfecturarum apud ſubdito
quod muneribus & precio eas adep
eſſent, mulctati fuere; majorque pa
iis privata. Aliquot etiam ex Rhætis,
ſubditis, in exilium miſere: mult
non exigua pecuniæ ſumma conden
navere.

Helvetii confœderati, his & ſuperi
ribus tumultibus, per Legatos ſuos, ſtr
nuam & fidelem operam, in comp
nendis & conciliandis animis, nav
vere. Tandem eorum opera, hoc e
dem anno, defervente jam populi fur
re, Curiæ in Triclinio Epiſcopatus, jud
cium aliud, ex trium fœderum aſſeſſ
ribus, conſtitutum: ubi aliqui ex jus-d
centibus Thuſciæ ante congregati
ob exceſſus, & proprii lucri ſtudium
caſtigati; plerique, Curiæ & Thuſci
ante, ut memoravimus, proſcripti
mulcta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

mulctati, auditis illorum defenſionibus & perſonalibus comparitionibus, patriæ,& priſtinis honoribus ac dignitatibus reſtituti fuere.

Vt tumultus & furioſus concurſus popularis impoſterum evitarentur, ſuaſu etiam Helvetiorum, ſanctio conſtituta fuit, hoc ipſo 1573. anno, trium fœderum ſigillis (unde *Tabulæ Trium ſigillorum vocatæ*) communita: Nempe, ut poſthac non armorum terrore; ſed placida juris forma, omnia decidantur. Si quis ergo in juriſdictione contra avitam libertatem patriæ aliquid commiſiſſe, aut molitus eſſe, aut quovis modo hujuſcemodi crimine contaminatus, deprehenſus fuerit, ab ejus juriſdictionis hominibus judicio præfectis, meritas pœnas recipiat. Si oſcitantia juriſdictionis pateat: fœdus, cui illa innumerata, rem, juris ſervata forma, aggrediatur: & hoc languente, trina tunc fœdera, ne malum creſcat, inultumque maneat, auctoritate ſua ſuprema, provideant. Si aliquis vero alterum injuria, proditæ patriæ libertatis, (frequentiſſima hæc tumultuantium cantilena eſt) aut alio quovis modo inſimulaverit; & in probatione defecerit: ex lege Talionis reus ipſe fiat.

Anno 1575. magni motus intra Enga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

dinos ſuperiores, qui infra & ſupra fontem Merulam ſunt, propter juriſdictionalia, aliaque inde dependentia, excrevere; ita ut fere ad arma deveniſſent: tandem vero Legati Gallici in Rhætia Helvetiorum, & trium fœderum interceſſione, & juridiea deciſione, controverſiæ deciſæ fuerunt.

Publicam novem annorum quietem in Rhætia denuo turbant machinationes Rinaldi Tectoni Mediolanenſis mercatoris; ſed ejus, qui foro ceſſerat. Hic, cum junctis ſibi duobus aliis ejusdem farinæ ſociis, Ioanne Ambroſio Rubiata, & Carolo Balcono, à Cardinale Carolo Borromęo, Archiepiſcopo Mediolani, & poſtea à Papa Paulo quinto anno 1610. menſe Novembri, canonizato, (ut fama conſtans erat) adjuti, conivente & aſſentiente Ducatus Mediolani Gubernatore, D. Carolo Taleav. de Aragona, Duce Terræ novæ &c. militem, qua poſſunt tecta ſilentii arte conſcribere incipiunt; & præſertim ſubditos ad defectionem, & conſpirationem ſi quos poſſint, ſolicitate ſatagunt: cujus cauſa Gleram, in Triumpilinis Lacus E... rii, veniens dictus Ioannes Ambroſius Rubiata, caſu ibidem invento Andr... Morono Sondrienſe, homine plebejo alioqui ſatis arguto, illi inſtitutú ſuum

aper

perit; & de Volturenenſibus aliquibus,
onſpirationis ſociis, gloriatur. Hic ma-
no quodam gaudio, propter religionis
ilicet Catholicæ propagationē, ſe effu-
m ſimulat: & ſuo, & aliorum Son-
rienſium amicorum ſuorum nomine,
actatui ſubſcribit. Mox amicis ſuis
ondrium ſcribit; ut rem totam Valliſ-
linæ Capitaneo, Rudolpho à Scha-
enſtein aperiant: ad quem, ne ſuſpi-
onem Rubiatæ moveret, ipſe ſcribere
on audebat. Hinc benigne à Rubiata,
m plurimis pollicitationibus, dimiſ-
s, Ioannem Enderlinum Morbenii, &
achimum à Iochberg Trahonæ, Præ-
res, ipſumque etiam Capitaneum
it, ac rem totam aperit, qui veloci
lamo Dominis ſuis omnia ſignificant.
atim ſubditi aliqui, de quibus Rubia-
ſermones habuerat, Vincentius Ma-
Quadrius, Vallis Cancellarius, Fa-
us Quadrius, ambo Pontenſes, & Io-
nes Baptiſta Torellus de Villa, una
m ipſo Morono, capiuntur. Torel-
, quem Moronus cum Rubiata col-
cutū fuiſſe aſſerebat, majoribus proin
diciis aggravatus, menſe Ianuario,
iriæ conſtituto judicio, acriter tor-
etur. In eadem civitate etiam cuſto-
e mandantur, Nicolaus Venoſta Gro-
nſis, Præpoſitus Curienſis, & Vin-

centius Quadrius, ibidem Canonicu
CancellariiVallis filius,qui etiam eode
tempore tortus fuit. Hi omnes tam
abſoluto proceſſu,ordineque judicii ſ
vato, indicia purgavere: nec infideli
tis aut criminis læſæMajeſtatis ullo m
do rei inventi, abſoluti fuere.

Menſe Novembri, Anno 1584. Ca
dinalis moritur. Illi nihiloſecius, Car
nalitæ pecuniæ nervis, ad exſtirpa
dam (uti vocabant) hæreſin, in Ital
finibus, deſtinatæ, aliquatenus corr
borati, in propoſito ſuo pergunt. Pr
poſitum autem erat: Vallemtelina
cum Comitatu Clavennæ deprędari;
ſi valerent, occupare, omniaque ad R
manæ ſedis obedientiam pertraher
Res vero aliquamdiu dilata fuit: qu
non ſatis inter Gubernatorem, & Ca
dinalem adhuc vita fruentem, de ſu
mo militię Duce exercitui proponend
conveniret: quem uterque ex ſuis h
bere volebat.

Mox, anno 1585. menſe Februari
milites aliquot confinibus Valliſteli
appropinquare incipiunt. Inſidiis it
que plane detectis; Rhæti undique
Clavennam & Volturenam, ſub ſign
ſuis militaribus, convolant. Fœdus G
ſæum, Gaudentium à Caſa nova, fœd
ris Præſidem; Cathedrale, Ioanne
Pa

Paverium, civitatis Curienſis Prætorem & Capitaneum; Decem-Iuriſdictionum, Florium Sprecherum, Equitem auratum, Davoſianæ regionis Capitaneum, patrem meum; ſummos belli duces elegerant. Gubernator Mediolani ſe noſtris Legatis excuſat: Rinaldum Tectonum cum ſociis, alio etiam prætextu, cum res minus proſpere ceſſiſſet, proſcribit: diligens interim perquiſitio, judicibus à Rhætis ad hoc delegatis, de conſpiratione aut colluſione apud ſubditos ſuos, inſtituta fuit, & certi articuli, quos Clavennates vocant, ab exercitu, circa Reipub. adminiſtrationem, maxime Valliſtelinę, (ut qui officium habuiſſet, eo in poſterum abſtineret) conditi.

Incepta à Tectono & ſociis perficere tentat, anno 1591. Comes Scipio Gambera, Brixienſis, patria patruelis ob cædem exul; ſpe magnorum præmiorum, Gubernationis nempe ipſius Vallis adipiſcendæ, allectus. Hic in Volturena ſe continens, quotidianis literis ſolicitabat, & ſolicitabatur ab Sfondrato, & aliis Cardinalibus, & Romanæ Eccleſiæ devotis Inquiſitoribus; qualis erat ille à Monte Sancto. Tractatus, mox exſequutioni mandandus, miro modo Volturenæ Officialibus, Ioanni Plantæ, Rhætii Domino, & Vallis Guberna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

bernatori; Herculi à Salicibus, Tiran
Prætori, in cujus juriſdictione Come
degebat, quique proinde primus in co
gnoſcendis inſidiis fuit; & Antonio
Sonvig, ejuſdem Vallis Vicario, & ma
leficiorum judici, (omnibus tribus poſt
modum, Anno 1603. auratæ militi
Equitibus creatis) innoteſcit. Capitu
primo Ioannes Maria Lazaronus Tira
nenſis, conſpirationis ſocius, & quo pr
ſuo ſecretario utebatur Comes: mo
ipſe Comes cuſtodiæ datur: aſſcitiſqu
trium Fœderum Præſidibus, aliiſque a
hoc deputatis, morti adjudicantur. Co
mes ipſe, gratia facta, menſe Auguſt
Tirani decollatus; alter vero, in quatuc
partes diſſectus fuit.

Anno 1603. ultima Ianuarii, Curia
ReformatioStatusReipublicæ (qui, pro
pter enormes præhenſationes, corrup
tiones & Practicas, admodum corrup
tus erat; præſertim in ambiendis Præf
cturis apud ſubditos) anno priore co
pta, fuit continuata; Summa rei eſ
ut, quemadmodum ante ſancitum fu
rat, omnis corruptela, in electione cu
juſque officii, Legationis, aut quocun
que alio nomine dici poſſet, ſub gravi
ſima pœna, vitaretur: Ex officiis & Præ
fecturis apud ſubditos, æqua diſtribu
tione, cuique Communitati ex quol
b

et fœdere, legitima ſua portio, obtin-
eret; ſervata tamen, in Cathedrali, ea
iſtributione, prout inter eos jamdu-
um conventum eſſet: Electio officia-
um non, ut ante, à Senatu trium Fœ-
erum, in Comitiis publicis, quovis
iennio celebratis, fieret; ſed ab ejus ju-
ſdictionis hominibus & populo, cui
cundum diſtributionem inſtitutam
ompeteret: ſelectis nempe quatuor ex
riſdictione aptioribus, qui provectio-
s eſſent ætatis, annum nempe viceſi-
um quintum exceſſiſſent; inter quos
rte deinde certaretur, ita ut, ſuper
uem ea ceciderit, officialis fiat. Qui
mel officio functus fuerit apud ſubdi-
s, in poſterum non amplius admit-
atur. Salarium quoque Officialium
iplo auctum fuit. Comitia poſthac
t alibi etiam innuimus) ſingulis an-
is celebrentur: & Syndicatorum, qui
d ſubditos ſingulis bienniis antea mit-
bantur, vices ſubeant Legati trium
œderum, in iiſdemque Comitiis: qui
iligentem adminiſtrationis rationem
b Officialibus exigant. Et alia præte-
a; quæ hic recenſere nimis longum
ret. Vt autem hæc obſerventur: Cen-
res eligantur, qui transgreſſores pro
eritis caſtigent. Ad puniendos maxi-
e exceſſus Officialium, (uti conſue-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

tum eſt ſubinde, poſt leges latas, ad ſumptuum compenſationem) Iudices trium Fœderum conveniant. Sic variam ibi cenſuram varii ſubjere.

Eodem anno 1603. D. Petrus Henriquez Azevedo, Comes Fontium, pro Rege Hiſpaniæ Ducatus Mediolani Gubernator, & Capitaneus generalis in Italia, Rhæticæ noſtræ genti (quæ ſe aliis quidem fœdere, ſuo autem Regi hactenus jungere nunquam voluit) infenſus, in ipſis confiniis Volturenæ, (neglectis pactis inter Franciſcum ſecundum, Mediolani Ducem, & Rhætos, anno 1531. initis, quibus cautum, ut Turris Oloniæ, cum Caſtro Muſſii, deſtruerentur; nec unquam in illis confiniis, in æternum aliud quicquam hoſtile erigeretur) loco eminenti, *Monteccio* proinde dicto, & quo Ioannes Iacobus Medicæus, Volturenam infeſtans, commode uſus fuerat, cum prope Turrim Oloniæ ſit, (ubi etiam munimentum minus, *Forticellum* dictum, fabricari hoc tempore idem Comes Fontium curavit, quo naves tranſeuntes ad conſignationem urgerentur) Caſtrum (propugnaculum ipſe vocabat,) Fuentes, nomine ſuo inſignitum, erexit. Diverſæ propterea Rhætorum & Helvetiorum ad eum legationes miſſæ, ut ab

inſt-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſtituto deſiſteret, nunquam obtine-
poterant. Rhætis ſe jugum impo-
ſſe, ipſe gloriatus eſt. Noſtri vero il-
l poſtea, ſepulturam Hiſpanorum,
aëris intemperiem, qua multitudo
rima præſidiariorum abſumpta eſſet,
cavere.
Anno ſequenti, omni commercio
blico & commeatu Rhæticæ genti,
m Ducatu Mediolani,(uti anno 1544.
ſt pugnam ad Ceriſolam apud Subal-
nos, Marchio Vaſtii, Gubernator Me-
olani, iratus, fecerat, quo Rhætos à
egis Galliæ amicitia avelleret: ſed cum
c parum illi curarent, decretum mox
um revocavit) interdixit: Cum au-
m neque hac via noſtros, ad accep-
ndas certas capitulationes, quæ tra-
abantur, pertrahere poſſet: etiam hoc
terdictum, quod Ducatui Mediolani
on parum incommodi afferebat, poſt
x menſes iterum ſublatum fuit.
Anno vero 1607. cum in confiniis
hætorum miles undique fere conſcri-
retur, (motus enim magni inter ſum-
um Pontificem & Venetos erant)
hæti noſtri, pro præſidio, ſex ſigna
mille & octingenti hi erant, ſelecti mi-
es) in ſubditorum Volturenæ & Cla-
ennæ tractum mittunt. Mox tamē mi-
tiæ nervus(pecuniā di o)deficit. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

fœderatorum certæ quidem erant ſu
petiæ, ſed admodum tardæ. Veneti i
terim, ex pacto fœderis, ſex cohor
Rhæticas, mille nimirum & octinge
tos milites, conſcribere volunt. Inde o
caſionem nacti, qui Capitulationes c
tas, cum Statu Mediolani Rhætis i
eundas, aliquamdiu jam, ſed irrito c
natu, tentaverant, populi concurſu e
citato, extrema quæque moliuntur.

Primi ergo illorum ſunt homines,
juriſdictione Bellofortenſi; qui nem
ab altero Caſtri Bellofortenſis latere
Vazium verſus, habitant. Hi, anno 161
Davoſii, judicio ſuper eis, à fœdere D
cem-Iuriſdictionum, in quo ſunt, inſ
tuto; propterea quod, contra tenore
tabularum fœderis ipſorum, inſci
& renuentibus cæteris juriſdictionibu
CapitulationesMediolanenſes iniiſſen
à fœderis communione ſuſpenſi fuere
Mox illos ſequuntur Coriovantii; ſt
tim Scanavicenſes; inde Quatuor P
gici. Et ſic undique emiſſis nuntiis, n
ceſſariam patriæ defenſionem præte
dentibus, contra adventantes Lotha
ringos, à Venetis conductos; (quorum
tamen nullus hac de re ex patria ſe mo
verat) omnes Rhætiæ juriſdictiones
præter Miſaucos, (qui, cum in confi
niis Inſubriæ eſſent, Legatos ſuos ha
bebant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ebant) erectis ſignis militaribus, ar-
nataque manu Curiam convenere. Hi
niris modis in Senatum quindecim vi-
orum, quod Concilium ſecretum vo-
abatur, non multo ante, pro ſecuriori
: ſecretiori Reipublicæ (quæ ob Fon-
ejum fortalitium, ſolicitataſque Me-
iolanenſes Capitulationes, admodum
urbabatur) adminiſtratione, & qui-
em conſentiente populo, ad tempus,
nſtitutum, fuit debacchatũ. Hos quin-
ecim, vox populi erat, Principibus con-
œderatis tranſitum itinerum, in certa
nenſura, uti addebant, longitudinis &
atitudinis, vendidiſſe.

Congregato Conſilio Curiæ: potio-
ibus ſuffragiis, (multis tamẽ etiam fœ-
era in omnibus, rata volentibus) ſta-
uunt: Principibus cõfœderatis ſe tran-
itum nullum, per ſuas regiones, con-
edere velle, eo quod in propoſitione
rticulorum fœderalium, non fuerit
lena ejus rei coram populo facta men-
io: & proinde hanc fœderum modera-
ionem quandam vocabant: cujus mo-
imentum, una cum aliis non inutili-
us conſtitutionibus, colorem & fucum
negotio addentibus, publicis obſigna-
is literis, poſteritati commendaturi
ſſent.

Georgius Belinus à Belloforti, Cæſareæ
Majeſtatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Majeſtatis &c. Conſiliarius, & Caſ
Caſtrenſis Præfectus, tunc Curiæ re
dens, una cum Capitaneo Caſparo B
ſelga, apud Supraſaxenſes quondã Pr
fecto, & aliis nonnullis, cuſtodię dantu
Helvetii interim ſuos Legatos, ad ſeda
dos animos, & res amice componen
das, mittunt; ſed nihil efficiunt: imo f
ria agitati aliqui, contumelioſis verb
eos inceſſere non verecundantur. Iud
cium ſtatim (uti moris ſemper fuit) in
ſtituitur, & ſatellitio magno ſtipatu
cæteri domum redeunt.

Ioannem Gulerum à Veineck, Equ
tem Auratum, & Pręſidiariorum in Va
letelina & Clavenna Archiſtrategum
(quo juris fundamento, illosmet igno
rare puto) cum bonorum publicatione
perpetuo proſcribunt. Sic & alios quar
plurimos Rhætiæ magnates, qui cur
Gulero, populi furori cedentes, ad vic
nos Helvetios ſe contulerant, tumu
tuoſiſſimo proceſſu, maxima pecuni
ſumma condemnant, honoribuſque (u
ajebant) & dignitatibus privant.

Supererant adhuc (uti diximus) mu
ti boni viri, quibus illa fœderibus dero
gans ſanctio, & inauditus hic proceden
di modus, diſplicebat. horum animo
erigebat adventus aliorum generoſorũ
ex præſidio Valliſtelinæ & Clavennæ
qu

i illa tamen loca, honeſto præſidio, &
llis conſtructis, munita reliquerant.
que communicatis conſiliis, erectiſq;
rum vexillis forti & intrepida manu
riam repetunt: Literas illas Modera-
nis fœderum & aliorum, in fruſta
ciſſas, abolent: Conſtitutiones alias
neſtas, & fœderum confirmatorias,
gunt.

GeorgiusBelinus à Belloforti, & Caſ.
r Baſelga, adhuc cuſtoditi, gravi tor-
æ examini & quæſtioni ſubjiciuntur:
ox etiam pręcipue ob pecunias & mu-
ra à MiniſtrisHiſpaniæ Regis accepta,
orti, per capitis obtruncationem, ad-
licantur. Tumultuaria admodum
it exſecutio: quam tamen illi intrepi-
& pie adiere.

Alius etiam judicii locus, oppidum
ntium nominatur. Otioſi interim
riæ, præter morem, erant judices ve-
res, cum ſuo ſatellitio. Quid igitur fit?
ivoſii jam menſe Iulio celebrabantur
dinaria Comitia, rationibus ab Of-
ialibus exigendis, & ſubditorum ap-
llationibus & gravaminibus audien-
, deſtinata. Mittunt ergo illi, ex ſa-
litibus ſuis, circiter quadraginta: qui
t aliquid, quod agerent, haberent)
anciſcumParavicinum Volturenũ ca-
ivum faciunt. Davoſiani vero, cum
judicii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

judicii locus, pluribus Communitat
ſuffragiis, denuo, in his ipſis Comi
Ilantii nominatus eſſet, & Curiæ c
gregatis poteſtas ulterius procedēdi ſ
lata; Helvetios etiam, ut amicabiles
poſitores, (ſalvis ſemper privilegiis
juribus patriæ libertatis) audire velle
eundem captivum eis, & arma, dum
curi in hoſpitio comeſſantur, Duce
anne Sprechero, fratre meo, Vicaria
munere apud Volturenos modo funć
viro intrepido, eripiunt; ipſumque,
nec ulterius in Communitatibus deli
raretur, cuſtodiunt: vicinis juriſdićt
nibus, ipſi & judicio Curiæ, facti ſui ca
ſam, amico ſcripto indicant. Vacua a
tem, totaque irata hæc turba, Curia
diverſis itineribus, ubique populun
dira quæque contra Davoſianos ev
mens, concitando, redit: mox ultu
ut ajebant, injuriam. Iudices cum cuſt
dibus ſuis, aſſcitis etiam multis ex civ
bus Curienſibus, Quatuor Pagicis,
toto Decem-Iuriſdictionū fœdere, (pr
terquam ex dominio Majęvillano; un
quadraginta tantum, deferveſcente ja
tumultu, bono & ſedato animo adve
tabant) Davoſium, ſub noctem, arm
ta manu veniunt. Davoſiani, claſſic
& ſigno per totam ſuam juriſdictione
dato, ſubito exciti, in curia ſua, loc
pr

o more regionis amplo,& ad reſiſten-
m apto,trabibus & ſaxis undiq; com-
ortatis, quo valent modo, ſe commu-
unt: turri etiam templi, & aliis con-
guis curiæ ædibus, ſcloppetarios ali-
ot imponunt.

Poſtero die à prandio (cum animi vi-
 magis incaluiſſent) cõſilium ineunt:
ox ad curiam veniunt, & literas Cu-
e ultimo conceptas, Confirmatorias
mpe fœderum, quarum exemplar,
od erat fœderis Decem-Iuriſdictionũ,
nes alias ſcripturas Davoſii, de con-
etudine & jure, aſſervabatur, una cum
is rebus,& privilegiis, quorum cuſto-
a ad illos minimè ſpectabat, ingenti
cito clamore,& minis, expetunt. Da-
ſiani literas ex curia, per Cancella-
m ſuum, eis prælegere conſentiunt.
x jam lectio cœpta erat: cum totis
ribus, & ſummo armorum impetu,
res curię infringere tentant. Davoſia-
intrepide vim repellere parant. Sin-
lari autem dexteritate & fortitudine,
pitanei Florii Sprecheri, Equitis au-
ti, Davoſianorum tunc Præſidis, pa-
ntis mei colendi, atque etiam D. Præ-
lis, Salomonis Buolii, (quos illi om-
s, etſi exacerbatiſſimis animis eſſent,
opter canitiem & ſinceritatem, vene-
bantur) res aliquantulũ ſedata fuit,&
ab

ab armis diſceſſum. Re infecta ergo (I[...]voſiani enim ipſi captivum Curiam [...]duxerunt) domum illi remeant.

Mox in pleriſque locis, alii jus[...]centes à Communitatibus, loco pr[...]rum, eliguntur: armata & ſęviens cu[...]dum cohors tollitur. Iſti ergo, Ila[...] congregati, & potiore populi voto, C[...]riæ per tumultum condemnatos, & [...]ſentes à patriis laribus, in integrum [...]ſtituũt; ac de novo, libero acceſſu om[...]bus per fidem publicam dato, audiun[...] Tum Gulerus, cum aliis præclaris vir[...] qui populi furori prius ceſſerant, pri[...]nis honoribus ac dignitatibus ſunt re[...]tuti: quos nihiloſecius, ad ingentes [...]penſas diſſolvendas, non exiguam pec[...]niæ ſummam contribuere oportuit.

Alii, (ſive Communitates, ſive priv[...]ti eſſent) qui, contra potiora trium F[...]derum vota, Capitulationes Mediol[...]nenſes inierant, haud parvo expen[...]rum diſcrimine mulctati fuere: aliqui [...] exilium acti: aliqui honoribus & dig[...]tatibus privati; quibus tamen ſucce[...] temporis, venia & indulgentia data e[...] Atque ita ſeditio, cum præterlaben[...] anno, detumeſcit.

Hiſtoriam hanc Rhæticam, ſeptẽ a[...]norum proximorum, ſequentibus ve[...]ſiculis comprehenſam, apponere libe[...]

Fœde[...]

Fœderi junguntur: conſurgunt mœnia: fruſtra
Tentatur cum Fonte reconciliatio; miles
Præſidio Valli datur. Expetiere cohortes
Rhæteas Veneti. Hinc Hiſpanica factio ſigna
Excitat; & coëunt furioſa mente coloni.
Belinus capitur: franguntur fœdera. vexat
Hinc cenſura patres. Fugere malique bonique.
Ruſtica turba redit. tunc vires fracta reſumunt
Fœdera. cum ſocio medius cadit enſe Belinus.
Rhætia tota fremit: Magnatibus ultima quæq;
Intentat vulgus. Mutatur mox locus & mens:
Juſque datum eſt alibi. Redeuntque bonique malique:
Mulctanturque ſimul, magno haud diſcrimine, cuncti.
Plebs luit impenſas, pretiumque ob ſtulta reportat
Facta ſuum. Inficiare, malum hoc generale fuiſſe?

Numerale Diſtichon.

ConsVrgVnt VeXILL*a, tr*VC*e & Ca*DI*t enſe* BeLI*n*V*s:*
*ffVgIVnt proceres: Rhæt*I*a tota f*V*r*I*t.*

Aliud.

*ſtICa t*V*rba f*V*r*I*t: Magnates Rhæt*I*a pel*lI*t.*
*poſ*VI*tq*V*e enſ*I *t*V*n*C CoLL*a* BeLI*n*V*s a*V*aro.*

Anno
DeM*ent*I*æ R*Vſ*t*IC*æ.*

nno 1612. in Comitiis publicis Curiæ
itis, Ordo Ieſuitarum, qùi in parti-
Volturenæ & Clavennæ nidum fi-
e volebant, (uti jam ante, anno 1561.
ſtitutum, & anno 1600. reiteratum
fiat) in perpetuum proſcriptus eſt;
ta ullam libertatis religionis Catho-

licæ, cum Miſſæ exercitio, derogatio-
nem: tantum ne ſtatus politicus turba-
retur. Et mihi quidē, tunc optionis mu-
nere apud ſubditos Transalpinos fun-
genti, una cum Officialibus Rhætis ibi-
dem, provincia exſecutionis data fuit.

LIBER SEPTIMVS.

CVM Pontificatum Martinu
Quintus, Imperium Roma
num Sigiſmundus Auguſtus
& Epiſcopatum Curienſem
Ioannes Abundius Naſo, regerent: fœ
dus Griſæum initium ſuum ſumpſit. I
regione ejuſdem Fœderis, rerum tun
potiebantur Petrus Pultingerus, Abba
Diſertinenſis; Ioannes Henricus & V
dericus Bruni, Barones à Rhætio; Ioa
nes à Sacco, natus Comes Miſauci; H
go Rudolphus, & Henricus, Comites
Verdenberg.

Status plebis ſubjectiſſimæ calamit
ſus & miſerandus erat. Domini pleriq
juvenes, venationibus, aucupiis, & al
libidinoſis exercitiis dediti erant. Præf
cti, & Conſiliarii non niſi deglubend
gregi ſtudebant, ſi quas ædes, prata, a
menta, aut alia ruſtici haberent, qu
præfectis placerent, injuria aut vi eis
ripiebantur: &, quod atrociſſimum er
uxor

ores in conſpectu maritorum, filiæ in
æſentia patrum, funibus alligatorum,
olabantur: eſum cum ſuibus & galli-
ſumere cogebantur. Hæc lamenta-
ia ſi ad Dynaſtas deferrentur: ipſo-
n alii in eodem luto hærebant; alii
da alioquin aure præteribant. Petu-
tia autem Præfectorum Henrici Co-
tis Verdenbergici cæteros anteibat.
c ſolum ſe intra cancellos ſuæ juris-
tionis quiſque continebat: ſed etiam
dam ex alterius juriſdictione abige-
. Sic etiam ab Epiſcopatus Curienſis
minibus multa iniqua perpetraban-
: ut ne quidem ab uno ad alium lo-
n, ob raptores, tutus acceſſus eſ-
Nullus enim facilè, qui jus pro-
e diceret aut adminiſtraret, inve-
batur.

Provectiores itaque aliqui ex Com-
nitatibus, memores adhuc antiquæ
rtatis, & exemplo vicinorum Helve-
um erecti, aliquoties nocturno tem-
e, (ſummoperè enim actus eorum
ervabantur à tyrannis; quorum ani-
s nunquam eſt tranquillus) in ſylva,
a pagum Tronum conveniebant,
ſilium captantes, de ſecuriore ſtatu
iſcendo, tyrannicoque impetu &
entia per legitimos modos refræ-
dis. Vnanimis itaque votis delibe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

rant (ut qui non ſolum Magiſtrat
quantumvis improbo,obediendum; t
eundem quoque officii admonendum
eſſe,ex divinis oraculis accepiſſent) D
naſtas ipſos quemque in ſua juriſdicti
ne, per Deputatos, ætate & canitie, g
ſæoque amictu, venerandos , iterum i
terpellare. Illi, officio diligenter func
injurias ac vim Præfectorum minut
enarrare;ſimul etiam,quę à vicinis no
nullis prædatoribus paterentur , adju
gere : obnixe à Dominis petentes,ut l
calamitatibus & oppreſſionibus tyra
nicis,unione inita, provideant; judic
certamque juris & juſtitię adminiſtra
dæ formam conſtituant, paratum vic
ſim animum ſuum, ad mutuum au
lium,libere aperientes.

Abbas itaque Diſertinenſis, vir piet
te, doctrina & probitate conſpicuus,
ibidem ex bona familia natus, (quæ
iam antehac vim & injuſtitiã paſſa er
libens annuit ; negotium promovet,
juvenibus Baronibus Rhætii, ſibi à t
multu timentibus,perſuadet.His inte
cum Epiſcopatu Curienſi varia diffid
fuerant, ut etiam ad apertum bellum
(uti libro tertio diximus) res devener
quæ nec dum ſopita erat.

Ioannes,Miſauci Comes,etſi Philip
Mariæ, Mediolani Duci reconciliat

vide

ſideretur, eumq; in fœdere exciperet: tamen nec ab eo, nec ab Helvetiis, quibus Biltionam vendiderat, firmã ſibi amicitiam promittere poterat: Epiſcopo Curienſi autem, & Henrico Verdenbergico, infenſiſſimus erat. Subditi inſuper à Caſtellanis preſſi, conſtantiſſime inſtabant. Miſaucinam autem Vallem ille ſibi reſervabat, horum ope refrænandam: quæ poſtea anno 1496. ſub Ioan. Iacobo Trivultio, in fœdus etiam recepta fuit.
Hugoni Comiti Verdenbergenſi, cum cognato Henrico, non uſque bene conveniebat, proinde & ipſe licet invitus, votis ſubditorum annuit. Henricus autem, Comes Verdenbergæ, nihil niſi vinctam & minas ſpirans, & ab Epiſcopo Curienſi, aliiſque libertatis avitæ inimicis, inſtigatus, fœdus & omnem animorum conjunctionem reſpuit; imo durius adhuc ſubditos tractat.
Medio itaque menſe Martio, Anno 1424. Troni, ſub arbore Tilia, ubi ſacellum Sanctæ Annæ eſt, in nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, fœdus perpetuum, decennio quoque renovandum, ſancitum, ac decem articulis comprehenſum eſt. quorum præcipui ſunt: ut mutuus & individuus amor, auxilium, liberumque commercium vigeat; itinera à prædatoribus tuta
 reddan-
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

reddantur; uniuſcujuſque jurium & pri-vilegiorum publica, privataque defenſi[o] ineatur; nemo, niſi communi conſilio in fœdus recipiatur; æqua manubia-rum, juſto bello acquiſitarum, diviſi[o] fiat; formaque juris, in controverſiis de-cidendis, certa præſcribatur. Locus Con-gregationum ordinariarum fœderis Tronum ſtatuitur.

Fœdus hoc ingreſſi ſunt; prædict[us] Petrus Pultingerus, Abbas Diſertinen-ſis, cum Diſertinenſi & Vortienſi juri-dictione; Ioannes Henricus & Vlder[i]-cus Brunii, fratres, Domini à Rhætio cum ſuis juriſdictionibus, Rhætienſi, Su-perſaxenſi, Stuſſavia & Tenna; Com[es] Ioannes à Sacco, natus è Miſauco, & ej[us] juriſdictiones, Ilantium nempe opp[i]-dum, & Fovea tota, Vallis Leguntin[a], Vallis Sancti Petri, & Flemium; Hu[go] Comes à Verdenberg, & ejus juriſdicti[o]-nes, Trimontium altum, cum Tamini[s], Leuvenberg, & Schlevenio; Liberi [de] Laaxio, qui ſub Rodolpho, Ioannis fili[o] Comite à Verdenberg, erant; ex He[n]-rici Verdenbergici Comitis juriſdicti[o]-nibus, domino non conſentiente, M[i]-niſtralis & Communitas in Valle Rhe[ni] Sexamnio, Thuſcienſi, Montana & C[a]-pinenſi juriſdictione; omnes pro ſe ipſ[is] & hæredibus, ac ſucceſſoribus ſuis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Abbas reſervavit in fœdere, Vranios, itios, & Subſylvanos Helvetios: Doini à Rhætio, & Ioannes Miſauci Co-es, DominumMediolani, & quæ ſuum norem & juramenta concernerent, te hoc fœdus præſtita.

Henricus Verdenbergicus interim, xilio Epiſcopi Curienſis & aliorum, à ntifice Romano, & Imperatore Simundo, excommunicationẽ, ac proiptionem contra ſubditos ſuos, tanam rebelles obtinet: quæ duo fulmi-, eadem die, populo denuntiantur & imantur, ſed cum neque ſic eos derere atque ab inita unione ſegregare ſſet; illique caſtra ac loca ſua, ab ipſius ſtellanis derelicta, communirẽt, cum unćto ſibi Henrico Barone à Rhæ-, (nam Barones etiam fœderis initi, ceu fræno aliquo cohibiti, pro libigraſſari in ſubditos non poſſent, pœuerat) de opprimendo populo conat; nomine conjurationi huic, Nigra, (teſſeras enim nigri coloris habet) indito.

Anno itaque 1450. Comes Henricus amnienſes opprimere ſtatuit; apud s munitiſſimum caſtrum Berenburg : miſſo, ex Comitatu Sarunetum, nne à Rechberg, duce ſuo, cum inćtiſſimis copiis, per montem Gon-

gelium. Hæ nocturno tempore, p
Tamminium & Rhætienſem, Mont
namque juriſdictionem ſummo ſilent
tranſeunt. Baro Rhætii Henricus, or
nium conſcius, ſubditis ſuis dicit;
ne ſi quid ſtrepitus audirent, proin
moverentur: ſe enim, cum aliquib
Nobilibus, venationi indulgere vel
Cum ſic jam in Sexamnienſem tractu
veniſſent: vias ubique, in ſtrictiſſim
oſtiis, Viamalæ, & alibi, obſident; ne
quis auxilio Sexamnienſibus eſſe poſſe
inde ſe ad caſtrum Berenburg conferi
inſidiiſque ſtructis illud occupare te
tant. ſed in actu ipſo produntur, & ſt
tim ad arma undique conclamatur.

Sexamnienſes Confœderatis, celer
mo curſu, per Stuſſaviam, ubi iter ape
tum erat, nuntium mittunt: hi, p
eandem viam, cæteris omnibus pr
cluſis, intrepida manu adſunt; & co
junctis viribus, Rechenbergicum exe
citum trepidantem cædunt, & fugar
è quo multi verſus Vallem-Rheni ſal
tem quærunt; ibique ab incolis truc
dantur. Berenburgum itaque illi & i
nera liberant, & ſtatim recta via Rh
tium tendunt: Henricum doli conſciu
ex improviſo capiunt; & Valenda
num deducunt: jamque communi jud
cio, uti fœdifragum & proditorem, c

pi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

itis damnant. Carnificem, ab eo veniam petentem, viciſſim captivus (cum præpinguis eſſet) orat, ut uno ictu ſibi caput amputet. Ille agilitatem ſuam oſtentãs, gladio ſemiſtricto capillum, lenioris habitu, in illum impellit & diſſecat: Baro totus horrens & oſcitans, à ſervo ſuo ſalutare conſilium accipit: ut nempe militibus, in mortis ſolatium, prandium parari jubeat, Cerere & Baccho maxime ditatum, id quod ſtatim exſecutioni mãdatur. Exhilaratus jam militum animus erat: cum interim ille familiaris, de menſa in menſam, illos benignis verbis interpellat; & culpam Baronis juvenili furore agitati, qua ratione poteſt, excuſat; ac pro illius redemptione ſollicitat. Animi leonum, naturam agnorum (quam multis vinum tribuit) induunt; & vocibus elatis vitam Baroni condonant; qui coram eis ſemimortuus adductus, & in genua prolapſus, ſupplices gratias agit: fœdamque illam & atram conjurationem abnegat ac deteſtatur.

Henricus Verdenbergicus, ſpe omni ex ſiniſtro eventu fruſtratus, fatis mox cedit. Hujus ergo filius Georgius, poſtmodum jura ſua, in Thuſcienſi, Montana, Cepinenſi, Sexamnienſi, & Vatienſi ſuperiore juriſdictione,

Epiſcopo Curienſi, vendit: Vallem-Rhenanam & Stuſſaviam (hanc à Dominis Rhætii acquiſiverat) Ioanni Iacobo Trivultio cedit: ipſe tantummodò Orten-ſteinum retinet.

Correcto ita per fœdus Reipublicæ ſtatu; juris publici adminiſtrandi forma certa, communi conſenſu ſancitur, & articulis quibuſdam comprehenditur. Inde nomen, Literæ Articulorum (*Artickelbrief.*) Caput & Præſes fœderis, quem judicem Provincialem (*Landtrichter*) vocant, eligitur. Hujus autem electio hodierno tempore ita fit. In feſto Georgii, Oratores totius fœderis, triginta nempe duo (computato etiam Abbate Diſertino, Domino Rhætii, & electo, quem illi Caput vocant, quique nomine Communitatum, Comitibus de Miſauco initi fœderis tempore parentium, comparet) Troni congregantur: judice Provinciali ſuperioris anni his adjuncto. Primo anno Abbas Diſertinenſis, ex juriſdictione Diſertina, tres plerumque, raro plures, nominat. Altero anno, Dominus Rhætii, ex juriſdictionibus, Rhætienſi, Vortienſi, & Supraſaxienſi, totidem eodem modo nominat. Tertio vero, juriſdictiones ipſæ, Leguntina, Fovenſis, & Flemiana, certo inter ſe ordine, ut Flemiani quintam

partem;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

artem; cæteræ duæ æqualem portionem habeant, Vnum eligunt, qui loco omitum à Miſauco, (quibus Epiſcopais Curienſis ſucceſſerat; à quo tamen æ pecunia ſe redemere (ut prædicti ſuis anis fecerant, ex dictis juriſdictionibus iquem nominet. Et hi ſunt tres antiqui ominatus, ex quorum juriſdictionibus dices Provinciales eſſe oportet. His ita o loco & ordine propoſitis, ſuffragia ratorum à judice Provinciali ſuperio: anni, colliguntur, & potioribus agir. Quod ſi quis ex Oratoribus conegatis nominatur, ſuffragari prohitur. Paribus autem votis exſiſtentibus æſes concludit. Magiſtratus Præſidis nuus eſt. Ab eiſdem Legatis, deinde ancellarius, & Apparitor fœderis eligi lent; appellationeſque totius fœderis diuntur; ac controverſiæ dirimunr.

Fœderis totius Conventus magni octo nt: Iuriſdictiones autem minores vinti duæ; tot enim Miniſtrales numentur. Ordinem in Comitiis publicis ium fœderum, quoad præminentiam, nc ſervant: Diſertinum, Vallis Legunna, Fovea, Flemium, Vurtium, Rhætiū, perſaxum fœderis Griſæi, Laaxium llis-Rheni, Sexamnium, Thuſcia, ontana, Sclevenium, altum Trinum

ſeu

ſeu Trimontium, Taminium, Vallis San
ĉti Petri, Stuſſavia, Cepina, Tenna, Mi
ſaucum, Rogoretum, & Calanca.

Nos jam, ſitus ratione, ſingulas bre
viſſime deſcribemus.

Diſertinum, à Cœnobio ibidem, in
deſerto loco fundatum, nomen adepti
eſt: de cujus principio & fundationi
hæc accepimus.

Temporibus Dagoberti, Francorum
Regis, Columbanus, vir pientiſſimus
natione (ut creditur) Hybernus, Chri-
ſtianæ fidei propagandæ, Hyberniam
cum multis diſcipulis reliquit; & in
Burgundia, poſtquam diu in Gallia com-
moratus fuiſſet, monaſterium Luxo-
vium fundavit. Relicto ibidem Euſta-
ſio diſcipulo pro Abbate, in Helve-
tiam venit: ubi Sanctum Gallum diſci-
pulum quoque reliquit; Poſtea, per Rhę-
tiam, in Italiam profectus, & ab Agilul-
pho Longobardorum Rege adiutus,
Cœnobium Bobii fundavit. In Lepon-
tiis autem, apud Vrſellanos, Anno
614. reliquit diſcipulum Sigiſbertum,
ſolitariæ vitæ deditum. Ab Vrſellanis
ſuperato monte Criſpalta, ad Ætua-
tios venit: ibique in loco ſylveſtri, &
maxime tunc opaco, proinde Diſerti-
na dicto, cellulam ſibi quoquo mo-
do parat. Mox à populo circumvicino,
ob vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

vitæ ſanctimoniam viſitatur; &
ctatores atque diſcipulos alios nactus
: inter quos conſpicuus erat Placidus,
in regionibus clara familia natus, vir
rtis, & vitioru acerrimus reprehenſor.
Erat Rhætiæ tunc Præſes, Victor
omes, homo tyrannicus, injuſtitiæ, li-
dini, omnique vitiorum generi dedi-
s. hunc Placidus, tanquam alter Ba-
iſta Herodem, ad pœnitentiam voca-
t. mortem itaque ei minatur tyran-
is. cujus iram ut effugeret Placidus;
r ad Sanctum Sigiſbertum Præcepto-
n parat: ſed à ſatellitibus Victoris
ptus, decollatur. Caput, (uti Sanctus
udentius Caſatii in Prægallia) velo
ulieris ſibi obviam factæ involutum,
Sigiſbertum, truncus ipſe, (ut anti-
itates Monaſterii tradunt) defert;
que humatur: ubi templum in ejus
norem erectum, & à multis Impe-
toribus ac Principibus, etiam Tello-
Epiſcopo Curienſi, prædicti Victoris
anni filio, (quum Victor, poſt faci-
s in Placidum perpetratum, de Ponte
Rhenum decidens, miſere, juſto Dei
dicio, periiſſet) ditatum fuit.
Abbatia eſt Ordinis Sancti Benedi-
: cujus primus Abbas Sanctus Sigis-
rtus, uti fundator, numeratur. Reli-
orum catalogũ, prout habere potui-
mus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

mus, (multa enim monumenta hujus Cœnobii, igne abſumpta periere) nud ... aſcribemus. Adelgundus ſeu Adelgot ... tus: Vldaricus, anno 1048. Valtherus, 1140. Hugo, 1180. Albertus, 1207. Rudolhus à Rychenſtein, 1283. Doricus Baro ab Attinghauſen, 1304. Iacobus ... Buchorn, 1314. Conradus; Vilhelmus, 1321. Martinus à Saxo; Ioannes, 137... Conradus, 1393. Petrus à Pultingâ, 1404. Nicolaus à Marmore, 1456. Ioannes ... Schneck, 1472. Ioannes Brugger, 1497. Andreas de Falera, 1510. Martinus Vinckler, 1526. Ioſias Kreien de Raſeino, 153... Leonhardus Fierer, 1536. Paulus Nicolaus, 1551. Chriſtianus à Caſtelberg, 1567. Nicolaus Dironus de Trono, 1584. Iacobus Bundius de ſummo Vico, 1593. Sebaſtianus à Caſtelberg, de Diſertino, 1614.

Inter alia vetera privilegia hujus Cœnobii legitur Inſtrumentum: in quo Anno 940. Otho primus Imperator donavit monaſterio Diſertinenſi in Ætuatiis, Villam Pfaffinghoven, in Ducatu Allemanniæ, & in Comitatu Hattoni Comitis, cum decimis & juribus omnibus ad illam pertinentibus: item Curt... Amedes, in provincia Rhætiæ Curienſi, in Comitatu Adelberti Comitis, cum ſuis juribus & pertinentiis.

Abba...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

bbas privilegia ſua, in electione Iudicis ovincialis, uti diximus, atque etiam in iſdictionibus Diſertinenſi & Vortien- ut audiemus, retinet: præterea jus cu- ndæ monetæ habet. Apud proximos ſellanos certis juribus & immunitati- s utitur. Miniſtralis ibidem electus, batem accedere; ab eo officii exer- ndi jus recipere; & in ſignum ejuſ- m, Abbati chirothecas albas offerre, etur.

Vrſellani, anno 1410. perpetuo juris unicipalis vinculo, cum Vraniis ſe cō- xere, cœnobio Diſertinenſi jura ſua ervantes.

Iuriſdictio in quatuor (ut vocant) rtes dividi ſolet:

1. Diſertinum; ubi Cœnobium, quò uli ſpectant: Sanctus Ioannes, Sen- um, Saxum, Brulſum: ubi caſtrum ſdem nominis, & in proximo eodem ctu Caſtrum Rigiſium, fuit.

2. Vallis Ætuatia: ab Ætuatiis popu- , hujus regionis antiquiſſimis incolis, uorum Strabo lib. 4. meminit; & qui ſtea corruptè Tuveraſci dicti ſunt) men habet. Fuit ibi Caſtrum Pult- nga, & Viciniæ, Sylva, Sanctus Iaco- s, S. Vigilius, Cumanilſum, & Cimun- m, (*ſummum montis*) ubi Rheni an- ioris nobiliſſimi fluminis, in monte Criſpalta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Criſpalta, origo eſt, prope ſummas al-
pes, ſive montem Gotthardum & V[
ſariam; quam ab altero latere Bico-
nus, ſeu Furca mons claudit; aſſurgen-
te in medio ſupra omnes Gotthardo.
Ex Bicorno Rhodanus oritur; & e
Grimſelio, Bicorni parte, Arula, quę me-
diam Helvetiam ſecat. Et ſane inter tri
horum clariſſimorum fluminum fon-
tes, vix 20000. paſſuum intervallum eſt.
Inter Arulam, Rhenumque ex capite
Gotthardi, Vrſæ ſcaturigo eſt: & ex op-
poſito, Italiam verſus, Ticini. Atque it
hæc quinque flumina, pentagoni in mo-
dum, ad diverſas Mundi plagas diffun-
duntur. In Valle Ætuatia, multa cryſta-
la effodiuntur: & ibidem in ſylva, Sei[
vocata, ſigna ſalis in lapidibus apparent
qui facile excoquuntur.

3. Brigelia parœcia, cum Darpagauſ[
Daniſio, & Vallis Medela. Huc ſpectan[
viculi: Curallia & Platta. Trita hic vi[
eſt, per Lucumonem montem, (hic no-
men accepit à Lucumone Thuſco, qu[
cum Rhæto in hæc advenit loca) ſive S.
Barnabæ, ut hodie vocãt, in proximam
Vallem Pleniam, ſeu Breuniam. Ex eod[
monte, qui Adulę membrum eſt, Rhen[
tertium fontem, quem mediũ vocan[
aliqui aſſignant: qui ſe, prope ponten[
Diſertinum, cum anteriori jungit.

4. Tro

4. Tronum; locus ob congregatio-
es fœderis celebris. Ibi prope Caſtro-
um Creſtatiæ & Fryberg rudera cer-
ntur. Illi annumerãtur hi pagi: Sum-
us vicus, (ubi caſtrum Altum-Balco-
um fuit) Cingiacum, (*Rinckenberg*)
bi caſtrum ejuſdem nominis & aliud,
rſellum dictum, ſtetit: eodem loco
dinæ etiam argenti & cupri feraces
it) Compallium, Tironum, &
rruella.
Senatus major, Diſertini ex 40. viris,
inſuper Miniſtrali conſtat. hi etiam
n conventualibus, ad electionem Ab-
tis concurrunt: & Criminales cauſas
miniſtrant. In civilibus & matrimo-
dlibus, quindecim ex his jus dicunt:
matrimonialibus tamen, (uti per to-
n Rhætiam) ſuos Eccleſiaſticos con-
ere ſolent. Dimidia mulctarum pars
bati cedit: altera Communitati, per
ab Hugone Comite à Verdenberg
uiſitum; qui emptionis contractus,
Ruperto Romanorum Imperatore,
delbergæ, Anno 1408. approbatus &
firmatus fuit: detractis ſemper prius
enſis judiciariis.
ecundum conventum magnum,
one ſitus, Vurtium, Supraſaxum, &
ixium, conſtituunt.
artiũ (*Valtenſpurg*) ad ſiniſtrã Rhenĩ

T ripam

ripam poſitum eſt. Quatuor ejus præci
puæ Viciniæ. I. Vurtium ipſum ; ub
propè in parvo circuitu caſtra fuere
Mons Sancti Georgii, Vogelſberg, Gru
fels, & Cropfenſtein. Supra Vurtium
in ſtatione alpeſtri, Balneum frigidum
eſt: cujus aquæ tanta frigiditas, ut nem
per ſexageſimam horæ partem, in e
manere, multi ne quidem ingredi po
ſint ; lippientibus & ſurdis maximè
conducere dicitur. Via ibi trita, pe
montem, ad vicinos Glaronenſes e
2. Ruenium, cum Bingiano. 3. And
ſtum. 4. Septum, ubi arcis Fridberg v
ſtigia cernuntur: & Schlans, ubi arx eju
dem nominis fuit.

Abbas Diſertinenſis, præminentias,
commutatione cum Baronibus Rhæti
quibus jura ſua in Pago Amedes ceſſi
adeptus eſt. In electione Miniſtralis, A
bas quatuor ex conſilio proponit,
quibus populus unum ſeligit. Crimin
lia à 25. (quatuor enim adjunctos à pr
ximis Diſertinenſibus habent) admin
ſtrantur.

Civilium & Matrimonialium judicii
tredecim exercent. Mulctæ detract
expenſis, Abbati cedunt: expenſas,
bona perſonæ, contra quam crimina
ter proceditur, deficiant, ipſe Abbas ſo
vere tenetur: (ita in Rhætia, ubi Dom
n

is aliquis præminentias habet, recepti
ris eſt.) Quæ feſtalia, incidua & paſcua
aque hujuſmodi concernunt, à Com-
unitate (ut in aliis locis) imponuntur
exiguntur. Certas etiam conditiones
pacta, anno 1479. Ioannes Abbas cum
mmunitate iniit; quæ utrinque ob-
vantur.

Superſaxum, (*Vberſax*) in montis fri-
iore tractu jacet: ædes etiam hinc in-
idiſſitæ. Quatuor Vicinias habet, à
ione ſitus templi nominatas: 1. Ex-
ior; ubi caſtrum Moreck dirutum.
nterior; ubi exciſæ arces, Saxenſtein,
Heidenberg. 3. Superior, ſeu Mon-
na: & 4. Majoris villa ſeu Inferior.
 caſtri Schuarzenſtein rudera cer-
ntur.

Rhætii Dominus, ex tribus à populo
poſitis, unum Miniſtralem nomi-
n. In Civilibus & Matrimonialibus,
aPræſidem, quatuordecim judicant.
Criminalibus, ad hos ex Rhætienſi
iſdictione, duos adjunctos ſumunt.
ctæ, detractis expenſis, DominiRhę-
ſis ſunt.

equuntur illæ juriſdictiones, quæ
pore initi fœderis, ſub Ioanne à Sac-
Miſauci Comite, fuere: nempe Vallis
ntina, Ilantium, cum Foveâ, & Fle-
m. Hæ primitus ſub Baronũ à Bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

monte dominio vixere. Inde hæreditario jure ad Miſaucos ſunt devolutæ. ex his, Ioannes Petrus, Henrico ab Heuven, Epiſcopo Curienſi, affini ſuo, jura ſua pro 4000. florenis vendidit. Ab Epiſcopatu autem illæ ſe anno 1538. perſolutis 1800. florenis, redemere.

Vallis Leguntina, ad dextram Rheni partem ſita eſt. Conventum magnum, cum Valle Sancti Petri conſtituit. Octo Vicinias habet, in interiori Vallis parte incipientes: ubi ex monte, Adularum Alpiũ membro, amnis Glennerus prorumpit, qui ſe prope Ilantium oppidum Rheno miſcet. 1. Frainũ cum Curtibus. 2. Lombarenum: ubi arx munita fuit. 3. Fientium, & Supracaſtrum, ubi ejuſdẽ etiam nominis arx fuit. 4. Villa; locus principalis Vallis. 5. Igels; ubi Blumenthall, & non procul inde Solœrũ, caſtra fuere: cũ Rumeino & Fetix. 6. Mauriſſenum, cum Marciaga. 7. Cumbelum Baidenum, (ubi pro febricitantibus admodũ ſalubria balnea ſunt) & Camontium. 8. Terſnaus, Fuortum, & Duvinũ In principio Vallis, arx Caſtelberg ſtetit

Politiæ hæc forma eſt:

In Matrimonialibus & Civilibus, Miniſtralis & octodecim aſſeſſores ſunt. In Criminalibus, ad hos, ſeptem aliis e eadem Valle aſſumptis, duos item e

Vall.

alle Sancti Petri, tres è juriſdictione in
ovea, & totidem à Flemianis, adjun-
os habent.
Vallis Sancti Petri (*Vals*) quatuor Vi-
nias habet: 1. Ad Eccleſiam: ubi bal-
æ celebres ſunt, febri maxime meden-
s. 2. Campus. 3. Fale. 4. Leiſer. Civilia
iniſtralis, cum duodecim aſſeſſoribus,
rimit. In Matrimonialibus, ad hos,
ios adjunctos aſſumunt è Leguntinis.
riminalia, in Valle Leguntina, diri-
untur.
Iuriſdictio, ſeu Conventus magnus,
vea eſt, (propter rotundam & cavam
us loci planitiem ita vocata) cum
leuvenio & Tenna. Fovea Vicinias
to cum dimidia habet. 1. Eſt Ilantiū,
ter oppida ſupremum, ad Rhenum ſi-
m, ubi comitia publica trium fœde-
m, ſuo ordine, celebrari ſolent. Fre-
entes etiam fœderis Griſæi, uti & ju-
dictionis Foveanæ, conventus om-
ibi habentur. Anno 1484. miſe-
m in modum, & irreparabili rerum
ura, conflagravit: à quo tempore,
tæ & mœnia collapſa, in cineribus,
ent. Habent Ilantiani in levioribus
buſdam rebus ſuum tribunal:) *Bur-
gricht*) cæterum, cum reliquis Vici-
juriſdictionis, res publicas admini-
nt. Ad oppidum pertinent, Flondum

& Strada. Caſtra in circuitu proxim
fuere, Leuvenſtein, Grueneck, & Bru
neck. 2. Valendaunum, ubi caſtrum
ejuſdem nominis fuit: cui certæ annu
merantur Curtes. 3. Caſtriſium: ub
caſtrum hujus nominis, & aliud Enge
berg dictum fuere. 4. Segaunum: ubi ca
ſtri Schydberg ruinæ cernuntur. 5. F
lera. 6. Ruſcheinum: ubi caſtrum Fron
ſperg erat: ex quo nobiliſſimi milit
à Fronſperg originem ducunt. 7. L
dirum & Schnaus. 8. Rigeinum, (u
arx Montalta in ruinis jacet) Lu
vium & Pitaſium. ibi propè arx Ama
tia fuit.

Matrimoniales & Civiles cauſæ à M
niſtrale & octodecim Aſſeſſoribus ad
miniſtrantur. In Criminalibus, ad d
ctum numerum, tres ex Valle Legun
tina, totidemque è Flemianis adju
ctos aſſumunt. Tribunalis locus in op
pido Ilantii eſt.

Schleuvenium pagus eſt, cum adjun
ctis aliquot ædibus, in proximo ci
cuitu ſitis: à lævo Rheni latere, no
procul ab Ilantio diſtans. Dominium
ejus in diverſas manus pervenit. P
mos Barones à Vatio invenimus. i
de ad Comites de Verdenberg devol
tum eſt. Poſtea ad Ægidium à Mon
pervenit: cui filius Gaudentius ſucceſſ

hu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

hunc ſequutus eſt Chriſtophorus à Capaulo, ejuſque filius Ioannes, & gener Rodolphus Planta, Iacobus Ninguarda, Gallus à Monte; cujus hodiè filius Guilielmus præeſt. Caſtra in eo circuitu, præter Leuvenberg, ubi Dominus reſidet, fuere Spilberg & Vildenberg. Populus ibi tres nominat: ex quibus Dominus unum Miniſtralem ſeligit. Civilia, Miniſtralis cum quatuordecim dirimit. In Matrimonialibus & Criminalibus è proximis Laaxenſibus tres plerunque, aut plures etiam, pro gravitate rei, adjunctos aſſumunt. Mulctæ, præter expenſas, Domino cedunt.

Tenna, locus in altiſſimo monte eſt, maxime ſylveſtris ac anguſtus. Miniſtralem ibi libere eligunt: qui deinde à Domino Rhætii juramentum, in caſtro Rhætienſi, recipit. Miniſtralis cum duodecim aſſeſſoribus, Civilem & Matrimonialem juriſdictionem exercet. In Criminalibus, tres adjunctos è Rhęnienſibus aſſumunt. Mulctæ, detractis de jure detrahendis, Rhætii Domini ſunt.

Laaxium, ſitum eſt à ſiniſtra Rheni parte; ſed aliquantulo altius, in monte. Caſtrum Langenberg ibi fuit. Huic adjungitur Savieinum; quod in ſecunda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Rheni ora ſitum eſt, in planitie concava, Fovea dicta, non procul à Caſtriſio. Incolæ olim ſub Baronibus à Vatio, deinde ſub Verdenbergicis Comitibus vixere, (unde nomen etiam Comitatus juriſdictio adepta eſt) qui aliquas ibi Dominii præminentias, ſed parvi momenti habebant. Liberi enim de Laaxio ſemper vocabantur. Anno 1414. die Sabbathi poſt feſtum Iacobi, Rodolphus, Ioannis filius, Comes à Verdenberg & Sargans, omne jus & prætenſionem ſuam, quã habuit in Comitatu & Dominio de Laax, honeſtis viris ejuſdem juriſdictionis, pretio 300. Ducatorum aureorum vendidit; ex quo liberam juris adminiſtrandi formam illi habent. Laaxium duas juriſdictionis partes, & Sevieinum tertiam conſtituit. In Civilibus & Matrimonialibus, Miniſtralis cum duodecim aſſeſſoribus judicat: in Criminalibus, è proximis Scleuvenianis, tres adjunctos, aut etiam plures, pro gravitate rei, aſſciſcunt.

Et hæ quatuor juriſdictiones ſeu Conventus magni, ſupra ſylvam, quæ Laaxium & Flemium ſeparat, ſiti ſunt: proinde Supraſylvani dicuntur.

Flemium, quod cum proximis Alto Trinianis ſeu Trimontanis, Taminienſibus, & Rhætienſibus, juriſdictionem ſe-

Con

onventum magnum conſtituit, ad læ-
m Rheni oram ſitum eſt: ubi caſtrum
obiliſſimorum Baronum à Bellomon-
fuit. Ad pagum certæ villæ, Fitatiæ
ctæ, pertinent. In Matrimonialibus &
ivilibus, tredecim aſſeſſores eum Mi-
ſtrale judicant. In Criminalibus tres
valle Leguntina, totidemque ex juriſ-
ctione in Fovea, aſſumunt.

Dominium de Alto Trino ſeu Tri-
ontio unum ex antiquiſſimis eſt. Ca-
um enim hujus nominis, tempore
egis Pipini, Caroli Magni patris, ab
is Præſidibus exſtructum erat. Proprii
inde hujuſce nominis Nobiles fuere:
orum familia extincta, ad Epiſcopa-
m Curienſem dominium venit; inde
Barones à Vatio; hinc ad Comites
rdenbergicos; & ab his, ad fami-
m Baronum ab Heuven. Defuncto
tem Alberto Arbogaſto, Volphgan-
s Comes à Leuvenſtein, illius è ſorore
pos, in derelicto dominio ſucceſſit.
e pignoris, illud aliquamdiu Egli-
s & Ioannes Villius poſſedere. Mar-
us item Sægerus, & ejus hęredes,
artinus Florinus, ac Petrus Cramme-
. Deinde Ioannes Planta, I. V.
ctor, Rhætii Dominus, illud te-
it: cui ſucceſſit gener Bartholomæus
ampa, Rhætii Dominus. Tandem &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

directum dominium, & pignoris jus Rudolphus de Schouvenſtein ab Ehrenfels, Eques Auratus, cui vidua Bartholomæi Stampæ nupſerat, acquiſivit.

Alto-Triniani, qui in Dominio ex tribus partibus duas conſtituebant, anno 1616. pro 7000. aureis, ſe in libertatem vindicavere; proinde Magiſtratum ſuum libere eligunt. Fuit etiam prope Trinum arx Boviſia; quæ nunc cum caſtro Alto-Trino in ruinis eſt. Miniſtralis, cum duodecim aſſeſſoribus, Matrimonialia & Civilia tractat. In Criminalibus, è proximis Taminianis & Rhætienſibus, adjunctos pro rei gravitate aſſumunt.

Taminium, ubi prope in planitie Pons teloni eſt, & arx Richenou, quæ prope confluentiam anterioris & poſterioris Rheni ſtetit. Ex illa juriſdictione, iter, per montem Gongelium, ad Fabarianos, in Comitatu Sarunetum eſt. Miniſtralis electio ita fit. Primo anno, Dominus tres nominat: ex quibus populus unum ſibi Miniſtralem aſſciſcit. altero anno, vice verſa, populus nominat, è quibus Dominus eligit. Civiles & Matrimoniales cauſas, cum duodecim aſſeſſoribus Miniſtralis judicat. In Criminalibus ad hos, è proximis Triminianis & Rhætienſibus, adjunctos habent

ben

nt. Mulctæ, perſolutis expenſis, Domi-
ſunt.
Rhætienſe Dominium, Barones pri-
um ejus familiæ habuit: ad familiam
inde Brunorum delatum. Ex his ulti-
us, Vldericus Brunus, Baro Rhætii, an-
1459. extremum diem obiit: hæredi-
tem adeuntibus, Iodoco-Nicolao Co-
te à Zollern, & uno ex Liberis Baro-
bus à Lympurg; qui Zollerenſi poſtea
s ſuum ceſſit.
Anno 1490. Itel Fridericus, Iodoci
colai filius, conſenſu Fratrum, Domi-
um de Rhætio & monte Sancti Geor-
, cum pacto tamen luendi, Conrado à
rmore de Novodegeno, pro 7000.
renorum precio, vendidit. Maximi-
nus inde Imperator, à dicto Itel Fri-
rico, Cubiculario ſuo, directum jus re-
tum, ſeu gratiam luendi, coëmit. An-
itaque 1549. Ferdinandus Imperator
aximiliani ex filio nepos, dominia à
anne-Georgio à Marmore, perſolutis
oo. florenis, redemit: quæ deinde, pi-
oris jure, 14000. florenis datis, Ioan-
Plantæ, I. V. Doctori, à Ferdinando
nceſſa fuere. Huic anno 1573. ſucceſſit
ner, Bartholomęus Stampa. Quo de-
ncto, anno 1580. ad Ioannem Plan-
n juniorem, Equitem Auratum,
annis filiũ, pervenere. Poſt cujus fata,
anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

anno 1615. Bartholomæus Planta fili
illa poſſidet.

Rhætienſis juriſdictionis, quatu
præcipuæ Viciniæ ſunt. 1. Rhætium: u
caſtrum ejus nominis eſt, à RhętoTh
ſcorum Duce nomen trahens, quo D
minus reſidet. 2. Bonadulcium: u
arx Vackenou fuit, cum Sculems. 3. A
mades: quod, caſtrum eiuſdem nom
nis, jam dirutum, tulit. 4. Fagoniun
(*Veldtſperg*) quod arcem cognom
nem habuit. In Miniſtrale creando
plebs tres nominat: ex quibus Dom
nus unum ſeligit; qui in Civilibus,
Matrimonialibus, cum duodecim aſſe
ſoribus judicat. In Criminalibus, octo
decim ex Rhætienſi ditione ſunt, cum
ſex pręterea ex dominio Alto-Triniano
Conjudicem, (*Beyrichter*) unum ex S
praſaxenſibus Griſæis, alterum à Te
na, habent. Mulctæ, præter expenſas ju
diciarias, Domino cedunt; qui decima
præterea in Rhętienſi juriſdictione (pr
terquam in pago Amedes; cujus incol
ſe redemere) habet.

Vallem Domeſticam (*Tomiliaſcam*
ingredimur. Quæ vero ad lævam Rhe
ni oram ſita eſt, ad Fœdus Griſæum per
tinet.

Thuſciana itaq; juriſdictio, cum Mon
tana, Cepina, & Stuſſavia, Conventun
magnun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

agnum ſtatuunt. Hæ antiquitus ſub
aronum à Vatio dominio fuerunt. ab
is, jure hæreditatis, per Catharinam,
onati à Vatio, ultimi huius ſtemma-
s filiam, ad Rodolphum Verdenber-
Comitem, cum aliis pervenere. Geor-
ius, & uxor eius Barbara à Sonnen-
erg, interventu ipſius Curatoris Hen-
ci à Brandis, Iuriſdictiones haſce, (ex-
pta Stuſſavia, quæ ad Rhætii Domi-
os jam pervenerat; indeque iterum in
eorgii Verdenbergici manu fuerat;
ab eo Ioanni Iacobo Trivultio ven-
ita (Ortliebo Epiſcopo, & Collegio Cu-
enſi, ac Cathedralibus, vendidit, an-
o 1475. in feſto Sancti Bartholomæi,
ro 3000. florenorum pretio: in quo-
um poteſtate etiamnum hodierno
mpore ſunt.

Iuriſdictio Thuſcienſis in plano, qua-
uor Vicinias habet: 1. Thuſcia: quam
huſci, à Gallis Sennonibus pulſi, con-
dere, eique amiſſæ patriæ nomen in-
idere. Pagum alluit torrens Nol-
, ex proxima Valle prorumpens. In
oximo monticulo, Roncalea eſt: Ca-
rum, Superius-Tagſtein, in rupibus
it. 2. Mazeinium: ubi arx Tagſtein
ferior fuit. 3. Tartarum. 4. Cacium.
ic Cœnobium nobilium fœminarum
it.

Paſca-

Paſcalis; Rhætiæ Curienſis Come
& ibidem decimus-quartus Epiſcopu
ex uxore Æſopœa, Comitiſſa ab Al
Rhætia, quæ ſe Antiſtitam Curienſe
ſcribebat: filium Victorem procreavi
quem, adhuc preſbyterum, pater ha
redem omnium bonorum in Tomili
ſca, & aliis locis ad Rhenum, fecit. H
idem deinde patri, in Epiſcopatu Cu
rienſi, ſucceſſit; & decimus quintu
in ordine fuit; Monaſteriumque ho
fundavit: ut habet inſcriptio vetus, i
choro Eccleſiæ ibidem ſuper ejus tumu
lo, in pariete picta: *Victor Epiſcopus Cu
rienſis, una cum matre ſua, fundator hu
jus monaſterii, & cum ea Paſcalis Ep
ſcopus Curienſis, genitor & anteceſſor eju*
Victoris ſorores illud primo ingreſſ
ſunt: Veſpula Abbatiſſa, & Vrſicina mo
nialis facta.

Sub Epiſcopatu Thomæ à Planta, Fœ
dus Griſæum, deficientibus fere Con
ventualibus, reditus Monaſterii per Cō
munitates ſuas diſtribuit; ut Eccleſiis &
Scholis ſuis inſervirent.

In Pago Cacio fuit arx, Montera di
cta: habet præterea vicina loca, Summ
prata; ubi arx Schovenſtein fuit. Ru
frieu ibi prope caſtrum, Rhętia ima vo
catum, ſtetit: itemque Callies.

Magiſtratus creatio hæc eſt. Præfectu
Epiſco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

piſcopi Curienſis, (cujus ſedes in caſtro
urſtenou plerumq; eſt ex tredecim, in
ivilibus & Matrimonialibus, jus dicen-
bus, unum Miniſtralem nominat. In
riminalibus Pręſidis munere Pręfectus
ngitur; pro Conjudicibus habens Mi-
ſtralem Thuſcienſem, & Montanum:
ad duodecim illius loci judices, ſex
is adjunctis è proximis Montanis, at-
e tribus ex Cepina aſſcitis. Mulctæ, de-
ctis expenſis, præfecto cedunt. Hæc
tem mulctarum ratio eſt: ut decem
ris mulctato infamia irrogetur; quod
quis morti adjudicetur, viginti libræ,
ona Rei ferant, Præfecto debentur.
nfiſcatio bonorũ alias nulla eſt. Inci-
orum, paſcuorum, feſtorum, & alio-
n hujuſmodi mulctæ, à Communi-
ibus imponuntur & exiguntur.
Iuriſdictio montana (*Heinzenberg*)
nque Vicinias habet. 1. Durmeinum.
lerden. 3. Purteinum. 4. Saren. 5. De-
um & pretium: ubi Caſtrum Hein-
berg erat. Præfectus Epiſcopi, ex tri-
à populo propoſitis, Miniſtralem
um nominat. Cæterum in Civilibus,
trimonialibus, & Criminalibus, ac
lctis, eandem rationem, quam Thu-
nſes in plano ſervant. Adjunctos e-
n ſuos à Thuſcienſibus & Cepinenſi-
aſſumunt.

Cepina,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Cepina, in ſolitario & ſylveſtri lo
eſt, ſupra Thuſciam. Ædes, ut in ſolit
dinibus pleriſque fit, hinc inde diſſi
habet: atque in tres cenſus dividi ſol
qui ratione ſitus templi & plateæ n
minantur. 1. Vicinia ſuperior. 2. I
ferior; ubi Glaſum & Maſſugum. 3. I
fra templum. Populus tres proponit: i
de Præfectus Epiſcopi unum Miniſtr
nominat; qui, cum duodecim jus dice
tibus, Civilia & Matrimonialia judic
In Criminalibus, quinque ex Thuſcie
ſibus, & totidem è Montanis adiunct
habent. Mulctæ, præter expenſas, Præ
cto, nomine Epiſcopi, cedunt.

Stuſſavia, retro Cepinam in alto lo
ſita, ædes etiam ab-invicem diſtan
habet: quę Vicinias quatuor conſtitu
1. In Comanna. 2. Salerna. 3. Gunn
4. Salpenna. Arces dirutæ in eius diſt
ctu fuere, Roſenberg, & ad Burgum. M
giſtratus libere eligitur. In Civilibus
Matrimonialibus, Miniſtralis cum du
decim ſedet: in Criminalibus, adiunct
ſibi è Vallis Rhenanis petitis. Mulctæ
pœna ſanguinis non irrogetur, Côm
nitati cedunt: reliquæ, hæredum Ioa
Iacobi Trivultii ſunt; qui ius iſtud
Georgio Comite à Verdenberg, ann
1493. ſibi & poſteris ſuis emit. Hodie
Auguſtinus à Trivultiis illud poſſidet.

Deſce

Deſcendimus in planitiem & per Viã
halam, (nomen conveniens rei: ſtri-
um enim & periculoſum oſtium eſt)
examnium ingredimur: quod cum Val-
Rhenana, conventum magnum con-
ituit. Ejus dominium, à Baronibus Va-
enſibus ad Comites Verdenbergicos,
t alia, per hæreditatem, devolutum
it. Georgius à Verdenberg, anno 1456.
examnium & Vatium-ſuperius, pro
oo. florenis, Leonhardo Epiſcopo Cu-
enſi vendidit. à quo deinde Sexam-
ienſes, anno 1458. pro 3200. florenis ſe
demere.

In quatuor partes (*Directuras* vo-
nt) dividitur; quarum quælibet ſuum
iniſtralem civilem, cum novem Aſ-
ſſoribus, habet, uſque ad ſummam 50.
orenorum judicando procedentes. 1.
les eſt cum Raſeino: ubi caſtrum Ha-
ſtein fuit. 2. Anderum, cui annume-
ntur Pignolum, (ubi balneæ bonæ
nt) Berenburg, (cui pago caſtrum,
idem in munito loco ſitum, nunc
ſtructum, nomen dedit) & Ferrara
allis. Hîc ditiſſimæ minæ argenti, cu-
i, & plumbi, ſunt; quæ à Thoma, Li-
ro Barone ab Ehrẽfels, Domino in Hal-
nſtein excoluntur: nec procul diſſi-
, Spelucam verſus ferri etiam fodi-
e inveniuntur. Atque hæc loca ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſecundam Rheni ripam jacent. A parte altera, 3. Danetum eſt: cui annumerantur, Bazen, Fardinum, (ubi ejuſdem nominis Caſtrum erat) item caſtellum, (nomen ab arce diruta Rinckenſtein habens) Cluginum, & Caſtellatium. 4. Lonum in monte, cum Mattono & Vergerſtein; quod arcis ibidem deſtructæ nomen fert. muri etiam collapſæ turri Oberſtein ibi ſpectantur.

Tota juriſdictio Miniſtralem habet qui cum duodecim Aſſeſſoribus, de Civilibus, ultra 50. florenos, ubi ſanguinis pœna non irrogatur, atque etiam de Matrimonialibus judicat. In Criminalibus, Præſide Miniſtrale regionis, viginti jus dicunt.

Proxima eſt juriſdictio Vallis-Rheni quæ ſex Vicinias habet. In ingreſſu Vallis, 1. Suerum eſt. 2. Speluca: ubi arx ſtetit ejuſdem nominis. locus ob tranſitum (inde enim ad Clavennates tritum iter eſt, per Vrſulerum montem Adulæ partem) celebris factus. 3. Medelum. 4. Planura. (*Æbi*) 5. Novena. 6. Ad Rhenum poſteriorem. Ibi enim ex monte Avicula, (*Ocello*) qui pars Adularum alpium, Rheni poſterioris origo eſt. In loco ſcaturiginis, quondam ſacellum fuit, Nymphis dicatum; cujus adhuc veſtigia cernuntur.

Ann

Anno 1277. in feſto Sancti Galli, Valtherus, Nobilis à Vatio, in tutelam ſuam homines Teutonicos, Sexamnienſes & Spelucenſes, recepit. Inde in Verdenbergicorum Comitum poteſtatem devenere. ab his, nempe Georgio, anno 1493. ad Ioannem Iacobum Trivultium tranſivere: à cujus poſteris videlicet Renato Trivultio, anno 1616. numeratis 5000. florenis, judiciali ſuper ea re coram Sexamnienſibus, indeque per appellationes coram Fœdere Griſæo, diſceptatione habita, ſe redemere.

Magiſtratus ſuos libere eligunt. Civilia & Matrimonialia, Miniſtralis, cum 12. jus dicentibus, adminiſtrat. In Capitalibus, viginti-quatuor aſſeſſores habet.

Iam montem Aviculam tranſcendimus, & in Vallem Miſaucinam venimus: quam amnis Mueſa, ex monte Avicula (quem Sancti Bernhardi montem etiam vocant) prorumpens, præterfluit; indeque ſe in Ticinum effundit. Regio ſatis ampla: & quamvis loca multa ſterilia habeat; tamen in multis etiam vini, & aliorum domeſticorũ fructuum ferax eſt. Dividitur tota Vallis in duos Vicariatus. Superiorem, comprehendentem Squadram unam & dimidiam; totius enim Vallis quatuor Squadræ, & cujuſlibet Squadræ plerumque octo

V 2 Viciniæ

Viciniæ ſunt, quę ſuos Conſules habent) & inferiorem, cui reliquæ duæ Squadræ, cum dimidia annumerantur.

1. Prima Squadra, cum ſuis Viciniis, ſeu Communitatibus, eſt: Gabia, Leſum, Cremetum, (ubi prope caſtrum munitiſſimum, Miſaucum, Comitum ejus familiæ ſedes; quod Valli nomen dedit, & anno 1526. juſſu Dominorum Rhætorum, deſtructum fuit) Anderſla, Doira.

2. Squadra: Soatia, Cabiolum, Sortum, Loſtalum, (hîc congregationes generales Vallis & Centenæ, ut vocant, habentur. & hucuſque Vicariatus ſuperior, & Miniſterium Miniſtralis Miſauci, ſe extendit) Noranthula, (ubi arx Sancti Lucii ſtetit) Cama, Legia, & Vertabium.

3. Squadra: Grunum, (ubi arx Florentiana fuit) Rogoretum, (hîc palatium Comitum erat, à Ioanne Iacobo Trivultio ſumptuoſe exornatum) item Turris de Beſſano, & Turris del'Ava, ſeu de Bogiagno dicta; Sanctus Victor, cum Turre eiuſdem nominis, ibi Præpoſitura eſt, ab Henrico Comite Miſauci inſtituta. Monticellus in confinibus, & quædam Turris rudera ibi ſpectantur: Caſtellatium fuit. Sanctus Iulius Sanctus Fidelis, Toveda, & Campionum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

num. Miniſterium hucuſque Miniſtralis Rogoreti eſt.

4. Squadra eſt: Vallis Calancha; à flumine Calanaſca perluente, indeque Mueſæ immiſcente, ſic dicta. Viciniæ ſunt; Sancta Maria, (ubi arcis Calanchæ muri collapſi cernuntur) Daia, Ravagnum, Caprina, Caſtaneta, Vadrum, Buſenum, Arvigum, Landeenca, Sancta Dominica, Caocum, Dainum, ad Sablonum, & Vallis bella. Miniſtralis Calanchæ civilem juriſdictionem exercet.

Vallis antiquitus Comites habuit: ex quibus Ioannes Petrus, Henrici filius, Anno 1494. dominium ſuum Ioanni Iacobo Trivultio Mediolanen. vendidit; qui poſtea cum Valle, Anno 1496. fœdus Griſæum ingreſſus eſt.

Anno 1549. Vallis ſe à Franciſco Trivultio, viginti quatuor millibus aureis liberavit. Magiſtratuum ergo libera illis electio eſt: tres Miniſtrales in Civibus ſunt: qui Miſauci quatuordecim, Rogoreti decem, & Calanchæ octo aſſeſſores habent. Criminalia judicant viginta, ex tota Valle delecti. In ſuperiore Vicariatu, præſidet Miniſtralis Miſauci: in inferiore vero Miniſtralis Rogoreti, Matrimonialia, ad Vica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

rium Epiſcopi Curienſis, in Valle ret
dentem deferuntur.

Hujus fœderis Iuriſdictiones, Vall
Rheni videlicet, Stuſſavia, Tenna, S
perſaxum, Cepina, & Vallis Sancti Petr
perantiqua Leponti, Celtica lingua ut
tur. apud reliquas Iuriſdictiones (pr
ter Vallem Miſaucinam, cujus incol
corruptè Italicè loquuntur) Rhætic
ſeu Romana, uti vocant, in uſu eſt.

LIBER VIII.

CATHEDRALE fœdus, a
Epiſcopatu Curienſi, unde n
men ſumpſit, ordimur.

Hic ex antiquiſſimis Germ
niæ Epiſcopatibus eſt. De cujus fund
tione, certum nihil hactenus, ex Diplo
matibus ejuſdem Ecclesię Curienſis pe
quirere potuimus. Arguimus tamen
Valentiniani III: Imperatoris temp
re, cum religio Chriſtiana ubique ja
vigeret, Epiſcopatum Curienſem, ann
circiter 440. principium ſumpſiſſe. Cl
rum & indubitatum noſtro argument
teſtimonium præbet liber primus Co
ciliorum, pag. 363. Sub eodem enim
Valentiniano & Marciano Imperator
bus, Herculano Conſule in Occident
& Pontificatum Romanum tenente

Leon

Leone I. Papa, anno 451. Concilium 4. Chalcedonenſe habitum fuit: cui interfuit Abundantius, Epiſcopus Comenſis; mentionem faciens Aſimonis Epiſcopi Curienſis, in congregatione ab aliquibus Epiſcopis Mediolani habita. Ejus ſubſcriptio talis eſt: *Ego Abundantius, Epiſcopus Eccleſiæ Comenſis, in omnia ſupraſcripta pro me, ac pro abſente ſancto fratre meo Aſimone, Epiſcopo Eccleſiæ Curienſis, primæ Rhætiæ, conſenſi, & ſubſcripſi; anathema dicens eis, qui de incarnationis Dominicæ ſacramento impiè ſenſerint.*

Aſimoni ergo primum locum tribuimus; reliquorum catalogum, cum rerum geſtarum mentio ſuo quoque loco facta ſit, ſimpliciter apponemus. 2. Puritius. 3. Claudianus. 4. Vrſicinus. 5. Sidonius. 6. Eddo. 7. Valentianus. 8. Paulinus. 9. Theodorus. 10. Verendarius. 11. Conſtantius. 12. Ruthardus. 13. Baldebertus. 14. Paſcalis: qui cum quatuor proximè ſubſequentibus, ex Comitum Curienſis Rhætiæ, ut alibi memoravimus, familia fuit. 15. Victor, Paſcalis anteceſſoris filius. 16. Vigilius, Paſcalis Epiſcopi ex fratre pronepos. 17. Tello, Vigilii Epiſcopi, anteceſſoris, ex fratre Victore nepos. 18. Conſtantius. 19. Remigius, ſeu Remedius. 20. Victor II.

21. Verendarius. 22. Eſſo, vel Heſſo
23. Rothardus, qui etiam Luntardus
24. Dietholphus. 25. Valdo. 26. Harper
tus. 27. Hildiboldus. 28. Valdo, 29. Hen
ricus: alii Vldericum: alii Vrbanum vo
cant. 30. Rupertus. 31. Vldericus. 32
Hartmannus. 33. Thietmarus. 34. Hen
ricus ſecundus. 35. Notpertus ab Hoché
vart. 36. Odalricus. 37. Vido. 38. Conra
dus primus, Comes à Bybrech. 39. Con
radus ſecundus. 40. Analgotus, ſeu Adel
gottus. 41. Egino, primus Princeps voca
tus, ut alibi diximus: hicque ex famili
Baronũ ab Ehrenfels fuit. 42. Odalricu
ſecundus. hic natus erat Comes à Tager
feld: cumque ſimul etiam regeret Abba
tiam S. Galli, Epiſcopatui renuntiavit e
reformatione Alexandri 3. P. P. 43. Bru
no ab Ehrenfels, dictus à Schovvenſtein
44. Henricus tertius. 45. Reinherius. 46
Arnoldus, Comes ab Amacia. 47. Hen
ricus quartus, Comes à Rhætia alta. 48
Albertus. 49. Rudolphus, Baro à Guttin
gen, qui etiam Abbas S. Galli fuit. 50
Bertholdus. 51. Vldaricus Comes à Ky
burg. 52. Volcardus à Nevvenburg. 53
Henricus Comes à Monteforti. 54. Con
radus Baro à Bellomonte. 55. Fridericu
Comes à Monteforti, (hîc Caſpar Bru
ſchius intertexit. 56. Vldericum quendã
cujus alibi mẽtio nulla fit.) 57. Bertho
dus

..us. 58. Syfridus Baro à Flumine. 59. Ru-
..olphus, Comes à Monteforti, anteceſ-
..oris Vicarius, & Epiſcopus Conſtātienſis.
..o. Hermannus Baro ab Eſchenbach. 61.
..oannes, Auditor Rotę Romanæ. 62. Vl-
..ericus Schulthais à Lenzburg. 63. Pe-
..us de Bohemia. 64. Fridericus à Men-
..ingen. 65. Ioannes. 66. Hartmannus,
..omes à Verdenberg. 67. Ioannes Abun-
..ius, Naſo vocatus. 68. Conradus à Rech-
..erg. 69. Henricus Baro ab Hevven. 70.
..eonardus. 71. Ortliebo Baro à Brandis.
..ræcedentium Epiſcoporum plerorum-
..ue electionem, & privilegiorum confir-
..ationem, ab Imperatoribus habitam,
..bro. 3. recenſuimus. Sequentium nunc
..reviter annotabimus. 72. Henricus al-
..r, Baro ab Hevven; qui anno 1491. à
..iderico III. 73. Paulus Ziegler, anno
..03. à Maximiliano I. 74. Lucius Iterius
..n. 1541. à Carolo V. 75. Thomas Planta,
..1. 1549. ab eodem Carolo V. 76. Beatus
..Porta, an. 1576. à Maximil. II. 77. Pe-
..us Raſerius, an. 1581. à Rudolph. II. 78.
..oan. Flugius à Rauch. Aſpermonte, an.
..01. itidē à Rudolp. II. privilegia recepit.
.. Amplum Epiſcoporum, ut ſuo loco
..o occaſione enarravimus, fuit domi-
..ium; ſed paulatim, uſque ad hodiernū
..atum, imminutū. Quædā bello amiſſa
..ere: Iuriſdictiones & Communitates

aliquot pecunia ſe redemere; quædam libertatem, remiſſione, aut alia juri via, obtinuere.

In aulæ Epiſcopaiis Curienſis circuitu, ſuam in Civilibus & Criminalibus Iuriſdictionem, per Officiales, Epiſcopus adminiſtrat. Caſtro Furſtenburg, in Vennonibus, Præfectum imponit: qu certas ſuas præeminentias, in Iurisdictione Vallis Monaſterii, exercet.

In Engadina inferiore, partem mulctarum aliquam in Criminalibus etiam ſibi vindicat. Caſtrum Eremuſium ibidem ejus feudum eſt. In valle Domeſtica, Furſtenoviæ, in Caſtro, ejuſdem Præfectus eſt: qui in Iuriſdictione Thuſciana, & Montana Transrhenana, ac Cepina fœderis Griſæi, & ſuperiore Vatic Cathedralis fœderis, in Civilibus & Criminalibus, Epiſcopatus jura retinet. Extra etiam hodiernæ noſtræ Rhætiæ ſitum, feudalia bona & jura habet eximia: non ſolum in circuitu Epiſcopatus; ſed etiam in Alſatia. Certam pecuniæ ſummam de reditibus Vallis Telinæ, quæ ex telonio Clavennenſi, quolibet biennio illi perſolvitur, (uti ſuo loco diximus) recipit. Ius & privilegium cudendæ monetæ, ut Princeps Imperii habet. Caterũ hoc opuſculo eius privilegia ſingula enarrare, noſtri inſtituti non eſt.

Sede

Sedes eius Epiſcopalis, eſt in arce Marla, (*Mars in oculis*) quæ politiori ſtruira exçulta hodie cernitur; multoties et igne devaſtata fuerit. Propè Caum Spinoila (*Spina in oculis*) in ruinis ,et. Hæc quondam duo munita loca, æſides Rhætiæ pro ſede elegerant: ine arce Marſoila, D. Lucius, uti ſuo loenarravimus, martyrium ſubiit.

In aulæ Epiſcopalis circuitu ſunt, Præſitura Eccleſiæ Curienſis, & habitanes Canonicorum contiguæ. Opuitæ huic Præpoſituræ initium & reus primo contribuit Rudolphus juor, Rudolphi IV. huius nominis, fis, Comes à Monteforti, cum nullos huc liberos haberet, anno 1476. Coitatum enim Velcurii, Leopoldo Arduci Auſtriæ vendidit: quo liberalius epoſituram hanc donare poſſet.

Alia turris prope, intra cancellos aul ſtat, Amburg dicta: ubi Canonicom Triclinium eſt.

Aulæ Epiſcopali adhæret Cœnobium Lucii. Hic primo cellula tantũ & oratium, in honorem D. Lucii, exſtructũ rat: deinde vero, anno circiter 540. à lentiniano, Epiſcopo Curienſi incrententum cepit: cuius tumulo in crypta leſiæ S. Lucii, tale marmoreo lapidi criptum Epitaphium cernitur.

SCEM·

SCEM. EPCS.
HOC IACET IN TOMOLO QVEM DEFL
RETICA TELLUS.
MAXIMA SVMMORVM GLORIA PON
FICVM.
ABIECTIS QVI FUDIT OPES NUDA
TAQVE VEXIT
AGMINA CAPTIVIS PRAEMIA LARG
FERENS.
EST PIETAS VICINA POLO NEC F
NERIS ICTUM
SENTIT OVANS FACTIS QVI PETI
ASTRA BONIS.
HIS POLLENS TITULIS VALENTIN
NE SACERDOS
CREDERIS A CUNCTIS NON POTU
ISSE MORI. QVI VIXIT IN HOC SA
C. ANN. PLS. MN. LXX. DPS. SUB D
ID. IAN. SEP^S. PC^S. BASIU CCS IN DX
PAULINUS NEPOS IPSIUS HAEC
FIERI ORDINAVIT.

Monachi primi, qui ibi vixêre, Or
nis erant D.Benedicti. Anno autem c
citer 1140. Conradus Comes à Bybre
Epiſcopus Curienſis, (qui multa ben
ficia, ante adeptum Epiſcopatum,
Rhætia, apud Rhætigoias ad ædem
Iacobi apud Corvantios, Benedurar
& S. Lucii Præpoſituram, poſſideba
ibidem Ordinem Monachorum, qui
modu

modum indecenter ſe geſſerant, & proinde expulſi fuerant, reformavit: aſſumptis in ipſorum locum aliis monachis, ex conventu Rockhenburgenſi, qui regulam Pręmonſtratenſium obſervarunt. Anno 1194. Rutgerus Nobilis Lympach, in præſentia & interventu Imperatoris Henrici VI. Henrico Epiſcopo Curienſi, ad manus & commodum Monachorum Cœnobii S. Lucii Curiæ, donavit Parochiam ſuam, Beneduri in Eſtionibus ſitam: & hoc pro executione voti facti. Filium enim unicum, adhuc infantem, tempore meſſis, apud manipulos aliquot frumenti obdormientem, & accreſcente mergitum congerie ſuffocatum, amiſerat. Pater igitur votum facit: quo die filium invenerit, eidem Sancto, cui dies ille ſacratus eſſet, ſe bona ſua donaturum. Die autem feſto S. Lucii, filium mortuum invenit: quem proinde in Cœnobio S. Lucii ſepeliri curavit, & voto ſatisfecit. Diu ſub Prioribus rectum Monaſterium, anno circiter 1350. in Abbatiam converſum fuit.

Anno 1529. Theodorus Schlegel Abbas, ob delicta, è vivis (uti ſuo loco expoſuim⁹) ſublatus fuit. Monachis etiam dilabentibus & deficientibus, Monaſterium corruit. Pars redituum Noſocomio

mio ibidem, tandem etiam Scholæ Ca-
thedrali, quæ eſt Curiæ, in Cœnobio S.
Nicolai, dicata. Titulum Abbatiæ S.
Lucii, Parochia Beneduri, in Eſtionibu
adepta eſt.

Sed ad fœdus ipſum revertamur. Qu-
dam Communitates, circiter annu
1400. conjunctionis articulos aliquo
ſanxere. Anno verò 1419. certa form
cum admodum inquietus & turbatu
ob varium Epiſcopi Naſonis ingenium
Cathedralium ſtatus eſſet, ut ſe ab om
injuria & vi tuerentur, ſeſe conjunxer
Tandem à Griſæis confirmatæ, firmio
vinculo mutuo, ut in libro Fœderu
fuſius dictum eſt, coaluere.

Conventus magni totius fœderis, u
decim ſunt: Iuriſdictiones vero, vigin
& una. Ordinem, in Comitiis publici
& ſuis, quoad præeminentiam, hun
ſervant: Curia Civitas, Vallis Prægalli
Furſtenovienſis juriſdictio in Tomili
ſca, Supra-ſaxum cum imo Caſtro, En
gadina ſuperior, Ortenſteiniana juri
dictio in Tomiliaſca, Engadina inferio
Bergunium, Vatium ſuperius, Quatuo
Pagici, ſeu Viciniæ, quondam Domin
de Aſpermonte, Peſclavium, Eremu
ſium cum Celino, Bivium, Averſa, &
Vallis Monaſterii. Singulas, pro ratio
ſitus, & inſtituti noſtri, breviter per
curremus.

Civ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Civitas Curia, in amplo, fertili & ju-
undo agro Corvantiorum (qui ex pri-
is Celtis harum regionũ incolæ ſunt)
ta eſt. A Rheno, ad cujus ſecundam
pam jacet, & Pleſſura, civitatẽ alluen-
, eius territorium irrigatur. De ipſius
crementis, variæ auctorum ſunt con-
cturæ. Hoc certum apud me ſtat, ſuc-
ſſiva eius fuiſſe incrementa: & qui-
m à caſtris Marſoila & Spinoila, præ-
dum Rhætiæ ſedibus; tum etiam ab
ce egregia, quæ in planitie erat, Plan-
rra; [*Imburg*] (iam centrum Civita-
hoc eſt, emporio ibidem exſtructo:
mus etiam Turrita exſtat, verſus por-
m inferiorem, ubi illi inde à Planater-
poſtea habitaverant) quædam ſum-
iſſe. Aucta deinde fuit; quum ibidem
Caninis campis, Imperator Conſtan-
nus, anno 455. contra Allemannos
ntienſis pagi, hyberna ſua haberet; &
de, intra Vrbem & Rhenum, adhuc
cus eſt, qui Tumba Equorum inſigni-
r: quod ibidem equi, tempore hy-
rnorum pereuntes, ſub terram defoſ-
uerint.

Antoninus Auguſtus, qui hisdem
mporibus vixit, in ſuo Itinerario, Cu-
mentionem facit. A Brigantio enim,
riam uſque 50. milliaria Italica nu-
rat.

Alii,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Alii, Cl. Ptolemæum Alexandrinum qui ſub Adriano & Marco Antonin Imperatoribus vixit, eius feciſſe men tionem, & ſub Ebroduro comprehen diſſe, conſtanter affirmant.

Civitas hæc, gravia damna, ab ign & peſte perpeſſa eſt. Anno 1350. Mo naſterium Prædicatorum, ad ædem S Nicolai, in urbe Curienſi, igne vaſta tum fuit. Vrbs autem, anno 1358. ter ræmotu concuſſa. Anno 1361. dimid civitas igne & peſte abſumpta. Ann 1383. Caſtrum Marſoila, cum maxim parte Civitatis, igne conſumptum fui Sic etiam Vulcanus ſequentibus tempo ribus ibidem ſęviit: anno videlicet 147 1511. 1574. & 1576. Peſtem autem per tulit maximam, anno 1550. (ubi 1600 mortui.) & 1566.

Anno 1412. obſidione, ab Vlderic Barone Rhætii, uti diximus, preſſa fui

Hodierno tamen tempore, auxili divino & induſtria civium, egregiis æd ficiis exornata, ſpectatur.

Maximus huc populi concurſus e cum propter nundinas ordinarias, qu rum 3. (1. Menſe Ian. poſt feſtum Co verſionis Pauli: 2. Septimana proxin ſequente Dominicam Trinitatis: 3. Me ſe Novemb. ipſis Martinalibus) præt hebdomadarios mercatus, annuati

celebra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

celebrantur: tum etiam ob commerciorum copiam. Cathedrale quoque fœdus, ceu in loco principali fœderis, ſuas hic habet congregationes. Conſul Civitatis, potius fœderis Præſes eſt: Cancellarius, Curienſis Archigrammatæus. Præconis munere fungitur unus ex apparitoribus Vrbis. Privilegia fœderis ibidem in Archivo conſervantur. Comitia etiam publica trium Fœderum, ſuo ordine, hic habentur. Subcomitia (*Beytag*) in eadem urbe, ceu metropolitano loco, & propter magnã commoditatem, omnia peraguntur. In Cœnobio S. Nicolai, ubi olim Dominicani erant, nunc trium fœderum junctim, & Cathedralis, gymnaſium eſt literarium.

Ad Civitatem ſpectant loca, ad Maſſanos, [*Maſſans*] (ibi enim Leproſorium eſt) Lauribalneum, (*Lurlibaad*) & Araſca. Templum S. Hilarii, anno circiter 495. à S. Fridolino in honorẽ Hilarii, Epiſcopi Pictavienſis, Præceptoris ſui, ibidẽ conſtructum fuit. Eccleſiæ & cellulæ contiguæ veſtigia adhuc viſuntur. Itẽ S. Antonius: ubi Conventus olim Monialium fuit; cuius rudera adhuc ſuperſunt.

Civitas hæc urbibus Imperii antiquitus annumerata fuit, & egregiis privilegiis dotata: quorum aliqua ſuccinctè narrabimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1464. in urbe Neoſtadia Au-
ſtriæ, Fridericus III. renovavit Civibu
Curienſibus privilegia incendio abſum-
pta ; & jus conſtituendarum tribuum
aliaſque immunitates, conceſſit. Anno
1487. Antverpiæ, Maximilianus Rex
Curienſi Civitati privilegia, à patre Fri-
derico data, confirmavit. Anno 148
Oeniponti, Fridericus III. Imperator
facultatem Civitati, ſe à Præfectura Im-
perii liberandi, conceſſit : quæ Epiſco-
patui Curienſi, anno 1339. à Carolo IV.
Imp. oppignorata fuerat. Anno 151
declaratio à Senatu Velcuriano, ſuper
privilegiis Curienſi Civitati, à Frideri-
co III. & Maximiliano I. datis, facta
eſt. Anno 1521. Brugis in Flandria, con-
firmationem privilegiorum, à Carolo V.
Civitas recepit. Eandem ann. 1558. Vien-
næ à Ferdinando Imp. obtinuit.

Cum Epiſcopatu, propter electionem
Magiſtratus, & alias cauſas, varias lites
& controverſias habuit : uti ex parte
libro 3. diximus. Anno nempe 142
cum Ioanne Abundio Naſone. Anno
1477. Vuilæ in Turgovia, controverſiæ
inter Ortliebum Epiſcopum & Civita-
tem, per Vldericum Abbatem S. Galli
arbitrum, deciſæ ſunt. Anno 1489. aliæ
cum eodem Epiſcopo natę diſſenſiones
per arbitros diremptæ fuere.

Su

Sua quoque privilegia vetera cuden-
læ monetæ Civitas habet. Ejus autem
ibera gubernatio, à Friderico 3. Imp.
onceſſa hodierno tempore hæc eſt. Ci-
es per quinque tribus diſtributi ſunt.
Nomina tribuum ab Opificiis vocantur:
artorum, Sutorum, Fabrorum ferra-
iorum, Piſtorum & Vinitorum. Quæ-
ibet tribus duos Tribunos plebis, ſeu
lagiſtros ſuperiores, (*Ober Zunfftmei-
er*) habet: qui alternis annis officio
inguntur. Sunt etiam inferiores Tri-
uni plebis, (*Vnder Zunfftmeiſter.*) Duo
einde omnium quinque tribuum ſu-
remi Magiſtri (*Oberſte Zunftmeiſter*) eli-
untur: & hi alternis annorum vicibus
ræſunt. Quatuordecim (in quorum
umero etiam Tribuum Magiſtri ſunt)
qualibet tribu ad Conſilium magnū,
ui conſeſſus ſeptuaginta virorum eſt,
ſumuntur: exinde cæteri magiſtratus
eantur. Conſilium minus, quinde-
m viris conſtat; ex ſingulis tribubus
rnis ſelectis. Hi Senatores vocantur:
Reipublicæ ſecretiora ac Matrimo-
alia quoque adminiſtrant. Huic Sena-
i duo præſunt Conſules: quorum an-
um per vices eſt imperium. Ad hos
indecim alii, æquali ſervato per tri-
s numero, ſeliguntur; qui cauſas Cri-
nales dirimunt. Præſident huic judi-

 cio,

cio, duo Præfecti urbis, (*Stattvogt*) & alternis annis hoc munere funguntur ut Conſules. Conſeſſus judicum in cauſis Civilibus, ex quindecim conſtat: decem nempe ex conſilio triginta virorũ & quinque tribuum Magiſtris. Qui hi præſidet, Prætor Vrbanus(*Statrichter*) vocatur. Provocatio inde ad minorem Senatum datur. Eſt etiam Iudex, (*Præfectrichter*) qui cum ſex Aſſeſſoribus controverſias, de ſervitutibus urbanis & ruſticis oriri ſolitas, decidit. Vrbi Miniſtralis eſt, (*Stattamman*) qui annonæ curam gerit. Suum Vexillarium (*Banerherr*) habent: (Anno 1512. à Papa Iulio, peculiari vexillo donati fuere) item Quæſtorem, Aedilem, Cancellarium, & Scribam rerum civilium cum Apparitoribus. Magiſtratuum electio, circa ſacra D. Martini, menſe Novembri, fit.

Secunda à Civitate Curia, verſus Rucantios, ad ſecundam Rheni ripam, iuriſdictio magna eſt Quatuor Pagicorum (*Vierdorffer*) tot enim Viciniæ ſunt. Hæc olim ſub dominio Aſperimont fuit: inde ad Epiſcopatum Curienſem pervenit; à quo poſtmodum ſe redemerunt.

1. Pagus Ciceronium eſt: ubi ruinæ caſtri Fridnou cernuntur. Huc ſpect-

ons Maſtrils dictus, & pons telonii.
aſtrum ſupra erat, Frueaus dictum.
2. Igis pagus: cui imminebat caſtrum
icklaſtein. In planitie prope eſt arx
arſilinium, quondam magni nomi-
s: adeo ut eam Archiduces Auſtriæ in
udum, ab Epiſcopatu Curienſi, uti li-
o 3. diximus, acciperent.
3. Trimontium, à tribus imminen-
ous montibus dictum, & pagus eſt, &
ſtrum ſupra locatum, nunc deſtru-
um. Curiam verſus arx fuit Superior-
ichenberg. Pertinent huc Curtis Epi-
opatus Curienſis, Molinæra, (*ſupra
am Caſtrũ Ruchaſpermontium erat*)
ontis vicini incolæ Seyes, Valtanna,
leinum; itemque pars Vallis Sanæ.
4. Vatium inferius, ad ſiniſtram
eni partem jacet: ubi propè ſalubre
neum eſt. Arces habuit, quarum ve-
ia adſunt, Rappenſtein, in Vallicu-
tum, & Nevvenburg ad Rheni ri-
n. In adminiſtratione cauſarum Ci-
um, quilibet pagus ſuo Miniſtrali,
n duodecim Aſſeſſoribus utitur. Cri-
nales vero & Appellationum cau-
Miniſtralis regionis, (*Laudtam-
n*) cujus ſedes Ciceronii eſt, cum
decim jus dicentibus ex Quatuor-
icis delectis, dirimit. Idem etiam
Aſſeſſores ex tota juriſdictione

 habet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

habet, qui in Matrimonialibus jus dicunt.

Vallem Domeſticam (*Tomiliaſcam*) à dextro Rheni latere, ubi Cathedrales ſunt, ingredimur. Prima ibi, ſecundum regionis ſitum, juriſdictio Ortenſteiniana, nomen habet à Caſtro, quod prop Tomilium adhuc illæſum ſtat, & una cum juriſdictione Furſtenoviana proxima, magnum conventum efficit. Sex autem Viciniæ ſunt: I. Tomilium: quo ſpectat Duſſium. Ibi prope turris Nevvenſins (*Caſa Nova*) eſt: item fons rubeus. Non procul inde rudera caſtrorum, Ima-Iuvalta, & Alta-Iuvalta, cernuntur. II. Rotelium. III. Paſcualium: prope quod caſtrum eſt dirutum Altenſins. IV. In proximo monte, Tranſum. V. Scheidium. VI. Fœldis. Barones à Vatio olim hîc juſſa dabant: quibus Verdenbergici Comites, ut hæredes, ſucceſſere. A Georgio autem, jus in Barones à Valdpurg tranſlatum. Hi Ludovico Tſchudio, Patritio Glaronenſi, Equiti aurato, vendidere: à quo homines juriſdictionis hujus, anno 1527. ſe pecunia redemere. Magiſtratus libera electio eſt. Miniſtralis, cum duodecim Aſſeſſoribus, Civilia & Matrimonialia adminiſtrat. In Criminalibus, ſex adiunctos è juriſdictione Furſtenoviana, habent.

Iuriſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Iuriſdictio Furſtenoviana, nomen ha-
et à Caſtro Epiſcopali ejuſdem nomi-
is, cum pago adjuncto. Viciniæ qua-
ior ſunt: I. Furſtenovia. II. Scharan-
m: ubi turris ejuſdem nominis erat.
I. Silium: in cujus circuitu ſtant ca-
ra, Ehrenfels, Baldenſtein. & Campel-
m. IV. Almenum: cui arx diruta no-
en dedit. In eius vicinia caſtrum Ha-
nſprung, prope vicum Praduallum,
rutum etiam jacet: ſtat autem arx
ietberg.

Præfectus (*Landtvogt*) cum duode-
m ius-dicentibus, de Civilibus & Ma-
monialibus, judicat. In Criminali-
s, vice verſa, ab Ortenſteinianis ad-
nctos habens.

Per anguſtum oſtium, & periculoſam
m, Murum (*Schyn*) dictã, ex Valle Do-
eſtica ad Vatiẽſes ſuperiores venimus.

Vatienſis juriſdictio celebris propter
iem nobiliſſimorum Baronum hujus
mmatis, facta eſt. Cum Bergunien-
ius, ſeu dominio de Gryphenſtein,
gnum facit conventum: & in qua-
or Quartas, ſeu Squadras ſubdividi
eſt: I, Almennum, Zurtenum: quo
ctat Nivallum, (ubi caſtrum muni-
m ejus nominis fuit, quod Barones
Vatio aliquando inhabitavere) &
es; qui locus etiam, ab arce ibidem

exciſa, nomen trahit. 2. Lainum. 3. Mu
dainum & Dalum. 4. Sturviſium, &
Collis ſeu Motta. Hic uterque poſt
rior locus, in Civilibus Miniſtralem ha
bet. Appellationes autem ad Vatienſem
jurisdictionem deferuntur.

Paruit olim juriſdictio hæc naturali
bus ſuis Dominis, Baronibus à Vatio: in
de ad Verdenbergicos Comites devolu
ta eſt. Georgius Comes Verdenbergicus
anno 1456. Epiſcopo Curienſi Leonha
do, Sexamnium & Vatium pro 3600
florenis vendidit: à quo deinde incol
pecunia ex parte ſe redemerunt.

Creant illi Miniſtralem: cui electo ju
ramentum Præfectus Epiſcopi, Furſt
noviæ defert. In Civilibus, undecim A
ſeſſores ſunt: in Matrimonialibus, ſe
decim. In Criminalibus, Præfectus Ep
ſcopi præſidet: ſedecim Vatienſes ju
dicunt. Hi quatuor ex Furſtenoviar
juriſdictione, & unum è Parpano, q
in territorio Vatienſium habitet, adju
ctos habent. Torturam Furſtenoviæ,
caſtro, maleficis inferunt: execution a
tem apud Vatienſes fit. Mulctarum m
norum dimidium unum Miniſtrali; a
terum, Communitati; mulcta ve
major, Præfecto Epiſcopi (qui etiam, d
ficientibus malefici bonis, expenſas ſo
vit) cedit.

Pro

Proximũ eſt dominium deGryphenſtein; quod Nobilium hujus familiæ fuit: inde ad Epiſcopatum Curienſem venit. Vt feudatarii & beneficiarii id aliquando poſſederunt Comites ab Amacia. Anno 1396. die 2 Febr. Hartmannus Comes à Verdenberg, Epiſcopus, illud redemit. Anno 1537. die 16. April. dominium deGryphenſtein ſe, ab Epiſcopatus Curienſis ſubjectione, perſolutis 2300. florenis Rhenenſibus aureis, liberavit.

Viciniæ hîc ſunt: 1. Bergunium, unde ex monte Albula, Engadinam ſuperiorem attingente, flumen ejuſdem nominis prorumpit; quod ſe non procul à Caſtro Baldenſtein, Rheno poſteriori jungit. 2. Feliſurum: ubi caſtri Gryphenſtein rudera, in monte cernuntur. Sunt ibidem multæ minæ argenti, plumbi, cupri & ferri; quæ à Ioanne à Salis, quondam Valliſtelinæ Vicario & ſociis diligenter excoluntur. 3. Latium. & 4. Stulium. Pertinet etiam ad juriſdictionem Vicinia montis Ionii.

Burgunienſes, Miniſtralem regionis habent: qui civiles quæſtiones, cum ſex Aſſeſſoribus dirimit. Sin controverſiæ ſint extra Bergunium, de ſervitute prædiorum: Latium Aſſeſſores duos & Stulium unum contribuit.

Feliſurum, Miniſtralem quoque habet: qui in Civilibus, ad ſummam 2 florenorum, cum ſex Aſſeſſoribus, pronunciare poteſt: quod ſi dictam ſummam controverſia excedat; Miniſtralis Bergunii, cum aſſeſſoribus, eo accerſitur. Matrimonialia & Criminalia, à Miniſtrale regionis Bergunienſi, & undecim Aſſeſſoribus, (6. videlicet Bergunienſibus, 2. Feliſuranis, 2. Latienſibus, & 1. Stuliano) deciduntur.

Ad hanc Iuriſdictionem pertinet Quartus, ut vocatur, de Lantio, Brienzolo & Vazerolo: qui Cathedrales dicuntur. Etſi autem territorium decem Iuriſdictionum fœderis ſit; & in Civilibus, Matrimonialibus & Criminalibus, eiſdem judicibus illi Cathedrales pareant: quæ tamen functiones militares, creationem Officiorum apud ſubditos, & Comitia trium Fœderum, concernunt; Cathedrales ex dictis pagis ſuam contingentem partem apud Bergunienſes habent.

Vergimus ad Supraſaxum, olim Miniſterium in Impedinis, quaſi in imo pedis alpium, in antiquitatibus Curienſibus dictum: quod cum Imo caſtro magnum conventum conſtituit. Regio tota in 5. plebes diſtributa eſt: 1. Tinitionum: cujus Antoninus Auguſtus, in Itinerario, meminit. Turris ibidem No-

bilium

bilium à Marmore fuit. Miniſtralem in Civilibus, cum octo Aſſeſſoribus, (ut in omnibus ſequentibus locis) habet. Ad hanc plebem pertinet Rovena, Livizonum: item Surum & Molendinum (ubi turris Spludatium ſtetit) cum Valle Faderâ. Et hi ſuum Civilem Miniſtralem habent.

2. Savogninum. Inter hunc pagum & Contrum, Turris Petnale in ruinis jacet.

3. Reambs (*Rhætia ampla*) caſtrum huius nominis eſt. Et hic pagus ſuum Civilem Miniſtralem habet. Item Contrũ, (quod ex adverſo ſitũ ſit) cum Brueinio. Miniſtralis Civilia adminiſtrat.

4. Salucum, Delum, (infra quod Turris Vallaca fuit) & Preſantium; prope quod rudera Caſtri Rauſchenberg cernuntur.

5. Imum Caſtrum: cui arx deſtructa, & ſitus, nomen dedit. Eius meminit Antoninus Auguſtus in Itinerario ſuo. Quo ſpectant, Prata, & Alfaſeinum; eis Miniſtralis in Civilibus præeſt. item Monum, in proximo monte ſitum: ubi etiam Miniſtralis civilis eſt.

Criminalia à Prçfecto regionis (*Landtvogt*) cum 18. Aſſeſſoribus judicantur. Mulctæ, detractis expenſis judicialibus, Præfecto cedunt. Matrimonialia, à Præ-

fecto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

fecto, & quatuor Aſſeſſoribus, dignoſcuntur.

Bivium, (*Stalla, Stabulum*) ita dictum quod ibidem duo itinera monteſcindant: alterum, per Septimum montem, in Prægalliam ducens; alterum, per Iulium, (uterque enim mons Iuliarum alpium pars eſt) in ſuperiores Engadinos: cum proxima Iuriſdictione Averſa, & Eremuſio, ac Celino, apud Engadinos inferiores. Conventum magnum conſtituunt. Flumini etiam, ex Septimo monte ſcaturienti, Rheni nomen dant: qui ſe ad Imum Caſtrum Albula miſcet.

Viciniæ hic ſunt: Bivium cum Nalaco, Stabulum vetus, & Marmorea; cui vico vicinum Caſtrum deſtructū, huius nominis, nobiliſſimę familię à Marmore prima ſedes, celebritatem addidit. Miniſtralis, in Civilibus & Matrimonialibus, cum 12. Ius-dicentibus, pro tribunali ſedet. In Criminalibus, Præfectum Supraſaxienſem, cum duobus aliis, accerſunt. Mulctæ minores, Communitati; majores, nempe Criminales, Præfecto Supraſaxienſi, cedunt.

Averſa, uti & Bivium, in aſpero loco ſita eſt; parte montis Septimi à Bivio ſegregata. Viciniæ ſunt ſeptem: 1. Madriſium. 2. Crottum. 3. Campſuptum. 4. Platta. 5. Caſale. 6. Creſta. 7. Curtes.

Quon-

uondam Nobiles à Marmore, tan-
iam beneficiarii Epiſcopatus Curien-
,jura ibidem exercebant. Ipſi vero in-
læ tandem ſe liberavere: & hinc Mi-
ſtralem libere eligunt; qui cum 12. Aſ-
ſoribus, Civilia, Matrimonialia &
iminalia adminiſtrat.

Superato Septimo monte, Prægal-
m, quæ in ora Galliæ Cisalpinæ eſt,
gredimur. alii PręIuliam, quod ad pe-
m Iuliarum alpium jaceat, nominant.
ultis Imperatorum privilegiis, præſer-
n Henrici II. uti ſuo loco diximus, de-
rata eſt; & libera Imperii regio dicta.
onventum magnum ſola efficit: qui
duas Civiles Iuriſdictiones, Porta (ubi
ſtrum & oppidum Muri erant) ter-
inum ſtatuente, dividitur. Supra-
rtanę Iuriſdictiones ſeptima pars, Ca.
ia vicus eſt, ad pedem Septimi &
aloii montis jacens; ubi etiam itinera
antur: ob S. Gaudentii corpus, ibi ſe.
ltum, quondam celebris. Truncus
udentii, caput etiam amputatum ad
cum hunc detuliſſe, uti de S. Placido
ximus, narratur. Turris ibidem fuit.
rtinet eo Caprile, & mons Maloius,
liarum alpium membrum. Inde, uti ex
ptimo monte, Maira fluvius, qui La-
ſe miſcet, ſcaturit. Suum incolæ in
vilibus Miniſtralem habent.

Cæteri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Cæteri Supra-portani in quatuo
Squadras dividi ſolent: 1. Platea eſt. 2.
Caſſianus. 3. Burgus novus cum Stam
pa. 4. Cultura. Vicorum nomina ſunt
Vicoſupranum, (ubi Subcaſtellum, &
Turris alia fuit) cum Rotitio & Pont
ſella, Burgus novus, Stampa, Cultur
cum Montacio, & aliis Curtibus, M
niſtralis, de Civilibus, cum XII. Aſſe
ſoribus judicat.

Sub-portani tres tertias habent: qua
rum duas, Solium, (locus celebris, o
antiquam nobiliſſimæ Saliceæ famili
ſedem, in monte eſt) cum Caſtaſegn
& Promontorio; tertiam, Pondum ſta
tuit. Miniſtralis, cum 12. jus-dicent
bus Civilia adminiſtrat. Criminalia ve
ro totius regionis Vicoſuprani tractan
tur: à tota regione electo Prætore, &
huic 18. Aſſeſſoribus datis. Matrimonia
lia à judice Matrimoniorum, cum 6
conjudicibus dirimuntur.

Superato monte Maloio, Engadinam
ſuperiorem, quæ conventus magnus eſt
ingredimur. Nomen Engadinæ inde eſt
quod in capite Oeni (*in co d'Oeno*) ſitum
habeat. Multa per totam vallem nomi
na urbium Latii & Campaniæ ſunt. In
de namque aliqui, jugi Pænorum, ſu
Hannibale pertæſi, ad tuta hæc mon
tium receptacula, (ut alias dictum)

contu

ntuliſſe dicuntur; nominaque amiſſæ
triæ ſedis hîc renovaſſe. Aſpera qui-
n, & frigido cœlo eſt; ſed amœnitate,
ructuoſis pratis, campis, & alpibus
x.

Anno 830. Bertholdus Comes, in
atina fuit.

Anno 1139. Dedalricus, Comes de
mertingen, & frater ipſius Adalber-
, cum matre ſua, & per voluntatem
rum liberorum cum manu Advocati
Eberhardi de Sacco, vendiderunt
nrado, Sanctæ Curienſis Eccleſiæ E-
opo, jura ſua in Engadina ſuperiore
cis & pagis enumerandis ſuperſedeo)
800 marcis argenti, & 60 unciis pu-
mi auri. Exſtat & alia venditio De-
ici & Conradi, cum ſororibus ſuis,
rorum Dedalrici Comitis ſupraſcri-
cum voluntate patris, & patrui A-
berti, & manudicti Advocati, eidem
copo Conrado, eodem tempore fa-
aliquorum in Engadina ſuperiore
rum pro 260 marcis argenti. Iidem,
em momento, Epiſcopatui Curienſi,
remedio animarum ſuarum, pro-
ſua bona ad Ponteresinam dona-
nt.

nno 1492. cum Epiſcopo Henrico
Hevven, & Capitulo Curienſi, certas
ventiones, pro libertate ſua iniere.

Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Anno 1494. eidem Epiſcopo, p
exemptione, 900. florenos dederunt:
hinc liberam Reipublicæ adminiſtratio
nem habent.

Tota regio ſuperior, in duas parte
per fontem Merulam, diviſa eſt. Sup
rioris, ut ſitum illius ſequamur, ſupr
mi verſus Prægallos ſunt: 1. Silium, V
lisfaiz, & Cryptę albæ. Hîc primus Oe
ortus, ex Maloio, (Iuliarum alpiu
membro) & ex ipſo monte Iulio, q
propter excellentiam nomen obtinu
cernitur. In monte Iulio, columna l
pidea quondam ſtetit, ab Imperato
aliquo aut Rhætiæ Præſide erecta:
tribus fruſtis conſolidata erat: quoru
duo ulnę unius quodque magnitudin
decidere. Lacum Silienſem Oenus, prim
efficit: in cujus ora, Caſtri diruti ru
ra cernuntur, à Caſtromuris olim ha
tati. Silienſes ſuum civilem Miniſtrale
cum ſex Aſſeſſoribus, habent: (uti &
cæteris vicis ſequentibus) qui more M
niſtralis apud proximos Sylvaplanen
de qualibet ſumma pecuniaria, & co
troverſia civili, conſentientibus pa
bus, judicare poteſt.

2. In deſcenſu, pagus Sylva plana
cum Supralaco; qui locus à lacu
dem nomen habet. Hîc Miniſtralis
vilis eſt.

3. Sanctus Mauricius: prope quem
cidulæ ſunt, à Theophraſto Paracelſo
mmopere celebratæ. Lacum etiam
ſciferum habet. Miniſtralis Civilis hîc,
ti apud Celerinenſes, Pontareſinenſes,
Biverenſes, qui proprios etiam ſuos
iniſtrales habent) ad ſummam vigin-
duorum cum dimidio florenorum,
onunciare, cum Aſſeſſoribus poteſt.

4. Celerina. ubi etiam lacus eſt.

5. Pontareſina, verſus montem Ber-
nam ſita. Turris ibidem diruta cerni-
r: & inde trita via eſt ad Peſclavienſes.

6. Samadœnum, quaſi *ſummum Oeni.*
vius inde ex monte prorũpens, alte-
m Oeno ſcaturiginẽ dat. Egregius eſt
gus: ubi Miniſtralis Civilis eſt, qui cum
Aſſeſſoribus, ex regione collectis,
ntroverſias major Civiles, ſupra fon-
n Merulam, decidit.

7. Beverum, cum loco ad Augias (*Alles*
gies.) Hîc conventus & congregatio-
totius Engadinæ ſuperioris habẽtur.
nfra fontẽ, venimus 1. ad Pontẽ: unde
montem Albulam ad Bergunianos
eſt. Viciniam cum pago Cãpovaſto,
ſtituit. Miniſtralis Civilis (uti & Scam-
ſis) ad ſummam 15. floren. jus dicit.
.Maduleinũ, cui diruta arx, Guarda
is dicta, imminet: Miniſtralis hujus
ima juriſdictio, 3 nẽpe tantũ flor. eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

3.Zutzium, ſedes Miniſtralis totius re-
gionis eſt; qui aut ipſe, aut locum-te-
nens, ex familia Plantarum deſumitur.
Sedes enim antiqua eſt nobiliſſimæ fa-
miliæ Plantarum: qui quondam diver-
ſis immunitatibus gaviſi, quaſdā etiam
num retinent. Turris ejuſdem nomin
ibi eſt. Pagus ornatus ædificiis, pro mo-
re regionis, fultus eſt. Viciniæ ſunt; Do-
ta, & ſupra Oenum. Miniſtralis regio-
nis, civilia in pago peragit: quæ vero
graviora ſunt, & dictam ſummam in
aliis pagis, infra Merulam excedunt, 16
judices, quorum 8. à Suprafontanis ac-
cerſuntur, decidunt.

4. Scamfium: infra quem pagum
olim aggeres exſtructi fuerunt, qui nunc
diruti ſunt. Inde iter per montem Ca-
ſannam, in Luvinium, quod Bormien-
ſis ditionis eſt. Pertinet eo Capella ubi
noſocomium eſt; Cinuſcal prope pon-
tem altum, qui Engadinam ſuperiorem
ab inferiore dividit; & Suſana, unde per
Scaletam ad proximos Davoſianos vi-
ducit.

Matrimonialia, in loco Augiæ, à Mi-
niſtrali, & 16. Aſſeſſoribus regionis, di-
judicantur. Criminalia vero totidem
adminiſtrant. Si ſupra fontem Meru-
lam; Samadeni judicii locus eſt: ſi infra
Zuzii tribunal eſt.

Quili

Quilibet pagus deinde ſuos Covicos habet. Ad electionem Miniſtralis regionis, Cancellarii & Aſſeſſorum Criminalium; uti & ad creationem Officialium, apud ſubditos, & Oratorum ad Comitia trium Fœderum, ſedecim Deputati, in loco Augiæ congregati, conveniunt: quorum quatuor dat Zutzium, cum Madulaino; duos Scamfium; totidemque Campovaſtum & Samadenum: Biveru, Celerina, Puntareſina, S. Mauricius, Sylva plana, & Silium, quilibet vicus unum mittunt.

Deſcendimus in Engadinam inferiorem: qui Conventus magnus, in duas minores juriſdictiones, (quoad Criminalia, monte Fulono, quoad Civilia, Valle Taſna) diſtinguitur: ita nempe, ut Fatanum, in Criminalibus ad ſuperiores; in Civilibus ad inferiores ſpectet.

Viciniæ ſuperioris Iuriſdictionis Civilis, ſunt quinque: 1. Gernetium: ubi turris Vildenberg fuit; habitatio nunc Capitanei Rudolphi Plantæ, Equitis aurati, & maleficiorum ibidem judicis: alia item turris Maurorum familiæ; quę diruta eſt. Huc ſpectant, Brailum, & mons Pesfalarius, (*Puſſalora*) cum furno, ubi ferrum coquitur. 2. Suſium: ubi in tribus diverſis collibus, turrium collapſarum ruinæ cernuntur. 3. Lavinum.

4. Guarda, cum Boſca. 5. Ardetium. caſtrum hujus nominis, ibidem in ruinis jacet. Hi pagi ſuum in Civilibus Miniſtralem, cum 15. Aſſeſſoribus habent; & una cum Fetano, ut diximus, judicem in Criminalibus. In matrimonialibus, præſidet Miniſtralis cum Aſſeſſoribus tribus: qui Eccleſiaſticos etiam conſulere ſolent.

Inferior juriſdictio, Vicinias quatuor habet in Civilibus: 1. Fetanum: ubi arx Ortueina deſtructa cernitur. 2. Scoliū: ubi Portarum turris fuit; & quondam Monaſterium, quod inde Burghuſum tranſlatum. Fons etiam acidularum optimus ibi exſtat. Pertinet eo Vallis Scarla, ob minas argenti & ferri olim celebris: ubi & Princeps Auſtriacus, Comes Tirolis, adhuc ſuum minarum judicem habet. 3. Sentum: ubi Burgus S. Petri, arx munita ſtetit.

Caſtrum Taraſpum, non procul à Scolio ſitum eſt: ubi Caſtellanus, nomine Principis Auſtriaci, Comitis Tirolis, reſidet. Hodierno tempore, Mohri à Liechtenegg, jure pignoris illud tenent, cum vicinia ejuſdem nominis. Ibi fons ſalſus eſt, à Conrado Geſnero, Medico excellentiſſimo, & Ioanne Fabricio Montano verſibus celebratus. Etſi autem Taraſpum in fœdere non ſit: tamen

nen in omni judicio Civili, Matrimo-
iali & Criminali, juriſdictioni Scolien-
i paret. Miniſtrales Civiles, in hac ju-
iſdictione quatuor ſunt: 1. Cathedra-
um: qui cum 9. Aſſeſſoribus judicat.
. Signoriæ, (Auſtriacorum nempe) ut
ocant: in cujus electione Præfectus Ta-
aſpi duo fert ſuffragia; & juramentum
at. 3. Abbatiæ montis Sanctæ Ma-
iæ. 4. Cœnobii Monialium Vallis Mo-
aſterii. In Matrimonialibus, præſidet
ſiniſtralis Cathedralis cum Aſſeſſoribus
uobus Eccleſiaſticis, & uno Politico.

Eremuſium autem, cum Celino &
amnitio, etſi conventum magnum
um Bivio & Averſa conſtituant: in Cri-
inalibus tamen ad hanc juriſdictio-
em ſpectant; ſuam vero Civilem juriſ-
ictionem habent: quibus Miniſtrales
ræſunt.

Viciniæ ſunt: Eremuſium; cui Ca-
rum, Canities olim dicta, imminet.
piſcopatus Curienſis feudum & mul-
egregia prædia tibi tenet. Hartman-
us, Epiſcopus Curienſis, illud anno
94. à Comitibus ab Amacia, ut be-
eficiariis, recuperavit: quibus anno
68. à Zuanzingero, ex familia Eremu-
enſi, oppignoratum fuerat. Ibidem, in-
a pagum, ex Valle Taſſa, prorepit fons,
loco natura concamerato: qui certis
diei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

diei horis deficit; ac unius horæ ſpatio iterum largiter accreſcit. Huc ſpectant; Crux, (*Crieuſch*) Menaum, (*Mnau*) & S. Florinus, qui ibi ſepultus eſt:quo magnæ quondam peregrinationes fiebant.

Miniſtralis de Civilibus, cum 3. Aſſeſſoribus judicat: &, ſi opus, adjunctos aſſumunt à Scolienſibus. Matrimonialia (ut etiam Celini & Samnitii) Miniſtralis, cum duobus Eccleſiaſticis, & aſſeſſore politico dirimit.

Sequitur Celinum; ubi arx Vitelliana (*Ser viezel*)ſtetit: Receptiuncula,(*Retsſella*) Sanctus Nicolaus, Sylva plana, Pons Martis & Torrés Cerius, (*Tſchiergenbach*).

Ibidem in confinibus & territorio Comitatus Tirolis, ex monte Venuſto, ſcaturit Atheſis; quæ Pado ſe tandem miſcet. In oſtio ſtrictiſſimo, Veſtmetia (*Vinſtermuntz*) dicto, qua iter in Germaniam per Vallem Oenam eſt, Principes Auſtriæ, Caſtrum habent, & telonium opulentiſſimi proventus. Duos Miniſtrales habent in Civilibus: unus Cathedralium, qui cum tribus Aſſeſſoribus judicat: alter Signoriæ eſt.

Supereſt Vallis Samnitia, ſeu Samnonum: quæ etiam ſuum Miniſtralem in Civilibus habet: in gravioribus Eremuſanos etiam adeunt. Iudicum Crimi-

nalium,

nalium, infra & ſupra montem Fulo-
num, electio ita fit. Communitates qua-
uor perſonas dignas nominant: ex qui-
bus Præfectus Oenotrianus, nomine
Principis Auſtriæ, poſſeſſoris Comita-
us Tirolis, cum conſilio Præfecti Fur-
tenburgici, unum eligit. Hi duo Præſi-
des electi, quilibet in ſua juriſdictione,
una cum 12. Aſſeſſoribus, Criminalia
udicant. Mulctarum dimidium unum,
detractis expenſis judiciariis, Præfecto
Oenotriano; alterum, in duas partes
æquales diviſum, Epiſcopo Curienſi, &
Communitatibus cedit. Cæterum,
omnium bonorum nulla confiſcatio
apud ipſos eſt.

Superato monte, in vallem Monaſte-
rii deſcendimus. Nomen hæc à Con-
ventu monialium ſortita eſt: & magnũ
conventũ tota efficit. Dividitur in duas
juriſdictiones: quarum ſuperior, in qua-
tuor Vicinias diſtincta eſt.

1. Verſus montem Valderam (unde
amnis Ramus profluit, & in Atheſin
influit) eſt Cervium, cum Luio & Val-
dera, interiore & exteriore: Vallis item
Cava, Vallis Peſona, & Luſſeium.

2. Sancta Maria, (unde tritum iter,
per juga Rhætica, ad proximos Bor-
mienſes eſt) Sylva, Campus Creſta, Pu-
teium, & Terza.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

3. Monaſterium: ubi Cœnobium monialium eſt, à Carolo Magno Imp. fundatum: ei præeſt Abbatiſſa, & ſuum Civilem Miniſtralem in Valle habet: item Ruinatia & Gualdum. 4. Tuberium; (Comites hujus nominis quondam hic ſedem habuere) Rivera, & Bovilium. Sunt propè & infra Tuberium, in Comitatu Tirolenſe, diverſa caſtra, Curienſis Epiſcopatus feuda; nempe Terra Rotunda, (*Rotund*) Schroffenſtein, Rychenſtein, Rychenberg, Helf mir Gott, (*Deus me adjuvet:*) & ſupra Schluderium, caſtrum Churberg. Tuberiani, in Criminalibus, Auſtriacis parent. In Civilibus, hæc juriſdictio duos judices habet: Miniſtralem, (qui ipſe non judicat; ſed locum-tenenti committit) una cum quatuor Aſſeſſoribus; & Anvaldum (*Vicem-gerentem*) cum quatuor Aſſeſſoribus. Vterque duabus Viciniis præeſt: & Magiſtratus eorum annuus eſt, per Vicinias alternatim diſtributus. In Criminalibus, præſidet Anvaldus; cui ſeu Aſſeſſores adſunt. Miniſtralis, cum Caſtellano Epiſcopi Curienſis, qui in caſtro Furſtenburgii reſidet, accuſationem inſtituunt, & fiſci partes agunt. Mulctæ & expenſæ Caſtellano cedunt. Confiſcatio autem bonorum omnium, locum non habet. In

Matri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

atrimonialibus, judicant 8 peritiores
putati, Eccleſiaſticorum quoque con-
iis admiſſis.
Inferior Iuriſdictio, nempe infra Ca-
n. Venæ, per vicos ſparſa eſt. Territo-
um cum cauſis Criminalibus, Auſtria-
Principis, Comitis Tirolis ſunt. Ca-
edrales namque aliqui, Malii, Laudi,
rtii, in valle Stilvia, Borghuſii & ali-
habitant. præſidem, judicem Cathe-
alem (*Gottshaus richter*) vocant. Ibi
ope Borghuſium ſtat caſtrum Fur-
nburg, quod Epiſcopi Curienſis eſt:
parva inde diſtantia, Abbatia Mona-
orum montis S. Mariæ; de cujus fun-
tione hæc accepimus.
Anno circiter 1104. Eberhardus, fra-
Hulderici, Epiſcopi Curienſis, ex bo-
propriis Monaſterium Ordinis S. Be-
dicti, Scolii, in Engadina inferiore,
ndavit: quod fulmine abſumptum,
no 1131. ab Epiſcopo Conrado iterum
nſecratum fuit.
Anno 1146. Huldericus de Taraſpo,
o redemptione animæ ſuæ, (in juven-
e enim prædator fuerat) illud ad S.
phanum, in Vennonibus, ubi latro-
atus erat, tranſtulit. Muris autem
corruentibus, viſione (ut ſcribi-
) trium facium ardentium admo-
us, in loco montis S. Mariæ, idem
Y 5 fabri-

fabricari curavit; & monachalem habitum ipſe, cum uxore Vtha, aſſumpſit. Ejus effigies, habitu militari, in tumulo picta eſt, manu ſchedulam tenens, cui hi incompti verſus ſunt.

Mundanis ſpretis, ſummæ pro parte quietis,
Prædia ſignata donat Vldericus & Vtha.

Olim erat etiam Curtis Schanza apud Atheſinos: ubi Cathedrales aliqui ſedem & juriſdictionem Civilem, præſide judice (*Richter*) habebant: eis autem deficientibus, illa paulatim avulſa fuit.

Situs ratio poſtremo ad Peſclavium nos ducit: quod ultra montem Berninam, (unde fluvius Peſclavinus, qui in Abduam influit, ortum habet) verſus Vallemtelinam jacet. Conventus magnus eſt: & ſub Epiſcopis Curienſibus diu fuit: inde avulſum, Mediolani Vice-Comitibus & Ducibus paruit: tandem Epiſcopatui reſtitutum, & in fœdus receptum eſt.

Populus ſe poſt ab Epiſcopatu redemit: & proinde Rempublicam ſuam libere adminiſtrat.

Subdividi poteſt in quatuor partes: 1. Peſclavium, amœnus & bene excultus locus, juriſdictionis maxima pars eſt: ubi etiam Typographia viget.

2. Contrata (hoc enim verbo utuntur)

ur) interior: ubi loca, Ainum, Cavalia, Piſcatellum, & Campellum: ibi Catrum de Olzate in ruinis cernitur.

3. Contrata exterior ubi Prata, Campilionum, Motta de Pedenale. Ibi arx & ſedes Præfecti Epiſcopi erat.

4. Bruſium: cujus ſex Cantones: 1. Bruſium; ubi Eccleſia. 2. Campeſtium. . Salendæ. 4. Le Preſe. 5. Lacus: pulcher, amœnus, & piſcifer. 6. Viannus mons.

In Civilibus, Miniſtralem habẽt, cum ex Aſſeſſoribus. Horum judicium ad triginta floren. ſe extendit: exſecutio autem à Prætore Peſclavii petenda eſt.

Peſclavii, res civiles ſolus judicat Prætor; (*Poteſtatem* illi dicunt) qui una cum Cancellario eligitur à 12. Conſiliariis. Et hi, Præſide Prætore, Criminalia & Matrimonialia dirimũt. Conſiliarii autem, cum Accolateris, à Decano & Officialibus duobus: hi autem, Decanus & Officiales, quorum minus idem quod Quæſtorum eſt, ſorte eligi ſolent. Appellationes ad 5. Accolateros referuntur.

In hoc fœdere, civitas Curienſis, Quatuor Pagici, Motta vicina, in Valienſi ſuperiori juriſdictione, & Averſa, Germanica lingua utuntur: reliquæ juriſdictiones: Rhætica; Engadini Latinum vocant. Prægallienſium tamen,

& Peſcla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

& Peſclavienſium, Italicæ linguæ admodum conſona eſt.

LIBER NONVS.

DECEM Iuriſdictionum fœdus ita dictum eſt: quod, cum ſeptem tantum Convẽtus magni ſint; ex his tamen, trium poſteriorum quilibet in duas minores juriſdictiones dividatur: quarum Alvonovana hodie in duas quoque alias ſubdiviſa eſt.

In hoc fœdere, antiquitus nobiliſſima familia Baronum à Vatio, non quidem abſolutum, ſed certis terminis circumſcriptum & moderatum, imperium habuit. Vltimus autem hujus proſapiæ, Ioannes Donatus, armis (ut ſuo loco recitavimus) clarus, duas filias hæredes, Cunigundim nempe, Comiti Friderico à Tockenburg, & Vrſulam, Rodolpho Comiti à Verdenberg, matrimonio junctas, reliquit: atque ita ſucceſſu temporis, totum hoc dominium, in Comitem Fridericum Tockenburgicum, (cujus avia Cunigundis erat) & ipſum ſuæ familiæ poſtremum, derivatum, iterum coaluit.

Hic anno 1436. ultimo April. die, Ruteni, in pago Tigurino, fatis ceſſit; uxore

Eliſabetha

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

lliſabetha ab Amacia hærede ex aſſe in-
tituta: quæ ſibi Curatorem, Fridericum
aronem ab Hevven, aſſumſit, Aſt an-
o ſequente iſta quoque Eliſabetha, Vel-
urii, ſolenniter omnia bona, hæredi-
us prædicti Comitis, mariti ſui, renun-
iavit. Vnde poſtea variè ampla ejus do-
ninia diſtracta fuere.

Octo juriſdictionum dominium (de
ominio enim Majævillæ mox ex ordi-
e ſermo fiet) ſibi, tanquam ex parte
æredes, vindicabant duæ ſorores Co-
nitiſſæ à Verdenberg: Cunigundis, quæ
uilielmo, Comiti à Monteforti, nupta
rat; & Catharina, cujus maritus, Hen-
cus à Sacco, Comes Miſauci, erat; ex
uo illa filium ejuſdem nominis ſuſce-
it. Iuriſdictionem hi Davoſianam, Al-
onovanam (ab altero ſcilicet Caſtri Bel-
fortis latere, Davoſium ſpectan-
; quod per pontem altum termi-
os ibidem ſtatuit) ac Scavianam, ad
ratum longum ſitam, multis privile-
is & immunitatibus, anno 1438. in
ſto S. Agathæ, die 5. Februarii, or-
averunt.

Poſt Gulielmus, Comes Montfortius,
lus dominium ſex juriſdictionum ad-
tus, illud, cum pacto luendi, anno
459. conſanguineo ſuo, Hugoni à
onteforti, Rottenfelſii Domino, ven-
didit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

didit: qui anno 1460. Davoſianorum & cæterorum privilegia confirmavit. Hugo jura ſua Sigiſmundo, Archiduci Auſtriç, tradit: jure etiam recuperandi, anno 1471. à Comite Gulielmo Verdenbergico, empto. Archidux autem hæc omnia, ante præſtitum homagium, cum pacto tamen luendi, Vlderico Comiti ab Amacia vendit: qui duas prius juriſdictiones, Caſtrenſem & Acerienſem, in Rhætigoja, poſt fata nempe Friderici Comitis à Tockenburg, propter matrem ſuam Margaritam, è familia Baronum à Rhætio, ex parte hæredem, jam adeptus erat. Pater Vldericus omne jus ſuum Gaudentio filio reſignat: qui eodem anno 1471. omnes has octo juriſdictiones, inter alia, etiam hoc libertatis munere donavit: ut nec ipſe, nec ſucceſſores ipſius, Præfectum dare valeant; niſi cum conſilio & voluntate prædictarum juriſdictionum.

Anno 1477. Gaudentius jus ſuum Sigiſmundo, Archiduci Auſtriæ, celebratis propterea Comitiis fœderis Davoſii, vendere conſtituit. Sex autem juriſdictiones, ſuper ea re duo reliqua fœdera conſulunt: quæ alienationem diſſuadent; & Legationem proin ex tribus fœderibus, ad Archiducem mittunt, eumque de ſtatu rerum informant; & ut

hanc

inc denegationem æquo animo ferat, uſis in medium adductis, rogat.
Anno 1478. Archidux Sigiſmundus, virtute pacti luendi, dominium to-m, ſoluta oppignoratione, recuperat; Iuriſdictiones jurare, juſtis de cau-, renuunt. Gaudentius Comes ab A-acia, & Lucernates Helvetii, ut me-itores, illos ad juramentum præſtan-m exhortantur. Sic illi tandem; Sigi-undo privilegium exemptionis telo-orum, eodem anno, per omne do-inium ſuum, pro ſe & ſucceſſoribus, nigne ipſis concedente; conſenſere.
Anno 1489. idem Gaudentius, duas iſdictiones, Caſtrenſem & Acerien-n, hæreditarias, & quas ſibi retinue-, eidem Sigiſmundo tradidit: quæ ta-n ſuis privilegiis fretæ, Sigiſmundo ipſius ſucceſſori Maximiliano, niſi t pacem, Baſileæ, inter Maximilia-m Imperatorem; & Helvetios ac Rhę-, anno 1499. initam; parere recuſa-t: Præfectum caſtri Caſtrenſis, no-ne trium Fœderum, agnoſcentes. Sed hati poſt pacem Baſileenſem, privile-exemptionis telonii, exemplo alia-n juriſdictionum, fidem juravere. ita deinceps ordine Sigiſmundi herę-& ſucceſſores, ex ſereniſſima domo ſtriaca, omnibus octo juriſdictioni-bus,

bus, quæcunque eorum privilegia, im-
munitates, exemptiones & ritus, ſive
ſcriptis comprehenſos, ſive bona co
ſuetudine receptos, plenè confirm
runt: uti ex Maximiliani primi, Car
quinti, Ferdinandi Imperatoris, & e
in Comitatu Tirolis ſucceſſoris fil
Ferdinandi Pulchri; Rudolphi item
cundi Imperatoris, & Maximiliani A
chiducis, fratris hodiè regnantis, dip
matibus videre licet.

Præfectum, in caſtro Caſtrenſi re
dentem, Principes Auſtriaci, Comi
Tirolis, de conſilio & voluntate popu
vi privilegiorum, uti diximus, con
tuunt. Hic plerunque à populo etia
juramento obſtringitur: ne ſe Reipub
cæ negotiis, præterquam eis, quæ ſ
ſunt functionis, ullo modo immiſce
In Capitalibus & Criminalibus, perſo
rea, à juriſdictione, in qua deprehen
eſt, capitur. In Rhætigoja, ad caſtru
Caſtrenſe, ſi juriſdictio ita juris eſſe c
cernat, dèducitur: in aliis locis ſui pr
prii carceres ſunt. Præfectus aſſciſcit
& judex maleficiorum, (quem Prince
Auſtriacus deſignat; cui ſcriba etia
additur) cum decem Aſſeſſoribus,
qualibet juriſdictione uno electo, (
dominio Majævillano etiam duo int
ſunt) convocantur: proceſſus dein

(præ

(præviis ſemper, antequam ad capturam deveniatur, legitimis indiciis) tam in plano, quam rigido examine, plerunque in præſentia Præfecti, inſtruitur: judicio publico, & quidem ſub dio, contra perſonam detentam inſtituto: Præfectus Procuratorem, ex conſeſſu illorum decē, aſſumit; & actionem perſequitur. Rei partes, ex eodem conſeſſu unus aſſumptus, defendit. Sententiam poſtea, à judicibus conſcriptis latam, Præfectus mitigare quidem, (adhibito plerunque eorum conſilio) aggravare autem minime poteſt. Iudiciales ſumptus, ex bonis rei, ſi quæ ſunt, fiunt: quibus deficientibus, Præfectus, nomine Principis pendit. Cæterum confiſcatio omnium bonorum nulla eſt.

Minarum metallicarum jura; quarū magna in octo juriſdictionib⁹ copia eſt, Princeps certis circumſcripta terminis, habet; ſuumque judicem conſtituit, qui decimas ex eis exigat.

Quod ſi Principi Auſtriaco, Tirolis Comiti, cum una vel pluribus Communitatibus, ex octo juriſdictionibus, aliqua diſceptatio intercedat: coram alia juriſdictione fœderis decem juriſdictionum proxima, à competente judice, jus dicitur; neque extra fœdus judicium trahitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

In Civilibus, in juriſdictione Cœnobiana, Miniſtralem, (*Landtamman*) quaſi dicas, Regionis Officialem, (quo titulo Præſidentes omnium juriſdictionum in iſto fœdere, præterquam in dominio Majævillano, appellari ſolent) Præfecturas nominat. Ita enim inter Sigiſmundum Archiducem, & hujus juriſdictionis homines, convenit: ut ipſi ab expenſis quas graves, ob diſſidia inter Teutonicos, & Rhætica lingua utentes, ob Miniſtralis electionem, & alia, faciebant, liberarentur, & immunes conſervarentur.

In reliquis duabus Rhætigojæ juriſdictionibus, ex tribus à Præfecto propoſitis, populus unum ſibi deligit.

In Alvonovana, (quam nunc Lantianam vocare libet) nempe ab exteriore Caſtri Bellfortenſis parte; ut etiam in Corvantiana, & S. Petrum in Scanavica Valle, tres populus nominat: ex quibus unum ipſe Præfectus ſecernit. Iusdicentes autem, ubique populus libere eligit.

Mulctæ, quæ juris & fori Eccleſiaſtici ſunt, ut adulteriorum, & aliorum inde dependentium; atque etiam pœnæ; quas juriſdictiones ipſæ, circa obſervationem feſtorum, inciduorum, paſcuorum, & aliorum huius generis, imponere valent,

ſent, iiſdem illis cedunt. Cæteræ autem mulctæ, ultra decem aſſes Rhæticos, in Valle Rhætigoja, detractis expenſis, à judicibus juriſdictionis factis, (quibus etiam poteſtas eſt, eas nominandi & exprimendi) Præfecto actori cedunt. In reliquis tribus, Bollofortenſi nimirum, ab illius caſtri parte exteriore, Corvantiana & Scanavicana ad S. Petrum, juriſdictio, quæ illas exprimit, ſi ultra decem aſſes ſint, (infra enim ſolius Iuriſdictionis ſunt) dimidiam illarum partem Regioni, alteram Præfecto adjudicat.

Davoſiani autem, Longopratani in Valle Scanavica, & Alvonovani, ab interiore Caſtri Bellofortenſis parte, (qui Bellofortenſes, ex vigore privilegiorum veterum, ſibi à Catharina & Cunigunda, Comitiſſis à Verdenberg, anno 1438. conceſſorum, anno 1611. in contradictorio cum Legatis Principum Auſtriæ, Tirolis Comitum, judicio, in eandem libertatem, qua regio Davoſiana fruitur, vindicavere) ſuos Magiſtratus ipſi eligunt: omniſq; generis mulctas, etiam graves, utpote carcerationis, privationis & reſtitutionis honoris & famę gravium, & alias quaſcunque, præter ſanguinis pœnam, libere, abſque Præfecti, aut aliorum interventu, quælibet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

libet in ſua juriſdictione, imponunt & exigunt.

Cauſas Matrimoniales, in toto decem juriſdictionum fœdere, ſeptem delecti judices, ſecundum certas conſtitutiones & articulos, anno 1561. die 7. Febr. Davoſii conſtitutos, dijudicant. Perſonas tamen Eccleſiaſticas, (ut in trium Fœderum generalibus Conſtitutionibus diximus) conſulere in gravioribus ſolent. Controverſiis & litibus de confinibus terminis, inciduis, & paſcuis, aliiſque ad juriſdictionem pertinentibus, aut inde dependentibus, inter duas pluresve Communitates, aut etiam inter perſonas privatas, & Communitatem aliquam, obortis: Oratores decem, (*die Zehen gericht*) ex toto fœdere, plerunque conſcribi ſolent; hi in loco litis congregati, Præſidem inter ſe eligunt: litemque ſummario judicio dirimunt. Quod ſi in aliqua juriſdictione, ordinariorum jus-dicentium major pars, vel ipſi auctores aut rei, vel partibus litigantibus ſanguine aut affinitate juncti fuerint; ut jus dicere ipſi non debeant: pro judicio integro, à proximis juriſdictionibus, tam interiore, quam exteriore, quinque adjunctos aſſumere ſolent; & hi quinque Peregrini (*die fünf Frembden*) vocantur.

Iuri

Iuriſdictionum autem hujus fœderis, ſecundum præeminentiam & ſitum, hic ordo eſt.

Prima Davoſianorum regio ſe offert. Nomen hoc *Davos*, quod Rhætica lingua *Retro* ſonat, inde habet; quod retro nemora opaca, in alto & ſolitario loco ſita ſit. VValtherus ſenior Baro à Vatio (cujus dominium amplum erat; atque inter alia etiam Rhætigojam, Scanavicam & Belloforten ſem Vallem, quę Davoſio à tribus partibus conterminæ ſunt, tenebat) ſitum horum locorum, fluminis etiam, quod ſe in plano Alvi-Novi, cum Albula jungebat, ſcaturiginem, cognoſcere volens, cum venatoribus ſuis, quorum aliquot etiam ex Viberis, Valeſiæ populis, habebat, quotidie (uti tunc moris erat) etiam præruptis quibuſque in locis, ſe exercebat. Horum aliqui, fluminis veſtigia ſectati, ad planitiem ſatis amplam, laricibus & abietibus undique refertam, deveniunt: moxque progredientes, lacum admodum amœnum, & piſciferũ inveniunt. Inventa læti domino ſuo referũt. Baro, dilatandi imperii & finium cupidus, duodecim ex Viberis, frugalioribus, & aëri frigidiori magis aſſuetis, muneris loco, ſolitudinem hanc excolendam, jure feudi, (nulla tamen ſuper eo facta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſcriptura, quæ extet)donat. Horum igitur villicorum quiſque locum magis ſibi aptum, cum familia aſſcita, occupat. Prima hæc regionis habitatio, circa annum Domini 1250. contigit. Creſcente vero ibi populo, & aliis ad eos migrantibus, cum regio magis magiſque excoleretur: Hugo Comes à Verdenberg, & Ioannes Donatus, ac Valtherus junior, fratres, à Vatio; Hugonis avunculi, & prædicti Valtheri ſenioris omnes tres legitimi hæredes; VVilhelmo (quem illi Miniſtralem præfecerant;quique officio eo fungeretur,donec ſociis ſuis collibuiſſet: in poſterum quoque libera eligendi poteſtate populo conceſſa) & ſociis ipſius, in perpetuum feudum, bona Davoſii, prout eos patruus Valtherus in poſſeſſione collocaſſet, concedunt: reſervato & conſtituto ſibi annuo cenſu, qui ex caſeo, panno patrio, & ovibus conſtabat; vel horum loco, certa ſumma librarum mezanarum. Hodie exactor Principis, judex Maleficiorum & Minarum, exigit. Viginti quatuor libræ Rhæticæ ſunt;quæ viginti ſeptem florenos Rhenenſes, & ſex bacenos circiter, faciunt: ita certis prædiis impoſitus cenſus eſt: quo non ſoluto; nullus tamen caducitatis aut devolutionis locus eſt: ſed à Præſide regionis pro ſumma non

ſoluta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſoluta, de pecudibus ſuis, pignus acceptum ſervata forma, exactor Principis (ut privilegium feudale ſonat) æſtimare debet. Qui lacum tenuiſſent, certam piſcium ſummam, mille videlicet tempore Bachanaliorum quotannis ſolvere tenebantur; aut pro quibuſque centenis, libram unam mezanarum luere. Hodierno tempore, Princeps Auſtriæ & Comes Tirolis, utile dominium lacus, etiam ex jure emptionis, ab Archiduce Sigiſmundo acquiſito, poſſidet. Super his enarratis monumenta exſtant tabulis conſignata, anno 1298. in feſto S. Bartholomæi.

Situs hujus regionis, etſi excelſo & frigido admodum loco ſit; ita ut, aſpero hyemis tempore, duo tantum itinera (unum, quo ad Rhætigojos, [*Stuz* dictum, quaſi Clivus] alterum, quo ad Alvonovanos [*Zug*, id eſt, Sylvæ deſcenſus] tenditur) ſint pervia: cætera undique altiſſimis montibus cincta; unde labinæ (niveam molem, ex monte præcipem ruentem, ita vocamus: quarum lib. 2. in verſibus Claudiani, mentio facta eſt) plurima damna, adeoq; mortem ipſam, hominibus, ac pecudibus, inferre ſolent: lætus tamen, excultus & jucundus eſt, ob amœnos duos lacus, piſcibus præcipue auratis (Truttæ mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

nores ſunt) refertiſſimos; pulchra item prata, & fœcundas in alpibus pecudum ſtationes; quæ maxima populi merces eſt. Sunt etiam in hac regione fodinæ metallicæ, argenti, cupri & plumbi frequentes; modo recte excultæ eſſent. Regio tota, quamvis eodem Parocho Magiſtratu & jure utatur; commoditatis tamen ergo in duos cenſus (*Schnidt*) ſuperiorem & inferiorem, Templo parochiali, D. Ioannis Baptiſtæ, (ubi Curia & congregationum omnium locus eſt) terminum ſtatuente dividi ſolet. Sunt deinde tria alia templa, in ſuperiore cenſu, S. Theodori cui vicus aliquot ædium (qui pagi nomen habet) prope adeſt, in inferiori B. Virginis Mariæ, & S. Nicolai. Viciniæ totius Iuriſdictionis viginti ſunt: habitationes enim pleræque ſparſim pr commoditate prædiorum fabricatæ, v ſuntur. Convalles à Meridionali later quatuor habet, hyberno etiam tempor habitatas: 1. Diſmaa eſt: unde ex mont Scaletta flumen oritur; quod graves v ri ex Rheni fontibus unum eſſe conter dunt: & ædes aliquot, ad ejus ripam ſ tæ, ad Rhenum etiamnunc vocantu 2. Vallis Floela eſt. Hæ duæ cenſus ſup rioris ſunt. 3. Sertiga: ubi balneę ſalubr ſunt; uti etiam in loco Spina dicto

4. Mor

4. Monſteina: ab altera parte, ſolitudo, Eroſa appellata, monte interpoſito, jacet; quæ Davoſianæ Iuriſdictionis eſt.

Hæc Iuriſdictio magna, cum Caput totius fœderis ſit; cujus congregationes omnes (uti omnium trium Fœderum, ſuo ordine) ibidem celebrantur; omniaque privilegia generalia fœderis cuſtodiuntur: proinde etiam Præſidem, Vexillarium, Cancellarium & Præconem fœderis, ſola eligit. Electio Magiſtratus in feſto Georgii fit. Senatus, quod Conſilium magnum vocant, octoginta duobus conſtat: ad quos etiam, in electione Landtammani, (ita Præſes vocatur) & Magiſtratus, triginta octo ex populo, ad ratam & contingentem partem, ſecundum vicinias, aſſumuntur. Hi ergo centum & viginti, vota ſua primum ferunt: poſtea tres paucioreſve, plurium ſuffragiis deſignati, populo proponuntur. itaque quilibet ex populo, ad Landtammani, judicis Matrimoniorum, Vexilliferi, & Officialium apud ſubditos; ſuffragium ſuum conferre poteſt. Senatum Majorem & Minorem, Cancellarium, Vice Cancellarium, & Apparitores, ſoli illi 120. viri auctoritatem eligendi habent.

ExSenatu majore deliguntur quindecim, qui Conſilium minus conſtituunt;

& res Civiles, præſidente Landtammano, dijudicant. Conſiſtorium Matrimoniale (ut monuimus) ſex Aſſeſſores cum Præſide, ex numero 82. ſelectos, habet. Appellationes nullæ ſunt: ſed in cauſis gravioribus ſubinde Conſilium maius conſulitur.

Davoſianos proximi ſequuntur Rucantii, (hodie, qui à Cluſa Caſtri Fragſtein interius habitant, Rhætigoii dicuntur) qui cum Corvantiis (teſte Strabone libro 4.) inter Rhætos, ſicut inter Vindelicos Licatii, Clautinatii, & Vennones, omnium ferociſſimi habiti ſunt. Rhætico mons (Pomponio Melæ, libro 3. memorabilis) hîc incipit: indeque vallis Rhætigoja, ex Rhætico & Germanico conflato nomine, dicitur. Extendit ſe mons iſte, ſecundum longitudinem, uſque ad Eſtiones: ab altero illius latere, Vallis Druſianæ incolæ habitant. Mediam hanc Vallem ſecat flumen Langarus: quod in ſummitate & cornu altiſſimo Rhæticonis, (*Selva-Rhæta*, quaſi Sylva Rhætiæ, dicto) retro Vallem Montis Belli exortum, Rheno, prope pontem inferiorem telonii, in confinibus Rhætiæ confœderatæ, ſe miſcet.

Secunda ergo fœderis huius juriſdictio magna, eſt Cœnobiana, Vallis Rhætigojæ;

igojæ; à Monaſterio Ordinis Præmon-
tratenſium, ad ædem D. Iacobi olim
ito; nomen adepta. Anno 1526. Bar-
holomæus Bilgerus, hujus Cœnobii
ræpoſitus, Reformatæ religioni ſe ad-
ixit; & uxore ducta, Guriam, in pa-
riam conceſſit. Monachi etiam dilapſi
ınt. Dividitur in duos cenſus: Inte-
ior eſt ille, qui Davoſio magis vicinus
ſt: hicque in tres iterum tertias, ſeu vi-
inias, ſubdiviſus eſt. Primam, à Mona-
erio infra habitantes (ubi mons Bel-
ıs; & in deſcenſu collis, à proximis Da-
oſianis balneæ admodũ ſalubres ſunt)
onſtituunt. Secunda, Ganda dicitur:
bi Vallis Sylva-pinea eſt; iterque tri-
ım ad proximos Vallis-Druſianos. Val-
cula hæc iiſdem privilegiis & immuni-
ıtibus, quibus regio Davoſiana, uti po-
ſt: prout ſuper ea re monumenta in
riptis exſtant. Tertia, eſt Serneuſium
cus; ubi balnea bona ſunt: item Fovea;
bi Turris, Badino dicta, in ruinis cer-
itur: Gulfia & Media ſylva.

Exterior cenſus, tria loca præcipua
abet: Saxium, quo ſpectat Prada; Con-
um, quod è conſpectu ſitum ſit, quo
ratum rubeum pertinet; & Conval-
ım, (*Kublis*) ubi turris ejuſdem nomi-
s ſtat: quo pertinent loca Delphſium,
ope quod caſtri Sontii rudera cernun-
tur;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

tur; & Plaveginum; pars item Vallis S. Antonii, quæ eſt à flumine Dalvatia in terior. Landtammanus eorum (qui cum 16 Aſſeſſoribus res Civiles adminiſtrat) alternatim per cenſus; ſicut & in ſeque tibus duabus Iuriſdictionibus hujus Va lis, ſecerni ſolet.

Tertia in ordine, eſt Caſtellenſis Iu riſdictio magna, per flumen Dalvatian à priore diſtincta. Nomen habet à Ca ſtro ibidem, (quod vulgo *Caſtels* dic tur) prope vicum Puteum ſito: habit tio, uti diximus, eſt Præfecti ſereniſſin Archiducis Auſtriæ, Comitis Tiroli. Duos cenſus & iſta habet; flumine Lan garo terminum faciente. Ad ſecundam ejus ripam, tres præcipuæ Communit tes ſunt: Prima eſt Lucianum; (*Lutzein*) prope quem vicum, caſtrum Stadio num in ruinis jacet, unde celebres Ge maniæ Nobiles orti ſunt: item Pinetum (*Pany.*) Secundam conſtituunt; P teum & Puſcana, ſeu Fagetum (*Zur Bu chen.*) Tertia, eſt pars incolarum Ina pinorum Vallis S. Antonii; nempe à fl mine Dalvatia extrorſum.

Tranſlangerani, ſunt aliæ tres Com munitates: 1. Genatiũ pagus; ubi rude arcis Caſtellini cernuntur. 2. Fidriſium ubi Caſtrum Valerium fuit, cum Strale co pago; cui alia arx dirupta nomen d

d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

t. In proxima Fidriſii vallicula, acidu-
ſunt; quæ nomen pagi retinent; car-
acis & ictericis, aliiſque internis mor-
s maxime conducentes, & à tota cir-
mvicina regione frequentatæ. De il-
rum viribus, elegans ſcriptum Iacobus
kholdus, Medicus Lindavienſis, edi-
t. In planitie etiam, Ovia dicta, balnea
lphurea fuere. 3. Eſt locus montanus,
i Furna nomen, ab aqua præterluen-
ſive à furno, cujus formam refert.
iniſtralis in rebus civilibus, tredecim
eſſores habet.

Adeſt quartus Conventus magnus,
cerienſis & Lacupratenſis appellatus:
jus duo etiam cenſus ſunt.

Accerienſis in ſe comprehendit, Ace-
um, (*Schiers*) ubi torrens Schraus præ-
luit. Caſtrum fuit ſupra Montaſium;
monte eſt Mariæa, Montanea, Fiona,
ſſereinum, Schuderium: & in plani-
, pagus Crucium; cui deſtructum ca-
um Sola verſa olim imminebat.

Lacupratenſis vero cenſus, in mon-
ſitus eſt: ubi pagus Lacupratum. (*See-
yſſ.*) Eſt ibi etiam locus in alpibus,
ny dictus, balneis admodum ſalu-
bus, fœminis præſertim ſterilibus,
ebratus.

SequiturFenaſium, & in tractuTrans-
ngerano, ad ſiniſtrã ejus ripã, vallis Sa-
na;

na: prope cujus ingreſſum fuit Fortali
tium, Caſtellonum dictum. Miniſtrali
illic, cum quindecim jus-dicentibus
controverſias Civiles dirimit. In ho
Conventu magno, Collegium Curienſ
Curtem habet: cujus homines Capitu
lares vocantur: his Ammanum, ſeu Mi
niſtralem, in Civilibus, ex ipſis met, Præ
poſitus Collegii Curienſis præficit: cæ
teros Aſſeſſores ipſi inter ſe eligunt. I
Criminalibus vero & Matrimonialibus
eodem jure, quo reliqui juriſdictioni
homines, utuntur.

Vallis Rhætigoja aſperrimis monti
bus undique circumdatur: in cujus exi
tu, ad proximos Malanſianos, Gluſa eſt
(ita enim proprie vocatur) oſtium ſan
ſtrictiſſimum: ubi quondã fortalitium
Fragſtein dictum, ſtetit.

Superata Cluſa, in dominium Maja
villanum venitur. Hoc antiquitus etian
Barones à Vatio Dominos agnovit: in
de per hæreditatem, uti diximus, a
Fridericum Toggenburgicum, uxor
Cunigundis nomine devolutum; Po
fata autem Friderici, Comitis à Tog
genburgh, hujus familiæ ultimi, ad Vol
gangum Brandiſium, per uxorem ſuam
Verenam à Verdenburg, dicti Com
tis ex parte hæredem, devenit: à cuju
poſteris, Ioanne Brandiſio, Præpoſit
Curien

urienſi & Canonico Argentinenſi, at-
ıe Rodolpho Comite à Sulz, tria Fœ-
ra Rhætorum, hocce dominium, an-
o 1509. perſolutis 20000. florenis, eme-
; ac eodem tempore illi privilegia ſua
nfirmavere. Minorem autem juriſ-
ctionem, cum ad eam pertinentibus,
æ Malanſiii & Geninſii eſt, eadem tria
dera, à Ioanne à Marmore, Rhæ-
domino, anno 1537. pretio circiter
000. florenorum, comparavere. Præ-
tum (*Landtvogt*) in caſtro Majævil-
reſidentem, tria Fœdera, ſicut in
as præfecturas, quoque biennio de-
nant: unde nec ipſe Conventus ma-
us dominii Majævillani, ſuo ordine
cluſus eſt. Mulctas ille & reditus pu-
cos exigit; aliaſque etiam præemi-
ntias, ut poſtea dicemus, habet. Re-
nis tractus amœnus & fertilis eſt:
ſque vina, præſertim Faliſcenſia, præ
nibus Ciſalpinis palmam ferunt. Di-
itur in duos cenſus. Prior, Malan-
m; ubi proximo in monte, trium Ca-
rum, Imi Ruchenberg, Clingenhorn,
Vineck, rudera viſuntur. Malantiani
o ſuum judicem [*Richter*] cum 12.
ſſoribus, in Civilibus habent: quem
tribus à populo propoſitis, Præfe-
s nominat. Et Genninſium (ſupra
d in monte Caſtrum Aſpermon-
tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

tum adhuc ſtat) ſuum in Civilibus ju-
dicem, cum 12. Aſſeſſoribus, habet; cu-
jus electio eadem, quæ Malanſii eſt. Mu-
ctam de paſcuis & inciduis, uſque ad l-
bram Rhæticam, ſtatuere poſſunt: ac c-
mulctis novis dimidium accipiunt. Mu-
ctæ vero veteres Præfecto, trium Fo-
derum nomine, cedunt. Alter cenſu-
eſt oppidum ipſum Majavilla: quem ſ-
à Maja, Mercurii matre; quæ apud p-
ganos ibi colebatur, dictum ferunt. An-
tiquitates Epiſcopatus Curienſis, Lup-
num vocant. Ad oppidum pertinet F-
liſcum, (ubi balnea) Rovena, Mon-
vicus; item Guſcha, Sturvis, & Cliv-
S. Lucii: ubi in monte fuit caſtru-
Graffenberg.

Civitas ſuum Senatum habet; qui gr-
viora negotia publica adminiſtrat. Hu-
præſidet Prætor Vrbanus: (*Stattvog*)
eique aſſident duodecim Senatores. Pr-
torem autem annuatim Prǽfectus triu-
Fœderum, ex Senatu, ſeligit. Cau-
civiles, ab eodem Prætore, & 12. ju-
dicentibus, dirimuntur. Ac ſæpenum-
ro fit, ut quis unus & in Senatu, &
judicio Civili, locum habeat. Appel-
tiones Civiles ad Præfectum deferri p-
ſunt: ita ut brevi temporis ſpatio ex-
cutioni mandentur. Habet deinde C-
vitas Quæſtorem, qui Aedelis etia-
mun-

munere fungitur; & Miniſtralem urbis, qui libellorum oppidi curam gerit. Mul-tæ de paſcuis & inciduis, Vrbis ſunt: iquidem decem aſſes Rhęticos illæ non xcedant. In reliquis etiam, quibus ſan-uinis pœna non irrogatur, certam uam portionem habet. In Criminali-us, captivi ex toto dominio in caſtro ſajævillæ cuſtodiuntur. Prætor Vrba-us, cum 12. ejuſdem Senatus, quinque em Malantianis, tribus Genninſienſi-us, ac duobus Faliſcenſibus, convo-antur; qui capitales cauſas dijudicant. ræfectus ſententiam latam mitigare oteſt. Confiſcatio bonorum, trium œderum eſt.

Sexta Iuriſdictio magna, eſt Alvono-ana, cum Corvantiana. Alvonovana cta eſt, propter alveum, ſub vico Al-novo, in planitie ſcaturientem: ubi alnea ſulphurea optima ſunt, mulie-bꝰ & febre diuturna laborãtibus maxi-e conducentia. Cæterum, in quinque ortes, ut ipſi vocant, ſubdiviſa eſt. Ex Alvinovum pagus, (ubi turris ejuſ-m nominis fuit, quæ concidit) cum cinantia Cieſſa in planitie, duas; Fer-ra & Tainum, (*an den VVyſen*) am conſtituunt. Tres hæ ſortes, um Miniſtralem, & ſeptem Aſſeſſo-, in Civilibus habent. Caſtrum Bello-

ſortum proximum eſt, inter Alvon-
vum & Brienzolum ſitum : & hanc Iu-
riſdictionem diſtinguit.

Brienzolum porro, ubi turris Porta-
rum fuit, cum Vazerolo: quo loco quon-
dam ſchola literaria extitit; unde etiam
num hodie Scholare dicitur: ibidem-
que tria Fœdera (ut ſuo loco comme-
moravimus) primo juramento ſeſe con-
junxere: & Supra-aqua ſeu Molendina
etiam ſortem unam faciunt; & pagu-
Lantium, alteram conſtituit. Hæ dua-
ſortes, ſuum quoque Miniſtralem, cum
12. jus dicentibus, in Civilibus, habent
Atque in his pagis habitabant multi
Cathedrales dicti; quorum apud Ber-
gunienſes facta mentio: eodemque fo-
ro Civili, Matrimoniali, & Criminali
cum hac Iuriſdictione utuntur. Pe-
Planuram Lantii (ut appellant) veni-
mus in Corvantianam vallem, qu-
quatuor Vicinias habet: 1. Parpanum
ſeu Partipanum; (ut habent antiqu-
tates.) 2. Vicinia Monaſterii Corvan-
tienſis, cum Montanis accolis. Hic Con-
ventus Ordinis Præmonſtratenſium
fuit, temporibus Imperatoris Frideri-
primi Barbaroſſæ, & Conradi ſecun-
Epiſcopi Curienſis, anno videlicet Do-
mini 1167. fundatus, à Rodolpho a
Aqua-rubea Rhæto: qui cum militia
exercen-

exercens, vitam diſſolutam diu egiſſet; tandem Eremuſium, in Engadinam inferiorem, ad S. Florinum, venit: quo magnæ tunc peregrinationes fiebant. Ibi mulierem, à Dæmone obſeſſam, vidiſſe ſcribitur; quæ per ſonum fidicinis liberata fuerit, Pœnitentia & ipſe ductus, per ſeptennium ſe aſperitate vitæ maceravit: & octavo anno, Hieroſolymam adiit. In reditu, Brunduſii, comites nactus, Gerardum, Ebem & Adelonem; cũ illis ſe in ſylvam hanc opacam, (ita in ſomniis monitus) ubi multi viatores à latronibus ſpoliabantur ac trucidabantur, contulit; tranſeuntibuſque auxilio fuit: tandem Elvangæ mortuus eſt; cum bona quædam, à milite, è Thuringorum gente, qui in Monaſterio obierat, teſtamento legata, repetere vellet. Sub Priore primum Monachi vixere: poſt in Abbatiam converſum Monaſterium fuit: quod anno 1407. igne abſumptum; per Abbatem Ludovicum reſtitutum eſt. Anno 1616. primo ibi reformatæ Religionis miniſtri concionari cœperunt.

3. Vicinia, pagus Vmbelicum eſt: hodie corrupte Malix vocant: ibi prope caſtrum Strasberg, jam deſtructum; unde Iuriſdictio olim, dominium de Strasberg, appellata fuit.

Aa 2 4. Schier-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

4. Schierſa eſt, in monte verſus vallem Scanavicam ſita. Flumen, quod Corvantianam vallem præterfluit, Rabioſus dicitur; ſeque Pleſſuræ miſcet. Miniſtralis, Civiles cauſas, cum duodecim Aſſeſſoribus, dirimit.

Septimus Conventus magnus, Vallis Scanavicana eſt: in Iuriſdictionem ad S. Petrum, & Pratum longum diſtincta. Prior illa, octo Vicinantias habet: quarum prima, in ingreſſu vallis, eſt Maladrium: proxima, Capreſium; ubi caſtrum Berneck ſtetit: tertia, Caſtellum, ſeu ad ædem S. Georgii: quarta, Leuvenum: quinta, ad ædem S. Petri; ubi Parochia eſt: ſexta, Pajicum; ſub quo rudera caſtri Sumeroviæ cernuntur: ſeptima, Molendinum: (*Malines.*) octava Peiſtum; ubi quondam arx Subvia (*Vnderuegen*) ſtetit. Civilia Miniſtralis, cum 12. Aſſeſſoribus, judicat.

Altera Iuriſdictio Longa Pratana eſt & hæc in quatuor vicinias diviſa: 1 Longum pratum; ubi Parochia eſt. 2 Fæntejum; ſolitudo amœna. 3. Sepunum & Cupæ: ubi ex monte Strela (qui Davoſium & Vallem Scanavicanam interſecat) flumen oritur, Pleſſura, Vallem hanc præterfluens, & Curiam civitatem alluens; poſteaque ſe Rheno miſcens. 4. Prata, ſeu Pradella eſt, à cæ-

teri

eris diſſita: nam Molendinenſium, canavicanæ anterioris, & Schierſien-ium, Corvantianæ Iuriſdictionis terri-orium, interjacet: cauſas civiles Mi-iſtralis, cum duodecim Aſſeſſoribus ognoſcit.

Totius Fœderis decem Iuriſdictionum ncolæ, Germanica, & vera antiqua Cel-ica lingua utuntur: præterquam in Bel-fortenſi Iuriſdictione; ubi tamen Fer-ara & Tainum etiam Germanice lo-uuntur.

Liberum Dominium Haldenſtein, *pendens petra*) à caſtro ibidem nomen abet; intra confœderatæ Rhætiæ fines tum eſt, ad ſiniſtram Rheni ripam, vix ecem ſtadiis ab urbe Curienſi diſtans. rium Fœderum Rhætorum patroci-ium agnoſcit.

Nobilitas prima, quæ hic cum Impe-o viguit, ab Haldenſtein dicta fuit. oſtea vero etiam vicino caſtro Liech-nſtein acquiſito, aliqui hujus familiæ omen & cognomen ab utraque iſta rce traxêre.

Maſcula progenie exſtincta: in Annam lderici filiam unicã, jus totũ dominii evolutũ fuit: quæ, licet ad ſecũda etiam ota tranſiiſſet; liberos tamẽ nullos pe-erit. Poſterior ejus marit⁹, Chriſtopho-s à Hertnegg, cum hæredibus uxoris,

 anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

anno 1404. coram Ioanne Comite à Lupfen, Landtgravio Stulingæ, Auſtria… eorum Velcurii Præfecto, aliiſque Nobilibus, ſuper prætenſionibus ſuis, in judicio egit, cui 600. libræ, quas ex patrimonio ibidem habebat, adjudicatæ: dominium autem ipſum cæteris hæredibus liberum dimiſſum fuit. Hæredes vero erant: VValtherus ab Hallvila, Annæ ab Haldenſtein frater uterinus; Gottofridus ab Amiſio, cujus uxor Margarita ab Haldenſtein erat; Burckardus à Schovenſtein, hujuſque ſoror Anna, Itel Plantæ uxor.

Sed & inter hos controverſia mota orta eſt. VValtherus enim Hallvilius ſolus, tanquam frater uterinus, hæreditatem prętendebat; juraque dotalia matris ſuæ petebat. Anno ergo 1419. à judicibus utrinque delectis, dominium hæredibus fœminis adjudicatum fuit: VValthero vero, pro omnibus juribus & prætenſionibus ſuis, 400 floreni dati. Hartmannus quidẽ Epiſcopus Curienſis dominium, tanquam feudum Epiſcopale tus, ſibi vindicare contẽdebat: ſed poſſeſſionem nunquam adiit. Tandem vero ſucceſſu temporis, per juridicam diſceptationẽ, coram judicibus trium Fœderum inſtitutam, à prætenſione feudali Epiſcopi, dominium abſolutum fuit.

Gottfr…

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Gottfridus ab Amiſio, ex uxore Margarita, duas filias habuit: Vrſulam, Petro à Gryphenſee nuptam; & Gutam, Friderici Venatoris, à Matrano dicti, uxorem. Petrus primum à Guta glore ſua, omne jus quod illa in dominio habebat, anno 1415. Velcurii, emit: deinde etiam hæredum Itelii Plantæ, & Burchardi à Schovenſtein jura, anno 1424. acquiſivit: atque ita ſolus dominium poſſedit. Huic filius Rudolphus ſucceſſit: quem ſecuti ſunt tres filii, Ioannes, Ioannes-Huldericus, ac Ioannes-Rudolphus. Poſt horum obitum, cum debitis immenſis bona ipſorum gravata eſſent, Curatores dati, qui in Comitatu Sarunetum erant; (fratres enim à Gryphenſee apud Flumianos ſedem habuerant) dominium Haldenſtein, anno 1494. Henrico Ammano, Civi Curienſi, & Epiſcopi ibidem Cancellario, vendiderunt. Cujus hæredes, jura ſua Rodolpho à Marmore tradiderunt. Hic nepoti ſuo, Iacobo à Marmore, anno 1529. illa dedit: à quo ad Ioannem Iacobum Caſtilionæum, Regis Francorum in Rhætia Legatum, dominium pervenit: qui magnificum [illegible]item palatium exſtruxit. Illi, anno 1565. ſucceſſit frater Franciſcus, Mediolani degens: cujus hæredes fuerunt, Cor-

nelius & Vitellianus de Boſſiis, Mediolanenſes: qui jura ſua pro 3200 florenis, Capitaneo Gregorio Carolo ab Alto Balcono, renuntiavere. Hic, anno 1568, die 5 Februarii, dominium hoc trium Fœderum patrocinio inſinuavit: quod, poſt ipſius fata, nepos ejus ex fratre Franciſcus poſſedit: iſte dominium Ioan. Henrico Heinzelio à Dægerſtein vendiderat: ſed cum hic in ſolutione deficeret; Franciſci hæredibus illud reſtitutum fuit: qui omnia jura ſua, Thom de Schovenſtein, ab Ehrenfels, I. V. D & Equiti aurato vendiderunt: atque ita dominium ad familiam Schovenſteinianam rediit.

Thomas, ob eximias virtutes, ab Imperatore Matthia, anno 1612. Liberi Baronis titulo, pro ſe & poſteritate ſua quo majores eius ab Ehrenfels ante fruebantur, decoratus fuit: multaque ali privilegia & jura, aſyli nempe, nundinarum celebrandarum, & monetæ cudendæ, accepit.

Cæterum, territorium ipſum fertil eſt: pagus olim Lantium inferius vocatus, ab imminente caſtro, Haldenſtei nomen recepit. Non longe ab eo, i ruinis cernuntur arces, Liechtenſtei & Crottenſtein: ſunt etiam in hoc dominio, vicinia Oltis, & duo mont

cu

cum incolis: unus, Solatium, quem Baro ipſe tenet; alter, Sevils; & propter familiam quandã, Battagna etiam dictus.

Liberum Domini imperium eſt: iſque decimas, tam majores, quam minores, exigit. In Magiſtratu inferiore creando, hic ordo ſervatur. Subditi tres illorum, qui ſervitutis corporalis vinculo Domino obſtricti ſunt, nominant: ex quibus ipſe unum eligit, quem illi Præfectum (*Vogt*) vocant. Hic, cum decem Aſſeſſoribus, cauſas Civiles & Matrimoniales dirimit. Appellationes ad Dominum deferuntur. In Criminalibus, adjunctos ex civitate Curienſi, & proximis Trimontianis, plerunque aſſumunt. Gratiam, in mitiganda ſententia, impertiri Dominus valet.

LIBER DECIMVS.

POST ſuccinctam trium Fœderum Rhætiæ dominantis adumbrationẽ, amœnum quoq; Subditorum ipſorum Transalpinorum tractum pari brevitate deſcribi, ſeries hiſtoriæ requirit. Prima ergo, propter pulcritudinem & feracitatem, orbi notiſſima eſt Vallistelina; ſic à caſtro eminentiſſimo, Tilio, denominata: tamquã aliis etiam derivationibus no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

men hoc à quibuſdam deducitur. Vallem enim hanc primo habitatam tradunt, anno poſt diluvium 675. ſub Cambo Blaſcone, & aliis Principibus Hetruſcis; Vallemque Tyrrhenam, à Tyrrhenis Hetruriæ populis, dictam fuiſſe: à quibus Civitas eximia, Volturena nomine, in infima Vallis parte, ipſiſque faucibus Lacus Larii, (quæ Hetruſca etiam vox eſt. Larius enim ipſis idem, quod nobis Princeps) ædificata ſit; indeque illuſtres ejus habitatores, Volturhen Patres, in hiſtoriis vocati. Plinius eos Vennonetes lib. 3. cap. 19. indigitat: unde corrupte poſtea Veltolini dicti. Lingua eorum propria, (quæ Italica eſt) *Valtelina*, regioni nomen eſt.

Rhætorum Inalpinorum Imperio primo adjecta fuit; cum illi fines ſuos, Comum & Tridentum verſus, dilatarent: eorundem incolarum, contra P. Silium & Druſum, opera etiam uſi; ut primo libro diximus.

Imperio poſt Romano, cum Rhætia in provinciam redigeretur, etiam Volturena ceſſit.

Sed cum in ipſis Italiæ finibus ſiti eſſent Voltureni: ab irrumpentibus Barbaris & Allemannis multa perpeſſi; paulo poſt Gotthorum furori expoſiti; mox Longobardos imminentes ſunt experti:
quibus

quib⁹ perFrancos domitis, quietiorē ſub his vitā duxere. à Saracenorū tamen devaſtationibus immunes eſſe nō potuere.

Imperii Romani rebus in Italia nutantibus, peſtiferis factionibus Guelphorum & Gibellinorum plurimum etiam vexati fuere. Comenſium inde, Vitranorum & Ruſcanorum, diſſidia, Mediolani Turrianis & Vice-Comitibus ſe invicem lacerantibus, ſtatum Volturenæ, quæ Comenſi Civitati annumerabatur, admodum miſerabilem reddidere.

Poſt multa tandem Vice-Comites rerum potiti ſunt: eoſque ſubſecuti Sfortiani. Horū ſub regimine, Capitaneus Vallis, Trixivii ſedem ſuam habebat: qui medio Tertiario præerat; Vicariumque Legumperitum, Aſſeſſorē, & Cancellarium, (ſicut etiam duorum aliorū Tertiariorū Prætores ſuos ſibi aſſciſcebant) atque Collateralem, cum quindecim ſatellitibus à latere ducebat: atque ita res Civiles & Criminales, (quemadmodum Prætor Tirani, in ſuperiore Tertiario; PrætorMorbenii, cujus ſedes primoCo-... erat, in inferiore) adminiſtrabat. Appellationes Mediolanum ad Senatum referebantur. Si quæ ſuper illorum adminiſtratione ſubditorum eſſent gravamina: ſenis mēſibus Cenſores & Syndici ...derant. Magiſtratus ipſorū annuus erat.

Cani

Cani etiam Rhæti, jurium ſuorum & priſtini dominii non obliviſcebantur: quæ donatione Maſtini, Barnabæ filii aucta erant. Res ita ſe habet.

Ioannes Galeatius, Galeatii II. filius Vice-comes, patruum ſuum Barnabam carceribus addixit, & ejus dominia occupavit. Barnabæ filius natu minimus Maſtinus, (cui pater anno 1379. Brixiam, Ripam Salodii, Vallem Camonicam, Vallemtelinam, Comitatum Clavennæ, & Bormium, ante captivitatem ſuam, cum partem dominiorum inter filios diſtribueret, dederat) Curiæ Rhætorum, in exilio ſe apud Epiſcopum Hartmannum continuit. Anno itaque 1404. die penultimo menſis Iunii, in civitate Curienſi, donabat Maſtinus, Vice-comes Mediolani, gratitudinis ergo, Eccleſiæ Divæ Virginis Mariæ, quæ Curiæ eſt, & ejuſdem Epiſcopo Hartmanno, Vallemthelinæ, (ita verba habent) Commune de Bormio, Commune de Peſclavio, caſtrum, oppidum & Vallem Clavennæ & Plurii, cum omnibus ſuis hominibus, rebus, dominiis, juribus, &c. Poſſeſſionem autem quamvis omnibus juris remediis adhibitis, Epiſcopus & Rhæti, ob potentiam Ioannis Galeatii & ſucceſſorum, obtinere tunc non valebant.

Al-

Aſt anno 1486. cum Ioannes Ga-
leatius Sfortia, ſub tutela matris Bonæ,
& Ludovici Mauri patrui, Ducatui Me-
diolani præeſſet; Rhæti noſtri, occa-
ſionem ſua repetendi, præſertim Bor-
mium & Peſclavium, anno 1450. ab
Ulderico Amatienſi amiſſum, arripien-
tes, bellum eis, per Legatum ſuum, Hul-
dericum Maſſolium Engadinum, indi-
cunt. Cui Prætor Bormii Ciſermun-
dus ſuperbe reſpondet: ſe nihil curare,
pacem an bellum Rhæti eligant. Tri-
duo igitur pòſt noſtrorum exercitus ad-
eſt. Bormienſes trepidantes fugiunt,
atque dedunt. Munito Bormio, En-
gadini & Prægallienſes Clavennam
petunt: quo cæteri quoque duorum
fœderum Rhæti, per Vallem Sancti Ia-
cobi, tendunt. His Comes Antonius
Balbianus, cum Lantolino, peditatus
duce, in dictam Vallem obviam ire
cum exercitu parat. ſed ſtatim à Rhætis
ſupervenientibus fugantur & cęduntur:
quorum numero erat Ioannes Gran-
tonus Clavennas, vir magni inter ſuos
nominis. Clavenna igne devaſtatur.
Idem cum Plurio actum fuiſſet, niſi Ber-
toldus à Fontana precibus interceſſiſ-
ſet; cujus quondam frater Benedictus,
illi ſervatus fuerat. Magnam prædam
Rhæti ex pecoribus, & aliis abigunt:
& per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

& per hyemem ſe in Valle Sancti Iacob
continent. Vere imminente, in Voltu
renam impetum faciunt: obvia quæqu
capiunt; & ultra viginti pagos à Bormi
Sondrium uſque devaſtant. Ludovicu
ergo Maurus, tutor, cum eis pacem init
perſolutis 14000. florenis; & inſuper Pe
ſclavio liberè dimiſſo.

Anno 1499. tandem, per Ludovi
cum XII. Galliæ Regem ejectus Du
Maurus, (qui, poſt fata nepotis ann
1495. Ducatus Inveſtituram accepera
ab Imperatore Maximiliano; cui priu
neptem ex fratre Galeatio Maria, Blan
cam Mariam, anno 1493. per Vallem
telinam & juga Rhætica, maxima cum
pompa ad maritum adductam, deſpon
ſaverat) Oenipontum, ad Imperato
rem Maximilianum, cum duobus filiis
profugit; & præſidium Tirani in caſtro
500. Lanciferos, ab Imperatore ſibi mi
ſos, relinquit: qui, captis per Gallo
omnibus Ducatus oppidis, adhuc i
fide Mauri perſiſtebant. Proinde Anto
nius Baſſæus, Ballivus Divionenſis d
ctus, maximo cum exercitu, machini
etiam tormentariis majoribus adducti
eo ſe confert. Oppido igitur jam oppu
gnari cœpto, illi ſe dedunt, & inerme
dimittuntur. Galli inde captivos duo
Aloyſium, Militem Auratum, & Sera
phinum

hinum, Quadrios, abducunt: quia Du-
s partes ſuſtinuiſſent.
M Maurus, cum auxiliari Cæſarea ma-
u, brevi reverſus, facilè partes iſtas re-
iperat. Capitaneum ſuum, Badinum
aravicinum de Caſpano, (alii Papien-
m dicunt) collectis paucis militibus,
rſus Prægalliam mittit: qui ibidem
ntum ſibi alios aſſociat. noctu, quæ
at 2 Februar. anno 1500. ad caſtrum
lavennæ pervenit; ibique cum milite
bſiſtit: civibus incendium ac direptio-
em comminans; niſi ſtatim ſibi portæ,
omine Ducis Mauri, aperirentur: &
c millia Germanorum ſe ducere aſſe-
rans, acclamantibus paucis, (ut dicto
lem illi haberent) quos ſecum habe-
t, militibus, ſic intromiſſus eſt.
Annibal interim, Comes Clavennæ,
i etiam cum Mauro aufugerat, Tur-
n Oloniam, vacuam repertam occu-
t; & iſtorum locorum incolas, rei no-
ate perterritos, imperata facere co-
. Atque ita Mauro via, ad recuperan-
m Ducatum, ſtrata: qui tamen paulo
ſt, ad Novarriam, perfidia ſuorum
bditus, & captivus in Galliam abdu-
s fuit; Rege iterum rerum potiente.
quo, ad annum uſque 1512. admo-
m preſſi vixere ſubditi. Anno enim
o 3. juventus Prægallienſis injuriis
laceſſita,

laceſſita, Plurium cepit: ubi in pugn
magnus Galliæ Baſtardus, à Guberto
Caſtromuro, occiſus fuit.

Anno 1508. Malherba (nomen cor
dignum rei) Capitaneus Regius, per ſe
miannum, intra Tiranum & Pontur
ſe, cum 500. Vaſconibus contineba
quotidie pecuniam, præter victum
amictum, efflagitans; ſecus ferrum
ignem minitans.

Anno 1511. tranſeuntibus per Vallen
telinam plurimis Lanciferis, à Ludovic
Rege conductis, victum abſq; ullo prec
impertiri coacti; proindeque in magn
famis anguſtias incolæ redacti ſunt.

Diſſidia autem inter Pontificẽ Max
mum Iulium 2. & Ludovicum Regen
de die in diem, ob intimationem Co
cilii, & alias cauſas, ingraveſceban
Pugna etiam adverſa ad Ravennan
Pontificis animum magis exacerb
bat. Omnes igitur, quos poteſt, cont
excommunicatum Regem excitat, i
ter quos præcipui quidem Helvetii,
Rhæti erant: quos propterea vexil
donat; Eccleſiæque Defenſores ac Pri
cipum Domitores, cognominat. Ga
lorum quoque militum inſolentia
Volturena, Clavennæ & Bormii, creſc
bat. Hi namq; ex caſtris regionis, in ſt
ctiſſimis oſtiis conſtitutis, Equiſones

Viator

Viatores tranſitu prohibebant; eoſque captivitate, & bonorum ablatione, mulctabant.

Hortatu itaque ſummi Pontificis, & injuriis ac vexationibus laceſſiti, inſuper juribus ſuis antiquis, & legitimis prætē-ſionibus confiſi, (magna enim pecuniæ ſumma noſtris, propter ſtipendia militaria retenta, à Gallo & Mediolani Ducibus, debebatur) Paulus Epiſcopus Curienſis, cum Rhætis trium Fœderum, (fœderis Griſei exercitum ducebat Hercules à Capaulo de Flemio: fœderis Cathedralis & Epiſcopi, Conradus Planta de Zuzio, qui poſteà etiam primus Valliſtelinæ Gubernator datus eſt; & Decem-juriſdictionum, Conradus Belinus Davoſianus) per montem Berninam, anno 1512. die Iovis, 24. Iunii, ditionem feliciter ſunt ingreſſi. Caſtra mox duo fortiſſima, Platta-mala, in confinibus Teſclavii, cui Baſtardus Straxe Gallus præerat; & Tiranenſe, cujus Caſtellanus Stephanus Baſtierus erat, interventu Aloyſii Quadrii Equitis, ſe dedunt. Die dominico, 27. prædicti menſis & anni, Tilii, Rhætis jurata eſt fidelitas, atque ita etiam Bormium, Comitatus Clavennæ & Triumpelini lacus Larii, univerſo populo congratulante, (*Viva Griſoni*) capta & recuperata: tantum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Caſtro Clavennæ occupando ſex menſes inſumpti. Præſidiarii, duce Iacobo Fayet Gallo, commeatu deſtituti, ſe dedunt; & per Helvetiam Gallias repetunt.

Anno ſequente, pro majori ſecuritate, Caſtra, Mala-plattæ, Tirani, Trixivii, & Turris Oloniæ, deſtruuntur. Maximilianus Sfortia, Ludovici Mauri filius, jam ab Helvetiis & Rhætis in Ducatum reſtitutus, pro parte ſtipendiorum & benemeritis, ſponte ſua & libere, omnes illas regiones, quas in Ducatu Mediolanenſi ceperant, illis cedit. cujus rei literæ, anno 1513. datæ, exſtant.

Anno 1515. Galliæ Rex Franciſcus in Inſubriam venit, amiſſaque recuperare ſatagit: cujus partes ſequebantur fratres duo, Galeatius & Iulius Sancti Severinates. ex his, Iulius, Como receptus ea, quæ ab Helvetiis & Rhætis tenebantur, armis ſe repetiturum aſſerit: nuntiosque propterea cum milite ad Larii accolas, qui in ditione Rhætorum erãt mittit; ſtatimque in ſua vota pertrahit. idem cum Volturenatibus & aliis tentat: qui cum opportunum præſidium nullum à Gallis miſſum viderent imperata facere recuſant. Soli Caſpanenſes, cum Trahonenſibus quibuſdam de fœlici Gallorum prælio ad Melignanum

num, certiores redditi, Gallicam acclamationem (*Franza, Franza*) tollebant & Rhætorum inſignia ex parietibus delebant. Sed à Rhætis, per Clavennam celeri curſu delatis, de improviſo opprimuntur; & carcere, pecunia, & exilio mulctantur: interim etiam amiſſis lacus regionibus, per miſſos eo milites, receptis.

Franciſcus quidam Moronus Leucenſis, Cæſaris partes ſequens, in Volturena & circumvicinis locis, gregarios aliquot (contra Magiſtratus voluntatem) colligit; villaſque in montibus, uti etiam Coreni ædes aliquas, incendit. Sed à Vaſconibus, Como evocatis, reprimitur.

Como, Regis nomine, præerat Ioannes Vandaneſius: qui naves multas Comi inſtruxit; & cum valida claſſe, cujus major pars Turenſes erant, Surinum delatus eſt: ut regiones à Rhætis occupatas, in poteſtatem Regis redigeret. id quod facile factu fuit: cum nullum militem Rhæti, citra montes, in præſidio reliquiſſent. Incolæ in arvis erant: & claſſis jam ad Surici ripam appellebat. Vandaneſius in colloquium cum indigenis deſcendit: cumque à quodam bombardula in adverſos Gallos exonerata eſſet: continuo ipſe ira

ſuccenſus, Suricum & Gleram, cum navibus armatis ibi inventis, incendi jubet. Anno 1516. die 16. menſis Maii, factum hoc eſt.

Pagani, Gallorum impetum paululum ſuſtinentes, vicinorum ſubſidium avide ſpectabant: quo fruſtrati, in nota montium diverticula aufugiũt. Vandaneſius in Volturenam tranſire tentabat. Sed tunc omnis Gallorum & Venetorum exercitus, cis Abduam, à Maximiliano Imperatore, cum auxiliariis Helvetiis & Rhætis, fugatus, Mediolanum ſe receperat. Itaque, mutato conſilio, Comum ille revertitur.

Rhæti, Suricenſium vicem ulturi, Belanum veniunt, & Coreni reſiduum igni tradunt. Mox, tranſgreſſo deſuper Muſſii ſaxo, in Vallem Menaſii deſcendunt, corraſiſque pecuniis apud Porletiam, domos quaſdam cremant. inde reverſi, Menaſium, Gallicæ factionis, cum indicta pecunia non ſolveretur, ferè totum Vulcano ſacrant. Vaſcones interim per Larium delati, Grabadonam accendentes, incolas pecunia mulctant; & nonnullas domus apud Menaſium etiam comburunt.

Brevi poſt, anno 1516. Friburgi Aventicorum, die 29. Novembris, pax perpetua, inter Galliæ Regem, Helvetios &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Rhætos, initur. Rex, Helvetiis ſuas Præfecturas cis montes; Rhætis Volturenam, Comitatum Clavennæ, & Bormium, libere poſſidenda dimittit. De Lari accolis, Triumpilinis, ambiguus & incertus tractatus erat. Ioannes Iacobus Trivultius, Dux Regius, eos caſtro ſuo Muſſio adjicere volens, ſuos eo mittit. Rhæti contra firmiter nituntur: & à populo, ſuaſu Antonii à Brentio, cognomento Stulti, & Gallico nomini inimici, qui Aduncum pro ipſis retinuerat, revocantur. Sic Gallis cedentibus, (prout etiam anno 1523. Cathedrali & Decem-juriſdictionum fœdere Gallicũ quoque fœdus acceptante, omni prætenſioni Rex Galliæ ſuper Triumpilinis, libere, pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, renuntiavit, Rhætiſque aſſignavit) prædictoque Antonio è vivis ſublato, Rhæti per ſuos Magiſtratus, Triumpilinos, uſque ad annum viceſimum-quintum ſupra milleſimum-quingenteſimũ, quiete rexere: quo Ioannes Iacobus Mediceus, (uti ſuo loco fuſius expoſuimus) eos infeſtavit.

Vallis itaque hæc, cum Comitatu Clavennæ & Bormio, jure antiquiſſime poſſeſſionis, ceſſionibus, meritis, juſtiſſimiſque titulis, à Rhætis acquiſita, magna gloria adhuc regitur, & poſſidetur.

Situs ejus ſecundum longitudinem, ad pedem ſummorum Rhætiæ montiũ eſt: unde flumina Italiam petentia, ſcaturiunt; ex quibus Abduas Vallemtelinam totam transfluit, & mediam interſecat. Ab Oriente, ſunt Rhæti Vallis Monaſterii, Tirolenſes, & Vallis Solis incolæ: à Meridie, Camuni & Bergomates, Venetæ ditionis: Occidentem verſus Larii accolæ: ad Septentrionem, Peſclavienſes, Engadini & Pręgalli, Rhęti. Longitudo ejus eſt 60. milliarium Italicorum; quæ decem Germanica efficiunt: Latitudo eſt incerta. Iuxta Sanctum Britium, in Bormienſi; ad S. Iacobum, in Tilienſi; ad S. Mariam ad Saxellam, in Sondrienſi; & ad S. Gregoriũ, montemque Pelaſcum, in Morbenienſi, & Trahonenſi ditione, in oſtiis ſatis anguſta reſtringitur.

Amœnitatem & fertilitatem hujus regionis depingere hoc meum penicillum non valet: palmam certe illa, inter omnes Europæ Valles, Scriptorum conſenſu, jamdudum obtinuit. Magna hic excellentiſſimi vini copia; cujus etiam Scriptores antiqui ſumma cum laude meminerunt: Cato apud Servium, Strabo libro 4, Plinius libro 14. cap. 1. 2. & 6. Virgilius Georg. libro. 2. Martialis lib. 14. ep. 100. Suetonius in Aug. ca. 77.

Ejus

Ejus jucundo & ſalubri potu, Auguſtus olim, atque etiamnum moderni Imperatores & Principes noſtri, maximè delectati ſunt: ut proinde hinc in Rhætiam noſtram, Italiam, Helvetiam, Comitatum Tirolis, Sueviam, Bavariam Auſtriam, Bohemiam, aliaſque regiones, magna quantitate avehatur: in dies ſingulos totius anni, comparatione inſtituta, ultra centum ſalmis (onus equi eſt, centum menſuras vini excedens) ex Valle exportatis. Habet etiam multas convalles: quibus tanta lacticiniorum ubertas, ut vicinis quoque magnã illorum copiam ſuppeditent.

Flumina, præcipue Abduas, maxime piſcifera ſunt: ubi Salares, ſeu Lucii varii, (nos *Truttas* vocamus) magni ponderis capiuntur.

Cunctarum denique, præter ſalem, (qui ex Valle Oenana vicina advehitur) ſumma hic eſt copia rerum.

Non minus vere, quam apte, Ludovicus Maurus Dux, illac tranſiens, Vallem in tres partes diviſit; Planitiem, Agrum, & Pratum: tractum ſecundum dextram Abduæ ripam, Vineam; & alteram ripam, Caſtanetum vocans. Hoc illa incommodi habet, quod ab eluvionibus aquarũ magna damna accipiat. Vnde, proverbio recepto, olim reditus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

& proventus Vallis in quinque partes diſtribuebantur: prima Principis erat; ſecunda, Eccleſiaſticorum; tertia, Nobilium; quarta, Agricolarum: quintam aqua devorabat.

Vt ſolum fœcundum & dives: ſic populoſa, & pulchris oppidis Vallis repleta eſt. in toto enim Vallis, Clavennenſiſque Comitatus diſtrictu, ad centum parochiæ ſunt. Gens robuſta, formoſa, & manu prompta eſt. Nobilium magna ibi copia; qui armis & literis (ultra centum hodie gradu Doctorum inſigniti, vivi numerantur (reliquæ Italiæ nobilitati non cedant. Plebs induſtria, & labore nemini ſecunda. ut propterea in præcipuis Italiæ oppidis, aliqui horum inveniantur, & propter fidelitatem amentur. Ad mandata denique & juſſa Principis omnes ſunt parati.

Sed jam ad locorum ipſorum & Politiæ enarrationem eſt deflectendum.

Bormienſem itaq; ditionem, in ſummitate ſitam, altiſſimis montibus undique cinctam, & à ſola Volturena ſtricto oſtio diſtinctã, primo ingrediamur. Diſtinguitur hæc in quinque Vicinias, ſeu Communitates minores:

I. Prima eſt, oppidum ipſum Bormiũ, unde regioni nomen; elegans & turribus vetuſtis fultum: multa damna ab incen-

ncendiis diverſis paſſum. Hic Archipreſbyter cum Canonicis, itemque Magiſtratus, reſident. Ad Oppidum pertinent pagi; Platea, Platta, Oga, & Fumerogum; quaſi fumans rogus, à miſerabili eventu nomē adeptum. Cum enim Veneti, tempore Philippi Mariæ Vice-Comitis, Volturenam vaſtarent; irruentes in Bormienſem tractum, hic ab incolis ſupervenientibus fuſi, & cadavera illorum, ne aërem fœtore inficerent, ro ncremata fuere.

II. Secunda eſt Vallis Forba: ubi Parochia eſt ad Sanctum Nicolaum; item pagi, Sanctus Antonius, In plano, Tregua, (ubi induciæ inter Venetos & Bormienſes ſuperiori bello factæ, indeque nomen locus ſortitus eſt) Divus Gothardus, Divus Rochius, Vacciphagus ſeu Maglia-vacca; & mons ipſe Alfurnus; ex quo Italiam verſus ſcaturiens Mintius, lacumque Benacum permeans, ſe Pado miſcet. A Bormienſi parte Frodolphus amnis naſcitur; qui ſub oppido Bormii ſe in Abduam exonerat.

III. Tertia Vallis interior eſt. ubi primo Parochia Sancti Galli occurrit: cui annumerantur, Primadium, Terriplanum, & Molina. Supra hunc pagū, propre viam regiam, qua per juga Rhętisa, in Vallem Monaſterii itur, (ſtrictum ibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

prope eſt oſtium, muroque quondam munitum, quod Seralium vocant) ſita ſunt ſaluberrimæ thermæ, nomine Sancti Martini inſignitæ; quæ podagricis præſertim, iſchiaticis, ſterilibus mulieribus, aliiſque morbis frigidis, conducere exiſtimantur. De illarum mirabili virtute, cum Medici, (Caſpar Sermundus) tum Hiſtorici, (Ioannes Gulerus, Eques Auratus) fuſius ſcripſere: ad quos Lectorem remitto. Hic initium ſuum habet mons Vmbrius, ab incolis mons Brailius dictus; ab Hiſtoricis claſſicis vetuſtioribus, jugorum Rhæticorum nomine, ob altitudinem, inſignitus. In hoc monte, Abduas fluvius ſcaturiginem ſuam habet: qui Volturenam præterfluit; inde in Larium lacum vergit, eumque permeat; Laudum Pompeii tranſit; tandemq; ſe in Padū exonerat.

Altera Parochia Vallis, eſt Pedenucis: ubi ſunt Vici, Semaucum, Iſolatia; unde flumen Iſolatia per Vallem erumpens, Abduæ inſeritur. Sequitur mons Fuſtanus: ubi Tripallum, & Vallatia; deinde in Freel, aliis Fera Vallis, aliis Ferrea, ob minas ferri, quæ ibi ſunt, dicta. In hujus ſolitudinis planitie, campus quidam eſt Campus de Luco, ob vicinum nemus vocatus. Nulli unquam viſuntur ibi flores. In hoc loco, conflictum magnum

contra

contra Arrianos, tempore Divi Ambroſii, Epiſcopi Mediolanenſis, contigiſſe affirmant: ejuſque rei aliqua noſtro etiam tempore apparuere veſtigia. arma etenim diverſi generis ibi inventa oſſaque humana, quæ giganteam ſtaturam repræſentant.

IV. Quarta Vallis inferior eſt: ubi Cepina, Sancta Maria Magdalena, Mugnonum, Sanctus Bartholomæus, S. Britius. ibi regio, uti diximus, oſtio anguſto, Seralio dicto, claudebatur.

V. Quinta Vallis, Luvinium dicta, amœna ſolitudo eſt; ædeſque hinc inde diſſitæ ſtant. Politica autē hujus regionis adminiſtratio, hæc eſt. Trium Fœderum Rhæti Prętorem eo mittunt: cujus Magiſtratus, ut & reliquorum Prætorum, biennalis eſt. Hic à Bormienſibus ſalarium accipit; & Præſidis munere, illius nempe qui ſuffragia colligit, fungitur; ſuos Vicem gerentes in Civilibus & Criminalibus habet, quos ex Senatu ſumit; Cancellarium præterea, & clavē unam ad proceſſus & Scripturas.

Cæterum ipſi incolæ, propterea quod in confinibus ſint, plurimis privilegiis & immunitatibus ſemper honorati fuere. Eligunt Magiſtratus ſuos libere: in quorum electione, ad evitandas prenenſationes, ſortem adhibent; fabis vide-

videlicet nigris & albis uſi. Cal. Maii, pro officiis generalibus creandis, congregãtur: ubi in Concilio magno & populi, 60 ex oppido Bormio, & totidem ex tribus Vallibus (Lavinium tamen tres tantum dat) conveniunt. Hi Officiales (honos hic præcipuus inter ipſos eſt) eligunt; quorum duo ſunt: itemque Senatores, quorum in Criminalibus ſexdecim judicant; decem ex oppido, cæteri ſex ex Vallibus. In Civilibus, tredecim Conſiliarii omnes oppidani ſunt. Vallis Lavinii, in levioribus cauſis, ſuum Miniſtralem Civilem habet. Certa municipalia jura in judicando obſervant. Appellationes omnes, ad trium Fœderum oratores, in Comitiis, deferuntur. Suos quoq; Militiæ Capitaneum & Officiales habent, ſub quibus 500. ſelecti in album ſunt recepti.

Ad Vallemtelinam revertimur; cujus ſub dominis Rhætis hæc adminiſtrandi & gubernandi forma eſt. Vallis in tria Tertiaria dividitur: Superius nempe, ubi ſedes Prætoria Tirani eſt; (ſequitur proxime Tilium: quod nullo Tertiario annumeratur; atque etiam ſuum Prætorem habet:) Medium, cujus Capitaneus & vicarius Sondrii reſident; & Inferius, quod duos Prætores habet: quorum alter Morbenii, alter Trahonæ reſidet.

ſidet. quiſque ſuum Locum-tenentem, Cancellarios,& famulos,habet: ſuaque ſalaria ex Camera dominicali,& à Valle recipiunt.

Magiſtratus eorum biennalis eſt: ipſique cum mero mixtoque imperio præſunt. In ſua juriſdictione quiſque (præter Capitaneum, quem Gubernatorem Vallis vocant; quique, ultra Medii tertiarii in Criminalibus adminiſtrationé, etiam in tota Valle, ſi legitimo ordine prævenerit, dominium habet) & Criminales & Civiles cauſas adminiſtrat.

Proceſſus ſecundum ordinem ſtatutorum Valliſtelinæ, à Dominis Rhætis latorum, inſtituuntur: quæ, in Civilibus,& Criminalibus, modum Cæſareo Iuri conſonum præſcribunt; & ad quorum obſervationem Officiales juramẽto ſe obſtringũt. Proceſſus deinde, tam offenſivi, quã defenſivi, (niſi, gratia aut tranſactione interveniente, res ab Officiali componatur) Vicario Valliſtelinæ (coram quo, uti Capitaneo, Civiles controverſiæ decidi, & cognoſci in Medio tertiario, poſſunt) exhibentur: qui deinde cum voto Iuriſconſulti; (niſi ipſe legum Doctor ſit) de ulteriore modo, tortura inferenda, mulcta pecuniaria, condemnatione, aut abſolutio-

lutio-

lutione, ſecundum facti ſpeciem, conſilium ſuum edit. Officialis autem, ſententiam Vicarii, moderari & mitigare quidem;aggravare minime poteſt.

Cauſæ Civiles à quolibet Officiali, in ſua juriſdictione, diligenti ſcrutinio, ſecundum formã à ſtatutis præſcriptam, deciduntur; Partibus, aut altera earum tantum requirente, cum conſilio juriſperiti Aſſeſſoris (ita ſtatutis monẽtibus) agitur. In Caſibus, quorum in ſtatutis nulla mentio, jus Commune Cæſareũ, ex eorundem ſtatutorum diſpoſitione ſequuntur. In Matrimonialibus vero Officialis proceſſum inſtruit: qui deinde, cum conſilio Vicarii Valliſtelinæ, ex diſpoſitione ſtatutorũ, ſententiam fert.

Voltureni autem, in rebus publicis, quas ipſi adminiſtrandas habent, hunc ordinem obſervant. Ab Agentibus ſeu Legatis totius Vallis, qui Sondrii congregari ſolent, Cancellarius Vallis eligitur, penes quem diplomata, & reſcripta gratioſa, à Dominis ſuis conceſſa, cum cæteris Vallis juribus & privilegiis aſſervantur; hic idem, ſi quæ imperata à Principe aut Officialibus veniant, aut talearum ſeu collectarum imponendarum cauſa, quæ ſecundum æſtimationem plerunque fiunt, (æſtimum autem, h. e. æſtimatio, eſt illud, quod

bonis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ponis ſtabilibus, ad computationem ſolidorum & librarum, impoſitum eſt. Sic totius Vallis æſtimatio eſt, librarum imperialium 3380. quarum quælibet viginti ſolidos efficit) vel ſi quæ aliæ cauſæ, totam Vallem concernentes, tractandæ ſint, Agentes Vallis conſcribit, quorum deliberationes in præſentia Gubernatoris Valliſtelinæ, aut Aſſeſſoris illius factas, Legati ad ſuos referunt.

Tertiarium Superius, ſuum quoque Cancellarium habet; ejuſque conſilium Tirani habetur, ad quod Communitatum Decani convenire ſolent. In Medio Tertiario, munere hoc fungitur Cancellarius Vallis; ipſique Decani Sondrii congregantur. In Inferiore, utraque quadra, Morbennienſis & Trahonenſis, ſuos Cancellarios & conſilia; quibus Conſules Communitatum interſunt: Tilienſes etiam ſuum Cancellarium & conſilium Communitatis, habent. Sunt porro in quolibet Tertiario, quatuor Iuſtitiæ Conſules: quorum Tilium duos habet. Doctores illi plerumq; aut legum periti ſunt; & à ſuis Tertiariis eliguntur. Hi curam Minorum gerunt: à Tutoribus & Curatoribus adminiſtrationis rationes exigunt: in contractibus & diſtractibus, Minorum nomine celebran-

brandis, decretum, ſuum interponunt. Eliguntur etiam Syndici, ſeu Defenſores: qui ſtatutorum obſervationem, & gratioſorum Reſcriptorum exſecutionem, ſolicitant.

Suos quoque Militiæ Capitaneos & Officiales habent: ſub quibus, in tota Valle, ter mille ſelecti, & in albo inſcripti ſunt. Quælibet Communitas per totam Vallem, ſingulis annis, unum etiam eligit, qui præſit. hos in Tertiario Superiore, & Medio, atque etiam Tilii, Decanos vocant: in Inferiore, & Comitatu Clavennæ, Conſules dicunt. Hi, cum ſuis Syndicis, ſeu Conſiliariis, ſecundum diviſionem Communitatum (quarum aliquæ in diverſas partes tribui ſolent; quas alii Quadras, alii Vicinantias, Contratas, Colongellos, Cantones, & aliter vocant) à Communitate eliguntur: & curam jurium & prærogativarum illius gerunt. Notificatus criminales, Decani ſeu Conſules, vigore juramenti præſtiti, Officiali & Magiſtratui renuntiare tenentur. Omnibus enarrata Vallis aut Communitatis onera ſuſtinentibus, de officio juſte & legitime adminiſtrando, juramentum ab Officiali defertur.

Iam ad loca ipſa luſtranda progrediamur. Et primo quidem ratione ſitus

Tertia

Tertiarium Superius ſe offert; cuius undecim Communitates ſunt: & in duas plebes, propter Archipresbyteratus, diſtinguitur: Matienſem, quæ ſuperiores ſex Communitates; & Villenſem, quæ cæteras, complectitur.

I. Tiranum oppidum, olim Villacia dictum, & ad dextram Abduæ ripam ſitum, ruina olim periit: paulatim deinde, eo loco ubi hodie cernitur, ædes exſtructæ ſunt. Sedes ibi Prætoria eſt: locus ipſe populoſus, & amœnus. A Ludovico Mauro, contra impetus Rhętorum, anno 1487. ſub Seraphino Quadrio ibidem Prætore, mœnibus primo cinctum fuit: quæ poſtea, ſub Rhætorum dominio, corruêre. Arcis deſtructæ muri etiamnum ſupra viſuntur, hæc, Decanum unum, & duodecim Conſiliarios habet. Contratæ, quæ eo ſpectant, hæ ſunt: à dextro Abduæ latere; Raſiga, (ubi in loco munito, emiſſarius quidam Ioannis Iacobi Medicæi, cum le Volturenæ invaſione cogitaret, ſub habitu Monachi, templum in honorem Sancti Rochi ædificare ſimulavit; quod revera fortalitium erat. quâ re à Rhætis cognita, inhibitus ille fuit. Bruſium verſus, in ipſis confinibus, Caſtrum lattæ malæ ſteterat) Molendina, & ulla, ſeu Fullonica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

In hac Contrata ſitum eſt templum, in honorem beatæ Virginis maximis ſumptibus exſtructum; & egregie ex Pario lapide, qui non procul abinde in monte reperitur, exornatum. Ibi diva Virgo Maria, anno 1506. Mario Homodæo Tiranenſi, ficus colligenti, apparuiſſe dicitur; & in ſui honorem templum ædificari mandaſſe. Frequentes eo, ex longinquis etiam locis, peregrinationes fiunt.

In feſto Sancti Michaëlis, ſolemnes ibi celebrantur nundinæ; unde Rhæti noſtri, ingentem armentorum numerum, in Italiam mittunt. Prope Sancta Perpetua eſt, ubi ſtetit olim arx, à Capitaneorum familia erecta.

Sequuntur Contratæ de Naſino, Roncajola, de Botigiolis Baruffinis, Veſolis: ab altera Abduæ parte, Cologna, Campus, il Doſſo: ubi Caſtrum Homodæorum fuit.

II. Suprema, ſitus ratione, Tertiarii huius Communitas, eſt Sondalum, pagus egregius, cum ſequentibus aliis: Le Preſe; ſic dictus locus, quod proxime Turricula ſit, Vallem (uti diximus) conſtringens. Ad eum pertinent Valles, Fine & Rezen; unde torrens Rezalaſchus in Abduam (ut & omnia reliqua Vallistelinæ flumina) influit: ibidem

ſunt,

ſunt, Frontale & Fumera. Sequuntur, Buladorum, Mondaditia, Contrata Pōtis, Mons Fili, & Summa Cologna, Migiontum, Supra Tiolum, Taronum in monte.

III. Tertia Communitas Groſium eſt. A quo vix ſtadio uno diſtant duo Caſtra; alterum Caſtrum de Groſio, alterum Sancti Fauſtini dictum: à Venoſtis olim habitata, quæ deinceps, anno 1526. una cum cæteris Volturenæ & Comitatus Clavennenſis caſtris, à Dominis trium Fœderum diruta fuêre. Pertinet ad Groſium, Tiolum inferius; unde via trita eſt, quę per montem Mortirolum in Vallem Camonicam ducit: item Contratæ de Vernuga, & Rovoledo, Vallis Groſina: ubi mons Davoſtenam tangit.

IV. Groſſubtum, (ubi Groſium verſus, torrens Ruaſcus ſtridet) magnus pagus eſt. Contratas ſeu vicinias habet: Roncale, Prata, Plateam, & S. Sebaſtianum.

V. Vervium quinque Contratas habet: de Nova, de Falciis, Rigorbellum, de Scalotta, & Monſchieccum.

Enumeratæ Communitates, præter oppidum Tiranum, ad dextram Abduæ ripam ſitæ ſunt. Deflectamus nunc, ad alteram quoque partem.

VI. Matium ſeu Maze, ſedes Archipresbyteri eſt: Viculi ibi ſunt, Vionum, Villa-nova, Maſſones, Sparſum, (cui caſtrum de Pedenale, in rupe ſupra ſitum, imminet) & mons Matii.

VII. Tovum, cum Contratula Priſtino; ſupra quam ſitum fuit caſtrum de Bella-guarda.

VIII. Luerum, ubi Turris deſtructa jacet. Prioratum habet, Ordinis D. Auguſtini, Centuriati dicti. Ejus fundatio familiæ Capitaneorum, Sondrii quondam degentium, aſſcribitur. Ad hanc Communitatem pertinet vicus, Sancta Maria Magdalena vocatus.

IX. Sernium, cum vicis, Bojolo, Sancto Gotthardo, & Valle Clauſa.

X. Villa & Stazona; ubi olim etiam Communitas de Coſetto fuit; quæ nunc cum iſtis coaluit. Cantones quinque habet: à dextro Abduæ latere, 1. Villa. Iſta ſedes Archipresbyteri eſt: quo ſpectant, Platti, Al ragno, Novalia, Runcus major, Vallis-pilaſca, Summus-vicus, Revola & Torcularia. Trans Abduam, 2. Stazona; ubi ad Sanctum Iacobum Caſtrum à Capitaneis exſtructum, nunc deſtructum, cernitur. 3. Muſchanum, cum S. Rocho. 4. Sancta Chriſtina. 5. Sanctus Antonius, cum loco alla Motta.

XI. Blan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

XI. Blanzonum, cum Baratta & Placeda, ubi ſupra in monte, Imina dicto, Turris fuit. Vltima hæc, quoad ſitum, Communitas ſuperiori Tertiarii eſt.

Adeſt jam Communitas & Prætura Tilii; quæ duodecima pars totius Vallis in æſtimo eſt: ubi quondam caſtrum Tilium, in loco eminenti ſitum, fuit, Valli imperans, & eidem nomen dans, à Lazzaronis habitatum. In monte ibi propè aliud caſtrum fuit, Ripa dictum. Dividitur in triginta ſex Contratulas. tot enim ſunt Conſiliarii: duoſque Decanos habent; alterum Nobilium, alterum vero plebis.

Ex Contratis præcipuæ, à ſecundo Abduæ latere, ſunt: Platea, Beſta, Bellamira, de Sylveſtro, Sanctus Martinus, Ligonum inferius & ſuperius, Sanctus Ioannes, Frigeri, Summa ſaxa. In planitie vero; Boaltium, Sutii Pons Treſendæ, Sanctus Iacobus Nigola. Ab altera Abduæ parte: Grania; Peſclavini, pars Vallis Malginæ, Pondonum, Carona, (ubi caſtrum ejuſdem nominis fuit) Allicetum, Vallis Belviſi (ubi optimum ferrum excoquitur, indeque ad Bergomates iter eſt, Vicinia Aprica, Eccleſia Divi Petri, & hoſpitale in confinibus ſitum. Inde perviam Zapelli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

d'Auriga dictam, in proximos Camunos itur. In planitie, ad radices montis, Contrata de Francheſiis eſt.

Proximum eſt Medium Tertiarium, quod ſeptemdecim Communitates habet. I. Sondrium eſt, propter reſidentiam nobile. primus ejus ſitus, circa annum Domini 1200. prope Maſegrium fuit; & ſe Caſtelletum uſque (ubi Sancti Syri ſacellum eſt) extendit; tempore autem bellorum deſtructum, ſecundo ſub templo Sancti Euſebii, (qui locus Villa vocatur à civibus reædificatum fuit: qui illic ad tempora uſque Henrici ſeptimi Imperatoris, anno 1309. quiete habitavere. Ab Imperatoris poſtea exercitu, quod Guelphis addicti cives eſſent, igne rurſum & ferro oppidum vaſtatū; tandemq; ad pedem Maſegrii, & alluentem Malerum flumen; ubi etiam nunc viſitur, exſtructum, & anno 1318. foſſa circumdatum: Anno vero 1325. cum Franchinus Ruſca Comenſis, Gibellinæ factionis, Trixivium caſtrum cum exercitu teneret; mœnibus, inſtinctu Theobaldi Capitanei, cinctum fuit.

Anno 1328. à Franchino & Ravicia Ruſca, fratribus, obſeſſo Sondrio, cives tunc caſtrum de Monte-Cucco erexêre. Illorum Dux erat Lazarinus de Lucino: cui Buccellarius cum copiis, ex Valle Seriana,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Seriana, auxilio venerat. Re igitur infe-ƈta, obſidionem fratres Ruſcæ ſolvêre.

Anno 1335, Azo Vice-comes Mediolani, inſtigatione diƈti Franchini Ruſcæ, odio contra Capitaneos ardentis, mœnia oppidi diruit: quæ exinde in ruinis jacent. Capitanei caſtra de Maſegrio, cũ aliis, poſſedêre. quæ inde ad Beccarias, & ab his in Salicæorum manus, pervenêre. Archipresbyter in oppido Sondrio reſidet; quod in quinque hodie Quadras dividitur.

1. Quadra Nobilium de Sondrio, qui de ſeptem Cõſiliariis ſemper tres habẽt.

2. Plateæ: ad quam pertinent Contratulæ; Aqua calida, Platea de Maſegrio, Scarpateƈti, & Ponchiera.

3. Proximus eſt mons Sondrii, olim Rovoledus diƈtus: ubi Majonum, Aſcherii, Moſſini, Arquini, Gualtherii, Ronchi. Fuit ibi quondam caſtrum Sanƈti Georgii: ubi hodie Cœnobium Sanƈti Laurentii, à Monialibus ſub Abbatiſſæ regimine, habitatum, cernitur; à familia de Capitaneis fundatum.

4. Del Doſſo: ubi Triaſſum, Baſſola, Colombera, Gualzii, Sondrini, Marcii.

5. Triangia, cum Ligario, Pradella, & Moronis. Quondam etiam erat ibi Quadra Nobilium Beccariarum; quorum bona nunc pars in alios tranſlata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Ad Sondrienſem Communitatem, pertinet Vallis Malenci: tamen Malencenſes ſuum habent Antianum, & ſex Conſiliarios: tot enim Quadræ ſunt. 1. Pondoledum: ubi locus eſt ad Turrim vocatus. 2. Campus. 3. Eccleſia. 4. Milirolum. 5. Caſpogium: ubi olim caſtrum Capitaneorum fuit. 6. Lanzada, Vedum, Ganda, & Tornadri.

In monte del Oro, Malerus amnis oritur; & ex loco, Buſco de Claretio, per eundem montem, ad proximos Prægallos & Engadinos, via ducit.

Ad cęteras nunc Cõmunitates huius Tertiarii, à dextro Abduæ latere incipientes, progredimur.

II. Pontum, magnitudine nulli totius Vallis oppido ſecundum: tres Decanos habet: Exemptorum, *(Gentilhomini)* Nobilium, & Vicinorum. Trans-Abduani vici Communitati huic inſerti ſunt; Satium, (ubi munitum quondam caſtrum eiuſdem nominis) Carugum, Briotti, Alberda, cũ parte Vallis Agnedę.

III. Clurium; (ubi tres, ut ſupra diximus, Decani ſunt) item Glera, Caſtionum ſuper Pontum; (hic Turris quondam munita, nunc exciſa, viſitur) & Trans-Abduani, caſtrum Aquæ, Scalvini, Pontiari, Vallis Arignę, (unde Armiſa flumen oritur) & pars Vallis Malginæ.

IV. Trixi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

IV. Trixivium, propter reſidentiam Capitanei & Vicarii, in caſtro fortiſſimo, uti rudera indicant, quondam celebre. Hodie Vicarius Vallisteling adhuc pro tribunali ibi in controverſiis Civilibus ſedet: ibidemque Archipresbyteratus eſt. Contratæ ſunt; Burgus, Platea, Fovea, Sanctus Thomas & Menatti.

V. Mons Aquæ, ſupra Trixivium ſitus. Contratulæ ſunt; Ruſconum, Pledum, Palearii, Ramponi, & Rebuffi.

VI. Montanea, quatuor Quadras habet. 1. Nobilium eſt, qui ſparſim habitant. 2. Surana, & Sancta Maria de Perlongo. 3. De Bono, (ubi Pendolaſcum, ſupra in dorſo, Turris fuit) & Doſſum de Boiſio. 4. De Leputiis; ubi Sanctus Ioannes, Maſaretia, Prata, (torrens ibi Davalionus præterlabitur) Paini, Sanctus Antonius. Caſtrum ibidem fuit Grumellum, à familia de Piro poſſeſſum: aliud item ſuperius in mõte, de Mancapane dictum. Ad hanc Quadram ſpectant Contratæ, Spriana & Marvegia, in Valle Malenci ſitæ.

VII. Caſtionum, olim Communitas Andeveni dicta: ubi in medio montis, ſupra Caſtionum, Turris fuit. Quadræ ſunt quatuor. 1. Caſtionum ipſum. 2. Andevenum & Vendulum. 3. Gri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſonum, Moroni, & Platta. 4. Monti Quadra, Sovernum, & Pyrari.

VIII. Poſtalexium, cujus 4 etiam ſunt Quadræ. 1. Poſtalexium planum. 2 Cōtrata de Sambrolo. 3. Del Doſſo. 4. Lonū.

IX. Berbennum, ubi Archipresbyter reſidet; duos Decanos, ac novem Colongellos ſeu Contratulas habet. Per flumen Finale Communitas ſecatur. Sub oppido ad ædem dirutam S. Michaëlis caſtrum fuit Rocca Sciſa dictū. Contratę ſunt, Polagia, Priviolū, Sgima, Duſonū, (ubi in monte ſupra, ad Sacellū S. Georgii, caſtrum Mongiardinus ſtetit) Sedurnum, Rogoledum, Sognum, Muſcium, Leſcunum, Bulgarum, Sanctus Petrus, Pedemontū, Monaſterium, & Maroga.

X. Buffettum, ad ſiniſtram Abduæ ripam, primum eſt: ædes hujus pagi, cis & trans Abduam, ſparſæ ſunt. Contratæ item; Pajoſa, à flumine ſic vocata; Vallis bona, & pars Vallis Agnedæ.

XI. Plateda; cui adhærent Beſlega, & Betoli. Fluviolus Venina præterfluit. Poſt hancce Communitatem, Vallis eſt, Ambria dicta: hujus incolę quoad taleas aliqua immunitate fruuntur, & nulli Communitati inſerti ſunt. Inde, ad proximos Bergomates callis eſt.

XII. Fœdum, cum Sancto Bernhardo, totius Vallis minima Communitas eſt.

XIII. Al-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

XIII. Alboſagia, 4. Quadras habet: 1. Superior dicitur, & Cantonum, Paribellos, atq; illos della Motta, cõprehendit. 2. Inferior; ubi Moizi, & Delini. 3. Caraſale: ubi turris Alboſagia adhuc ſtat. 4 Carbonera.

XIV. Cajolum, antiquitus Communitas Soltogii appellata fuit; cum quinque Viciniis: 1. Cajolum eſt. 2. Liuri, à Valle dicti: unde etiam fluviolus ejuſdem nominis erumpit. 3. Pranſera. 4 Loteri. 5. Nogaredum, cum Palude.

XV. Cidraſcum, præter pagum, Viciniam Montis Spinetæ ſeu Maſſones, cis Abduam, habet. Amnis præterlabens Cidraſcus etiam vocatur.

XVI. Fuſinæ: ubi quondam multæ fabrorum ferrariorum officinę, quæ pago nomẽ dedêre. In ejus territorio eſt Vallis Madre; in qua eſt Vicinia Pizzabella. Amnis inde Madraſcus prorumpit: commodumq; ad Bergomatũ ditionem iter eſt.

XVII. Vltima Tertiarii hujus, ratione ſitus, eſt Communitas Colorina. hujus ſex Vicinię ſunt. 1. Colorina ipſa. 2. Vallis. 3. Poyra. 4. S. Iacobus; & in monte, Rodelum. 5. La Corna. 6. Mons Ononæ.

Tertiarium Inferius, Abdua terminum ſtatuente, in duas Squadras, Morbenienſem & Trahonenſem, dividitur. Prioris à ſiniſtro Abduæ latere ſitæ, duodecim Communitates ſunt.

I. Mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

I. Morbenium oppidum; quod à morbo nomen traxiſſe videtur: quod primitus juxta templum Sancti Martini exſtructum eſſet, ubi paludes multæ, quarum exhalationibus aër corrumpitur. Sed temporis ſucceſſu, in locum ſalubrem, ad pedem montis, cui ab utraque fluminis Bitti ripa, (quod oppidum jam interluit) duo caſtra impoſita erant translatum, & mœnibus circumdatum fuit; quæ nunc ruinoſa jacent. Magnus eo populi ad nundinas hebdomarias cõcurſus eſt. Ad templum Sancti Antonii, Cœnobium eſt Dominicanorum ſub Prioris diſciplina; cujus fundatio ad annum Domini 1300, refertur. Ad oppidum etiam ſpectant Viciniæ, Camperbolum, Vallis & Arſium. Habent in adminiſtratione ſua duodecim Syndicos, & Caneparium.

Ex ſequentibus hinc, ſitus ratione,

II. Communitas Furcula ſe offert: ubi in planitie templum Divi Gregorii eſt. Talamonam verſus, munimentum magnum fuit, Turratia hodie dictum: item Serta, Sylveta. In monte vero ſunt; Faidum, ubi S. Gotthardus, Fovea, Pratum, Levizolum & Soſtila.

III. Talamona: quam Rancajola amniculus alluit. Vicinias habet: Premianam, Dondonum, Serterium, &

Vallem

Vallem Tartani; quæ nomen à torrente ex ea profluente, habet. Ibi Campus, pagus eſt. Vallis deinde in duas alias minores, Biorcham & Zocchatam vocatas, ſcinditur, utraque ad Bergomates tendit.

Proxima inde eſt Vallis Bitti, à flumine, ex altiſſimis montibus promanante, denominata.

In dextro hujus latere,

IV. Communitas Bema eſt, ad quam vicus Tayda, in altera eius ripa ſitus, pertinet.

V. Albaredum; unde regia & trita via, per proximum montem, ad Bergomates ducit.

Ab altera vero Bitti ripa, monti magis propinqua, Communitas eſt.

VI. Gerola; cuius Viciniæ; Platea, Rapizzi, Mazzi, Caſtellum, Lavezolum, Fouea, Tegiola, Roya, Nanſonchium, Caſinellæ & Fœnile.

VII. Pedeſina; unde callis eſt in Vallem Saxeam, Ducatus Mediolani.

VIII. Raſura, cum Contrata de Molendinis.

IX. Coſium, ſedes quondam Prætoria in planitie, ex antiquioribus Vallis oppidis eſt. Supra in monte, arx munitiſſima fuit, à Vice-Dominorum familia olim habitata: jam deſtructa. In monte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

ſunt; pagus Saccus, ſuperior & inferior. In planitie vero; Rogoledum, Plantina, Planium, Vallate: ibi Abbatia Sancti Petri fuit.

X. Rogolum: ſupra quod, in monte, arx Sancti Georgii fuit; Vicinię ſunt; Andelum, Occha, Fiſtolera, & Caſſinæ.

XI. Alebium, (quæ Communitas, per torrentem Lexinam, à Rogolo ſeparatur) pagus amplus eſt, & domus hinc inde diſſitæ. Abbatia ibi, Aqua frigida vocata, Ordinis Ciſtercienſium quondam erat.

XII. Vltima in hoc Tertiario Communitas, eſt Plantedium; cujus ædes quoque diſperſę ſunt. Ibi in Confinibus, ad foſſam, per quam Abduas olim fluebat, fuit Burgus Franconis, à Francileone, Imperatoris Mauritii militiæ duce, (uti libro tertio monuimus) dictus. Ibidem hodie eſt templum Sanctę Agathę, & in circuitu rudera quędam Vrbis eximiæ Volturenæ cernuntur. Non procul ad Larii lacus ripam, Turris Olonia fuit: & Sancti Stephani Sacellum. Hîc, uti & in proximo loco Montecchio, à Comite Fontium, Gubernatore Mediolani, ann. 1603. duo propugnacula (ut alibi prolixius explicavimus) erecta fuêre.

Squadra Trahonenſis in undecim Communitates diviſa eſt.

I. Tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

I. Trahona, oppidum Prætorium, in
uos Cantones diſtributum : videlicet
omagna, Monſcuccus, Suſingovum,
Coſedum, Manetiæ, Corlatium, S. Aga-
ha, Valleta, Biogium; quod in alto
monte ſitum eſt.

Retrogrediendo ad fines Tertiarii de
Medio,

II. Communitas Bulli, in monte
ta eſt: cui annumeratur Villapicta in
lanitie.

III. Communitas Ardenni; ab ar-
endo, ob nimium æſtum, ſic appellata.
ræpoſitura Sancti Laurentii hîc eſt. In
lanitie, caſtrum fuit, à Capitaneorum
milia erectum. In monte, arx Sancti
ucii. Viciniæ montanæ ſunt; Gadium,
latea longa, Plota, Biolum, Scene-
um, Fovea: in planitie vero, Maxinum,
flumine nomen trahens.

Conſcendentibus montem Pelaſcum,
etro jacet

IV. Datium: inde dictum, quod hic
elonium de armentis, quæ in Valle
Maxini æſtiva habebant, Principi per-
olveretur. Contratulæ ſunt; Roveli-
um, & Ceridum. Ibi, in proximo mon-
culo, qui culmen de Datio dicitur, ap-
arent veſtigia exciſæ arcis; quæ pro ſpe-
la totius Vallis ſerviebat.

V. Clivium; pagus antiquus eſt. Huic
Commu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Communitati inſerta ſunt; Caſpanum, (ob ſedem Paravicinorum & Mallacridarum celebre) Bedolium, Caſa Pici, Caſa Saxi, Roncalea inferior & ſuperior, Tovate, (à torrente præterlabente nomen ſortitum) Chempum, Vallate, Nogaredum, Seronum, Sylva plana, Aquamarcida, & Cevum in Valle Maxini.

VI. Mellum, & huic additum Conſelium, (cui caſtrum, Demophilos dictum, Vice-dominorum olim habitaculum, imminet) Sanctus Ioannes, Clivaſca, Prægroſſum, & Vallis Maxini; ubi Sanctus Antonius, Catægium, Filolera. Remenum, (ingens hic ſaxum, coloſſi inſtar, cernitur, magnitudine 35. latitudine 10. & altitudine 15. ulnarum) item Sanctus Martinus. Prope hunc thermæ ſunt, à Maxino flumine, qui inde ex monte oritur, dictæ, cardiacis præſertim & hepaticis ſalubres: quarum virtutem Ioannes Gulerus à Veineck. Eques Auratus, in hiſtoria Rhætiæ; itemque Petrus-Paulus Paravicinus, Medicus Comenſis; & Ioannes Andreas Mallacrida, Medicus Voltureanus, ſcite deſcripſerunt. Eſt in eadem Valle Vicinia, Cornolum vocata, nulli Communitati inſerta; quæ collectas ſuas ſeparatim ſolvit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

VII. Cercunum: cui adhærent, Pluſognum & Creſta.

VIII. Cinum; cui ædes aliquot hinc inde ſparſæ annumerantur. Caſtrum ibi prope in ruinis cernitur.

Reflectentibus in planitiem.

IX. Campus Vicus occurrit. Vicinias habet, Cermeledum, (cui Dorſum Vice-comitis incumbit: ubi arx familiæ Caſtellorum Sancti Nazarii fuit) Deſcum, & Barcum.

X. Mantellum: cui Viciniæ aſſignatæ ſunt; Soriate, Puſterla, & Cortile.

XI. Dubinum; Viciniam Forzonicum habet.

Monaſterium, (ſic dictum, quod Conventus Monialium ibi fuerint. quæ propter aëris intemperiem, Comum, aut ad Sanctum Laurentium in monte Son-drii ſe contulere) etſi tantum Viciniæ nomen, non autem Communitatis, habeat; æſtimum tamen ſeparatim ſolvit. Hic mons Sancti Iuliani eſt, à Sacello ibidem exſtructo vocatus. In Confinibus Comitatus Clavennæ ſunt; Profeſcium, Morterium, & Bocca (*Oſtium*) Abduæ, qui in Larium ibi influit.

Ad Comitatum tandem Clavennæ pervenimus. (Nomen hoc à clave venit: per caſtrum enim Clavennæ, tanquam per clavem, exteris populis tranſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

tus in Italiam olim præcludebatur.) In duas ille Iurisdictiones, Clavennenſem & Plurienſem, tribuitur, munitiſſimo loco ſitus. Orientales habet vicinos Pręgallos: Occidentales, Miſaucos, & Larii lacus accolas: à meridie, Boccam Abduæ: ab Occidente, Vallis-Rhenanos & Averſenſes, Lepontios Rhætos.

Clavennenſis Iuriſdictio in tres iterum partes eſt diviſa. 1. In Oppidum ipſum, cum Viciniis adhærentibus. 2. Communitates quatuor exteriores; & 3. Vallem Sancti Iacobi.

I. Oppidi meminit Antoninus Auguſtus, in Itinerario ſuo. Hodie pulcherrimis ædificiis exornatum cernitur: magnuſque illuc populi, propter commerciorum frequentiam, concurſus. Anno 1486. à Bonâ, Ioannis Galeatii, Mediolani Ducis, matre & tutrice, contra impetus vicinorum Rhætorum, mœnibus cinctum fuit: quæ collapſa nunc jacent. Caſtrum munitiſſimum ei imminebat; cui principium Comes quidam Angleriæ, anno 1162. ſibi à Friderico I. Imperatore timens, dedit. Ædificium Ioannes Galeatius & Ioannes-Maria Vicecomites, Mediolani Duces, auxêre. Lazerta, Præfectus Galliæ Regis Ludovici, anno 1500. aggeribus communiit. Tandem à Dominis Rhætis, anno 1536.

cum

cum aliis Caſtris in Valletelinâ, deſtructum fuit.

In oppido ſedem habet Archipresbyter, & magiſtratus à Rhætis miſſus, quem Commiſſarium vocant. Hi cum mero & mixto imperio, gladiique poteſtate, (uti etiam Plurienſis in ſua Iuriſdictione) in Civilibus, Criminalibus, & Matrimonialibus, jus liberè exercent. Vicarium in maleficiis nullum habent; ſed ad ſtatutorum Comitatus (quæ in multis diverſa à Volturenenſibus ſunt) obſervationem Iuramento adſtricti, in gravioribus cauſis, jurisperitorum operà & conſilio plerumque utuntur. In toto Comitatu, ſub deſignatis Capitaneis, mille ſelecti milites, albo inſcripti ſunt.

Oppidani vero, hanc in ſuis rebus administrationis formam obſervant. Eligunt ſingulis annis, & ſorte plerumque adhibita, Conſulem, & Vice-Conſulem, qui Quæſtoris munere fungitur: binos item juſtitiæ Conſules, quorum munus biennale eſt; duos Syndicos, ad defenſionem privilegiorum oppidi; duos Proviſionarios, ut vocant, qui etiam biennales ſunt; virum unum Conſilii, & Cancellarium: his adduntur quatuor ex provectioribus, qui adjuncti, *l'aggionta* appellantur. Quatuor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

decim iſti, poteſtatem rerumpublicarum oppidi habent.

Viciniæ, ad oppidum pertinentes, hæ ſunt: Bettum, Dragonera, cum Crotto, (propter cryptas ſubterraneas, quarum maxima circa oppidum eſt copia, quibus illi pro cellis vinariis utuntur) item Maina, Campadellum, Planazola. Orellum, Tannum, Planum, & Capicia.

A ſiniſtro autem Mairæ fluminis latere; Prata, I. Communitatem invenimus. Hujus Viciniæ; Dona, (ubi Cœnobium eſt Monachorum Sancti Benedicti, ſub Priore viventium, fundatum à Valentinâ, Ioannis Galeatii filia, Duci Aurelianenſium nupta) Stove, Pratella, Vſcionum, Lodenum, Vallis Bovera: in planitie, Mala guarda, & Bella ſpata.

II. Communitas, eſt Novatum, in duos Conſulatus diviſa; Novatenſem, & Samolicenſem. Novatum, caſtrum in monticulo habuit; cui inſerviunt, Ripa Lacus, Metiola dicta. (ubi merces, quæ per Larium vehuntur, in publico borbonio aſſervari ſolent) Campus, Verceium, Ceium, Vicus, & Vallis Codera, à monte Codera ſic vocata; ubi Codera & Cola in ingreſſu Vallis eſt.

Abduam tranantibus, primo ſe offert Samolicum, ſive Summus lacus, ut Antoninus Auguſtus in Itinerario habet:

in

in capite enim lacus ſtat. Hic Sanctus Fidelis, ſub Imperatore Maximiano, martyrium ob Chriſti confeſſionem ſuſtinuit: cujus corpus anno 937. ſub Epiſcopo Vbaldo, Comum tranſlatum fuit.

Viciniæ illius ſunt; Vigazolum, Caſenda, Era, (cui caſtrum Sancti Andreæ à Trivultiis exſtructum, impoſitũ erat) Pajedum, Sylva plana, Monaſterium, Nogaredum, Roncionum, Mons-novus. Alia quoque fuit ibi Turris, Panisperdutus vocata, parum diſtans à fluviolo Bogia, qui in Mairam illabitur. In planitie ædes aliquot ſunt, ad Trivultiam dictæ.

III. Gordona: prope quam caſtrum S. Catharinæ ſtat. Contratulæ illius ſunt; Coloredum, Scioium, Cuſparanum, Cimavilla, Pontum, Vallis de Bodegno, montes de ſumma ruina. Ex hac Communitate iter, per montem Furculam, ad Miſaucos eſt.

IV. Meſe eſt; pagus nomen hoc Communitati dedit. Contratulæ ſunt; Scandolera, Piperellum in monte, (ubi caſtrum ejuſdem nominis fuit) Caſtrona, & Carcaſaccum.

Vallis Sancti Iacobi, ſeu Campus Dulcinus, in duodecim Quartarias dividitur, quę ſunt: S. Iacobus, & S. Guilielmus;

(ubi corpus ejus ſepultum eſſe dicitur) Vohum; ubi Eccleſia Beatę Virginis Mariæ, & Lironum eſt) Campus-Dulcinus, ſeu Sanctus Ioannes, ob templum dictus; Frazitium, (ubi caſtrum fuit) montes Sancti. Bernardi; montes de Medio; Madeſium, (olim Tarveſede, [*torva ædes*] ut Antoninus innuit, dictum, ubi regia via erat) Planazum, Porcaretia; Stambilonum, & Sterletia: item Inſula, Turni, Tegiatum. Raſtelia; ubi principium Cardinællis eſt. Via pręceps ita vocatur, per Vrſulerum montem, qui alpium Adularum membrum præcipuum eſt, & per excellentiam etiam Adula dicitur. Ex eo Lira amnis oritur, & Mairæ ſe prope Meſem miſcet: ſunt in monte ipſo veſtigia Turris antiquæ; ubi via regia dividitur: altera per Tarvaſedem; altera per Cardinællem, ducens. In monte ipſo præterea hoſpitium eſt, tranſeuntibus percommodum.

Hæc Vallis civilem Iuriſdictionem habet: ubi Miniſtralis, Locum-tenens, Cancellarius à duodecim Cõſiliariis eliguntur. Appellationes ad eoſdem duodecim Conſiliarios Vallis deferuntur. De livellis autem, & cenſibus cum pacto luendi: coram tribunali Clavennenſi reſpondere tenentur.

Prætura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Prætura Plurienſis, (Prætor enim Rhæticus ibi Magiſtratus eſt) à Clavenneſi Iuriſdictione, per flumen Pluviam diſtincta eſt; ſuumque etiam habet Archipresbyterum. Oppido nomen à plorando deducunt. quondam enim magna aquarum & ſaxorum ruina oppreſſum dicitur; & proinde in alium locum, ubi caſtrum Bellofortum ſitum erat, tranſlatum. hodie populoſum, & ædificiis ſumptuoſis ornatum eſt.

Iuriſdictio in duas Communitates diſtinguitur; Plurium ſcilicet, & Villam.

Plurienſis Communitas, Conſulem cum novem Conſiliariis habet. Horum quinque cum Conſule in oppido, ubi etiam ſunt Vice Conſul, Caneparius, duo Conſules juſtitiæ, & totidem Proviſionarii.

Ad oppidum ſpectant; Sancta Crux, Sanctus Martinus; & Aurogum; ubi caſtrum fuit. Viciniæ deinde ſunt, Cilanum, (ubi caſtrum ejuſdem nominis eſt) Polinum, & Pradelium; Roncalia item, Peſtera; (hic ſumptuoſiſſimum familiæ Vertematum. Francorum palatium viſitur) Borſium, Crana, Giupedum. In montibus deinde, Savonium (unde iter ad Averſenſes Rhętos) Daſile' & Carottum. In montibus ex adverſa Mairæ ripa, lapis eſt; ex quo antiquitus

(atteſtante Plin. lib. 36. c. 22.) lebetes [*lavezzi*] coquendis cibis utiles, aliaque vaſa, tornari ſolent; quæ ad circumvicinas regiones, magna quantitate devehuntur.

Villa, altera Communitas, ita à pago dicta eſt. Ad eam pertinent Viciniæ; Ponteila, Clavera, (caſtri rudera ibi cernuntur) Sanctus Euſebius, Canetum, Poirum, Tajedum, (quo habitatores, qui olim Pondeiæ in confinibus erant, ſe contulere) & Pyrarium. A Valle Prægallia, per flumen Loverum, ſeparatur.

Et ſic Rhætiæ primæ Inalpinæ ſitum, antiquitates, bella, fœdera, & politiam, ſumma qua potui brevitate, & fide hiſtorica, deſcripſi, inveſtigavi, enarravi, tradidi, finii: ad gloriam Dei Omnipotentis, & dulciſsimæ Patriæ exaltationem. AMEN.

FINIS.

IN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

INDEX LOCORVM, PERSONARVM, ET RERVM MEMORABILIVM.

A.

ACerienſis conventus. 365
Acerienſis juriſdictio. 351
Alvonovana juriſdictio. 349. 354. 369
Anni à Chriſti nativitate numerari cœpti. 102
Auſtriæ Principum diſſidia cum Epiſcopatu Curienſi. 150
Auſtriacorum copiæ ab Helvetiis ad Ragatium obrutæ. 145
Auſtriacorum fœdus hæreditarium cum Helvetiis 150. cum Rhætis. 234
Auſtriacorum & Helvetiorum prælium ad Sempachium, 136. ad Navalia. 137
Auſtriacorum & Tigurinorum prælium ad Vitodurum, 127. ad Tatuillem 134
Auſtriacum bellum contra Epiſcopum Curienſem. 147

B.

BAronus, 292, & ſeqq. & 326, & ſeqq.
Bellofortenſis juriſdictio. 373
Bellofortenſis Vallis. 357
Bellum Allemannicum, 72. Burgundicum, 203. Gallicum & Rhæticum, 72. cum Io. IacoboMedicæo, 182. & ſeq. inter Iuſtinianum Imp. & Theodatum Oſtrogotthorum Regem, 83. Suevicum adverſus Helvetios. 148
Bormienſis ditio. 393
Bormium. 213. 392
Brigantium, 46. obſeſſum, 138. occupatum & combuſtum. 115

C.

CAſtellenſis juriſdictio. 364
Caſtellinum arx. 364
Caſtra Rhætica. 44. 46

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Caſtrenſis jurisdictio. 350.ſeq.
Cathedrale fœdus. 310.318.321
Cathedrales. 370
Cathedralium Communitatum fœdus. 227. 230
Cathedralium Rhætorum fœdus cum Helvetiis. 151.
Clavenna, oppidum & caſtrum. 183. 184. 267. 294, 418, & ſeqq.
Clavennæ arx deſtruitur. 191
Clavennæ caſtrum aſtu occupatum. 138.146
Clavennæ comitatus. 213.249.282
Clavennates, 43. Epiſcopatui Curienſi parent. 122.133
Clavennates articuli. 261
Clavennenſes libertatem promulgant. 145
Clavennenſe telonium. 249
Clavennenſis jurisdictio, 417. oppugnatio. 248
Comitia trium Fœderum. 321
Comitiorum & Conventuum Rhæticorum forma. 241
Comum à Rhætis afflictum, 30. Rhætis ereptum. 32.
Corvantiana jurisdictio. 354.370
Corvantiana Vallis. 370
Curia. 241.319
Curienſis civitas, 347. Sarunetibus auxilium præſtat. 143
Curienſis civitatis diſſidium cum Epiſcopo, 140. privilegia 113. 323. Epiſcopatus, 310. ejus Epiſcopatus circuitus 43. diſſidia cum Auſtriæ Principibus 150. ejus Epiſcopus à Magiſtratibus creandis excluſus, 247. ejus Epiſcopi pacta cum tribus Rhætiæ fœderibus, 248. ejus præpoſitura, 315 Reformatio. 262
Curienſium Epiſcoporum catalogus, 310. dominium, 313. ſedes & aula. 315
Curtes. 332
Curtis Epiſcopatus Curienſis. 325
Curtis regalis in civitate Curienſi. 109

D.

DAvoſiana jurisdictio. 349
Davoſianæ regionis deſcriptio. 359
Davoſiani. 355.357
Davoſium. 177.180.269.270
Decem jurisdictionum fœdus. 227. 228. & ſeqq. 348.
Decumæ ut ſolvantur in Rhætia. 248
Directuræ. 305

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Diſertinenſis Abbas. 282.290
Diſertinenſis Abbatis privilegia. 197.285
Diſertinenſis juriſdictio. 197.278.282.286.
Diſertinenſium Abbatum catalogus. 285
Diſertini Senatus. 289
Diſertinum. 284.287
Diſertinum monaſterium. 284.ſeq.
Diſputationes in Rhætia Religionis cauſa. 247
S. Dominicæ ſacellum. 142
Dominium de Alto-Trino, 296. de Aſpermonte, 318. de Flumine, 128. Haldenſtein, 373. octo juriſdictionum, 349. de Rhætio & monte S. Georgij. 299

E.

ENgadina inferior. 314,318.339
Engadina ſuperior. 318.334.
Engadini, 390. Cæſarianos opprimunt. 153
Engelberg. 294

F.

FAbarienſe monaſterium. 93.112
Fabarienſes thermæ. 94
Fabius Quadrius. 259
Familiarum nobilium per Rhætiam catalogus. 47.& ſeq.
S. Fauſtini caſtrum. 403
Flemiana juriſdictio. 285
Flemium. 391.296.
Fœdus cathedrale. 310.318
Fœdus decem juriſdictionum. 348
Fœdus Domus Dei. 88
Fœdus magnum Suevicum. 149
Fœderum Helveticorum ſumma. 226.227

G.

GAbriel Medicæus. 189,194,301. ſeqq.
S. Gallus. 284
S. Galli parochia. 393
Glaronenſes. 77,197. cum Suitiis Vallisſtadium capiunt. 144. Sarunetum oppidum recipiunt. ibid.
Griſæi fœderis deſcriptio. 227,274. conventus & juriſdictiones. 283
Griſæi Rhæti Comitem Suitienſem fundunt. 133
Griſæo fœderi præcedentia adjudicata. 251
Griſæorum Rhætorum fœdus cum Helvetiis, 251. virtus. 171
Griſones. 44

H. Helve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

H.

HElvetiæ ſeptem veteres pagi cum Rhætis Griſæis perpetuum fœdus jungunt, 225
Helvetij à Cæſare fuſi. 30. Ludovico Bavaro Imp. addicti. 129. tumultus Rhæticos componunt. 256
Helvetiorum fœdus cum Regibus Galliæ. 232
Helvetiorum & Auſtriacorum prælium ad Sempachium. 136. ad Navalia. 137

I.

IEſuitæ ex Rhætia proſcripti. 251, 273
Ilantium, 141, 240, 251, 269, 293
Iudex provincialis. 283
Iuſtitiæ adminiſtrandæ forma inter Rhætos. 236. & ſeqq.

L.

LAxium. 295
Lantiana juriſdictio. 354
Lantium. 330
Leguntina juriſdictio. 282
Leguntina Vallis. 278, 291
Lucernates. 155. 181

M.

MAjavilla oppidum. 368
Majævillæ caſtrum. 367
Majævillæ dominium. 159, 349, 366
Malanſiani. 159, 167
Malanſium. 367
Malaplatta caſtrum. 368
Mediolanenſium Ducum fœdus cum Rhætis. 235
Mediolanum conditum. 21. a Gallis occupatum. 214
Mediolani libertas promulgata. 145
Miſaucum. 184, 190, 307.
Montana juriſdictio. 278, 280, 281, 301 303, 314
Morbennienſis ſquadra. 309
Morbanium. 185. 412
Morbenii prætor. 379
Mulierum Rhæticarum & Vindelicarum facinora. 36
Muſſij præfectura. 183. ſaxum. 388
Muſſium caſtrum. 189, 191, 198, 200

N. Neu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

N.

NEuvenburg arx. 325
Neuvenhus turris. 326

O.

OBerſtein turris. 306
Oeni ortus. 336
Oenipontana curia. 151
Oenipontum. 188, 382
Oenotrium, 165
Olonia turris. 386, 414
Ortenſteiniana juriſdictio. 318, 326

P.

PEdemontum. 410
Plurienſes libertatem promulgant. 145
Plurienſis prætura. 423
Plurium. 185, 381, 423
Pons teloni. 298
Prægallia. 318. 333
Prægalliæ vallis privilegia. 111

Q.

QVadræ. 460
Quatuor pagici. 266, 270, 318, 324, 347

R.

REineck caſtrum. 122
Rhætia in provinciam à Romanis redacta. 38. in diverſas partes ſciſſa. 117
Rhætia, prima & ſecunda. 58
Rhætiæ utriuſque ſitus. 78. antiquæ & Helvetiæ limites. 103. confinia. 28. devictæ juriſdictio & procuratio rei militaris. 40. hodiernæ longitudo & latitudo. 26. Inalpinæ deſcriptio. 43. Ducis juriſdictio. 82. Procurator. 41. Prolegatus. 41. Præſes. 41, 58
Rhætus, Thuſcorum dux. 23. caſtra erigit ſuo nomine inſignita. 24
Rhæti trium Fœderum. 44. Cathedrales. 150, 151. Griſæi. 151, 171
Rhæti inalpini, ad originem Rheni & Oeni conſidentes. 39
Rhætorum Comitia. 241. ſub-comitia. 243. diſciplina militaris. 244. geſta. 55 & ſeqq.
Rhætorum reipubl. prima gubernatio. 26. conſtitutiones. 244. tria Fœdera. 230. & ſeqq.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Rhætica gens ad Chriſti fidem converſa. 61, 62
Rhætici motus. 253, & ſeqq. 266, & ſeqq.
Rhæticum idioma. 26, 27, 44
Rhætienſis jurisdictio. 278, 300
Rhætienſe dominium. 299
Rhætigoja. 362, 366
Rhætigoje. 362
Rhætium, 300
Rhætium amplum. 124
Rhætij Dominus. 291
Rheni ortus. 42, 287, 288, 289, 306
Rhodani origo. 287

S.

SAncto-Gallenſes cum Abbatiſcellanis ſocia arma jungunt. 137
Sargans, ab Auſtriæ Archiduce acquiſitum. 136
Sarunetes, cives Tigurinorum, & Rhætorum confœderati. 143
Sarunetum Comitatus, 23. 192. fœdus cum Rhætis 143. oppidum, caſtrum, & ditio capta. 144
Scavicana juriſdictio. 349
Schennis monaſterium. 96
Scolium. 340. 345
Sexamnienſes. 107. 280
Sexamnienſis juriſdictio. 281
Spinoila, caſtrum. 315, 319
Stuſſavia. 278, 281, 304
Suaderloch. 167, 181
Subcomitia. 321
Suitij. 155. cum Glaronenſibus & caſtrorum Rhæticorum incolis, Sarunetes bello petunt. 143, 144. oppidum Sarunetum recipiunt. 144
Superſaxenſis juriſdictio. 278, 284
Supraportana juriſdictio. 333
Supraportani. 334
Supraſaxum. 330
Supraſylvani. 296

T.

TAbulæ trium ſigillorum. 257
Ticini ſcaturigo. 288
Ticinum, 186. 187. captum 212
Tigurinorum & Auſtriacorum prælium ad Vitodurum, 127. ad Tatuillam. 134
Tigurinum bellum ad pagum Ragatium. 145
Tilienſes. 399
Tilium. 396. 399. 405
Tilium caſtrum. 377
Tiranenſe caſtrum. 385

Tira-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Tiranum oppidum. 396.401
Tirani Prætor. 379
Tirolenſes, 390. fœdus Suevicum ingrediuntur. 152
Tirolenſium in Engadinam inferiorem irruptio. 169.170
Tomiliaſca. 24.300.326
Trixivium. 409
Trixivii caſtrum. 406
Tronum. 282.288
Tugienſes. 155.181
Tyrrhena Vallis. 378

V.

VAllis Telina. 187.191.260.314.377.380.389. & ſeq.
Vatienſis juriſdictio. 327
Velcuria. 152.175
Velcurium obſeſſum. 125
Venetæ Reip. amicitia cum Rhætis. 236
Veneti Volturenam occupant. 141
Venetorum bellum adverſus Sengianos. 225
Vennones. 152.175.362.378.
Vndervaldii. 155
Volturena. 185.192.254. 378. à Venetis occupata. 141
Volturena civitas. 378
Volturenæ urbis rudera. 414
Voltureni. 118.378.398
Volturrheni patres. 378
Vortienſis juriſdictio. 278.282 287
Vranii Helvetii. 129.154.155.177

Z.

ZVtienſes. 176
Zutium. 250,252, 338.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 32